

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah	Strana
	I <i>Uznesenia, odporúčania a stanoviská</i>	
	UZNESENIA	
	Európsky hospodársky a sociálny výbor	
	436. plenárne zasadnutie v dňoch 30. a 31. mája 2007	
2007/C 256/01	Uznesenie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Príspevok k Európskej rade 21.-22. júna 2007 – Harmonogram procesu ratifikácie Zmluvy o Ústave“	1
	III <i>Prípravné akty</i>	
	EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR	
	437. plenárne zasadnutie v dňoch 11. a 12. júla 2007	
2007/C 256/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o trestnoprávných opatreniach na zabezpečenie dodržiavania práv duševného vlastníctva“ KOM(2005) 276 v konečnom znení – 2005/0127 (COD)	3
2007/C 256/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Podnikateľský potenciál, najmä malých a stredných podnikov (Lisabonská stratégia)“	8
2007/C 256/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Investovanie do vedomostí a inovácií (Lisabonská stratégia)“	17
2007/C 256/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha o revízii acquis v oblasti ochrany spotrebiteľov“ KOM(2006) 744 v konečnom znení	27

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah (pokračovanie)	Strana
2007/C 256/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady vzťahujúcej sa na spätné zrkadlá pre kolesové poľnohospodárske alebo lesné traktory“ – Modifikovaná verzia KOM(2007) 236 v konečnom znení – 2007/0081 (COD)	31
2007/C 256/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vymedzenie energetickej politiky pre Európu (Lisabonská stratégia)“	31
2007/C 256/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému — „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, o interoperabilite systému železníc Spoločenstva“ (kodifikované znenie) — „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 881/2004, ktorým sa ustanovuje Európska železničná agentúra“ — „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2004/49/ES o bezpečnosti železníc Spoločenstva“ KOM(2006) 784 v konečnom znení – 2006/0272 (COD) — KOM(2006) 783 v konečnom znení – 2006/0273 (COD) — KOM(2006) 785 v konečnom znení – 2006/0274 (COD)	39
2007/C 256/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o vnútrozemskej preprave nebezpečného tovaru“ KOM(2006) 852 – 2006/0278 (COD)	44
2007/C 256/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha o satelitných navigačných aplikáciách“ KOM(2006) 769 v konečnom znení	47
2007/C 256/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Jadrový objasňujúci program predložený podľa článku 40 Zmluvy o Euratome na vyjadrenie stanoviska členov Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru“ KOM(2006) 844 v konečnom znení	51
2007/C 256/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Líniové konferencie – Dohovor OSN“ KOM(2006) 869 v konečnom znení – 2006/0308 (COD)	62
2007/C 256/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Rádiofrekvenčná identifikácia (RFID)“	66
2007/C 256/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov GALILEO na rázcestí: Realizácia európskych programov GNSS“ KOM(2007) 261 v konečnom znení	73
2007/C 256/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Dvojročná správa o dosiahnutých výsledkoch stratégie EÚ v oblasti trvalo udržateľného rozvoja“	76
2007/C 256/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o štatistike prípravkov na ochranu rastlín“ KOM(2006) 778 v konečnom znení – 2006/0258 COD	86
2007/C 256/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Inovácia: Vplyv na priemyselné zmeny a úloha EIB“	88
2007/C 256/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Pracovné príležitosti pre prioritné skupiny obyvateľstva (Lisabonská stratégia)“	93
2007/C 256/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha sociálnych partnerov pri zosúladzovaní pracovného, rodinného a súkromného života“	102

2007/C 256/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Flexiistota – rozmer vnútornej flexibility – kolektívne vyjednávanie a úloha sociálneho dialógu ako nástroje na reguláciu a reformu trhu práce“	108
2007/C 256/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zamestnateľnosť a podnikateľské zmysľanie – úloha občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a miestnych a regionálnych organizácií z rodového hľadiska“	114
2007/C 256/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zdravie a migrácia“	123
2007/C 256/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Euroregióny“	131
2007/C 256/24	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vzťahy medzi EÚ a Strednou Amerikou“	138
2007/C 256/25	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Podpora podnikania žien v európsko-stredomorskom regióne“	144

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

UZNESENIA

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

436. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 30. A 31. MÁJA 2007

Uznesenie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Príspevok k Európskej rade 21.-22. júna 2007 – Harmonogram procesu ratifikácie Zmluvy o Ústave“

(2007/C 256/01)

Grémium Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru sa na schôdzi 29. mája 2007 uznieslo predložiť plénu ako príspevok k zasadnutiu Európskej rady 21. a 22. júna 2007 uznesenie k harmonogramu procesu ratifikácie Zmluvy o Ústave.

Výbor prijal na svojom plenárnom zasadnutí 30. a 31. mája 2007 (schôdza z 30. mája 2007) 171 hlasmi za, pričom 18 členov hlasovalo proti a 16 sa hlasovania zdržalo, toto uznesenie:

1. EHSV opätovne potvrdzuje svoje stanoviská k Zmluve o Ústave pre Európu z 24. septembra 2003 ⁽¹⁾, z 28. októbra 2004 ⁽²⁾ a zo 17. mája 2006 ⁽³⁾, a tiež svoje uznesenie zo 14. marca 2007 k 50. výročiu podpísania Rímskych zmlúv ⁽⁴⁾. Vo všetkých uvedených stanoviskách sa EHSV bez výhrad stotožnil s metódou práce Konventu a aj s jej výsledkom.

2. EHSV naďalej podporuje Zmluvu o Ústave pre Európu, ktorá sa zásadne a pozitívne odlišuje od všetkých inštitucionálnych textov, ktoré rôzne medzivládne konferencie vyprodukovali s cieľom revidovať Rímske zmluvy: táto zmluva vznikla za účasti členov národných parlamentov a Európskeho parlamentu v rámci slobodnej a verejnej diskusie, systematicky integruje do jediného textu všetky dokumenty politicko-inštitucionálneho významu, ako sa vyvíjali od založenia Európskych spoločenstiev, obsahuje predpoklady pre nevyhnutné inštitucionálne a procedurálne reformy rozhodovacieho procesu Európskej únie, popisuje ciele, ktoré má sledovať, vymenúva hodnoty, na ktorých majú byť jeho politiky založené a kodifikuje základné práva, ktoré musí rešpektovať a chrániť.

3. To všetko je dostatočným dôvodom preto, aby sa návrh Konventu označil ako „Zmluva o Ústave pre Európu“. Na

základe rôznych nedorozumení v niektorých členských štátoch bolo však označenie „ústava“ odmietnuté. EHSV nie je proti tomu, aby nová zmluva dostala iné pomenovanie. Jej podstata je dôležitejšia než jej pomenovanie.

4. Pre EHSV ako inštitucionálneho zástupcu organizovanej občianskej spoločnosti sú najpodstatnejšie nasledujúce dôvody pre trvalú podporu zmluvy o ústave, ktoré posilňujú demokratickú legitimitu Únie:

— rozšírenie právomocí Európskeho parlamentu v dôsledku rozšírenia spolurozhodovacieho práva na nové oblasti,

— väčšie zapojenie národných parlamentov do činnosti Európskej únie tým, že budú mať právo kontroly vzhľadom na dodržiavanie zásady subsidiarity,

— zvýšenie transparentnosti rokovaní Rady Európskej únie,

— posilnenie úlohy autonómneho sociálneho dialógu tým a uznanie sociálnych partnerov ako aktérov európskeho zjednocovacieho procesu,

⁽¹⁾ Stanovisko pre medzivládnu konferenciu (CESE 1171/2003), Ú. v. EÚ C 10, 14.1.2004.

⁽²⁾ Stanovisko o Zmluve o Ústave pre Európu, Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005.

⁽³⁾ Stanovisko zo 17. mája 2006 „Príspevok k zasadnutiu Európskej rady 15. a 16. júna 2006 – Obdobie reflexie“, Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007.

— uznanie významu participatívnej demokracie, najmä tým, že európske inštitúcie sa zaväzujú viesť transparentný a pravidelný dialóg s organizáciami občianskej spoločnosti a občanmi Únie,

— v rovnakom zmysle, zavedenie práva na iniciatívu pre občanov Únie.

5. EHSV pripomína, že predsedovia vlád a hlavy štátov všetkých členských štátov spojení v Európskej rade vyjadrili súhlas so zmluvou o ústave a slávnostne ju podpísali 29. októbra 2004 v Ríme. Medzičasom ratifikovali zmluvu o ústave dve tretiny členských štátov s obyvateľstvom, ktoré predstavuje výraznú väčšinu občanov Európskej únie. EHSV preto trvá na tom, aby Zmluva o Ústave pre Európu zostala východiskom pre ďalšie rokovania o vyriešení súčasnej krízy.

6. EHSV podporuje nemecké predsedníctvo v jeho zámere predložiť pri príležitosti zasadnutia Európskej rady 21. a 22. júna tohto roku harmonogram budúcich opatrení smerujúcich k vyriešeniu krízy a víta, že v Berlínskej deklarácii z 25. marca 2007 boli európske voľby v roku 2009 stanovené ako termín vstupu do platnosti novej zmluvy.

7. To znamená, že do konca roka 2007 musí krátka medzivládna konferencia schváliť zmeny predloženého návrhu, ktoré sú potrebné na dosiahnutie nového konsenzu. Mandát tejto medzivládnej konferencie bude musieť presne uviesť tie otázky, o ktorých bude možné opätovne rokovať. Výsledok by mali ratifikovať všetky členské štáty v priebehu roka 2008.

8. Nové rokovania o zmluve musia viesť k tomu, aby sa zachovala podstata toho, čo bolo dohodnuté v Európskom konvente a čo následne jednomyselne schválili predsedovia vlád a hlavy štátov. Patria sem v prvom rade inštitucionálne a procedurálne zmeny a záväzný charakter Charty základných

práv. To znamená: časť I (ciele, inštitúcie, štruktúra Únie), časť II (charta základných práv Únie) a časť IV (všeobecné a záverečné ustanovenia). Časť III obsahuje v podstate ustanovenia platných zmlúv vzťahujúcich sa na politiky Európskej únie a nemusia byť bezpodmienečne súčasťou novej zmluvy. Inštitucionálne a procedurálne ustanovenia časti III by mali byť začlenené do časti I, ak presahujú právo, ktoré je momentálne platné.

9. EHSV sa konštruktívne zapojí do práce medzivládnej konferencie. Výbor však trvá na tom, aby mali organizácie občianskej spoločnosti napriek plánovanému krátkemu trvaniu medzivládnej konferencie a napriek jej obmedzenému mandátu možnosť zapojiť sa do tohto procesu a poskytovať poradenstvo. EHSV je pripravený zorganizovať v spolupráci s predsedníctvom Rady príslušné informačné a konzultačné stretnutia. Výbor sa pritom môže oprieť o bohaté skúsenosti, ktoré nadobudol počas práce Európskeho konventu v spolupráci s jeho predsedníctvom ako aj v rámci spolupráce s Európskym parlamentom.

10. Je nevyhnutné rýchle ukončiť súčasnú krízu prostredníctvom schválenia zmluvy, ktorá bude vyhovovať požiadavkám Únie s 27 členskými štátmi. Nové výzvy totiž prinášajú nevyhnutnosť, aby sa Európska únia dohodla na nových politických opatreniach a prijala dlhodobé opatrenia, predovšetkým vzhľadom na ďalší rozvoj európskeho spoločenského modelu, ktorého základným prvkom sú aj služby všeobecného záujmu (SVZ) a posilnenie sociálneho rozmeru európskej integrácie, odstránenie negatívnych účinkov, ktoré sú dôsledkom globalizácie všetkých hospodárskych, sociálnych, a kultúrnych vzťahov, podporu hospodárskeho rastu a posilnenie konkurencieschopnosti, riešenie problematiky klimatických zmien, zabezpečenie zásobovania energiou, riešenie problémov spojených s prisťahovalectvom, a odstránenie chudoby a sociálneho vylúčenia.

V Bruseli 30. mája 2007

Prededa

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

437. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 11. A 12. JÚLA 2007

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o trestnoprávných opatreniach na zabezpečenie dodržiavania práv duševného vlastníctva“

KOM(2005) 276 v konečnom znení – 2005/0127 (COD)

(2007/C 256/02)

Rada sa 21. septembra 2005 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 4. júna 2007. Spravodajcom bol pán RETUREAU.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 12. júla) prijal 76 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti, nasledujúce stanovisko:

1. Závery

1.1 Výbor bude aj naďalej pozorne sledovať koordinovanú implementáciu smernice z roku 2004 spolu s týmto upraveným návrhom smernice a príslušných doplňujúcich rámcových rozhodnutí, aby mohol priebežne kontrolovať, či je boj proti falšovaniu a jeho medzinárodným sieťam účinný. Toto pozorovanie sa neobmedzí len na územie Spoločenstva.

1.2 Výbor podporuje ustanovenia navrhnuté v rámci celkového prístupu, avšak vyzýva Komisiu, aby zväzila pripomienky uvedené v tomto stanovisku, v ktorých sa navrhuje zamerať sa pri represii a spolupráci v trestnoprávnej a colnej oblasti najmä na podniky, ktoré sa falšovaniu venujú vo veľkom rozsahu a na falšovanie, ktorého sa dopúšťajú zločinecké organizácie alebo na prípady, keď falšovanie ohrozí zdravie alebo bezpečnosť osôb.

1.3 Výbor si obzvlášť želá, aby sa smernica týkala všetkých práv priemyselného vlastníctva, a aby z jej pôsobnosti teda

neboli vyňaté patenty na vynálezy, ktoré predstavujú najvýznamnejšiu oblasť pre európsky priemysel.

1.4 EHSV upozorňuje na nepresnosť niektorých právnických formulácií ako napr. „obchodná oblasť“ alebo „obchodný charakter“ porušení predpisov, ktoré sú uvedené v návrhu smernice predloženej na posúdenie, tento jav odporuje základným princípom trestného práva, ktoré vyžadujú jasný a presný popis porušenia predpisov a jeho definíciu. EHSV tiež protestuje proti spôsobu určovania trestných sadzieb, ktoré sú uvedené v článku 2 návrhu smernice, pretože sa domnieva, že postačuje stanoviť len všeobecný rámec trestnej sadzby (obmedziť sa na stanovenie trestu odňatia slobody alebo peňažného trestu či pokuty), zatiaľ čo určenie konkrétnych trestov musí ostať vo výlučnej právomoci jednotlivých národných legislatív.

2. Úvod

2.1 Komisia v dokumente MEMO/05/437 z 23. novembra 2005, ktorý zhŕňa jej oznámenie z toho istého dňa, vyjadruje potešenie nad rozsudkom Súdneho dvora, ktorý uznáva právomoci Spoločenstva pri prijímaní odrádzajúcich a primeraných trestnoprávných opatrení na zabezpečenie uplatňovania noriem týkajúcich sa politik Spoločenstva zakotvených v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva.

2.2 Komisia vo svojom oznámení predostiera svoj výklad rozsudku z 13. septembra 2005, ktorým Súdny dvor zrušil rámcové rozhodnutie týkajúce sa ochrany životného prostredia prostredníctvom trestného práva. Podľa Komisie Súdny dvor rozhodol, že Spoločenstvo má právomoci na prijímanie opatrení v súvislosti s trestným právom potrebných na zabezpečenie účinnosti práva Spoločenstva. Význam tohto rozsudku podľa Komisie značne presahuje oblasť životného prostredia a týka sa všetkých politík Spoločenstva ako aj základných slobôd, ktoré uznáva Zmluva. Zavedenie trestných postihov do práva Spoločenstva musí byť odôvodnené náležite zdôvodnenou nutnosťou a musí zachovávať celistvosť celkovej štruktúry trestného práva Únie.

2.3 Takýto široký výklad rozsudku z oblasti životného prostredia nezískal jednoznačný súhlas členských štátov a odborníkov. Mnohí sa nazdávajú, že vznesenie obžaloby a rozsah trestných postihov sa má riešiť v rovine subsidiarity a že ich prípadná harmonizácia na úrovni Únie patrí do oblasti medzištátnej súdnej spolupráce, o ktorej sa hovorí v Zmluve o Európskej únii.

2.4 Treba poznamenať, že s týmto výkladom do veľkej miery súhlasí Európsky parlament, keďže oblasti, v ktorých by sa mohla uplatňovať trestnoprávna právomoc Spoločenstva, už nie sú témou, pri ktorej sa vyžaduje jednomyselný súhlas členských štátov v Rade, ale postačuje kvalifikovaná väčšina v rámci postupu spolurozhodovania, na ktorom sa zúčastňuje Parlament, čo by viedlo k rozšíreniu právomocí spolutvorcu právnych predpisov⁽¹⁾.

2.5 Ide však o značné rozšírenie právomocí Spoločenstva, ktoré je výsledkom rozhodnutia v súdnej sieni a riziko odlišných výkladov v závislosti od jednotlivých inštitúcií môže, okrem iného, spomaliť schvaľovanie legislatívnych aktov obsahujúcich trestnoprávne ustanovenia alebo následne obmedziť ich rozsah, napríklad v nadväznosti na nové súdne prípady alebo kompromisy. V prípade tohto návrhu smernice zostáva otvorená otázka prípadného začlenenia patentov na vynálezy do trestnoprávnej ochrany, nakoľko Parlament sa nazdáva, že rozsudok Súdneho dvora sa vzťahuje len na právo Spoločenstva, no Komisia sa zameriava na všetko právo duševného vlastníctva, t.j. právo Spoločenstva aj vnútroštátne.

3. Návrhy Komisie

3.1 Zmenený a doplnený návrh smernice KOM (2006) 168 v konečnom znení má za cieľ vytvoriť horizontálny a harmonizovaný právny rámec a nastoliť dodržiavanie práv priemyselného vlastníctva a literárneho a umeleckého vlastníctva, ako aj iných obdobných nehmotných práv (združených

⁽¹⁾ Možnosť tzv. „opt-in“ Spojeného kráľovstva a Írska a výnimku pre Dánsko by už nebolo možné využiť pri tvorbe právnych predpisov, ako je to v prípade iniciatív v 3. pilieri.

pod hlavičkou „duševné vlastníctvo“). Týka sa vnútorného trhu a je odôvodnená uznávanou potrebou, aby EÚ zasiahla v tejto oblasti, pri dodržaní zásad subsidiarity a proporcionality. Právnym základom je článok 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva.

3.2 Stanovuje všeobecný trestný rámec, ktorý definuje ochraňované „práva duševného vlastníctva“ (PDV), prípady porušenia uvedených práv a maximálne trestné postihy, ktoré majú za cieľ harmonizovať na vnútornom trhu trestnoprávne postihy za falšovanie hmotného majetku, služieb a duševných a umeleckých diel, na ktoré sa vzťahuje ochrana prostredníctvom hmotného európskeho práva a prostredníctvom vnútroštátneho práva, ako aj príslušných medzinárodných dohôd a najmä ADPIC⁽²⁾, ktorá bola v roku 1994 uzatvorená v rámci WTO a obsahuje ustanovenia týkajúce sa trestnoprávnych postihov⁽³⁾ porušovania niektorých ochraňovaných práv.

3.3 Smernica schválená v roku 2004 už stanovuje rámec ochrany proti kopírovaniu, pirátstvu a falšovaniu⁽⁴⁾ na obchodné účely. Podrobný zoznam práv, na ktoré sa vzťahuje ochrana podľa článku 2 tejto smernice sa uvádza vo vyhlásení Komisie⁽⁵⁾. Ide o priemyselné vlastníctvo (patenty na vynálezy a dodatočné osvedčenia, certifikáty funkčnosti, ochranné známky, označenie pôvodu, priemyselné dizajny a modely, odrody rastlín) a autorské právo plus súvisiace práva, ako aj práva svojho druhu vytvorené právom Spoločenstva v oblasti topografie elektronických obvodov a databáz. Ide o výhradné práva, ktoré sú právne považované za súčasť nehmotného majetkového práva. Časť týchto práv je zahrnutá v *acquis communautaire*, či dokonca je predmetom organizovanej hmotnej ochrany zo strany Spoločenstva (priemyselné dizajny a modely, ochranné známky, odrody rastlín)⁽⁶⁾. Ďalšie práva, ako napríklad patenty, sú spravované výlučne vnútroštátnym právom dovtedy, kým nevznikne patent Spoločenstva, ktorý požadujú všetky odvetvia priemyslu. Zaužívané označenie „duševné vlastníctvo“ teda predstavuje veľmi rôznorodú oblasť nehmotných práv, ktorých povaha a právny režim sa navzájom značne líšia.

3.4 Členské krajiny podliehajú záväzkom vyplývajúcim z dohody ADPIC, ktorá požaduje zavedenie zodpovedajúcich vnútroštátnych legislatívnych noriem v oblasti stíhania a trestných postihov v prípade falšovania na obchodné účely. Napriek tomu sa členskými krajinami ponecháva určitá voľnosť vo výklade a okrem toho niektoré štáty, vrátane niektorých krajín EÚ, ešte nezaviedli trestnoprávne postihy za porušenie práv duševného vlastníctva spáchané na ich území. Smernica z roku 2004 umožňuje obetiam porušenia ich práv dosiahnuť nápravu tým, že na náklady členských krajín zakladá povinnosti v oblasti vyšetrovania, postupov, konfiškácie⁽⁷⁾ a odškodnenia,

⁽²⁾ „*Accord sur les Droits de Propriété Intellectuelle liés au Commerce*“ (Dohoda o aspektoch práv duševného vlastníctva, ktoré sa dotýkajú obchodu).

⁽³⁾ Článok 61 dohody ADPIC.

⁽⁴⁾ Smernica 2004/48/ES o vymožitelnosti práv duševného vlastníctva.

⁽⁵⁾ Vyhlásenie 2005/295/ES Komisie na tému výkladu článku 2 vyššie spomenutej smernice.

⁽⁶⁾ S výraznou výnimkou patentu Spoločenstva, ktorý sa nachádza na mŕtvom bode (pozn. autora).

⁽⁷⁾ Rámcové rozhodnutie Rady 2005/212/SVV o konfiškácii príjmov, nástrojov a majetku z trestnej činnosti (falšovanie, pirátstvo) (Ú. v. EÚ L 68, 15.3.2005).

s cieľom harmonizovať právo v oblasti boja proti organizovanému zločinu⁽⁸⁾, ktorý je veľmi aktívny pri falšovaní. Táto smernica sa však nevzťahuje na postup a postihy v oblasti občianskeho, obchodného a správneho práva, keďže sa prednostne zameriava na nápravu škôd, ktoré utrpeli majitelia chránených práv, ktorí sa na súd obrátili vo veci falšovania a niektoré členské krajiny ju ešte netransponovali.

3.5 Ochrana duševného vlastníctva je zakotvená v univerzálnej deklarácii ľudských práv ako aj v Charte základných práv EÚ, ktorá bola slávnostne prijatá v Nice v roku 2000. Medzinárodnú ochranu zabezpečujú aj dohovory uzatvorené v rámci príslušných špecializovaných organizácií OSN (WIPO, UNESCO) alebo na regionálnej úrovni (Mníchovský dohovor z roku 1973, ktorým sa zakladá Európska patentová organizácia a európsky patent). Minimálne trestnoprávne opatrenia v súčasnosti obsahuje len dohoda ADPIC. Návrh Komisie sa usiluje priniesť určitú harmonizáciu na úrovni Spoločenstva tým, že členským štátom ukladá povinnosť zaviesť do svojho vnútroštátneho práva trestné postihy spolu s definíciami porušenia práva a spoločných typov sankcií.

3.6 Zmenený a doplnený návrh smernice má teda za cieľ zblížiť výšku trestov za porušenie práv duševného vlastníctva pokiaľ ide o tresty odňatia slobody, peňažné tresty a konfiškáciu. Usiluje sa stanoviť pravidlá súdnej príslušnosti s cieľom sústrediť, ak to bude možné, stíhanie do jediného štátu v prípadoch, keď sa porušenie práva týka viacerých členských krajín, a tak zjednodušiť vyšetrenie. Navrhuje sa, aby sa uvedené vyšetrenie zúčastňovali aj obeť alebo ich zástupcovia.

3.7 Hlavnou zmenou oproti predchádzajúcim návrhom je stanoviť výšku a povahu trestných postihov pre prípady žalôb za poškodenie práv duševného vlastníctva, ktoré sú v návrhu takisto definované.

3.8 Fyzické osoby vinné z trestných činov uvedených v článku 3 smernice by mali byť potrestané maximálnym trestom vo výške najmenej 4 rokov odňatia slobody v prípade, že konali v rámci zločineckej skupiny alebo ak trestný čin so sebou niesol riziko ohrozenia zdravia alebo bezpečnosti osôb (článok 2 ods. 1).

3.9 Fyzickým alebo právnickým osobám zodpovedným za trestné činy uvedené v článku 3 smernice by malo byť možné uložiť účinné, primerané a odrádzajúce sankcie, ktoré zahŕňajú pokuty trestného alebo netrestného charakteru, ktorých horná hranica je najmenej 100 000 EUR (300 000 EUR vo vážnych prípadoch článku 2 ods. 1, bez ohľadu na najvyššie tresty v prípade rizika úmrtia alebo telesných následkov).

3.10 Vo vnútroštátnom práve by sa mala zakotviť aj konfiškácia falšovaných výrobkov, majetku a nástrojov súvisiacich s trestnou činnosťou, prinajmenšom vo vážnych prípadoch (organizovaný zločin, riziko ohrozenia zdravia alebo bezpečnosti osôb) (článok 3).

⁽⁸⁾ Návrh rámcového rozhodnutia Rady o boji proti organizovanému zločinu. Falšovanie môže súvisieť aj s financovaním teroristických sietí. Pranie špinavých peňazí z falšovania je takisto činom trestnej povahy, proti ktorému treba rázne zakročiť.

3.11 Zmenený a doplnený návrh umožňuje členským štátom uplatňovať aj vyššie sankcie.

3.12 Kvôli stiahnutiu návrhu rámcového rozhodnutia Rady, ktoré sprevádzalo pôvodný návrh Komisia zamýšľa uplatňovať pri trestnoprávných konaniach horizontálny prístup schválený 23. 12. 2005, ktorého cieľom je podporiť vzájomnú súdnu pomoc a zaviesť tresty v porovnateľnej výške v jednotlivých krajinách, aby bolo možné realizovať Eurojust⁽⁹⁾.

3.13 Iniciatíva v oblasti vyšetrenia a stíhania prislúcha členským štátom a jednoznačne by nemala závisieť od žaloby obeť.

4. Všeobecné pripomienky výboru

4.1 Výbor zistil stále rozšírenejšie používanie nejasného pojmu „duševného vlastníctva“, ktorý mieša veľmi odlišné právne pojmy, rôzne spôsoby ochrany a využívania; tento výraz bol predsa len zahrnutý do európskeho a medzinárodného práva. Charakter, trvanie a dosah každého z príslušných nehmotných práv sa značne odlišuje, každý vychádza z vlastného právneho režimu, má premenlivú územnú platnosť, vzťahujú sa naňho rôzne registračné a ochranné inštitúcie a interpretácia porušenia týchto práv sa môže ešte viac meniť podľa krajiny a v niektorých prípadoch sa rýchlo mení.

4.2 Analýzy zloženia liekov (bez využitia či uverejnenia výsledku) alebo inverzná technika softvéru a elektronických súčastí na ciele interoperability, alebo výkon legitímneho práva na súkromnú kópiu obchádzaním zabezpečovacieho mechanizmu (vo všeobecnosti veľmi slabého) sa v mnohých členských štátoch označujú za falšovanie alebo nelegálne kopírovanie. Navyše za tieto činy, hrozia veľmi prísne tresty vrátane prípadov, ktoré nemajú obchodné ciele alebo ich nevykonala kriminálna organizácia.

4.2.1 Výbor sa už vyjadril k boju na úrovni Spoločenstva proti rôznym formám falšovania na obchodné účely, ktoré ovplyvňuje európsku ekonomiku a k potrestaniu rôznych priestupkov, ktoré môžu poškodiť priemyselné vlastníctvo a autorské práva⁽¹⁰⁾, ktoré spôsobujú významné škody európskej ekonomike; hromadné falšovanie je často záležitosťou kriminálnych organizácií alebo organizovaných skupín a môže poškodiť zdravie, bezpečnosť alebo život ľudí; v týchto prípadoch musí ísť o prirážajúce okolnosti pri určení trestu. Návrh smernice by mal prihliadnúť na zvýšenie trestov pre všetky prirážajúce okolnosti.

⁽⁹⁾ KOM(2005)696 v konečnom znení.

⁽¹⁰⁾ Pozri stanovisko Malosse (Ú. v. ES C 221, 7.8.2001).

4.2.2 Výbor súhlasil v rámci smernice z roku 2004 so skutočnosťou, že predpokladaná harmonizácia sa týka len trestných činov spáchaných na obchodné účely a ktoré teda môžu značne ovplyvniť jednotný trh; bolo by taktiež užitočné lepšie definovať tento „obchodný“ charakter, napríklad tým, že sa uvedie, že falšované výrobky alebo služby sú určené na predaj vo veľkom, čo môže spôsobiť významnú hospodársku škodu, že sú nebezpečné pre ľudí, nezávisle od predaného množstva, alebo že v každom prípade páchatelia týchto činov konajú s úmyslom získať nelegálny peňažný prospech. Uplatňovanie trestných postihov predpokladá zjavné narušenie verejného poriadku, pričom intenzita a závažnosť tejto škody sa môže meniť: stupnica priestupkov a trestov musí byť v súlade s touto škodou, ale dá sa pochybovať o tom, či sú známe odlišnosti medzi „porušením práv duševného vlastníctva na obchodnej úrovni“ a „závažnými priestupkami“ a či prísnosť navrhnutého trestu za prečin zodpovedá zásade proporcionality zahrnutej v trestnom práve. Okrem toho súkromné výmeny súborov na internete alebo rozmnožovanie (alebo hudobný „remix“), alebo prezentácia materiálneho alebo duševného diela v rodinnom alebo súkromnom kruhu alebo na študijné alebo výskumné účely sú implicitne vyňaté z rozsahu pôsobnosti predloženého právneho predpisu; bolo by užitočné aby bolo toto vyňatie výslovne uvedené.

4.2.3 Výbor by rád pripomenul, že nehmotné práva týkajúce sa falšovania nie sú absolútne; každé z príslušných práv má vlastné špecifiká a každé v podstate udeľuje jedinečnosť a dočasný monopol na využívanie, ktorého dĺžka a platný geografický rozsah sa odlišujú, čo znamená, že zavádza mieru ochrany obmedzenú v čase (náhradou za uverejnenie vynálezov v oblasti patentov tým, že sa vytvorilo dielo v oblasti autorských práv); ale držiteľia oprávnení a právoplatní alebo poctiví používatelia výrobkov a služieb alebo duševných diel majú tiež v rámci niektorých oprávnení niekedy veľmi rozsiahle práva⁽¹¹⁾. Lenže viaceré vnútroštátne právne predpisy obsahujú nezrovnalosti a často jednostranne privilegujú práva výrobcov a distribútorov a podnikov na úkor práv spotrebiteľov; v niektorých štátoch k tomuto zaujatiu prispieva aj vôľa zahrnúť do vnútroštátneho práva tvrdé trestné postihy. Dochádza k paradoxnej situácii, keď maximálny trest za priestupok na obchodnej úrovni v návrhu smernice by mohol byť rovnaký alebo menej tvrdý ako ten za individuálny priestupok!

4.2.4 Výbor by si želal, aby sa na podnet Komisie uskutočnila – napríklad formou dôkladnej komparatívnej štúdie vnútroštátnych právnych predpisov po transpozícii – skutočná revízia vnútroštátneho trestného práva v porovnaní s trestným právom Spoločenstva s cieľom skutočnej európskej harmonizácie, obzvlášť v oblasti autorských práv a súvisiacich práv, ktoré sú niekedy predmetom sprísňovania trestných postihov. Takto vznikajú – bez toho, aby to bolo skutočne potrebné – nepomerné stupnice trestov a postihov, keďže obchodné modely na rozširovanie diel sú v plnom rozvoji, čoho súčasťou je programové zrušenie DRM (ochrany pred kopírovaním) v krátkej dobe a keďže sa veľakrát zdaňovaním nosičov výrazne nahradí škoda držiteľov práv v spojení s nelegálnymi kópiami.

⁽¹¹⁾ Oprávnenia „Creative Commons“, „General Public Licence“, „BSD“, voľné audiovizuálne oprávnenie BBC atď.

4.3 Konkrétne pripomienky

4.3.1 Výbor vyjadruje želanie, aby sa ujasnila definícia charakteru priestupku morálnej viny pri trestných činoch falšovania a napodobňovania výrobkov alebo služieb, na ktoré sa vzťahujú práva duševného vlastníctva. Trestný čin zahŕňa fakt, že sa ho páchatel, alebo spolupáchatelia dopustili zámerne: v dohode ADPIC sa uvádza „zámerný skutok falšovania“ a v smernici sa hovorí o úmyselnom, zámernom skutku. Trestný čin zahŕňa aj hmotný aspekt, ktorým je vykonanie priestupku, alebo prinajmenšom pokusu o vykonanie, porovnateľným zo začiatkom vykonávania: tieto dva prvky sú kumulatívne, pretože samotný pokus nie je dostatočný, aby bol považovaný za trestný čin (iba ak by sa vytvorila myšlienková polícia). Ale navádzanie na spáchanie priestupku nemôže v podstate byť stanovené, pokiaľ „podnecovateľ“ neposkytuje nástroje (vo všeobecnosti nelegálne) na konkrétne účely spáchania tohto priestupku; z hľadiska výboru takisto samotné poskytnutie materiálu alebo bežného softvéru, alebo prístupu na internet, nemôže byť považované za spoluvinu alebo za priestupok „navádzania“ (ktorý sa v trestnom práve vzťahuje vo všeobecnosti iba na veľmi obmedzené situácie a v ostatných prípadoch sa ťažko dokazuje), ak tieto prostriedky používajú falšovateľa. Pojem spoluviny by mal postačovať v právnych predpisoch Spoločenstva a otázka spolupáchatelov by bola detailne stanovená vnútroštátnym právom. Inak by mohlo byť dôsledkom obvinenie bez prvkov úmyslu, ktoré by vytvorilo veľkú právnu neistotu pre mnohých dodávateľov materiálu a služieb.

4.3.2 Nelegálne rozmnožovanie chránených diel, modelov, postupov alebo vynálezov dočasným monopolom predstavuje priestupok falšovania; bolo by vhodné zachovať túto definíciu bez toho, aby sa rozšírila na pojem pirátstva (ktorý predstavuje vo všeobecnosti podvodný vstup do informačných systémov s cieľom získať kontrolu, ukradnúť údaje alebo použiť široké vlnové pásmo, vo všeobecnosti na nelegálne ciele). Pirátstvo sa odlišuje od falšovania v pravom slova zmysle a trestné priestupky musia mať veľmi presnú interpretáciu. Neoprávnený vstup do informačných systémov, krádež údajov alebo širokého vlnového pásma a zásahy do súkromného života musia určite byť predmetom náležitého trestnoprávneho postihu, avšak nevyčádzajú priamo z falšovania. S potlačovaním informačného pirátstva by sa malo zaobchádzať osobitným spôsobom, hlavne keď používané pojmy sú nepresné v mnohých politických vyhláseniach, v ktorých sú často pomešané a vytvárajú tak istý zmätok; Informačné pirátstvo sa používa v rámci teroristických organizácií a mala by sa mu venovať mimoriadna pozornosť a malo by byť predmetom náležitej medzinárodnej spolupráce.

4.3.3 Pojem „kriminálnej organizácie“ alebo organizovanej kriminality, ktorý sa vyskytuje v odôvodnení by sa mal doplniť pojmom „organizovaná skupina“, ktorý sa už vyskytuje ako prirážajúca okolnosť v niektorých trestnoprávných predpisoch. Falšovanie na obchodné účely v rámci organizovanej skupiny alebo v rámci kriminálnej organizácie by malo predstavovať prirážajúcu okolnosť, ktorá oprávňuje k prísnejším trestom a pokutám.

4.3.4 Komisia uvádza, že členské štáty môžu voľne prijímať prísnejšie tresty, alebo udeľovať tresty za ďalšie skutky. To sa môže interpretovať ako povzbudenie k trestaniu skutkov, ktoré nemajú obchodné účely, dokonca aj k rozšíreniu priestupku falšovania na skutky, ktoré nepredstavujú rozmnožovanie alebo kopírovanie výrobku, postupu alebo diela v pravom slova zmysle.

4.3.5 Výbor si kladie otázku o prispôbení, v rámci práva Spoločenstva a v niektorých krajinách, softvérov na kopírovanie, ktoré môžu obchádzať alebo rušiť DRM⁽¹²⁾ (zariadenie proti kopírovaniu, materiály alebo softvér, často nekvalitný alebo nešifrovaný) na falšovanie zariadenia DRM, keďže postupy kvalifikované ako „falšovanie“ nepredstavujú kopírovanie alebo rozmnožovanie pôvodného zariadenia. Navyše zariadenia nazývané DRM nie sú štandardné, závisia od základne alebo od dodávateľa, formáty súborov môžu mať vlastníkov a to predstavuje prekážky interoperability alebo smeruje k vytvoreniu uzavretých trhov a k odstráneniu konkurencie. Vytvorenie a používanie prostriedkov na kopírovanie, aby spotrebiteľia alebo podniky, ktoré sú držiteľom softvérového oprávnenia mohli vykonávať svoje práva (súkromná kópia, záloha, na využívanie rôznych štandardných materiálov) nemôže byť trestané samo o sebe, ale iba ak existuje morálny alebo materiálny prvok priestupku na obchodnej úrovni.

4.3.6 Výbor podporuje zásadu nezávislosti trestného stíhania v súvislosti s akoukoľvek sťažnosťou obeť v rámci občianskeho alebo trestného práva; v súvislosti s mafiou totiž obeť môžu váhať podniknúť kroky na ochranu svojich práv. Okrem toho falšovanie na obchodné účely, hlavne čo sa týka skupín alebo organizácií spojených s organizovanou kriminalitou alebo terorizmom, ovplyvňuje ekonomiku alebo sociálny blahobyt a jeho potlačenie je zodpovednosťou samotných štátov.

V Bruseli 12. júla 2007

4.3.7 Výbor dúfa, že efektívna spolupráca medzi členskými štátmi umožní účinne bojovať s medzinárodnými sieťami falšovateľov, hlavne s tými, ktoré sú napojené na kriminálne organizácie alebo aktivity prania špinavých peňazí, pričom pripomína, že mnohé z týchto sietí vykonávajú svoju činnosť z tretích krajín a je nevyhnuté rozšíriť činnosť za hranice Únie, a to využitím prostriedkov, ktoré poskytuje medzinárodné právo.

4.3.8 Výbor sa nazdáva, že na úrovni Spoločenstva by mali spoločné policajné vyšetrovacie skupiny spolupracovať so skupinami na colniciach, ale aj s obeťami falšovania a ich vymenovanými znalcami. Vyjadril spokojnosť so zapojením obeť do vyšetrovacích postupov, ale navrhol, aby sa ich úloha obmedzila iba na aktivity informovania verejných orgánov. Bolo by prehnaté, aby sa následkom obvinenia z falšovania v obchodnom meradle mohol podnik napríklad zúčastniť kontrol a konfiškácie u konkurenta, ktorý je považovaný za nevinného, až kým sa definitívne nedokáže opak právoplatným právnym rozhodnutím v tejto veci. Výbor dbá na to, aby sa zamedzilo tendencii k uplatňovaniu súkromnej spravodlivosti, zasahovaniu alebo protiprávneho vniknutiu osôb, ktoré nepoverili verejné orgány v trestnoprávnych postupoch.

4.3.9 Výbor vyjadril taktiež obavy o rastúcu tendenciu využívať internetové siete na obchodné účely a o požiadavky rozšíriť na toto odvetvie činnosti trestné postihy, stanovené v dohode ADPIC, ako sa to jasne vyjadruje v správe z roku 2006 ministerstva obchodu Spojených štátov v kapitolách 301 a super 301⁽¹³⁾, pričom sa uplatnia zmluvy WIPO o duševnom vlastníctve na internete, čo je voľný nástroj verejného sektoru a spoločný verejný majetok.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ Digital Rights Management (správa digitálnych práv, eufemizmus pre „ochranu proti kopírovaniu“).

⁽¹³⁾ 2006 SPECIAL 301 REPORT USA.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Podnikateľský potenciál, najmä malých a stredných podnikov (Lisabonská stratégia)“

(2007/C 256/03)

V súlade s článkom 31 vnútorného poriadku, Európsky hospodársky a sociálny výbor rozhodol 14. septembra 2006 poveriť odbornú sekciu pre vonkajšie vzťahy vypracovaním stanoviska na „Podnikateľský potenciál, najmä malých a stredných podnikov (Lisabonská stratégia)“.

Na plenárnom zasadnutí 14. a 15. marca 2007 bolo rozhodnuté o prepracovaní informačnej správy na stanovisko z vlastnej iniciatívy (článok 29 ods. 2 vnútorného poriadku).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 3. mája 2007. Spravodajkyňou bola pani Faes.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 12. júla) prijal 123 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1 Závery predsedníctva Európskej rady z 23. a 24. marca 2006 žiadajú Európsky hospodársky a sociálny výbor o súhrnné správy, ktoré by podporili Partnerstvo pre rast a zamestnanosť začiatkom roka 2008.

1.2 Na zasadnutí Európskej rady boli ďalej navrhnuté špecifické oblasti prioritných krokov na obdobie rokov 2005-2008:

- i) investovanie do vedomostí a inovácie;
- ii) podnikateľský potenciál, najmä malých a stredných podnikov;
- iii) pracovné príležitosti prioritných kategórií (...);
- iv) definovanie energetickej politiky pre Európu;
- v) opatrenia, ktoré sa majú plošne prijať s cieľom udržať tempo vo všetkých pilieroch Partnerstva pre rast a zamestnanosť (...).

2. Zhrnutie a odporúčania

2.1 Hoci Lisabonská stratégia zaznamenala pozitívne výsledky, najmä v oblastiach ako hospodársky a priemyselný rast a vytváranie väčšieho počtu a lepších pracovných miest však ešte úplne nespĺnila očakávania. V rámci celosvetovej hospodárskej súťaže čelí Európa výzvam tradičných, ako aj novších konkurentov, ktoré nedokáže adekvátne riešiť.

2.2 Európske podniky musia vykonávať svoju činnosť na neúplnom jednotnom trhu, najmä pokiaľ ide harmonizáciu daňových pravidiel, príliš pomalú implementáciu smerníc členskými štátmi, pretrvávajúce administratívne prekážky a nedostatočnú pracovnú mobilitu. Najmä malé a stredné podniky majú problémy pri prekonávaní týchto prekážok.

2.3 Ďalšími problémami, ktoré je potrebné prekonať, je nedostatok podnikateľských aktivít, starnúca populácia a jej vplyv na podnikanie, ponuka pracovnej sily a väčšia potreba zamerať sa na prevod podniku, prístup k finančným

prostriedkom v začiatkovej a rozvojovej fáze, dostupnosť výsledkov výskumu a tým inovačných príležitostí.

2.4 Malé a stredné podniky zohrávajú kľúčovú úlohu pri dosahovaní cieľov Lisabonskej stratégie. Ich potrebný prínos sa však v prvých rokoch implementácie zanedbával. Lepšie rozvinuté by malo byť najmä zapojenie organizácií malých a stredných podnikov do hodnotenia pokroku, ako aj ich úloha pri podpore malých a stredných podnikov na všetkých úrovniach politiky. Pri príležitosti ďalšieho preskúmania integrovaných usmernení pre rast a zamestnanosť na obdobie rokov 2008 – 2010 EHSV žiada o lepšie nasmerované a efektívnejšie usmernenia pre malé a stredné podniky, najmä v kapitole o mikroekonomických reformách. S cieľom vo veľkom implementovať tieto usmernenia do procesu žiada EHSV Radu, aby vytvorila právny základ Charty pre malé podniky, ako to žiadala Parlament, čím sa posilní základ pre ďalšie kroky. Nasledujúce politické línie a kroky sú považované za nevyhnutné pre rozvoj podnikateľského potenciálu malých a stredných podnikov.

2.4.1 EHSV žiada Komisiu a Radu, aby vyvinuli potrebné úsilie a prispeli k zakotveniu vedúcej úlohy princípu „najprv myslieť v malom“ v celej príslušnej legislatíve.

2.4.2 EHSV žiada, aby bol rok 2009 vyhlásený za Rok podnikateľa s cieľom zdôrazniť významnú úlohu, ktorú podnikatelia zohrávajú v oblasti rastu a životných podmienok a podnietiť mladých ľudí, ale i ostatných, aby pri výbere profesie uvažovali o podnikaní.

2.4.3 EHSV vyzýva k vynaloženiu úsilia s cieľom zabezpečiť efektívny program pre konkurencieschopnosť a inováciu, ktorý by zabezpečil účinnú podporu a bol by malým a stredným podnikom ľahšie dostupný, ako aj 7. rámcový program pre výskum a vývoj a štrukturálne fondy zjednodušujúce prístup malých a stredných podnikov. Efektívnosť a dostupnosť týchto programov, ako aj nástroja JEREMIE, by bolo potrebné dôkladne monitorovať.

2.4.4 Najcennejšou hodnotou podniku je ľudský kapitál. Primerané podporné štruktúry, konkrétne prispôsobené ponuky odbornej prípravy a vhodne navrhnuté finančné stimuly by mali prostredníctvom ďalších investícií do nepretržitej odbornej prípravy pomôcť malým a stredným podnikom zvýšiť kvalifikáciu a zručnosť pracovníkov ako aj podnikateľov.

2.4.5 EHSV žiada Komisiu, aby vypracovala analýzu zapojenia malých a stredných podnikov do programov Spoločenstva. Ak ich účasť nebude považovaná za dostatočnú, mal by byť stanovený minimálny povinný percentuálny podiel.

2.4.6 Verejné obstarávanie je dôležitým nástrojom, ktorý pomáha malým a stredným podnikom rozvíjať svoje aktivity. Zapojenie malých a stredných podnikov by sa malo dôsledne monitorovať a mali by byť vytvorené opatrenia, ktoré by zjednodušili ich prístup k verejným zákazkám. Je preto potrebné podporovať výmenu osvedčených postupov.

2.4.7 Na úrovni Komisie by mala byť vytvorená koordinačná štruktúra reálnej, účinnej a efektívnej politiky malých a stredných podnikov vo všetkých programoch, krokoch a legislatívnych opatreniach.

2.4.8 Je potrebné podniknúť špecifické aktivity na šírenie a využitie osvedčených postupov v oblasti MSP a zlepšovanie konkurencieschopnosti, predovšetkým v regiónoch, ktoré majú úroveň rozvoja nižšiu ako je európsky priemer. Iniciatívy tohto druhu by sa mali realizovať prostredníctvom organizácií MSP.

3. Všeobecné ustanovenia

3.1 Lisabonská stratégia je najviac známa, zjednodušene povedané, ako záväzok vytvoriť z Európy do roku 2010 najkonkurencieschopnejšie a najdynamickejšie hospodárstvo na svete založené na vedomostiach. Okrem všeobecného rámca Rada v júni v Santa Maria da Feira schválila Chartu malých podnikov.

3.2 Výbor pripomína, že Lisabonský mandát zo dňa 24. marca 2000 už od začiatku:

- zdôrazňoval potrebu aktívne zapájať sociálnych partnerov a občiansku spoločnosť do stratégie využitím rôznych foriem partnerstva;
- špecifikoval, že jeho úspech primárne závisí od súkromného sektora a verejno-súkromných partnerstiev a od zapojenia tak členských štátov ako aj Únie;
- zameral sa na vyrovnaný vývoj svojich troch prvkov, t.j. hospodárskeho rastu, sociálnej súdržnosti a trvalej udržateľnosti životného prostredia, a to stimulovaním európskej konkurencieschopnosti a vytváraním pracovných miest, pri súčasnom vytváraní vhodných environmentálnych politík.

3.3 Na jarnom zasadnutí Európskej rady v marci 2005 pristúpila Rada k strednodobému preskúmaniu Lisabonskej stratégie a rozhodla sa opätovne spustiť celý proces tým, že sa znovu zameria na rast a zamestnanosť ako hlavné európske

politické priority. V oblasti integrovaných usmernení pre rast a zamestnanosť⁽¹⁾ bola dosiahnutá dohoda, ktorá by mala podporiť súdržnosť reformných opatrení a vytvoriť plán pre navrhovanie národných reformných programov.

3.4 Vo vývoji Lisabonskej stratégie je snaha o konkurencieschopnosť a rast zásadným prvkom pri vytváraní hospodárskej prosperity, zamestnanosti, ochrane kvality životného štýlu ako aj jeho zlepšenia. Vyššia kvalita života, zlepšovanie sociálnej situácie a environmentálna udržateľnosť môžu byť tiež faktormi rastu. Oblasti, v ktorých Lisabonská stratégia zlyhala, sú najmä hospodársky a priemyselný rast a vytváranie väčšieho počtu lepších pracovných miest. V globálnej hospodárskej súťaži čelí Európa čoraz väčším ťažkostiam. Od zahájenia Lisabonského procesu EÚ absolvovala rozsiahle rozšírenie z 15 na 25 a potom na 27 členských štátov.

3.5 Výbor by chcel v prvom rade uviesť, že Lisabonská stratégia už umožnila dosiahnutie celého radu pozitívnych výsledkov, a to vrátane:

- uvedomenia si potreby reformy, ktorá siaha za hranice tradičného rozdelenia;
- urýchlenej expanzie informačných technológií a inovačných procesov;
- zvýšenej podpory pre zahájenie podnikania a financovania malých a stredných podnikov;
- väčšieho záujmu o trvalo udržateľný rozvoj, ktorý má znížiť deficity verejných financií, obnoviť stabilitu rozpočtu sociálnej ochrany a chrániť životné prostredie;
- iniciatív v oblasti sociálnej reformy zo strany sociálnych partnerov;
- opatrení na zjednodušenie právnych a správnych postupov, hoci doposiaľ s obmedzeným rozsahom.

3.6 Napriek týmto pozitívam, prevláda názor, že Európa, ktorá uviazla medzi svojimi veľkými priemyselnými konkurentmi a objavujúcimi sa ekonomikami s nízkymi výrobnými nákladmi, ktoré vo veľkom využívajú nové technológie, čelí čoraz väčším konkurenčným výzvam. Niekoľko ukazovateľov vyvoláva obavy, napríklad:

- slabší domáci dopyt, menej investícií, miera produktivity a rastu v Európskej únii spôsobujú jej zaostávanie v porovnaní s hlavnými konkurentmi a vynárajúcimi sa trhmi;

⁽¹⁾ Rozhodnutie Rady z 12. júla 2005 o usmerneniach politík zamestnanosti členských štátov (2005/600/ES), Ú. v. EÚ L 205, 6.8.2005, s. 21.

- globalizácia, ktorá vedie k integrácii nových krajín do medzinárodného ekonomického systému;
- neúspech pri dosahovaní cieľov zamestnanosti;
- pretrvávajúci deficit verejných financií v niektorých členských štátoch, aj keď nie vždy rovnaký;
- veľmi odlišné daňové pravidlá a daňové sadzby pre podniky;
- pretrvávajúce administratívne zaťaženie pre podniky a pomalá implementácia smerníc v členských štátoch;
- starnutie populácie v Európe, čo nesmierne zaťažuje verejné financie a ponuku pracovnej sily;
- hrozba zväčšujúceho sa nedostatku zdrojov či cenovej nepredvídateľnosti, klimatických zmien a straty biodiverzity;
- nedostatočná pracovná mobilita, ktorá je potrebná na uvoľnenie vnútorného trhu;
- presun spoločností z Európy na vznikajúce a rýchlo rastúce trhy;
- upadajúci záujem európskych občanov o Európsku úniu.

3.7 Zároveň sa reformy Lisabonskej stratégie oneskorujú:

3.7.1 Na európskej úrovni sa členské štáty zaviazali dokončiť vytvorenie spoločného trhu v niekoľkých oblastiach (energia, služby, verejné obstarávanie, transeurópske siete, adaptácia verejných služieb), ale pri realizácii potrebných opatrení v časovom rámci narazili na prekážky.

3.7.1.1 Od roku 1990 navrhla Komisia na európskej úrovni množstvo iniciatív s cieľom v prvom rade lepšie pochopiť potreby a fungovanie malých a stredných podnikov a v druhom rade podporiť ich rozvoj a pomôcť lepšie využiť ich potenciál pri vytváraní pracovných miest. Tieto kroky boli v posledných rokoch posilnené prostredníctvom menovania vyslanca malých a stredných podnikov, schválenia akčného plánu pre podnikanie v roku 2004, úsilia o lepšiu tvorbu právnych predpisov a lepšieho prístupu k finančným prostriedkom (Európsky investičný fond EIF a Európska investičná banka EIB) a prostredníctvom programu pre konkurencieschopnosť a inováciu.

3.7.2 Na národnej úrovni sa výsledky líšia, pričom sa objavujú nedostatky, ktoré sa týkajú hlavne:

- štrukturálnej komplikovanosti nariadení a administratívnych postupov;
- vysokej miery nezamestnanosti, najmä v niektorých cieľových skupinách;

- vysokej miery predčasného odchodu do dôchodku, napriek záväzkom;
- neprispôsobených systémov vzdelávania a odbornej prípravy, najmä čo sa týka kvalifikácie a schopností v oblasti podnikania a informačných a komunikačných technológií;
- nedostatočného poskytovania možností celoživotného vzdelávania;
- výdavkov na výskum, ktoré sa vo všeobecnosti skôr ďalej znižujú ako zvyšujú a nesmerujú k dosiahnutiu lisabonského cieľa 3 % HDP;
- nedostatku inovácií, hoci nedávne tabuľky s výsledkami v oblasti inovácie vykazujú lepšie výsledky;
- nedostatočného prístupu malých a stredných podnikov k finančným prostriedkom, čo sa spája s nedostatkom informácií o možnostiach rovnako aj na úrovni EÚ;
- pretrvávajúceho deficitu verejných financií, aj keď nie vždy v tých istých krajinách.

3.7.3 Nové členské štáty musia často prekonávať ďalšie znevýhodnenia spôsobené rozdielnym rozvojom, napríklad v zamestnanosti, technológiách alebo životnom prostredí, hoci niekedy sú tieto znevýhodnenia kompenzované opatreniami na obnovu, ktoré sú omnoho radikálnejšie než v pôvodných 15 členských štátoch EÚ.

3.8 V žiadosti Európskej rady z marca 2005 sa nachádza odkaz na správu vypracovanú Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, pričom sú v nej uvedené výsledky konzultácií EHSV so svojimi partnermi v rámci členských štátov ako aj na európskej úrovni o implementácii Lisabonskej stratégie a úlohe sociálnych partnerov a iných zložiek organizovanej občianskej spoločnosti⁽²⁾. Výbor v poslednom období publikoval niekoľko správ o Lisabonskej stratégii a jej špecifických aspektoch⁽³⁾.

4. Zlepšovanie podnikateľského potenciálu, najmä malých a stredných podnikov

4.1 Význam malých a stredných podnikov v európskom hospodárstve

4.1.1 Veľká väčšina podnikov (99,8 %) v Európe patrí do kategórie malých a stredných podnikov. Typický európsky podnik je mikro podnik (91 %), 7 % tvoria malé podniky. Nie len, že väčšina podnikov je malých, do značnej miery sa tiež podieľajú na získavaní európskych pracovných skúseností (dve tretiny pracovných miest v súkromnom sektore) a ekonomickej aktivity (57 % HDP)⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Implementácia Lisabonskej stratégie. Súhrnná správa pre Európsku radu.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006 + CCM/032.

⁽⁴⁾ Dostupné údaje za rok 2003. Brožúra Eurostat 2006.

4.1.2 S cieľom zlepšiť monitorovanie ekonomickej výkonnosti malých a stredných podnikov EHSV žiada Európsku komisiu, aby znovu spustila činnosť Európskeho monitorovacieho strediska pre malé a stredné podniky.

4.1.3 Malé a stredné podniky sú hlavnou silou vytvárajúcou pracovné miesta a predstavujú jeden z hlavných zdrojov príjmov štátneho rozpočtu (dane, DPH atď.), poskytujú možnosti na profesionálnu a sociálnu sebarealizáciu veľkej časti obyvateľstva a najmä jeho najaktívnejšej a najinovatívnejšej vrstvy, ktorá je stimulom pre hospodárstvo. Predstavujú tiež hlavnú zložku hospodárskej štruktúry, ktorá podporuje trhové hospodárstvo vyznačujúce sa flexibilitou, inováciami a dynamikou a je vhodným prostredím na zakladanie budúcich veľkých podnikov, najmä v nových odvetviach hospodárstva založených na komplexných technológiách.

4.2 Konkurencieschopnosť

4.2.1 Dôraz na konkurencieschopnosť potvrdzuje potrebu dosiahnuť trvalo udržateľnú konkurencieschopnosť v otvorenej a globálnej ekonomike, tým že budeme viac využívať nové technológie, určovať efektívnejšiu odbornú prípravu, zaisťovať dobrú kvalifikáciu zamestnancov a zlepšovať produktivitu. Koncept kvality (kvality tovaru, služieb, právnych predpisov, riadenia, zamestnanosti, sociálnych vzťahov a životného prostredia) je ústredným prvkom stratégie.

4.2.2 S cieľom zabezpečiť ekonomickú stabilitu by mali členské štáty v priebehu ekonomického cyklu udržiavať svoje strednodobé rozpočtové ciele alebo prijať všetky potrebné opravné opatrenia. Z tohto dôvodu by sa členské štáty mali vyhýbať procyklickým fiškálnym politikám. Členské štáty vykazujúce schodok bežného účtu, ktorý predstavuje riziko, že nebude trvalo udržateľný, by mali pracovať na jeho náprave implementovaním štrukturálnych reforiem, podporou vonkajšej konkurencieschopnosti a prispievať k jeho náprave prostredníctvom fiškálnej politiky. Tieto opatrenia sú z dôvodu starnutia európskej populácie základnou požiadavkou.

4.2.3 EHSV si myslí, že iba zmenou hlavného zamerania hospodárskych politík, najmä makroekonomických politík, bude možné eliminovať v Európe prekážky, ktoré brzdia trvalo udržateľné a ďalekosiahlejšie hospodárske oživenie. EÚ musí pôsobiť zvnútra, ak má nasmerovať európske hospodárstvo späť na cestu rastu a plnej zamestnanosti. Toto si vyžiada vyrovnanú makroekonomickú politiku s deklarovaným cieľom: dosiahnuť ciele Lisabonskej stratégie, najmä úplnú zamestnanosť, posilniť konkurencieschopnosť, a reálne sa zaoberať povinnosťou sledovať trvalo udržateľný rozvoj v súlade so závermi summitu v Göteborgu.

4.2.4 EHSV pripomína, že cieľom menovej politiky by vo všetkých prípadoch malo byť dosiahnutie rovnováhy medzi cenovou stabilitou, hospodárskym rastom a zamestnanosťou. Malo by zmysel donútiť Európsku centrálnu banku (ECB), aby sa

zamerala na stabilitu v širšom zmysle, čiže nielen na cenovú stabilitu, ale aj stabilitu z hľadiska rastu, úplnej zamestnanosti a sociálnej súdržnosti⁽⁵⁾. Aby bolo možné dosiahnuť tieto výsledky, je dôležité zosúladiť národné rozpočty s politikami ECB a dodržiavať Pakt stability a rastu.

4.2.5 EHSV ďalej pripomína špeciálny význam služieb súvisiacich s podnikaním ako súčasť malých a stredných podnikov na dosiahnutie úspechu Lisabonského procesu a konkurencieschopnosti EÚ. Následne po súhlasnom oznámení Komisie⁽⁶⁾ EHSV zdôrazňuje potrebu vytvoriť regulačné prostredie, v ktorom budú príslušné malé a stredné podniky schopné plniť požiadavky spoločnosti, s ktorými sú konfrontované.

4.2.6 EHSV tiež podporuje rozsiahlu analýzu potrebných podporných opatrení v 27 odvetviach priemyselnej výroby v dokumente Komisie o integrovanej priemyselnej politike, ale trvá na skutočnej implementácii politiky v koordinácii s členskými štátmi⁽⁷⁾.

4.3 Lepšia právna úprava⁽⁸⁾

4.3.1 EHSV plne podporuje nedávny návrh Európskej komisie znížiť do roku 2012 administratívne zaťaženie podnikov o 25 %⁽⁹⁾. Môže to viesť k zvýšeniu HDP EÚ o 1,5 %. EHSV nalieha na Komisiu, aby predložila jasnú stratégiu celkového zjednodušenia regulačného prostredia a predišla tak prípadným neúspechom⁽¹⁰⁾.

4.3.2 Menšia administratívna záťaž umožní posilniť hospodársku dynamiku. Obmedzenie záťaže právnych a regulačných povinností si vyžaduje celoplošný prístup zo strany miestnych, regionálnych a národných orgánov, ako aj zo strany Európskej únie. Preto je nevyhnutné, aby boli právne predpisy dobre navrhnuté a primerané.

⁽⁵⁾ Samotný EHSV už pri viacerých príležitostiach žiadal, aby sa menová politika tiež snažila dosiahnuť ciele celkovej zamestnanosti a rastu.

⁽⁶⁾ „Konkurencieschopnosť služieb súvisiacich s podnikaním a ich prínos k výkonnosti európskych podnikov“ [KOM(2003) 747, konečné znenie z 4. decembra 2003].

⁽⁷⁾ Oznámenie Komisie „Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Rámcová politika posilnenia výroby v EÚ – smerom k integrovanejšiemu prístupu k priemyselnej politike“ (KOM(2005) 474, konečné znenie), Moderná priemyselná politika.

⁽⁸⁾ EHSV nedávno publikoval niekoľko stanovísk na tému zjednodušenia a lepšej tvorby právnych predpisov:

Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006, Lepšia tvorba právnych predpisov, priskutné stanovisko na žiadosť predsedníctva VB, spravodajca: pán Retureau.

Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006, Ako zlepšovať implementáciu a vykonávanie právnych predpisov EÚ, stanovisko z vlastnej iniciatívy, spravodajca pán van Iersel.

Ú. v. EÚ C 112, 30.4.2004, Aktualizácia a zjednodušenie *acquis communautaire*, KOM(2003) 71, konečné znenie, spravodajca pán Retureau.

⁽⁹⁾ KOM(2006) 689, 690 a 691, 14. novembra 2006.

⁽¹⁰⁾ Akčný program na znižovanie administratívnej záťaže v Európskej únii. KOM(2007) 23 v konečnom znení z 24.1.2007.

4.3.3 EHSV podporuje vytvorenie Rady pre hodnotenie vplyvu (na podniky), ktoré oznámila Komisia vo svojom strategickom prehľade na tému Lepšia tvorba právnych predpisov⁽¹¹⁾ a je zamerané na posilnenie kvality a účinnosti dôsledkových analýz. Jej rozsah pôsobnosti však nesmie byť obmedzený len na jednoduchú koordináciu, ale brať do úvahy aj kvalitu práce malých a stredných podnikov a analýzu ekonomických a sociálnych dôsledkov regulačných návrhov. Nové nariadenia na národnej úrovni i na úrovni Spoločenstva by mali byť kontrolované, aby sa mohol vyhodnotiť ich vplyv na MSP.

4.3.4 Je potrebné dôkladne preskúmať hospodárske, sociálne a environmentálne dôsledky nových alebo revidovaných právnych predpisov, aby sa určili potenciálne možnosti kompromisu a synergií medzi rôznymi cieľmi politik. Súčasná právna regulácia sa navyše posudzuje aj z hľadiska možností zjednodušenia a hodnotí sa jej vplyv na konkurencieschopnosť. Bolo by potrebné venovať špeciálnu pozornosť hodnoteniu vplyvu všetkých legislatívnych a regulačných návrhov Európskej komisie na nezávislé podniky, začlenením špecifického cieľa voči malým podnikom. Na záver je potrebné spomenúť, že sa pripravuje spoločný prístup k meraniu administratívnych nákladov nových a existujúcich právnych predpisov. Princíp „najprv myslieť v malom“ by mal byť vedúcim princípom pri preskúmaní platných právnych predpisov a vytváraní nových. Znamená to, že právne predpisy by mali brať do úvahy špecifickosť malých a stredných podnikov.

4.3.5 EHSV pripomína, že zlepšenie je dôležité najmä pre malé a stredné podniky, ktoré majú zvyčajne len obmedzené zdroje na zvládnutie administratívnych postupov zakotvených v právnych predpisoch Spoločenstva, ako aj národných právnych predpisoch.

4.3.6 Mali by byť podniknuté potrebné kroky s cieľom zabezpečiť, aby všetky členské štáty implementovali všetky smernice včas a vysoko kvalitne a presvedčiť národné a regionálne vlády a legislatívne orgány, aby zahájili vlastný projekt zjednodušovania zameriavajúc sa na právne predpisy, do ktorých sa pri implementácii európskych právnych predpisov pridávali dodatky neobsiahnuté v pôvodných predpisoch („gold-plating“).

4.3.7 Väčšina politických subjektov na regionálnej, národnej a európskej úrovni nepozná dostatočne reálnu situáciu v malých podnikoch a ich skutočné potreby. Lepšie zapojenie zastupiteľských združení malých a stredných podnikov⁽¹²⁾ na všetkých úrovniach je základnou podmienkou pre zlepšenie kvality politiky malých a stredných podnikov v Európe. Posilnenie združení malých podnikov je tiež jedným z hlavných prvkov Európskej charty malých podnikov (2000). Zastupiteľské združenia malých a stredných podnikov by mali byť do procesu prijímania rozhodnutí na všetkých úrovniach zapájané ako významné zainteresované strany.

⁽¹¹⁾ Oznámenie Európskej komisie zo 14. novembra 2006.

⁽¹²⁾ Organizáciami malých a stredných podnikov myslíme organizácie zastupujúce malé a stredné podniky (európska definícia) v rôznych oblastiach činnosti: remeselná výroba, priemysel, služby, obchod, slobodné povolania. Týka sa to aj multisektorových organizácií ako aj organizácií zameraných na viac sektorov.

4.3.8 EHSV dôrazne podporuje Európsku chartu pre malé podniky, ktorá sa ukázala byť dobrým nástrojom monitorovania dosiahnutého pokroku a identifikácie problémov, s ktorými sa stretávajú malé a stredné podniky, ako i nástrojom rozhodovania o členských štátoch, ktoré majú konať v záujme lepšej koordinácie podnikateľských politík v celej Európe. Je dôležité zachovať stále tempo procesu integrácie správ o realizácii charty do výročných správ lisabonskej agendy. Je potrebné neustále chartu aktualizovať a dopĺňať vzhľadom na revidovanú Lisabonskú stratégiu a proces veľkého rozšírenia Európskej únie.

4.4 Kultúra podnikania a zakladanie podnikov⁽¹³⁾

4.4.1 Podnikanie je komplexný jav, ktorý združuje prvky zmyslu pre iniciatívu, podstúpenia rizika a inovácie. Malé a nové podniky prinášajú inovácie, zaplňujú medzery na trhu, vytvárajú pracovné miesta a podporujú hospodársku súťaž, čím prispievajú k ekonomickej účinnosti.

4.4.2 Európska únia ako celok čelí nedostatku podnikateľskej činnosti v počiatočnom štádiu. Najnovšia správa GEM (Monitor globálneho súkromného podnikania) nezaraduje žiaden členský štát Európskej únie medzi prvých 10 krajín⁽¹⁴⁾. Na druhej strane, 8 členských štátov figuruje medzi poslednými 10 miestami s najnižšou úrovňou účasti⁽¹⁵⁾.

4.4.3 Podnikanie je dôležité pre spoločnosť ako celok. Na podporu a zvýšenie povedomia o kultúre podnikateľského myslenia, ako aj pochopenia významu súkromného podnikania pre celkový vývoj krajiny výbor navrhuje, aby bol rok 2009 vyhlásený za Európsky rok súkromného podnikania. Výbor v tejto súvislosti konštatuje, že v roku 2010 sa uskutoční strednodobé preskúmanie viacerých relevantných programov Spoločenstva. Je potrebné vytvoriť pozitívny postoj verejnosti k podnikaniu. Uvedený rok by tiež poskytol príležitosť skonsolidovať a posilniť existujúce osvedčené postupy.

4.4.4 V rámci EÚ prevláda výrazná potreba uskutočniť zmeny v učebných plánoch vo vzdelávaní a odbornej príprave, a to najmä na úrovni vyššieho vzdelávania, prikladať väčší dôraz na pokrokové vzdelávanie v oblasti podnikania, strategickú hodnotu riadenia informácií a informačných a komunikačných technológií (IKT) a získavania kontaktov. Úloha škôl a univerzít je základným faktorom pri podpore podnikateľského zmysľania medzi mladými ľuďmi. Odporúča sa napríklad aktívna účasť zástupcov podnikov na vzdelávaní ako aj zapojenie obchodných organizácií. Dôležité sú mediálne aktivity a obraz, ktorý o podnikoch prinášajú.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 309, 12.12.2006, Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia, KOM(2006) 33, konečné znenie.

⁽¹⁴⁾ Írsko je na 11 mieste.

⁽¹⁵⁾ Maďarsko, Belgicko, Švédsko, Slovinsko, Holandsko, Dánsko, Taliansko a Fínsko.

4.4.5 Politiky pomoci podnikom v ich začiatkoch a rozvoji by sa mali zintenzívniť, okrem iného aj vrátane rýchlejších opatrení s nižšími nákladmi na začiatku, čím by sa zlepšil prístup k rizikovému kapitálu, viacerým podnikateľským vzdelávacím programom, opatreniam určeným na uľahčenie prístupu k sieťam a verejnoprospešným službám a hustejšej sieti podporových služieb pre malé podniky. Okrem toho je potrebné prijímať politické rozhodnutia s cieľom reformovať daňové systémy, právne predpisy, prístup na trh, záchranné a reštrukturalizačné postupy ako aj dedičské právo. Potrebu je aj kultúrna zmena vzhľadom na postoj k bankrotu.

4.4.6 Dostupnosť financovania v prvých štádiách je zásadným problémom. V Belgicku zahájila vláda iniciatívy zamerané na preklenutie rozdielov. Príkladom je fond Arkimedes, ktorý vyzbieral 110 miliónov eur vo forme podielov alebo dlhopisov, ktoré sú ručené regionálnou vládou Flámska.

4.4.7 Rovnako dôležité je poskytovanie informácií a podporných služieb podnikom, najmä mladým podnikateľom. Programy mentorstva vo Flámsku (Belgicko) preukázali svoje opodstatnenie.

4.4.8 Strach z neúspechu má silný negatívny vplyv na potenciálne začínajúce podniky. Je nutné schváliť adekvátny sociálny rámec pre samostatne zárobkovo činné osoby. Samostatne zárobková činnosť by mala mať aj zjednodušenú možnosť druhej šance.

4.5 Vnútorý trh ⁽¹⁶⁾

4.5.1 Mal by sa využiť potenciál jednotného trhu. Európska únia by teraz mala získať výhody z trhu, ktorý je väčší než trh USA alebo Číny, ale

- príliš veľa smerníc nebolo úplne transponovaných do národnej legislatívy;
- nedosiahol sa adekvátny pokrok pri zabezpečovaní štandardizácie a vzájomného uznávania pre poskytovanie služieb;
- došlo k omeškaniu pri liberalizácii trhov, vrátane trhov vo verejnom sektore;
- ťažkosti vznikli pri odsúhlasovaní uplatniteľných európskych práv duševného vlastníctva;
- deformácie sú spôsobené formami fiškálnych rozdielov.

⁽¹⁶⁾ Prieskumné stanovisko na tému Preskúmanie jednotného trhu, Ú. v. EÚ C 93, 27.4.2007.

4.5.2 Príťažlivosť Európskej únie ako miesta na investovanie závisí od veľkosti a otvorenosti jej trhov, jej regulačného prostredia a kvality infraštruktúry. Zvýšený prílev investícií zvýši produktivitu Európy, pretože úroveň pracovnej produktivity závisí od investícií do fyzického a ľudského kapitálu, ako aj do vedomostí a infraštruktúry.

4.5.3 Schopnosť európskych producentov konkurovať a prežiť na vnútornom trhu je veľmi podstatná pre ich konkurenčnú silu na svetových trhoch. Hoci je vnútorný trh tovarov relatívne dobre integrovaný, trhy služieb zostávajú právne či *de facto* dosť rozdrobené. Na podporu rastu a zamestnanosti a posilnenie konkurencieschopnosti musí byť vnútorný trh služieb plne funkčný a zároveň sa musí zachovať európsky sociálny model. Odstránenie daňových prekážok cezhraničných aktivít a zrušenie pretrvávajúcich prekážok pracovnej mobility by tiež pomohlo významne zvýšiť účinnosť. V konečnom dôsledku, úplná integrácia finančných trhov by zvýšila výkonnosť a zamestnanosť tým, že by umožnila účinnejšie pridelenie kapitálu a vytvorila lepšie podmienky na financovanie podnikateľskej činnosti.

4.5.4 Vnútorý trh ešte stále nie je úplne prispôbený malým a stredným podnikom, najmä v oblasti služieb. Vysoké administratívne zaťaženie pri cezhraničných operáciách a neprispôbené európske normy bránia malým podnikom, aby uspeli na väčších trhoch.

4.5.5 Normy zohrávajú významnú úlohu v prístupe na trh. Súčasný normalizačný proces neberie dostatočne do úvahy špecifické črty remeselnej výroby a malých a stredných podnikov. Malé podniky musia byť lepšie zapojené do vypracovania európskych a medzinárodných noriem. Aj napriek silnej podpore štruktúram ako NORMAPME ⁽¹⁷⁾ zo strany Komisie je potrebné naďalej vyvíjať úsilie v prospech malých a stredných podnikov, najmä pre výrobu v malom a konkrétne prispôbenú výrobu, pre štandardy s nižšími nákladmi, vyrovnanější zastúpenie v odborných výboroch a pre zjednodušenie certifikačných systémov.

4.5.6 Značný priestor na ďalšie zlepšenie sa napríklad vytvára v oblasti postupov verejného obstarávania. Signálom takéhoto zlepšenia by bol zvýšený podiel verejne oznamovaných verejných obstarávaní. Bolo by potrebné zamerať sa na možnosti malých a stredných podnikov zapojiť sa do postupov verejného obstarávania. EHSV podporuje Komisiu pri vytváraní stručného prehľadu osvedčených postupov, ktoré boli zaznamenané v tejto oblasti v členských štátoch EÚ, ale aj v Spojených štátoch a v Japonsku a viedli k rozšíreniu prístupu malých a stredných podnikov k verejným zákazkám.

⁽¹⁷⁾ NORMAPME: Európsky úrad pre štandardizáciu remesiel, živností a malé a stredné podniky – www.normapme.com.

4.5.7 Malé a stredné podniky musia v Európe čeliť 27 rôznym daňovým systémom, čo spôsobuje vznik obmedzujúcich nákladov na zosúladienie a vytvára vážne prekážky na vnútornom trhu. Náklady na zosúladienie sú pre malé podniky omnoho vyššie ako pre väčšie podniky ⁽¹⁸⁾. Očakáva sa zjednodušenie, ktoré by prospelo najmä malým a stredným podnikom.

4.6 *Ludský kapitál, rozvoj kvalifikácie a sociálny dialóg*

4.6.1 V kontexte globalizovaného hospodárstva založeného na vedomostiach sa musia podniky neustále prispôbovať zmenám. Úspešní podnikatelia potrebujú teraz, viac ako kedykoľvek predtým, pevný vedomostný základ a kvalifikáciu, aby mohli čeliť zvýšenej konkurencii a boli schopní zvládnuť v inovačných pretekoch. Technologický rozvoj si od podnikateľov, ale aj zamestnancov, okrem iného vyžaduje neustále rozvíjanie nových schopností, najmä v oblasti IKT a získavanie najnovších vedomostí ⁽¹⁹⁾.

4.6.2 Od zavedenia Lisabonskej stratégie v roku 2000 boli v Európe jasne posilnené ciele odbornej prípravy a stratégie celoživotného vzdelávania, stále však musia byť ďalej zlepšované ako to uvádza hodnotiacia správa rámca činností v oblasti celoživotného rozvoja schopností a kvalifikácie za rok 2006, na ktorej sa v roku 2002 dohodli európski sociálni partneri (EKOZ, BusinessEurope, CEEP, UEAPME). V tejto súvislosti by sa mal nový integrovaný akčný program pre celoživotné vzdelávanie Spoločenstva tiež plne podieľať na tomto úsilí, pretože jeho oficiálnym cieľom je prispieť k realizácii lisabonských cieľov, najmä rozvoju Európskej únie ako pokrokovej spoločnosti založenej na vedomostiach, s trvalo udržateľným hospodárskym rozvojom, väčším počtom lepších pracovných miest a väčšou sociálnou súdržnosťou.

4.6.3 Ako EHSV správne poznamenal ⁽²⁰⁾, „...európske vzdelávacie programy patria k niekoľkým málo oblastiam činnosti Únie, ktoré sú zamerané priamo na európskych občanov. Cieľom nového programu preto musí byť podpora demokracie založenej na spoluúčasti a aktívom občianstve, rovnako ako aj podpora zamestnanosti a pružný trh práce.“ Keďže tento program spája hlavné európske programy mobility, konkrétne Leonardo da Vinci pre študentov technických smerov a mladých ľudí v začiatkovej odbornej príprave a mladých pracovníkov, ako aj Erasmus pre študentov, mali by byť jednoduchšie dostupné pre individuálnu mobilitu. Štúdiom a práca v zahraničí na určitý čas nie len rozširuje vedomosti a zručnosti jednotlivca, ale tiež prispieva k lepšiemu pochopeniu Európy a európskeho občianstva. Okrem toho pomáha jednotlivcom, aby boli

iniciatívnejší a otvorenější v otázke prijímania zodpovednosti za vlastnú zamestnateľnosť v pracovnom živote.

4.6.4 EHSV tiež zdôraznil „mimoriadny význam možnosti prístupu malých a stredných podnikov k tomuto programu“ a „navrhuje špeciálny prístup k malým a stredným podnikom, zjednodušením príslušných postupov s cieľom zrealizovať a zefektívniť ich účasť v týchto programoch“. V hospodárstve založenom na službách je najcennejšou hodnotou podniku ľudský kapitál. Aby podniky, a najmä malé a stredné podniky, mohli realizovať stratégiu rozvoja kvalifikácie, mali by byť navrhnuté prispôsobené podporné iniciatívy, ako napríklad konkrétne navrhnuté ponuky, finančná podpora, daňové stimuly, s cieľom pomôcť týmto podnikom investovať do neustálej odbornej prípravy.

4.6.5 Sociálny dialóg je dôležitým nástrojom pri prekonávaní hospodárskych a sociálnych problémov. Jedným z jeho hlavných prínosov je zlepšenie fungovania pracovného trhu a predvídanie zmeny. Sociálny dialóg ďalej prispieva k vytváraniu prostredia dôvery v podnikoch. Ak bude brať do úvahy špecifické črty a povahu pracovného prostredia a pracovných vzťahov, ako aj konkrétnu situáciu, v ktorej remeselníci a malé a stredné podniky pracujú a napredujú, možno sa mu tiež podarí poskytnúť malým a stredným podnikom konkrétne riešenia.

4.7 *Inovácia*

4.7.1 Cieľom Lisabonskej agendy je dosiahnuť, aby boli 3 % z celkového HDP určené na výskum a vývoj, z čoho musia dve tretiny pochádzať zo súkromného sektora. V súčasnosti prispieva súkromný sektor iba 56 percentami. Bohužiaľ musíme poznamenať, že Európa venuje na výskum a vývoj oveľa menší podiel HDP ako USA a Japonsko (1,93 % v porovnaní v 2,59 % v USA a 3,15 % v Japonsku). Okrem toho sa intenzita výskumu EÚ začína približovať Číne, ktorá dosiahne rovnaké hodnoty do roku 2010. Výskum a vývoj: v roku 2002 venoval súkromný sektor v Spojených štátoch na výskum a vývoj o 100 miliárd eur viac ako v Európe.

4.7.2 Budúci Európsky technologický inštitút, ktorého cieľom je dosiahnuť čo najväčšiu možnú mieru integrácie vzdelávania, výskumu a inovácie na vysokej úrovni, by mal jednoznačne uznať a zhodnotiť potenciál malých a stredných podnikov. Spolupráca medzi univerzitami a výskumnými centrami a podnikmi, najmä malými strednými podnikmi, by mala byť posilnená. Bolo by potrebné podporovať vedcov, aby nadväzovali kontakty s podnikmi. Nemožno podceňovať význam podpory transferu technológií prostredníctvom technologických centier a inkubátorov. Opatrenia na podporu poskytovateľov inovačných podporných služieb, ich skupinám a sieťam, by tiež mali byť stanovené v novom rámci štátnej pomoci pre výskum, vývoj a inovácie. Európski výskumní pracovníci by mali dostávať viac príležitostí v každom z 27 členských štátov EÚ. S cieľom zlepšiť prístup podnikov k výsledkom výskumu a jeho ekonomický dopad je potrebné zabezpečiť lepšiu propagáciu a šírenie týchto výsledkov.

⁽¹⁸⁾ Týka sa nákladov na zosúladienie daňových systémov v cezhraničných aktivitách.

⁽¹⁹⁾ Dokonca aj tradičné zamestnania ako inštalatéri a tesári musia brať do úvahy postupy šetriace energiu.

⁽²⁰⁾ Ú. V. EÚ C 221, 8.9.2005.

4.7.3 Európa by mala v rámci EÚ vytvoriť harmonizované regulačné prostredie, ktoré by bolo priaznivo naklonené inovácii. Na ochranu inovačných aktivít a riešenie potrieb európskych podnikov sú potrebné nové návrhy na zavedenie priemyselného patentu na úrovni Európskeho spoločenstva. Takýto systém by mal zaviesť znížené poplatky pre malé a stredné podniky a riadnu štruktúru zabezpečenia pri konaní o priemyselnom patente.

4.7.4 Európska komisia vo svojom najnovšom oznámení uznáva potrebu rozšíriť definíciu inovácie s cieľom zamerať sa na malé a stredné podniky a vziať do úvahy inovácie iného ako technického charakteru vo všetkých odvetviach hospodárstva. Tento nový prístup musí byť teraz implementovaný vo všetkých politických oblastiach, aby ho mohli využívať malé podniky.

4.7.5 Je nevyhnutne potrebné, aby malé a stredné podniky aktualizovali kvalifikáciu svojho súčasného ľudského kapitálu a do produkcie a inovácie zapojili akademických pracovníkov. Siedmy rámcový program by mal poskytnúť podporu malým a stredným podnikom, aby spustili moderný technologický výskum a výrobné postupy, ale taktiež ostatné formy inovácie dôležité v štruktúre malých a stredných podnikov.

4.7.6 Potrebné zdroje na úrovni EÚ by mali byť poskytnuté z programu CIP, z rámcového programu pre výskum, štrukturálnych fondov a vzdelávacích programov, ak máme spomenúť tie najdôležitejšie. Zložitou a chýlostivou úlohou bude koordinácia politík, vrátane zdrojov, najmä preto, že dostupné európske finančné zdroje sú relatívne obmedzené vzhľadom na potreby a dopyt. S cieľom zabezpečiť využitie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov na spolufinancovanie programov pre inovatívne malé a stredné podniky, začínajúce podniky a prevody podnikov (čiže prostredníctvom európskych investičných fondov – JEREMIE), je potrebné prijať adekvátne opatrenia na úrovni členských štátov a dôkladne monitorovať ich efektívnosť a dostupnosť.

4.7.7 Zavedenie nových vyspelých výrobných metód a strojov, najmä pre malé a stredné podniky, si bude vyžadovať poskytovanie úverov za výhodných podmienok. EIB a EIF by mali byť úzko zapojené do práce odvetvových a medziodvetvových plánovacích skupín.

4.7.8 Malé a stredné podniky by mali byť vedené k rozsiahlejšiemu využívaniu aplikácií IKT, ktoré im môžu znížiť náklady, zvýšiť produktivitu a posilniť ich konkurencieschopnosť.

4.8 Prevody podnikov ⁽²¹⁾

4.8.1 Európske štúdie poukazujú na to, že približne jedna tretina európskych podnikateľov, najmä majiteľov rodinných podnikov, v priebehu nasledujúcich 10 rokov odíde. Odhaduje

sa, že to ovplyvní asi 690 000 podnikov a poskytne 2,8 mil. pracovných miest. Prevody by mali byť podporované ako výhodné alternatívy začínajúcich podnikov.

4.8.2 Na rozdiel od minulosti sa stále viac prevodov podnikov uskutočňuje mimo rodiny, na tretie strany. Vzrastá tiež záujem o prevzatie zabehnutého podniku viac než o jeho zakladanie od úplného začiatku. Výskum preukázal, že 96 % prevodov podnikov prekoná prvých päť rokov v porovnaní len s 75 % novo založených podnikov.

4.8.3 Prvou úlohou je teda vytvorenie platformy a jednoduchšie zosúladienie potenciálnych kupcov a predajcov podnikov. Táto oblasť trhu by mala byť transparentná, aby sa zvýšila možnosť nadviazovania kontaktov a zabezpečila kontinuita existujúcich životaschopných podnikov. Nevyhnutná je vysoká kvalita služieb akými sú sprostredkovanie, konzultácie a zachovania dôveryhodnosti. Vo väčšine európskych krajín sa nachádzajú vládne alebo vládou podporované trhy na prevody podnikov ⁽²²⁾. Je potrebné rozvíjať tieto iniciatívy vo všetkých členských štátoch EÚ.

4.9 Prístup k financovaniu

4.9.1 Malým a stredným podnikom a najmä novovzniknutým podnikom, prevodom podnikov a podnikateľským subjektom v oblasti inovácie by mal byť umožnený lepší prístup k financovaniu, aby mohli naplno rozvinúť svoj potenciál a podporovať hospodársky rast a vytvárať viac pracovných miest v Európe. Systémy na rozdelenie rizika, akými sú vzájomné a verejné záručné schémy, sa preukázali ako veľmi účinné nástroje, pričom by mali byť naďalej podporované tak na úrovni EÚ ako aj na úrovni členských štátov.

4.9.2 Dostupnosť financovania pri rozumných nákladoch pre nové podniky, malé a stredné podniky a rýchlo sa rozvíjajúce podniky: toto si vyžaduje udržanie úrokových sadzieb a rizikových poplatkov na rozumnej úrovni ako aj racionalizáciu systémov vládnej pomoci.

4.9.3 Vedenie konzultácií malých a stredných podnikov s ich združeniami by malo byť posilnené a podporované. Je taktiež potrebné zaviesť finančné nástroje prispôbené potrebám a prostriedkom malých podnikov. EHSV vyzýva Komisiu a EIB/EIF na financovanie inovácie v malých podnikateľských subjektoch vo forme rizikového kapitálu a záručných schém.

4.9.4 Spoločnosti v oblasti rizikového kapitálu a obchodní anjeli zohrávajú dôležitú úlohu v prístupe malých a stredných podnikov k financovaniu. S cieľom zmenšiť nedostatky vo financovaní kapitálu je potrebné podporiť vytváranie vzťahov medzi spoločnosťami v oblasti rizikového kapitálu a obchodnými anjeli na jednej strane a (začínajúcimi) podnikateľmi na strane druhej.

⁽²¹⁾ Implementácia programu Lisabonskej stratégie pre rast a zamestnanosť Prevody podnikov – kontinuita prostredníctvom nového začiatku KOM(2006) 117, konečné znenie, 14.3.2006.

⁽²²⁾ Francúzsko, Taliansko, Luxemburg, Holandsko, Rakúsko, Fínsko a Belgicko (ktoré má samostatnú databázu pre každý región). Miera úspešnosti v týchto krajinách je približne 25 %, čiže 1 zo 4 podnikov v databáze nájde svojho nástupcu.

4.9.5 Záručné systémy preukázali svoju účinnosť aj pri využívaní zdrojov na podporu malých podnikov. *Caisse Mutuelle de Garantie de la Mécanique (CMGM)* vo Francúzsku má 45 ročnú skúsenosť v tejto oblasti. Tento peňažný ústav ponúka bankové záruky na skoro všetky úvery (investičné úvery, prevod podnikov, bankové záruky, hotovostné úvery), ktoré poskytuje podnikateľským subjektom. Tieto subjekty nadobudnú podiely na ich kapitále a záručnom fonde. Tento systém umožňuje znížiť záruky, ktoré sú vyžadované od podnikateľov, umožňuje poskytovať väčšie úvery a ponúka podnikateľovi bezpečnostnú sieť voči poskytovateľovi úveru. V oblasti prístupu k financovaniu a záručným fondom určeným malým a stredným podnikom je potrebné podporovať výmenu osvedčených postupov medzi členskými štátmi EÚ.

4.10 Internacionalizácia

4.10.1 EÚ sa musí chopiť príležitostí, ktoré sa naskytnú otvorením rýchlo rastúcich trhov v Ázii, akými sú Čína a India. EÚ musí zároveň riešiť následné nové medzinárodné rozdelenie pracovnej sily, najmä preto, že Čína sa začína viac špecializovať na tovary s vysokou pridanou hodnotou a India sa rozvíja ako

celosvetové centrum externalizácie. EHSV zdôrazňuje, že je nevyhnutné zaujať jednotný postoj vo vzťahu k tretím krajinám, aby sa tak zlepšili podmienky prístupu na trh pre podniky EÚ.

4.10.2 Hoci jednotný trh funguje už viac ako 14 rokov, mnoho podnikov stále pracuje len vo vlastnej krajine. Jazykové bariéry, pretrvávajúce legislatívne a regulačné rozdiely a nedostatok poznatkov o ostatných trhoch predstavujú hlavné prekážky. EHSV víta vytvorenie podporných služieb pre podnikateľov, ktoré sú porovnateľné k programu *Passport to export* (exportný pas) vo Veľkej Británii ⁽²³⁾. Mal by sa tiež podporovať prístup malých a stredných podnikov k verejnému obstarávaniu.

4.10.3 Mali by byť vytvorené adekvátne podporné systémy na podporu cezhraničnej činnosti ako aj činnosti v rámci Európskej únie a na iných trhoch.

4.10.4 EHSV zdôrazňuje, že v dokumentoch Komisie o obchodnej politike by sa mala venovať špeciálna pozornosť malým a stredným podnikom (stratégia prístupu, obranné nástroje a globálna Európa).

V Bruseli 12 júla 2007.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²³⁾ Ďalšie podrobnosti o jednotnom trhu pozri v Flash Barometer 180 – TNS Sofres/EOS Gallup Group Europe, Internal Market Opinions and Experiences of Businesses in EU-15 (Stanoviská a skúsenosti podnikov v EÚ 15 v oblasti vnútorného trhu), publikované v júni 2006.

Podrobnosti o programe *Passport to Export* britskej vládnej organizácie pre obchod a investície (UK Trade and Investment) založenej s cieľom podporiť britských exportérov, aby prekonalí prekážky v medzinárodnom obchode, pozri Chartu malých podnikov, Sekcia o osvedčených postupoch 2006, s. 9.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Investovanie do vedomostí a inovácií (Lisabonská stratégia)“

(2007/C 256/04)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. septembra 2007 rozhodol podľa článku 31 vnútorného poriadku poveriť odbornú komisiu pre jednotný trh, výrobu a spotrebu vypracovaním informačnej správy na: „Investovanie do vedomostí a inovácií“.

Na plenárnom zasadnutí 14. a 15. marca 2007 bolo rozhodnuté, že informačná správa sa zmení na stanovisko z vlastnej iniciatívy (článok 29 ods. 2 vnútorného poriadku).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 3. mája 2007. Spravodajcom bol **pán WOLF**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 12. júla) 120 hlasmi za, pričom sa 1 člen hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

OBSAH

Tieto informačné správy budú tvoriť jej základné prvky.

1. Úvod

2. Závery a odporúčania

3. Všeobecné aspekty

4. Vzdelávanie, školenia a odborná príprava

5. Finančné otázky a postupy

6. Štrukturálne aspekty a rámcové podmienky

7. Ľudský faktor – vedci, inžinieri a podnikatelia

1. Úvod

1.1 V rámci témy „OBNOVENÁ LISABONSKÁ STRATÉGIA PRE RAST A ZAMESTNANOSŤ“ privítala Európska rada v záveroch predsedníctva Rady EÚ z 23. a 24. marca 2006 (bod 12) iniciatívu Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, ktorá má posilniť vlastnú zodpovednosť za Lisabonskú stratégiu na úrovni Spoločenstva. Rada vyzvala Európsky hospodársky a sociálny výbor, aby pokračoval vo svojej práci a požiadala ho, aby do začiatku roku 2008 vypracoval súhrnnú správu o podpore partnerstva pre rast a zamestnanosť.

1.2 Ešte predtým v tejto oblasti prijal výbor 15. februára 2007 uznesenie o realizácii prepracovanej Lisabonskej stratégie adresované jarnému zasadnutiu Európskej rady v roku 2007.

1.3 Na prípravu súhrnnej správy, o ktorú požiadala Európska rada, slúžia štyri informačné správy na nasledujúce témy:

- „Investovanie do vedomostí a inovácií“,
- „Podnikateľský potenciál, najmä MSP“,
- „Zamestnanosť pre prioritné skupiny obyvateľstva“ a
- „Stanovenie energetickej politiky pre Európu“.

1.4 Tento text, ktorý vznikol aj v spolupráci so zástupcami národných hospodárskych a sociálnych výborov niekoľkých členských štátov, sa zaoberá výlučne témou „Investovanie do vedomostí a inovácií“.

2. Závery a odporúčania

2.1 Sila Európy spočíva vo výkonnosti jej občanov.

2.2 Vzájomné voľné prepojenie vynaliezavého remeselného ducha a podnikateľskej iniciatívy s vedeckou metodikou a systematickou a s technológiami a priemyselnými procesmi, ktoré sa na tomto základe vyvinú, bolo receptom európskeho úspechu pri dosahovaní pokrokov vedúcich k našej súčasnej životnej úrovni, ktoré kráčali ruka v ruke s historickými spoločensko-politickými trendmi k slobodnému občianovi v modernom štáte s delenými právomocami, demokraciou a základnými právami.

2.3 Rozhodujúcim podielom k tomu prispel vývoj a intenzívne využívanie priemyselných postupov, strojov a dopravných prostriedkov, ktoré spotrebúvajú energiu: energia oslobodila ľudí od ťarchy najťažšej telesnej práce, zmnohonásobila produktivitu, vytvorila teplo a svetlo a umožnila netušenú mobilitu a komunikáciu. Energia sa stala potravou a hnacou silou moderného národného hospodárstva.

2.3.1 Vzhľadom na obmedzené zásoby fosílnych zdrojov energie, silný nárast celosvetového dopytu po energii a očakávaný vplyv spotreby energie na klimatický vývoj v budúcnosti stojí zabezpečenie trvalo udržateľného a klimaticky únosného zásobovania energiou v popredí politickej diskusie. Dôležitým predpokladom riešenia tejto veľmi ťažkej úlohy je silný, obsiahly a účinný výskumný a vývojový program „Energia“.

2.4 Okrem toho však existuje ešte veľmi veľa ďalších problémov a úloh, ktoré je možné vyriešiť iba pomocou výskumu, vývoja a inovácií. Tieto sa týkajú napr. boja proti fyzickým a psychickým ochoreniam, uľahčenia života a zapojenia postihnutých ľudí do spoločnosti, účinkov demografických zmien, vrátane geriatrického výskumu, ochrany životného prostredia a vo všeobecnosti zabezpečenia a ďalšieho rozvoja našej životného základu, nášho európskeho systému hodnôt a sociálneho modelu. V konečnom dôsledku výskum a vývoj slúži aj základnému cieľu vytvárať ďalšie a nové poznatky. Rozsiahlejšie poznatky pomáhajú nielen riešiť problémy, ale rozširujú aj našu predstavu o svete, zobjektívňujú konfliktné situácie a obohacuje našu kultúru.

2.5 Európske spoločenstvo čelí výzve stále viac sa vyostrujúcej celosvetovej hospodárskej súťaže, pri ktorej ide najmä o zachovanie európskych pracovných miest, udržanie úrovne príjmov a sociálnych a environmentálnych noriem. Toto platí nielen kvôli hospodárskej sile USA a Japonska, ale predovšetkým v kontexte stále silnejúcich priemyselných a výskumných výsledkov štátov ako Čína, India a Brazília a tamojších nízkych príjmov a sociálnych a environmentálnych noriem.

2.6 Za týchto okolností možno obstať len vtedy, ak si Európa aj v budúcnosti zachová náskok vo výskume, technologickom vývoji a v oblasti neustálych inovácií, ktorý bude založený na spoločenskom a kultúrnom prostredí demokracie, právneho štátu, politickej stability, podnikateľskej slobody, istoty plánovania, ochoty podávať výkony, uznania výkonov a sociálnych istôt.

2.7 Vedecké a technické výkony a ich podnikateľské premietnutie do konkurencieschopného hospodárstva sú preto rozhodujúcimi predpokladmi pre zabezpečenie našej budúcnosti – napríklad v oblasti energetickej problematiky a problematiky klimatických zmien –, pre zachovanie a zlepšenie nášho postavenia v celosvetovom meradle, pre to, aby sme neohrozili európsky sociálny model, ale naopak, aby sme ho mohli ďalej rozvíjať.

2.8 Najdôležitejším predpokladom je spoločenské prostredie priaznivo naklonené pokroku a inováciám, v ktorom sa tento názor naplno prejavuje, aby boli na všetkých úrovniach politického rozhodovania vytvorené potrebné rámcové podmienky a prijaté príslušné smerodajné rozhodnutia, a aby na strane priemyslu bola vybudovaná dostatočná dôvera a optimizmus pre investície potrebné v Európe a aby vznikali nové pracovné miesta. K tomu ale tiež patrí zvyšovanie povedomia o zásadnom význame základného výskumu, ktorý poskytuje nevyhnutný základ pre budúce inovácie. Obzvlášť potrebný je inovatívny podnikateľský duch ochotný ísť do rizika a silné politické vedenie, spolaľivosť a zmysel pre realitu.

2.9 Cieľ stanovený v Barcelone na realizáciu Lisabonskej stratégie musia brať vážne všetci aktéri, ktorých sa týka, aby Európa

nezostávala v celosvetových pretekoch investícií do výskumu a vývoja (VaV). Tento cieľ hovorí, že celkové výdavky na VaV v Únii majú byť zvýšené tak, aby v roku 2010 dosiahli úroveň takmer 3 % HDP. Investície potrebné na dosiahnutie tohto cieľa by mal z dvoch tretín poskytnúť súkromný sektor.

2.10 V decembri 2006 Rada schválila 7. rámcový program pre výskum a vývoj (RP7) na obdobie rokov 2007 – 2013, ktorého rozpočet vo výške 50 mld. EUR bol výrazne vyšší, než pre predchádzajúci program. Je to ďalší pozoruhodný úspech európskej politiky, ktorý výbor podstatným spôsobom podporil. Spoločenstvo sa tak bude podieľať len približne 2 % (teda iba jednou päťdesiatinou!) na investíciách do výskumu a rozvoja, o ktoré sa celkovo snaží cieľ z Barcelony. Ako výbor viackrát zdôrazňoval, tento objem nestačí na to, aby sa v plnom rozsahu prejavil zamýšľaný pákový efekt a integračná sila podpory Spoločenstva v politike podpory členských štátov a v potrebnej investičnej ochote priemyslu.

2.11 Preto výbor opakovane odporúča, aby sa tento podiel podpory zo strany Spoločenstva pri plánovanej revízii rozpočtu EÚ v roku 2008 zvýšil v prvom kroku o polovicu, teda na zhruba 3 % celkových cieľových investícií stanovených v ciele z Barcelony. Toto platí najmä s ohľadom na budúci Európsky technologický inštitút (ETI) a naliehavú potrebu výskumu a vývoja v oblasti klimaticky únosného a trvalo udržateľného zásobovania energiou.

2.12 Rovnako je však potrebné podporovať, zatriktívňovať a zvyhodňovať ochotu priemyslu investovať do výskumu a vývoja, najmä aj v prípade malých a stredných podnikov, a to prostredníctvom vhodných právnych, administratívnych, daňových a finančných rámcových podmienok (aj vrátane podmienok pre prípad povinného ručenia). Dôležitú úlohu pritom zohrávajú právne predpisy Spoločenstva v oblasti štátnej pomoci, ktoré by mali členským štátom umožňovať vo väčšej miere efektívnejšie a menej byrokraticky podporovať výskumné a vývojové zámery univerzít, výskumných organizácií a priemyslu, ako aj ich potrebného vzájomného prepojenia. Preto je potrebné starostlivo preskúmať, či „rámec Spoločenstva pre štátnu pomoc pre výskum, vývoj a inovácie“ skutočne podporuje tieto ciele.

2.13 Vedomosti sa zakladajú na dvoch rovnocenných pilieroch, ktoré sú navzájom od seba závislé na vzdelaní a výskume. Nové vedomosti treba získavať prostredníctvom výskumu a vývoja. Východiskom sú už nadobudnuté vedomosti. Tieto treba zakotviť a sprostredkovať ďalej prostredníctvom všeobecného a odborného vzdelávania rôznych foriem. Na tento účel je potrebné preskúmať metódy a učivo, či slúžia uvedeným cieľom. Oba piliere potrebujú okrem toho výrazne vyššie finančné investície a vhodné rámcové podmienky.

2.14 Sila Európy spočíva vo výkonnosti jej občanov. Prioritou preto musí byť túto výkonnosť ešte viac podporovať a rozvíjať. Výbor preto apeluje na členské štáty, aby posilňovali a zlepšovali svoje vzdelávacie inštitúcie a realizovali investície vo významnom objeme, ktoré sú pre tento účel potrebné. Fundované vzdelávanie širokých vrstiev obyvateľstva je rovnako dôležité, ako vzdelávanie vedeckých elít. V tejto súvislosti je potrebná široká a dostatočná ponuka solídnych a kvalifikovaných vzdelávacích inštitúcií, od základných škôl až po univerzity. Len tak vznikne európska spoločnosť s pozitívnym vzťahom k vzdelávaniu a vede.

2.15 Okrem toho výbor opakovane odporúča, aby bol pomocou intenzívnejšej medzištátnej spolupráce v oblasti vzdelávania, inovácie a výskumu vytvorený spoločný európsky priestor vedomostí, ktorý by doplnil a rozšíril európsky výskumný priestor. Dôležitú úlohu pritom zohrávajú všetky stimuly a opatrenia celoživotného vzdelávania: celoživotné vzdelávanie je kľúčom k spoločnosti založenej na vedomostiach. Je potrebné čo najskôr odstrániť prekážky na vnútornom trhu, ktoré brzdia prechod na spoločnosť založenú na vedomostiach.

2.16 K tomu patrí aj ešte intenzívnejšia podpora mobility osôb zo strany členských štátov a posilnenie príslušných účinných programov Spoločenstva (Erasmus, Marie Curie). Mobilita podporuje nadobúdanie a prenos kompetencií. Musí byť zaručený voľný pohyb pracovníkov, výskumníkov a študentov v celej Európe a odmenený stimulmi; musí ho sprevádzať prijateľný príjem, pracovné podmienky a podpora rodiny. K tomu je potrebné v rámci celej Európy zlepšiť prístup k informáciám o voľných miestach vo všetkých členských štátoch.

2.17 Čo sa týka významu a podpory inovácií, výbor poukazuje nielen na svoje rozsiahle odporúčania, uvedené nižšie, ale predovšetkým aj na vynikajúcu Ahovu správu, ktorú podporuje. To sa týka najmä právnych a spoločenských rámcových podmienok pre podnikateľský sektor, ktorý sa nebude báť inovácií, a tiež pre trh priaznivo naklonený inováciám. Výbor okrem toho poukazuje na svoje rozsiahlejšie stanovisko „Úvolnenie a posilnenie potenciálu Európy v oblasti výskumu, rozvoja a inovácií“.

2.18 Pokrok a inovácie sú založené na premietnutí nových poznatkov do nových, lepších procesov a produktov (vrátane neustálej inovácie existujúcich), ďalej na nových podnikateľských modeloch a vhodných riadiacich metódach. Ide teda o inovatívneho podnikateľského ducha a podnikateľské iniciatívy. Pokrok a inovácie sú založené aj na nových službách, na ďalšom rozvoji zdravotníctva a vo všeobecnosti na lepšom riešení sociálnych otázok v kontexte hospodárskych požiadaviek.

2.19 Inovácie teda znamenajú skoncipovať a zrealizovať nové techniky, postupy, spôsoby organizácie, podnikateľské modely, vzdelávacie modely, atď., ktoré predtým neboli alebo nemohli byť zohľadnené. Z tohto dôvodu je dôležité, aby zákonné

úpravy týkajúce sa tejto oblasti poskytovali dostatok priestoru, ktorý by dal príležitosť na realizáciu a ďalšie rozvíjanie nových, doteraz nezvažovaných myšlienok, aby tieto neupadli a priori do zabudnutia iba preto, lebo nezapadajú do rámca príliš podrobných predpisov. Prílišné množstvo obmedzujúcich predpisov je brzdou inovácií. Výbor preto podporuje všetky snahy o zjednodušenie zákonných úprav a o ich preskúmanie z hľadiska nepotrebnosti, prílišnej podrobnosti alebo zbytočného obmedzovania.

2.20 Inovácie znamenajú aj akceptovanie určitého rizika neúspechu, dokonca aj rizika strat; účinnosť, ale aj nevýhody alebo vedľajšie účinky nového postupu alebo koncepcie sa spravidla totiž prejavujú až v praxi a v súťaži s konkurujúcimi postupmi. Aj neúspech je novým poznatkom. Príležitosť a riziko sú dve strany tej istej mince. V zásade by mal očakávaný osôh z inovácie prevyšovať riziká, ktoré sa s ňou spájajú. Možné riziká pre spoločnosť vyžadujú zvláštne hodnotenie. Mohlo by sa okrem toho zväziť, či by sa nemal aspoň pre malé a stredné podniky zriadiť rizikový fond, napr. v EIB, ktorý by pomohol kryť možné škody alebo straty.

2.21 Výbor už viackrát poukázal na to, že ľudské schopnosti a výkonnosť sú najcitlivejším a najhodnotnejším zdrojom poznatkov a inovácií. Preto je dostatočný počet, vybavenie a kvalita vzdelávacích inštitúcií potrebných pre tento účel rozhodujúcim predpokladom pre pokrytie dopytu po dobrých vedcoch, inžinieroch a učiteľoch.

2.22 Vynaložením investícií zo strany spoločnosti, ako aj investícií zo strany jednotlivých vedcov a inžinierov zameraných na nadobudnutie širokých a náročných základných a vysoko špecializovaných odborných vedomostí preberá spoločnosť – zastúpená politikou – zodpovednosť za čo najlepšie využitie týchto investícií. Táto zodpovednosť sa musí prejavovať v starostlivosti o primerané pracovné príležitosti a možnosti rozvoja pre kvalifikovaných výskumníkov a inžinierov, o možnosť založenia rodiny ako aj adekvátny profesionálny rast s atraktívnymi možnosťami zmeny špecializácie bez toho, aby zostali pracovne „mimo hry“ alebo uviazli v slepej uličke. Nezamestnanosť, nedostatočné finančné ohodnotenie alebo nevhodná práca (aj v dôsledku nadmernej administratívy a práce v grémiách) kvalifikovaných vedcov a inžinierov je mrhaním investícií národného hospodárstva a odstrašujúcim príkladom pre dorastajúcu elitu, ktorá sa následne rozhoduje pre povolania vzdialené vede a technike alebo vysťahovanie z Európy!

2.23 To nie je v rozpore s požiadavkou zapájať skúsených odborníkov a vedecko-technických pracovníkov viac než doteraz do výskumných, podnikateľských a inovačných rozhodovacích procesov a správnych rozhodnutí. Založenie Európskej rady pre výskum (ERV) je v tejto súvislosti prvým povzbudzujúcim krokom. Ale aj do podpory výskumu a inovácií Spoločenstva (vrátane Komisie!) a členských štátov je potrebné vložiť a udržať dostatočné odborné znalosti. Administratíva samotná nestačí.

2.24 Osobitnú problematiku predstavuje uplatnenie výskumu a inovácií v priemyselných výrobkoch a procesoch. Nie nadarmo požadujú ciele z Lisabonu, aby dve tretiny výkonov VaV pochádzali z priemyslu. Ide preto najmä aj o to, aby sa zhodnotil profesijný profil podnikateľa a lepšie sa zakotvil v spoločnosti vzhľadom na jeho rozhodujúci význam pre inovácie, hospodársky pokrok a všeobecný blahobyt Preto výbor vo svojej funkcii ako most k organizovanej občianskej spoločnosti zameral svoj budúci pracovný program na „podnikanie s ľudskou tvárou“. Iba pomocou zodpovedného a výkonného podnikateľského sektora oplývajúceho nápadmi, ktorý sa môže čo najlepšie rozvíjať, sa napokon podarí dosiahnuť ciele z Lisabonu.

2.25 Čo sa týka mnohých ďalších otázok a podrobností, odkazujeme na nasledujúce podrobnejšie formulácie a tiež predovšetkým na stanovisko výboru „Cesta k európskej spoločnosti založenej na vedomostiach – príspevok organizovanej občianskej spoločnosti k Lisabonskej stratégii“⁽¹⁾ a „Uvoľnenie a posilnenie potenciálu Európy v oblasti výskumu, rozvoja a inovácií“⁽²⁾.

3. Všeobecné aspekty

3.1 *Rozvoj vedy a techniky.* Európa je kolískou modernej vedy a výskumu, ktoré sa kontinuálne rozvíjajú. Toto tvrdenie platí aj v prípade Európy ako kolisky vedy všeobecne, pokiaľ odhliadneme od okruhu grécko-egyptskej kultúry a vzájomného vplyvu s indicko-arabskou⁽³⁾ kultúrou v určitom období. Veda a výskum boli – napriek výkyvom v určitých obdobiach a zlomom spôsobeným vojnami – spojené ponad hranice krajín v celej Európe. Ich metódika a spôsob myslenia boli rozhodujúcimi prvkami, ktoré pomáhali formovať našu dnešnú európsku spoločnosť, jej hodnoty, spôsob života a životný štandard; Boli poznávacím znamením európskeho kultúrneho priestoru⁽⁴⁾. Receptom úspechu z toho vyplývajúcich výtvarných bolo vzájomné voľné prepojenie remeselného vynaliezavého ducha a podnikateľského iniciatívneho myslenia s vedeckou metódikou, systematickou a s technológiami a priemyselnými procesmi rozvíjanými na tomto základe.

3.2 *Rozvoj spoločnosti.* Takmer ruka v ruke s vedecko-technickým pokrokom prebiehali aj rozhodujúce spoločensko-politické zmeny smerom k slobodnému občianovi v modernom štáte s delenými právomocami, demokraciou, základnými právami a sociálnymi zákonmi.

3.3 *Rozvoj životných podmienok.* Ako dôsledok týchto spoločenských procesov sa zmenili a zlepšili životné podmienky ľudí a zúčastnených štátov a regiónov v takom rozsahu, aký bol

dovtedy v histórii ľudstva nevídaný. Počas posledných 135 rokov sa priemerná dĺžka života obyvateľstva⁽⁵⁾ viac ako zdvojnásobila⁽⁶⁾. V posledných 50 rokoch sa plošné výnosy v poľnohospodárstve takmer strojnásobili. V úspešných priemyselných krajinách sa diskutuje o nadváhe namiesto o podvýžive, o záplave informácií namiesto o ich nedostatku, o nadmernom starnutí obyvateľstva namiesto o detskej úmrtnosti. Schopnosti a výtvarnosti modernej mobilnej priemyselnej spoločnosti, získané vďaka výskumu, vývoju a inovácii, pokrývajú všetky oblasti ľudskej realizácie a kvality života.

3.4 *Využitie energie.* Podstatným spôsobom k tomu prispel vývoj a intenzívne využívanie priemyselných postupov, strojov a dopravných prostriedkov, ktoré spotrebúvajú energiu: energia oslobodila ľudí od ťarchy najťažšej telesnej práce, znahonásobila produktivitu, vytvorila teplo a svetlo a umožnila netušenú mobilitu, komunikáciu a kultúrny rozvoj. Energia sa stala potravou a hnacou silou moderného národného hospodárstva.

3.5 *Problematika klímy a zásobovanie energiou.* Tento pozoruhodný vývoj však vedie aj k novým problémom a výzvam. Globálne otepľovanie, jeho možné následky a stratégia na jeho obmedzenie sú predmetom ďalekosiahlych politických rozhodnutí⁽⁷⁾ a početných analýz⁽⁸⁾ s čiastočne kontroverznými názormi. Okrem toho sa v koncom októbra uverejnenom STERN REVIEW⁽⁹⁾: „*The Economics of Climate Change*“ konštatuje, že len na zmiernenie globálneho otepľovania spôsobovaného skleníkovými plynmi bude potrebné vynaložiť prostriedky vo výške približne 1 % HDP, ktoré budú zahŕňať predovšetkým aj ďalšie potrebné aktivity v oblasti VaV. Ale aj bez problematiky klímy je otázka bezpečného a udržateľného zásobovania Európy (a sveta!) energiou jednou z hlavných politických výziev, pri zvládnutí ktorej hrá výrazne intenzívnejší výskum a vývoj rozhodujúcu úlohu⁽¹⁰⁾.

3.6 *Ďalšie problémy a výzvy*⁽¹¹⁾. Klimatické zmeny a zásobovanie energiou však nie sú jediným okruhom problémov. Aj boj proti telesným a duševným chorobám, uľahčenie života postihnutých alebo inak znevýhodnených ľudí

⁽⁵⁾ V Nemecku.

⁽⁶⁾ Najmä vďaka zníženiu detskej úmrtnosti.

⁽⁷⁾ Európska rada 23. a 24. marca 2007 – závery predsedníctva (trvalo udržateľná energia).

⁽⁸⁾ Napr.

1) WMO/UNEP Intergovernmental Panel on Climate Change – „Climate Change 2007: The Physical Science Basis – Summary for Policy Makers“ alebo

2) Open letter by 61 Scientists to the Canadian Prime Minister (<http://www.lavoisier.com.au/papers/articles/canadianPMletter06.html>)

⁽⁹⁾ http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/stern_review_economics_climate_change/sternreview_index.cfm.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 241, 7.10.2002: „Potreba výskumu vzhľadom na bezpečné a trvalo udržateľné zásobovanie energiou“. Pozri aj aktuálne ISBN 92-79-02688-7 „Transition to a sustainable energy system for Europe – The R&D perspective“ [Prechod k trvalo udržateľnému energetickému systému v Európe – Perspektíva výskumu a vývoja]. 7119, s. 519 (november 2006) „Our emperors have no clothes“.

⁽¹¹⁾ Pozri tiež (Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006).

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006.

⁽³⁾ Možno aj s čínskou kultúrou.

⁽⁴⁾ Podrobnú a diferencovanú prezentáciu tohto procesu je možné nájsť v stanovisku z vlastnej iniciatívy výboru na tému „Veda, spoločnosť a občania v Európe“, Ú. v. ES C 221, 7.8.2001).

s cieľom ich lepšej účasti na profesijnom rozvoji a na spoločnosti založenej na vedomostiach, účinky demografických zmien vrátane geriatrického výskumu, lepšie pochopenie komplexných hospodárskych, sociálnych a kultúrnych súvislostí a mechanizmov pôsobenia, ochrana životného prostredia a vo všeobecnosti zabezpečenie a ďalší rozvoj našej životnej základne, nášho európskeho systému hodnôt a sociálneho modelu sú príklady významných výskumných tém, ku ktorým výbor podal podrobné odporúčania v doterajších stanoviskách, napríklad v stanovisku k 7. rámcovému programu pre výskum a vývoj⁽¹²⁾ a jeho „špecifickým programom“⁽¹³⁾.

3.7 *Celosvetová hospodárska súťaž.* Európske spoločenstvo čelí veľmi vážnej výzve stále sa vyostrojujúcej celosvetovej hospodárskej súťaže, pri ktorej ide najmä o zachovanie európskych pracovných miest, udržanie úrovne príjmov a sociálnych a environmentálnych noriem. Toto platí nielen kvôli hospodárskej sile USA a Japonska, ale najmä v kontexte pozoruhodných a stále silnejúcich hospodárskych a výskumných výsledkov štátov ako Čína (do roku 2050 sa Čína stane vedúcou krajinou v oblasti technológie a vystrieda tak USA!⁽¹⁴⁾), India a Brazília, a vzhľadom na tamojšie nízke príjmy a sociálne a environmentálne normy. Práve v tomto kontexte celosvetovej hospodárskej súťaže, ako aj s ňou spojených pretekov v zvyšovaní investícií do výskumu a vývoja, vrátane celosvetového konkurenčného boja o získanie najlepších vedcov a inžinierov, musí Európske spoločenstvo naďalej optimalizovať zodpovedajúce politiky. Pri tom ide v prvom rade o celosvetovú súťaž, a nie o vnútroeurópsku!

3.8 *Náskok v oblasti výskumu, vývoja a inovácií.* Konkurencieschopné postavenie si Európa môže udržať len vtedy, pokiaľ si aj do budúcnosti zachová náskok vo výskume, technologickom vývoji a v oblasti neustálych inovácií zakotvených do spoločenského a kultúrneho prostredia demokracie, právneho štátu, politickej stability a spoľahlivosti, podnikateľskej slobody, istoty plánovania, ochoty podávať výkony a uznania výkonov. Je potrebné posilniť a ďalej rozširovať európsky výskumný priestor. Tento cieľ je síce často citovaný vo všetkých politických vyhláseniach zámerov, ale v oblasti skutočného konania a realizácie v oblasti skutočných priorít (napr. rozpočet na výskum) a v oblasti príslušných predpisov (napr. tarifné štruktúry⁽¹⁵⁾, daňové právo⁽¹⁶⁾) existujú ešte výrazné a poľutovaniahodné nedostatky, a to tak na úrovni Spoločenstva, ako aj vo väčšine členských štátov. Dramatickosť tejto skutočnosti by sa nemala podceňovať, najmä keď je našťastie možné v niektorých členských štátoch pozorovať určitú tendenciu doháňania zmeškaného⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ (Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006).

⁽¹³⁾ (Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006).

⁽¹⁴⁾ Bild der Wissenschaft 9/2006, s. 109.

⁽¹⁵⁾ Najmä v oblasti platov a zmluvných podmienok pre mladých vedcov a inžinierov.

⁽¹⁶⁾ Pozri k tomu oznámenie Komisie KOM(2006) 728, konečné znenie „Cesta k účinnejšiemu využívaniu daňových stimulov v prospech VaV“.

⁽¹⁷⁾ FAZ č. 49, s. 17 z 27. februára 2007 „Zwischen Fortschritt und Stillstand“ (Medzi pokrokom a stagnáciou).

3.9 *Špičkové vedecké a technické výkony.* Špičkové vedecké a technické výkony a ich podnikateľské premietnutie do inovácií a konkurencieschopného hospodárstva sú preto rozhodujúcimi predpokladmi pre zabezpečenie našej budúcnosti – napríklad v oblasti energetickej problematiky a problematiky klimatických zmien – pre zachovanie a zlepšenie nášho postavenia v celosvetovom meradle, pre to, aby sme neohrozili európsky sociálny model, ale naopak, aby sme ho mohli ďalej rozvíjať. V konečnom dôsledku výskum a vývoj slúži aj základnému cieľu vytvárať ďalšie a nové poznatky. Viac vedomostí pomáha nielen riešiť problémy, ale rozširuje aj našu predstavu o svete, zobjektívňuje konfliktné situácie a obohacuje našu kultúru.

3.10 *Oživenie tradícií.* Preto je teraz pre Európu dôležité, aby si uvedomila svoju tradíciu ako vedúci priestor pre výskum a inovácie a aby túto tradíciu znovu obnovila. Sila Európy spočíva vo výkonnosti jej občanov. Preto je nutné práve túto výkonnosť ešte viac než doteraz podporovať. Rovnako je ale tiež nutné výrazne zvýšiť investície do výskumu a vývoja, zvýšiť ich efektívnosť, posilniť inovačnú ochotu a inovačné schopnosti v priemysle, obchode a správe, podporovať a uznávať výkony ako aj odstrániť prekážky, ktoré tomu bránia.

3.11 *Zvýšenie investícií.* To predovšetkým znamená, že zo strany Spoločenstva a členských štátov je potrebné investovať oveľa viac do výskumu a vývoja, do zodpovedajúceho vzdelávania občanov a odbornej prípravy potrebných vedcov a inžinierov (oboch pohlaví!). No predovšetkým to však znamená aj podporu, zatraktívnenie a zvýhodnenie ochoty priemyslu investovať do výskumu a vývoja, tiež najmä v prípade malých a stredných podnikov, a to prostredníctvom vhodných právnych, administratívnych, daňových⁽¹⁸⁾ a finančných rámcových podmienok.

3.12 *Spoločenská klíma priaznivo naklonená pokroku.* Najdôležitejším predpokladom je spoločenské prostredie priaznivo naklonené pokroku, inováciám a podnikateľskému sektoru, v ktorom sa toto chápanie naplno prejavuje, aby boli na všetkých úrovniach politického rozhodovania vytvorené potrebné rámcové podmienky a prijaté príslušné smerodajné rozhodnutia, ale aj to, aby vznikali nové pracovné miesta a aby na strane priemyslu bola vybudovaná dostatočná dôvera a optimizmus pre potrebné investície. K tomu patrí aj lepšie oboznámenie občanov s výdobytkami vedy a techniky a priekopníckymi podnikateľskými výkonmi. Patrí k tomu aj poznanie, že najmä základný výskum⁽¹⁹⁾ je nutnou základňou pre budúce vedomosti a budúce inovácie.

⁽¹⁸⁾ Pozri k tomu oznámenie Komisie KOM(2006) 728, konečné znenie „Cesta k účinnejšiemu využívaniu daňových stimulov v prospech VaV“. Výbor na túto tému pripraví stanovisko.

⁽¹⁹⁾ Pozri tiež (Ú. v. EÚ C 110, 30.4.2004). Z historického hľadiska boli prvé iniciatívny vedeckej spolupráce v (západnej Európe) zamerané práve na základný výskum. Vznikli z nutnosti zriadiť strediská pre veľké prístroje a vytvoril kritickú mieru, ktorých finančná náročnosť prevyšovala finančné možnosti alebo platobnú schopnosť jednotlivých členských štátov.

3.13 *Uznanie výdobytkov.* Spoločnosť si musí uvedomiť rozhodujúcu úlohu, ktorú tieto výdobytky zohrali vzhľadom na náš súčasný spôsob života, predpoklady jeho vzniku a s tým spojené vedecko-technické podnikateľské a kultúrne výkony, a musí ich učiť v školách a oceniť ich existenčný význam.

3.14 *Ďalšie predpoklady.* Pokrok a neustála inovácia však nie sú založené len na vede a technike, ale aj na motivácii, schopnostiach a pripravenosti všetkých zúčastnených podávať výkony, na nových obchodných modeloch, na správnych metódach riadenia a na vhodných rámcových právnych podmienkach.

3.15 *Znášanie rizika.* Na podporu nových nápadov v oblasti výskumu, inovatívnych technológií, podnikových procesov alebo podnikateľských modelov je potrebné akceptovať skutočnosť, že je s tým spojené aj určité riziko neúspechu, ba dokonca aj škody. Pretože účinnosť, ale aj výhody a výkonnosť, ale aj nevýhody, riziká a vedľajšie účinky nového postupu alebo koncepcie sa spravidla totiž prejavajú až v praxi a v súťaži s konkurujúcimi postupmi. Aj neúspech je novým poznatkom. Príležitosť a riziko sú dve strany tej istej mince. V zásade by mal očakávaný ošoh z inovácie prevyšovať riziká, ktoré sa s ňou spájajú. Možné riziká pre spoločnosť vyžadujú zvlášť hodnotenie. Mohlo by sa okrem toho zvažovať, či by sa nemal aspoň pre malé a stredné podniky zriadiť rizikový fond, napr. v EIB, ktorý by podnikom uľahčil pokrytie možných škôd alebo strát.

4. Vzdelávanie, odborná príprava, školenia a ďalšie vzdelávanie

4.1 *Základná poznatkov.* Poznatky sa zakladajú na dvoch rovnocenných pilieroch: na vzdelaní a výskume. Nové vedomosti je možné získavať iba prostredníctvom výskumu a vývoja. Na to sú potrebné už nadobudnuté poznatky ako základňa: tieto treba zakotviť a ďalej sprostredkovať prostredníctvom všeobecného a odborného vzdelávania rôznych foriem. Ide tu o nasledujúce ciele:

4.1.1 *Základné poznatky.* Na jednej strane ide o začlenenie solídnych základných znalostí o vede, technike a hospodárstve, ich fungovaní a podstatných základných zákonov do vzdelávacieho systému všetkých občanov. Len tak budú občania schopní napr. posúdiť často nie jednoduché súvislosti, ktorých znalosť je potrebná aj pre vytváranie kvalifikovaného politického názoru. Je preto potrebné zamerať učebné osnovy a počet vyučovacích hodín na všetkých stupňoch škôl tak, aby deťom a mládeži postupne názorným a podnetným výkladom a učebnou látkou sprostredkovali myšlienky vedy, techniky a hospodárstva

a uviedli ich do už existujúcej zásoby vedomostí⁽²⁰⁾ v tejto oblasti a priblížili im rozhodujúci význam vedeckej práce, technického vývoja inovačného hospodárskeho a sociálneho konania ako aj spoločnosti založenej na vedomostiach všeobecne pre ich budúcnosť a životné príležitosti. Na tento účel je potrebné venovať tejto časti učebných plánov výrazne väčší podiel. Výbor víta a podporuje odporúčania z Rocardovej správy⁽²¹⁾, ktoré sú na prospech tejto veci.

4.1.2 *Stimuly pre voľbu povolania.* Na druhej strane je potrebné nadchnúť nadané deti a mládež pre príslušnú voľbu povolania a pre – ako je známe – náročné štúdium, a sprostredkovať im k tomu dobré základné vedomosti. Aj z tohto dôvodu je potrebné učebné plány škôl, najmä gymnázií, vybaviť rozšírenou a kvalitnou učebnou ponukou.

4.1.3 *Potreba dohnať medzery v rozsahu a hĺbke.* Existuje teda výrazná potreba dohnať deficit v obsahovej ponuke vyučovania v prírodovedno-technickej oblasti bez ohľadu na to, že všetky talenty sa musia podporovať, a to aj v oblasti spoločenských a ekonomických vied alebo humanitných odborov. Fundované vzdelávanie širokých vrstiev obyvateľstva – ku ktorému je potrebná aj pripravenosť podávať výkony a disciplína zo strany žiakov – je rovnako dôležité, ako vzdelávanie vedeckých výkonnostných elít. Vysoko kvalitné vzdelávacie inštitúcie, od základných škôl až po univerzity, sú základným predpokladom vzniku spoločnosti s celkovým pozitívnym vzťahom k vzdelávaniu a vede.

4.1.4 *Európsky priestor vedomostí.* Výbor opakovane odporúča, aby bol pomocou intenzívnejšej medzištátnej spolupráce v oblasti vzdelávania, inovácie a výskumu vytvorený spoločný európsky priestor vedomostí, ktorý by doplnil a rozšíril európsky výskumný priestor. Preto je potrebné čo najskôr odstrániť prekážky na vnútornom trhu, ktoré brzdia prechod na spoločnosť založenú na vedomostiach. Výbor odkazuje aj na svoje stanovisko „Cesta k európskej spoločnosti založenej na vedomostiach – príspevok organizovanej občianskej spoločnosti k Lisabonskej stratégii“⁽²²⁾.

4.1.5 *Celoživotné vzdelávanie a mobilita.* Dôležitú úlohu pritom zohrávajú stimuly a opatrenia celoživotného vzdelávania: celoživotné vzdelávanie je kľúčom k spoločnosti založenej na vedomostiach. K tomu patrí ešte intenzívnejšia podpora mobility osôb zo strany členských štátov a posilnenie príslušných účinných programov Spoločenstva (Erasmus, Marie Curie). Mobilita spája Európu a slúži na získavanie a prenos kompetencií. Musí

⁽²⁰⁾ Prítom nejde ani tak o naučenie sa a ovládanie mnohých poučiek a vzorcov ako skôr o základné pochopenie techniky a základných prírodných zákonov, ale aj o význam kvantitatívnych súvislostí a využitia matematiky.

⁽²¹⁾ **A Renewed Pedagogy for the Future of Europe** (Inovovaná pedagogika pre budúcnosť Európy), Generálne riaditeľstvo pre výskum, dokument 2007 Science, EUR 22845, Expertná skupina pre vedecké vzdelávanie: Michel Rocard (predseda), Peter Csermely, Doris Jorde, Dieter Lenzen, Harriet Walberg-Henriksson, Valerie Hemmo (spravodajkyňa)

⁽²²⁾ (Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006).

byť zaručený voľný pohyb pracovníkov, výskumníkov a študentov a súčasne s ním prijateľný príjem, pracovné podmienky a podpora rodiny. K tomu je potrebné v rámci celej Európy zlepšiť prístup k informáciám o voľných miestach vo všetkých členských štátoch.

4.2 *Úroveň odborného vzdelávania.* Súčasťou tohto plánu by malo byť aj zabezpečenie takého vedecko-technického odborného vzdelania na univerzitách a technických vysokých školách, ktoré by bolo prinajmenšom rovnocenné s najlepšimi medzinárodným štandardom: najdôležitejším kapitálom v oblasti výskumu a inovácie sú čo najkvalifikovanejší a motivovaní vedci a inžinieri oboch pohlaví, ktorí si svoju odbornú kompetenciu zachovávajú a rozširujú počas celého svojho pracovného života celoživotným vzdelávaním a medzi ktorými je dostatočný počet tých, ktorí sú schopní prevziať vedúce úlohy a podávať priekopnícke výkony v najnáročnejších oblastiach.

4.3 *Príležitosti pre všetkých.* Pokrok a úspech budú v budúcnosti viac než kedykoľvek predtým výsledkom štruktúrovanej tímovej práce založenej na delbe úloh, pri ktorej je potrebné, aby všetci zúčastnení mali v súlade so svojimi vlohami, svojou výkonnosťou a kreativitou čo najlepšie príležitosti na rozvoj a vyvíjanie vlastnej iniciatívy. Toto si tiež vyžaduje dostatočnú priepustnosť školských systémov, ktoré musia dokázať zabezpečiť optimálne vzdelanie pre všetky druhy nadania, napríklad aj pre ľudí s oneskoreným vývojom. Bezpodmienečne nevyhnutné sú okrem toho kvalitné vzdelávacie inštitúcie pre celé kvalifikačné spektrum špecialistov a odborníkov, ktoré je dnes i v budúcnosti potrebné pre rozsiahlu škálu úloh v technike, vede a hospodárstve.

4.4 *Vytváranie sietí.* Predovšetkým v oblasti odborného a ďalšieho vzdelávania je potrebné ešte silnejšie vzájomné prepojenie pilierov vzdelávanie, výskum a priemyselné využitie, pričom existuje zrejme prepojenie s tematikou celoživotného vzdelávania a mobility (pozri bod 4.1.5). Nevyhnutné je tiež silnejšie cezhraničné prepojenie univerzít a technických univerzít/vysokých škôl. Aj z tohto pohľadu výbor víta plány na vytvorenie Európskeho technologického inštitútu⁽²³⁾ (ETI), ktorý by mal prispieť k ďalšiemu rozvoju inovačnej kapacity Spoločenstva a členských štátov tým, že bude na najvyššej úrovni spájať aktivity v oblasti vzdelávania, výskumu a inovácií. Týka sa to tiež – okrem vzdelania a vzdelávania – spoločného výskumu a vývoja⁽²⁴⁾ priemyselných podnikov pred vstupom do hospodárskej súťaže, ako je napr. spoločný vývoj vylepšených technológií v automobilovom priemysle.

5. Finančné otázky a postupy

5.1 *Investície sú úlohou všetkých zúčastnených strán.* Spoločenstvo, členské štáty a súkromný sektor musia zo všetkých síl – to znamená výrazne viac, ako v súčasnosti – realizovať investície potrebné pre vzdelávanie, výskum a vývoj.

⁽²³⁾ Ú. v. EÚ C 93, 27.4.2007.

⁽²⁴⁾ Pozri tiež kapitolu 7 (Ú. v. ES C 204, 18.7.2000).

5.2 *Barcelonský cieľ.* Cieľ stanovený v Barcelone na realizáciu Lisabonskej stratégie musia brať vážne všetci aktéri, ktorých sa týka a snažiť sa o jeho dosiahnutie, aby Európa nezostala na poslednom mieste v celosvetových pretekoch investícií do výskumu a vývoja (VaV). Tento cieľ hovorí, že celkové výdavky na VaV v Únii majú byť zvýšené tak, aby v roku 2010 dosiahli úroveň takmer 3 % HDP. Investície potrebné na dosiahnutie tohto cieľa by mal z dvoch tretín financovať súkromný sektor.

5.3 *Pákový účinok 7. rámcového programu pre výskum a vývoj.* V decembri 2006 Rada schválila 7. rámcový program pre výskum a vývoj (RP7) na obdobie rokov 2007 – 2013, ktorého rozpočet vo výške 50 mld. EUR bol výrazne vyšší, než pre predchádzajúci program. To je ďalší veľmi pozoruhodný úspech európskej politiky, ktorý výbor podstatným spôsobom podporil. Spoločenstvo by však prispelo plánovaným rozpočtom vo výške 50 mld. EUR len podielom približne 2 %, teda iba jednou päťdesiatinou (!), k celkovým cieľovým investíciám do výskumu a rozvoja stanoveným v cieľi z Barcelony. Ako výbor viackrát zdôraznil, tento objem však nestačí na to, aby sa dosiahol významný pákový efekt a prejavila sa integračná sila podpory Spoločenstva na politiku podpory členských štátov a na potrebnú investičnú ochotu priemyslu v plnom rozsahu a podnietil potrebný podstatný nárast v tejto oblasti, ktorý je potrebný na dosiahnutie cieľa z Barcelony.

5.4 *Zdôraznené odporúčanie.* Preto výbor zdôrazňuje – najmä s ohľadom na Európsky technologický inštitút (ETI), ktorý má byť založený a na naliehavú potrebu výskumu a vývoja v oblasti klimaticky únosného a trvalo udržateľného zásobovania energiou – svoje odporúčanie⁽²⁵⁾, aby sa tento podiel podpory zo strany Spoločenstva pri plánovanej revízii rozpočtu EÚ v roku 2008 zvýšil najprv o polovicu, teda na zhruba 3 % celkových cieľových investícií stanovených v cieľi z Barcelony. Toto by bolo zo strany Spoločenstva obzvlášť účinné opatrenie, ktoré by umožnilo dosiahnuť stále dôležitejšie ciele z Lisabonu a Barcelony rýchlejšie, než sa to ukazuje doteraz a tiež preto, aby sa vyššie uvedené problémy účinnejšie a rýchlejšie vyriešili.

5.4.1 *Preteky s Čínou.* Príslušné úsilie v oblasti výskumu, napr. úsilie Číny, rýchle narastá a Európa sa musí veľmi snažiť, aby v medzinárodnej konkurencii nestratila trh s celosvetovo dôležitými a potrebnými technológiami. Sotva však možno politicky vierohodne od súkromného sektora požadovať potrebné investície, keď Spoločenstvo a členské štáty ešte neprispeli svojim vlastným dielom k financovaniu cieľa z Barcelony, ktorý sami formulovali.

5.4.2 *Základné financovanie zo strany členských štátov.* Členské štáty by sa mali postarať o to, aby ich univerzity a výskumné ústavy mali k dispozícii dostatočné základné financovanie a mohli tak v očakávanej miere využiť možnosť spolufinancovania zo 7. rámcového programu v oblasti VaV.

⁽²⁵⁾ (Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006).

5.5 *Rámec Spoločenstva pre štátnu pomoc.* Právo štátnej pomoci (*E state aid*) v rámci Spoločenstva by malo byť regulované tak, aby podnecovalo členské štáty vo väčšej miere, efektívnejšie a menej byrokraticky podporovať výskumné a vývojové záujmy univerzít, výskumných inštitútov a priemyslu, ako aj ich potrebné vzájomné prepojenie a poskytlo im k tomu potrebný manévrovací priestor. Preto je potrebné starostlivo preskúmať, či „rámec Spoločenstva pre štátnu pomoc pre výskum, vývoj a inovácie“⁽²⁶⁾ skutočne podporuje tieto ciele.

5.6 *Rozpočtové právo členských štátov.* Vnútroštátne právo týkajúce sa rozpočtu by každému členskému štátu malo umožňovať pružnejšie uvoľňovanie a čerpanie prostriedkov na podporu opatrení v oblasti výskumu a vývoja (VaV), napríklad možnosťou preniesť pridelené prostriedky do budúceho kalendárneho alebo rozpočtového roka.

5.7 *Posilnenie vedeckej infraštruktúry.* Preto výbor už viackrát⁽²⁷⁾ odporúča, aby bola oveľa väčšia časť prostriedkov štrukturálnych fondov Spoločenstva využitá na vybudovanie vedeckej infraštruktúry. Tu by mohli byť s veľkým úžitkom uplatnené aj prostriedky Európskej investičnej banky.

5.8 *Potenciál MSP.* Je však potrebné aj naďalej posilňovať potenciál MSP a najmä „start-ups“ v oblasti inovácií, ako aj všeobecne vytvoriť silnejšie stimuly pre príslušné investície zo strany priemyslu. Výbor odkazuje okrem toho na svoje odporúčania⁽²⁸⁾ k programu EÚ „Viacročný program pre podniky a súkromné podnikanie a konkrétne pre malé a stredné podniky (MSP)“ a na v tejto súvislosti obzvlášť dôležitú podporu v oblasti hospodárstva založeného na vedomostiach. Vzhľadom na skutočnosť, že v EÚ spadá 98 % všetkých firiem do kategórie MSP, je jasné, aký význam má posilnenie inovačnej schopnosti práve tejto kategórie podnikov (výbor preto víta, že v RP7 sú rezervované 1,3 mld. EUR pre VaV prostredníctvom a pre potreby MSP). V súčasnosti existujúce sťažujúce predpisy pre MSP by mali byť preskúmané a podľa možnosti „odbyrokratizované“; okrem toho by mohli úrady prostredníctvom „business angels“ poskytnúť pomoc pri prístupe k možnostiam podpory. Európa sa môže inšpirovať aj podobnou podpornou politikou iných štátov.

6. Štrukturálne aspekty a rámcové podmienky

6.1 *Odkaz na iné a predchádzajúce správy.* V tejto súvislosti odkazuje výbor najprv na dve prednedávnom zverejnené oznámenia⁽²⁹⁾ Komisie na tému inovácií a tiež na výbornú

Ahovu správu⁽³⁰⁾. Okrem toho odkazuje na svoje vlastné stanovisko⁽³¹⁾ „Uvoľnenie a posilnenie potenciálu Európy v oblasti výskumu, rozvoja a inovácií“, ktorého mnohé formulácie sa s týmto textom prekrývajú, no ktoré sa zároveň mnohým tu uvedeným témam venuje oveľa podrobnejšie.

6.2 *Inovácia znamená viac.* Výbor potvrdzuje a dopĺňa hore uvedené správy a opakuje, že pokrok a inovácie nespočívajú len vo vede a technike, ale aj v premietnutí týchto vedomostí do nových, lepších procesov a produktov, do nových obchodných modelov a správnych metód riadenia. Ide teda o inovatívneho podnikateľského ducha a podnikateľské iniciatívy. Pokrok a inovácie sú založené na nových službách, na ďalšom rozvoji zdravotníctva a vo všeobecnosti na lepšom riešení sociálnych otázok – príkladom je aj koncepcia „flexicurity“⁽³²⁾, ktorou sa výbor zaoberá.

6.3 *Inovácia, krok do novej oblasti.* Inovácie teda znamenajú skoncipovať a zrealizovať nové techniky, postupy, spôsoby organizácie, podnikateľské modely, vzdelávacie modely atď., ktoré predtým neboli zohľadnené. Preto sa ich výkonnosť väčšinou preukáže až neskôr, keď sa osvedčia v praktickej súťaži.

6.4 *Zákonné úpravy musia byť otvorené.* Naproti tomu sa zákony vypracúvajú na základe úrovne už nadobudnutých poznatkov. Z tohto dôvodu je dôležité, aby tieto zákonné úpravy poskytovali dostatok priestoru, teda pripustili dostatok plurality a variability, aby tak bola príležitosť na realizáciu a ďalšie rozvíjanie nových, doteraz nezvažovaných myšlienok, aby neboli *a priori* eliminované už pri svojom zrode alebo aby pomaly neupadli do zabudnutia iba preto, lebo nezapadajú do rámca existujúcich predpisov. Pri všetkých zákonných úpravách treba dbať na to, že je síce treba zachytiť a upraviť zásadné otázky, ale že je potrebné vyhnúť sa všetkým predpisom, ktoré by zachádzali do prílišných podrobností. Každá nadmerná regulácia, nadbytok obmedzujúcich predpisov – aj keby boli prijaté s tým najlepším zámerom – sú brzdou a prekážkou inovácií. Výbor preto podporuje všetky snahy o zjednodušenie zákonných úprav a o ich preskúmanie z hľadiska nepotrebnosti, prílišnej podrobnosti alebo zbytočného obmedzovania. Poslúži to tiež odbremeneniu (pozri nižšie) odborníkov od zbytočnej byrokracie. Navyše: chyby jednotlivcov nesmú viesť k nadmernej regulácii pre všetkých.

6.5 *Sloboda výskumu.* Ešte raz: Inovácie potrebujú dostatočný podnikateľský priestor. Sloboda výskumu – aj oslobodenie od neodborných, zväzujúcich⁽³³⁾ alebo dokonca ideologických cieľov – je základným predpokladom kreatívnej vedy a nových objavov a vynálezov, a to bez toho, aby boli porušené hranice

⁽²⁶⁾ Ú. v. EÚ C 323/I, 30.12.2006.

⁽²⁷⁾ Okrem iných v stanovisku (Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006).

⁽²⁸⁾ (Ú. v. EÚ C 234, 22.9.2005).

⁽²⁹⁾ KOM(2006) 502 v konečnom znení, 13.9.2006 – „Uvedenie poznatkov do praxe: Všeobecná inovačná stratégia pre EÚ“; KOM(2006) 589 v konečnom znení, 12.10.2006 „Moderná, inováciami prístupná Európa“.

⁽³⁰⁾ EUR 22005 „Creating an Innovative Europe“ ISBN 92-79-00964-8.

⁽³¹⁾ (Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006).

⁽³²⁾ Napríklad „Flexicurity podľa vzoru Dánska“ (Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006).

⁽³³⁾ Pozri tiež stanovisko (Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006, bod 4.13.2 „Charta“ vrátane poznámky pod čiarou).

stanovené zákonom v oblasti etických otázok alebo pravidiel správneho využívania pridelených dotácií.

6.6 *Zdôraznenie v stanovisku CESE 1566/2006.* Pre ďalšie dôležité hľadiská odkazujeme na stanovisko ⁽³⁴⁾ uvedené vyššie v bode 5.1 a zdôrazňujeme jeho hlavné body. V bodoch 4.7 až 4.11 sa v ňom analyzujú témy podstatné pre túto problematiku, a to: *Od poznávania prírody k inovatívnemu výrobku, k inovatívnemu procesu a k inovatívnym službám. Prechod medzi akademickým svetom a priemyslom. Verejne prístupné informačné systémy. Centrá (clusters). „Start-ups“. Základný výskum. Inovatívny produkt. Verejné obstarávanie Duševné vlastníctvo a nevyhnutný patent Spoločenstva. Termín zverejnenia nepoškozujúci novinky. Jazykový problém. Osobitná situácia nových členských štátov.*

6.6.1 *Ochrana duševného vlastníctva.* Zdôrazňuje sa pritom opätovne dostatočná ochrana duševného vlastníctva ⁽³⁵⁾: podnikateľské investície do výskumu, vývoja a inovácií sa musia vyplatiť a finančná ako aj právno-administratívna náročnosť pri nadobúdaní a udržiavaní ochranných práv nesmie – v porovnaní s globálnymi konkurentmi – obmedzovať hospodársku silu Európy. – To ukazuje aj naliehavá potreba spoločného európskeho patentu.

7. Ľudský faktor

7.1 *Najcennejší zdroj.* Výbor najprv odkazuje na svoje stanovisko ⁽³⁶⁾ venované konkrétne tejto tematike, ktorej obsah ešte raz zdôrazňuje. Ako už predtým, výbor aj v ňom poukázal na to, že ľudský kapitál je najcennejším a najcennejším zdrojom v oblasti vedomostí a inovácií. Najdôležitejšou úlohou teda je motivovať nadaných mladých ľudí pre vedecké alebo technické vzdelanie a potom im ho čo najlepšie poskytnúť.

7.2 *Kvalita vzdelávacích inštitúcií (pozri kapitolu 4).* Preto je počet, vybavenie a kvalita vzdelávacích inštitúcií potrebných na tento účel rozhodujúcim predpokladom pre pokrytie dopytu po dobrých vedcoch, inžinieroch a podnikateľoch. Je teda potrebné vytvoriť resp. zachovať v dostatočnom počte a s dostatočnou výbavou najlepšie, atraktívne univerzity a predovšetkým aj technické univerzity, s vynikajúcimi pedagógmi a s prepojením výskumu a výučby ⁽³⁷⁾. Musia obstať

⁽³⁴⁾ (Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006).

⁽³⁵⁾ Pozri tiež: člen Komisie Günter Verheugen, SPEECH/07/236 „Duševné vlastníctvo – motor inovácie v Európe“, 19. apríla 2007.

⁽³⁶⁾ „Výskumníci v európskom výskumnom priestore: jedno povolanie, mnoho pracovných možností“, (Ú. v. EÚ C 110, 30.4.2004).

⁽³⁷⁾ Pritom by mohlo pomôcť ešte lepšie prepojenie medzi univerzitami a mimo univerzitnými výskumnými inštitútmi, najmä na to, aby mohli byť ich vybavenie a infraštruktúra zapojené do prepojenia medzi výskumom a výučbou, ale aj na to, aby mohli byť do výučby zakomponované aj ich najnovšie poznatky.

v súťaži s najlepšimi univerzitami z USA alebo iných mimoeurópskych krajín a musia byť aj dosť atraktívne pre najlepších študentov, ktorí nepochádzajú z Európy.

7.3 *Zodpovednosť spoločnosti.* Investíciami zo strany spoločnosti, ako aj investíciami zo strany jednotlivých výskumníkov na zvládnutie žiadaných širokých a náročných základných a vysoko špecializovaných odborných vedomostí preberá spoločnosť – zastúpená politikou – zodpovednosť za čo najlepšie využitie týchto investícií. Táto zodpovednosť sa musí prejavovať v starostlivosti o primerané pracovné príležitosti a možnosti rozvoja ako aj o adekvátne možnosti profesionálneho rastu vyškolených výskumníkov s atraktívnymi možnosťami zmeny špecializácie bez toho, aby zostali pracovne „mimo hry“ alebo uviazli v slepej uličke. Nezamestnanosť, nedostatočné finančné ohodnotenie alebo nevhodná práca kvalifikovaných vedcov a inžinierov je mrhaním investícií národného hospodárstva a odstraňuje dorastajúcu elitu, ktorá sa následne rozhoduje proti povolaniam v oblasti vedy a techniky alebo pre vysťahovanie z Európy! Aj nadmerná byrokracia (pozri bod 7.7) je nevhodná práca.

7.4 *Rozvíjanie talentov.* Ide najmä o to, aby mali ľudia – a teda aj všetci zamestnanci firiem, univerzít a výskumných inštitútov – v súlade s ich vlohami, výkonnosťou a kreativitou najlepšie možné príležitosti na rozvoj ich talentu a vyvíjanie vlastnej iniciatívy, ako aj sociálne prostredie, ktoré umožňuje založenie rodiny a podporuje ich tvorivé schopnosti a rozvíja ich. To tiež však znamená, že mladí ľudia, ktorí získajú toto vzdelanie a podporu urobia všetko pre to, aby získané schopnosti a talent využívali svedomito a so zaniatením. Toto sú veľmi dôležité otázky sociálnej politiky, rodinnej politiky, štúdia podnikovej ekonomiky a všeobecne kultúry riadenia. Tam bol už uznaný aj význam zmysluplnej rovnováhy medzi súkromným a pracovným životom pre produktivitu a kreativitu ⁽³⁸⁾.

7.5 *Určenie a zhodnotenie špičkových odborníkov ⁽³⁹⁾.* Vynikajúce schopnosti a výkony sa ťažko dajú vystihnúť prostredníctvom formálnych hodnotiacich schém, u ktorých navyše existuje možnosť zneužitia. Problematické je napr. správanie vedeckých autorov, ktorí sa vo svojich publikáciách navzájom prednostne citujú, týmto spôsobom vytvárajú „kartely citátov“ a tým si vynucujú výhody pri schematickom hodnotení. Počty publikácií, citátov či patentov alebo iných takýchto ukazovateľov nie sú sami osebe dostatočnými alebo nosnými kritériami pre hodnotenie; Dôležitejšia je kvalita, stupeň novosti a význam. Okrem toho, boli to práve obzvlášť priekopnícke poznatky alebo vynálezy, ktoré boli známe, uznávané, využívané alebo citované až s určitým oneskorením. Preto na hodnotenie osobnosti a výkonu so všetkými ich prejavmi a aspektmi sú potrebné bohaté skúsenosti a osobná schopnosť úsudku (hoci ani vtedy nie je možné celkom sa vyhnúť nesprávnemu hodnoteniu) rozhodujúceho predstaviteľa príslušnej odbornej oblasti, v ktorej bol výkon podaný resp. očakávaný.

⁽³⁸⁾ Pozri Frankfurter Allgemeine Zeitung č. 257, 4. novembra 2005, C1.

⁽³⁹⁾ Pozri tiež (Ú. v. EÚ. C 110, 30.4.2004).

7.6 *Účasť na rozhodovacích procesoch.* Okrem toho je nutné zapájať skúsených odborníkov a vedecko-technických pracovníkov viac než doteraz do výskumných, podnikateľských a inovačných rozhodovacích procesov a správnych rozhodnutí. Založenie Európskej rady pre výskum (ERV) je v tejto súvislosti prvým veľmi povzbudzujúcim krokom, ktorý výbor výrazne podporil⁽⁴⁰⁾. Ale aj do spravovania podpory výskumu a inovácií Spoločenstva (t. j. predovšetkým Komisie!) a členských štátov je potrebné vložiť a udržať dostatočné odborné znalosti. Pritom by mali byť zapojení aj úspešní mladší inžinieri a výskumní pracovníci. Podpora výskumu a inovácií sa nesmie obmedzovať len na čisto administratívnu oblasť.

7.7 *Odbremenenie od nadmerného množstva úloh nesúvisiacich s vlastnou prácou.* Bádanie, vyvíjanie a vynaliezanie, ale aj spracovanie a odovzdávanie vedomostí je časovo náročná duševná a laboratórna práca, ktorá si vyžaduje aj obdobia nerušenej koncentrácie a uvažovania. Výbor od roku 2000 opakovane poukazoval⁽⁴¹⁾ na to, že neustále sa zvyšujúce množstvo práce v grémiách, činností súvisiacich so žiadosťami a posudkami, písaní správ, t. j. všeobecne byrokracie atď., medzitým vyžaduje od mnohých odborníkov veľkú časť ich pracovnej doby, odpútať ich od ich vlastnej práce a tým škodí inovačným schopnostiam a výkonnosti práve týchto vynikajúcich odborníkov. Tento chybný vývoj je stále viac pranierovaný aj v médiách⁽⁴²⁾. Výbor víta zámer Komisie zaoberať sa touto témou a spoločne s členskými štátmi hľadať riešenie. Požiadavka, aby sa odborníci zúčastňovali na rozhodovacích procesoch týkajúcich sa politiky výskumu, nie je v rozpore s nutným oslobodením od byrokratickej záťaže; môže byť dokonca pre tento cieľ užitočná. Konkrétnym cieľom by malo byť zjednotenie a zlúčenie početných postupov pri žiadosťach, správach a monitorovaniach pre rôznych poskytovateľov grantov,

partnerské inštitúcie, siete a kontrolné a znalecké grémiá. Navyše by to výrazne prispelo k ich transparentnosti.

7.8 *Únik mozgov a mobilita.* Povolanie inžiniera alebo vedca si z oprávneného dôvodu (pozri tiež bod 4.1.5) vyžaduje mobilitu a flexibilitu. Nesmie sa tak však diať na úkor osobných a rodinných pomerov a sociálneho zabezpečenia⁽⁴³⁾. Okrem toho to nesmie viesť k vystaňovaniu tých najlepších z Európy. Podmienky na výkon povolania v rámci Európy teda musia byť dostatočne prítlačivé, aby tomu zabránili a celkovo viedli k aspoň vyrovnanej bilancii celosvetovej mobility vysokokvalifikovaných odborníkov. V niektorých členských štátoch existuje obava, že v rámci EÚ by mohlo dôjsť k jednostrannému úniku mozgov. Ako už výbor viackrát odporúčal (pozri tiež bod 5.7), mala by byť oveľa väčšia časť prostriedkov štrukturálnych fondov Spoločenstva využitá na vybudovanie vedeckej infraštruktúry, aby vo všetkých členských štátoch vznikli atraktívne výskumné ústavy, ktoré by potom mohli pritiahnúť tých, ktorí by sa chceli vrátiť a súčasne by boli partnermi v sieťach.

7.9 *Vnímanie podnikateľa ako profesie.* Osobitnú problematiku predstavuje uplatnenie výskumu a vývoja v inovatívnych priemyselných výrobkoch a procesoch. Nie nadarmo požadujú cieľe z Lisabonu, aby dve tretiny výkonov VaV pochádzali z priemyslu. Ide však predovšetkým o to, aby sa zlepšilo vnímanie podnikateľa ako profesie a aby sa lepšie zakotvilo v jeho rozhodujúcom význame pre inovácie, hospodársky pokrok a všeobecný blahobyt v spoločnosti. Preto výbor vo svojej funkcii ako most k organizovanej občianskej spoločnosti zameral svoj budúci pracovný program na tému „podnikania s ľudskou tvárou“. Iba pomocou zodpovedného a výkonného podnikateľského sektora, ktorý sa môže čo najlepšie rozvíjať, sa napokon podarí dosiahnuť cieľe z Lisabonu.

V Bruseli 12. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁰⁾ Pozri tiež (Ú. v. EÚ. C 110, 30.4.2004).

⁽⁴¹⁾ Pozri najmä body 9.8 stanoviska (Ú. v. ES C 204, 18.7.2000); Bod 9.8.2 napr. uvádza „V tomto zmysle má každý úspešný vedec k dispozícii iba obmedzený počet valencií a obmedzený zlomok svojho času, aby bez ujmy na svojej vedeckej výkonnosti udržiaval kontakty s inými osobami, skupinami, grémiami, výbormi atď. a aby ich naplnil užitočným obsahom. Príliš veľa a príliš náročné postupy podávania žiadostí a posudzovania atď. – keď boli ešte navyše neúspešné – odoberajú výskumu pracovnú silu osôb, ktoré sú tam potrebné. Platí to najmä vzhľadom ku skutočnosti, že existuje veľa často sa vzájomne prekrývajúcich podporných nástrojov a hodnotiacich postupov, ktoré sa uplatňujú pre jeden jediný projekt.“

⁽⁴²⁾ Napr. FAZ ((Frankfurter Allgemeine Zeitung) č. 60 z 12. marca 2007 „Ein Forscher geht“ (Výskumník odchádza); ale tiež FAZ č. 67 z 20. marca 2007, rozhovor s Haraldom Uhligom.

⁽⁴³⁾ Pozri tiež stanovisko (Ú. v. EÚ C 110, 30.4.2004).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha o revízii *acquis* v oblasti ochrany spotrebiteľov“

KOM(2006) 744 v konečnom znení

(2007/C 256/05)

Európska komisia sa 8. februára 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom *Zelenú knihu o revízii spotrebiteľského acquis*.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 4. júna 2007. Spravodajcom bol pán Adams.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 12. júla) prijal 55 hlasmi za, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV berie zelenú knihu na vedomie, ale má pochybnosti, či navrhovaný postup povedie k vysokej a jednotnej úrovni ochrany spotrebiteľa v celej EÚ. Zabezpečenie tejto ochrany prostredníctvom zjednodušeného, zosúladeného a presadzovaného spotrebiteľského *acquis* bolo už viackrát témou stanovísk EHSV o zárukách pre spotrebiteľov, no v rámci tohto prieskumného procesu sa objavili náznaky, že uvedený cieľ bude ťažké dosiahnuť. Revízia *acquis* predstavuje teda naozajstnú skúšku uplatňovania iniciatívy „Lepšia tvorba právnych predpisov“. Základ a ciele tohto uplatňovania musia byť jasné a musia vopred získať súhlas zúčastnených strán.

1.2 Revidované spotrebiteľské *acquis* potrebuje skutočnú demokratickú legitimizáciu a jasný právny a koncepcný základ.

1.3 EHSV by osobitne privítal uplatňovanie zásad *acquis* v rýchle rastúcej a nedostatočne právne upravenej oblasti digitalizácie.

1.4 EHSV považuje politiku na ochranu spotrebiteľov nielen za neoddeliteľnú súčasť stratégie EÚ na vnútornom trhu, ale aj za dôležitý a potvrdzujúci prvok občianstva. EHSV podporuje realizáciu lepších regulačných zásad v legislatíve na ochranu spotrebiteľa. Návrhy na zosúladené ustanovenia v tejto oblasti musia byť založené na dôkladnom vyhodnotení dôsledkov a musia sa zamerať na zjednodušenie a ujasnenie existujúcich predpisov.

1.5 Ako prioritu treba zdôrazniť lepšie opatrenia na presadzovanie predpisov a zavedenie jasných a jednoduchých procesov pri vymáhaní náhrady škody.

1.6 Výbor vyzýva Komisiu, aby zohľadnila jeho stanovisko z apríla 2006 na tému „Právny rámec politiky Spoločenstva na ochranu spotrebiteľov“⁽¹⁾, v ktorom sa navrhovalo, aby členské štáty mali možnosť prijať opatrenia politiky na ochranu

spotrebiteľov ako samostatné predpisy, a nie len ako vedľajší dôsledok vytvorenia vnútorného trhu.

1.7 Harmonizácia spotrebiteľských právnych predpisov v celej EÚ sa musí zásadne orientovať podľa najlepšej a najvyššej úrovne ochrany spotrebiteľa, ktorá už v členských štátoch existuje. Akýkoľvek „horizontálny nástroj“ musí vychádzať k najvyšším noriem, pričom potrebná „vertikálna integrácia“ by sa zamerala na objasnenie technických otázok. Horizontálny nástroj by však mohol obsahovať plne harmonizované pravidlá v špecifických oblastiach, ako napr. právo na odstúpenie od zmluvy a definíciu spotrebiteľa, nečestných zmluvných podmienok, otázok dodania alebo práva spotrebiteľa na odškodnenie, pričom v iných oblastiach by sa uplatňovala minimálna harmonizácia. Treba dúfať, že tento postup uprednostní Komisia i všetky členské štáty.

2. Úvod

2.1 Na začiatku roku 2007 schválila Komisia dlho očakávanú **Zelenú knihu o revízii spotrebiteľského *acquis*** (právne predpisy o právach spotrebiteľa). To uzavrelo tzv. diagnostickú fázu revízie. Komisia zbiera názory na to, ako zjednodušiť, zmodernizovať a zharmonizovať existujúce právne predpisy Spoločenstva týkajúce sa ochrany spotrebiteľa. Vychádzalo sa z predpokladu, že analýza silných a slabých stránok existujúcich právnych predpisov a vykonanie primeranej revízie môže byť na prospech spotrebiteľom i podnikom. Komisia tiež revíziu považuje za príležitosť na dosiahnutie súladu medzi členskými štátmi a pri súčasnom dodržaní zásady subsidiarity na všeobecné zlepšenie právnych predpisov EÚ v oblasti ochrany spotrebiteľa, z ktorých niektoré sú v platnosti 20 rokov, pričom by sa osobitne zamerala na identifikáciu existujúcich rozdielov v právnych predpisoch a zistenie, či vytvárajú prekážky pre spotrebiteľov a podniky na vnútornom trhu. Toto stanovisko sa preto zameriava na otázku, ako sú vnímané a prezentované rôzne súvislosti spotrebiteľského *acquis*. Doteraz boli predložené len návrhy na zmeny.

(1) Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006.

2.2 Výdavky spotrebiteľov predstavujú 58 % HDP EÚ, no sú zväčša naďalej roztrieštené na 27 národných trhov. Vnútroštrný trh EÚ by mohol byť najväčším trhom na svete a Komisia popísala svoju stratégiu ako snahu prebudíť spiaciho obra – maloobchod jednotného trhu ⁽²⁾. Komisia súčasne definuje svoju spotrebiteľskú politiku ako „zaručenie spoločnej vysokej ochrany pre všetkých spotrebiteľov EÚ, nezávisle od toho, kde žijú, pri cestovaní alebo nakupovaní v EÚ, pred rizikami a ohrozeniami voči ich bezpečnosti a ekonomickým záujmom“ ⁽³⁾.

2.3 Cieľ zabezpečiť jednotné uplatňovanie spoločného rámca práv spotrebiteľa v EÚ má širokú podporu. Takýto rámec by poskytol jasné a primerané práva a ochranu všetkým spotrebiteľom, pričom by súčasne vytvoril rovnaké podmienky v hospodárskej súťaži pre poskytovateľov tovarov a služieb. Zelená kniha o právach spotrebiteľa výslovne uznáva, že pri dosahovaní tohto cieľa sa postupovalo pomaly, nedôsledne a existovali najrôznejšie prekážky z dôvodu rozličných vnútroštátnych priorit a výnimiek. Víťané prijatie nových členských štátov ďalej skomplikovalo spoločné chápanie ochrany spotrebiteľa. Táto revízia spotrebiteľského *acquis* predstavuje pohľad Komisie na proces, ktorý by mohol viesť k väčšej jasnosti, jednotnosti a uplatňovaniu existujúcich smerníc. No mnohé spotrebiteľské organizácie argumentujú, že to vyvoláva otázky o smerovaní spotrebiteľskej politiky ako takej.

2.4 Smernice obsiahnuté v tejto revízii sa vzťahujú na široký okruh právnych aspektov zmlúv so spotrebiteľmi, ako napr. podomový predaj, právo na časovo vymedzené užívanie nehnuteľností (striedavé užívanie), predaj balíkov cestovných služieb, diaľkový predaj, predaj tovaru a nekalé zmluvné podmienky. No v revízii nie sú zohľadnené všetky smernice zaoberajúce sa ochranou spotrebiteľa, pretože niektoré z nich sú vnímané ako príliš aktuálne a nemôžu byť do revízie zahrnuté alebo spadajú do oblastí, s ktorými sa Komisia zaoberá v iných súvislostiach. Osobitne sa v zelenej knihe poukázalo na smernicu o časovo vymedzenom užívaní nehnuteľností (striedavé užívanie), ktorá sa musí čo najskôr zrevidovať, pričom sa očakáva, že zrevidovaná smernica vyjde onedlho. Dôležitou novou oblasťou, v ktorej je potrebné uplatňovať zásady *acquis*, je digitálne „prostredie“, ktoré predstavuje globálne výzvy elektronického obchodovania (e-commerce).

2.5 Komisia zrevidovala smernice prostredníctvom:

- porovnávacej analýzy uplatňovania smerníc v členských štátoch
- prieskumu názorov spotrebiteľov a podnikov
- workshopov s odborníkmi členských štátov a zainteresovanými stranami v oblasti zmluvného práva.

⁽²⁾ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/320&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

⁽³⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0115:SK:HTML>.

2.6 Zaužívaná terminológia, ktorú používajú odborníci v oblasti ochrany spotrebiteľov, môže spôsobiť nedorozumenia, preto sa tu uvádza vysvetlenie niektorých kľúčových pojmov. „Minimálnou harmonizáciou“ sa rozumie situácia, keď smernica stanovuje niekoľko minimálnych požiadaviek, ktoré členské štáty musia presadzovať. Členské však môžu presadzovať prísnejšie požiadavky než tie, ktoré sa uvádzajú v smernici. „Maximálna“ (alebo „úplná“) harmonizácia znamená, že členský štát musí uplatňovať pravidlá v smernici a nesmie ich prekračovať (harmonizácia s vymedzenou hornou a dolnou hranicou). Mnohé spotrebiteľské organizácie však začali úplnú harmonizáciu považovať za synonymum minimálnej úrovne ochrany spotrebiteľa a minimálnu harmonizáciu za ponuku možnosti podstatne vyššej úrovne ochrany.

2.7 Zverejnenie zelenej knihy ukončuje prieskumnú fázu revízie zo strany Komisie. Komisia požiadala zainteresované strany, aby do 15. mája 2007 vyjadrili svoje názory na zelenú knihu. Komisia v súčasnosti analyzuje reakcie, vypracuje súhrn stanovísk a rozhodne, či je potrebný legislatívny nástroj, pričom tento proces zaberie niekoľko mesiacov. Legislatívny návrh bude doplnený vyhodnotením dôsledkov. „Po [...] uskutočnení [revízie] by, v ideálnom prípade, malo byť možné povedať spotrebiteľom v EÚ: je jedno, kde sa v EÚ nachádzate alebo kde v EÚ nakupujete, vaše základné práva sú rovnaké“ ⁽⁴⁾.

3. Zhrnutie zelenej knihy

3.1 Cieľom zelenej knihy je poskytnúť rámec na zozbieranie názorov zainteresovaných strán na rôzne politické opatrenia v oblasti spotrebiteľských *acquis* a niektoré iné špecifické otázky. Kniha definuje hlavné témy takto:

- Nové vývoj na trhu: väčšina smerníc obsahujúcich spotrebiteľské *acquis* „už celkom nevyhovuje požiadavkám dnešných rýchlo sa rozvíjajúcich trhov“. Ako príklad sa uvádza sťahovanie hudby z internetu a aukcie prebiehajúce online, podobné je to v prípade vynatia softvéru a dát z rozsahu pôsobnosti smernice o predaji spotrebiteľovi.
- Roztrieštenosť noriem: súčasné smernice umožňujú členským štátom prijímať vo svojich vnútroštátnych predpisoch prísnejšie pravidlá. Pri niektorých aspektoch, napríklad pri dĺžke tzv. lehoty na zváženie pri uzatváraní zmlúv, je nedostatočný súlad medzi národnými právnymi predpismi.
- Nedôvera: väčšina spotrebiteľov si myslí, že podniky v inom členskom štáte budú s menšou pravdepodobnosťou rešpektovať zákony o ochrane spotrebiteľov.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/acquis/green-paper_cons_acquis_sk.pdf.

3.2 Na základe predošlej práce potom Komisia načrtáva dve pozitívne stratégie na revíziu spotrebiteľského acquis:

— Možnosť I: vertikálny prístup – to by znamenalo zmenu a doplnenie existujúcich smerníc a postupom času ich vzájomné zosúladenie.

— Možnosť II: kombinovaný prístup – to by znamenalo potrebu identifikovať a vybrať aspekty spoločné všetkým smerniciam a upraviť ich konzistentne v „horizontálnom nástroji“. Potrebné by boli aj určité špecifické „vertikálne“ úpravy určitých smerníc.

3.3 Stručne bola spomenutá aj tretia stratégia – „žiadna legislatívna činnosť“, hoci bolo zdôraznené, že existujúce problémy by sa tým nevyriešili a nesúlad medzi členskými štátmi by sa mohol ešte zvýrazniť.

3.4 Zelená kniha sa potom zaoberá možným rozsahom horizontálneho nástroja. Boli navrhnuté tri možnosti.

I. Rámcový nástroj so širokou pôsobnosťou, ktorý by sa uplatňoval na vnútroštátne a cezhraničné transakcie, no ktorý by nenahrádzal existujúce pravidlá špecifické pre určité odvetvie, ktoré by zostali v platnosti. Ako príklad boli uvedené finančné a poisťovacie služby.

II. Nástroj, ktorý by sa uplatňoval len na cezhraničné zmluvy. To by zabezpečilo väčšiu bezpečnosť a dôveru spotrebiteľov nakupujúcich tovar a služby za hranicami ich vlastnej krajiny, no mohlo by to viesť k rôznym úrovňam vnútroštátnej a cezhraničnej ochrany.

III. Horizontálny nástroj, ktorý by sa uplatňoval len na nakupovanie na diaľku – či už cezhraničné alebo vnútroštátne. To by nahradilo smernicu o predaji na diaľku, no mohlo by to viesť k odlišným podmienkam uplatňovaným na transakcie na diaľku a transakcie v priamom predaji.

3.5 Ďalší aspekt zelenej knihy vnímajú mnohí ako prioritný aspekt revízie spotrebiteľského acquis – **miera harmonizácie**. V súčasnosti môžu členské štáty stanovovať vyššiu úroveň ochrany spotrebiteľov než predpisujú smernice. To sa nazýva „**minimálna harmonizácia**“. Zameranie a prioritna ochrana spotrebiteľov sú v rôznych členských štátoch dosť odlišné, niekedy to vedie k tomu, že spotrebiteľia sú zmätení a podniky to odrádza od cezhraničného marketingu. Na zváženie sú dve možnosti:

1. Revidované a úplne harmonizované právne predpisy. V otázkach, v ktorých by úplná harmonizácia nebola možná, by sa uplatňovalo ustanovenie o vzájomnom uznávaní „v určitých oblastiach, na ktoré sa vzťahujú navrhované právne predpisy, ale ktoré nie sú úplne zharmonizované“.

2. Revidovaná legislatíva, ktorá by sa zakladala na minimálnej harmonizácii v kombinácii s ustanovením o vzájomnom uznávaní alebo so zásadou o krajine pôvodu ⁽⁵⁾.

3.6 Príloha I – Konzultácie

Väčšina zelenej knihy obsahuje podrobný a veľmi štruktúrovaný konzultačný postup, v rámci ktorého sú respondenti vyzvaní, aby uviedli svoje názory na široké spektrum aspektov, ako napr. otázky všeobecnej politiky, problematiku definícií, zmluvného práva, zásad a tiež otázky rozsahu a podrobností. Konzultácia sa začína s tromi „politickými“ aspektmi naznačenými vyššie:

— všeobecný legislatívny prístup

— rozsah pôsobnosti horizontálneho nástroja

— miera harmonizácie.

Pre každú problematiku uvedie Komisia kľúčovú otázku a navrhne tri alebo štyri možné odpovede. Potom nasleduje 27 špecifických otázok týkajúcich sa príslušných smerníc. Štruktúra pozostáva z krátkeho úvodu do problematiky, formulácie hlavnej otázky, napr.: „Do akej miery by sa mali disciplinárne predpisy pre nekalé zmluvné podmienky vzťahovať takisto na individuálne dohodnuté podmienky?“ alebo „Mala by sa dĺžka lehôt na zváženie zharmonizovať v rámci celého spotrebiteľského acquis?“

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV podporuje svojou činnosťou a svojimi stanoviskami už mnoho rokov primárny cieľ spotrebiteľskej politiky EÚ – vysokú, jednotnú a konzistentnú úroveň ochrany pre všetkých. Výbor podporuje aj sekundárny cieľ, t. j. dať spotrebiteľom právo, aby boli informovaní a mohli sa na základe informácií na trhu bez hraníc rozhodovať. Štruktúra zelenej knihy vedie nevyhnutne k tomu, že sa objavujú problémy súvisiace s úplným dosiahnutím týchto dvoch cieľov.

⁽⁵⁾ Vzájomné uznávanie by znamenalo, že členské štáty by si zachovali možnosť zavádzať prísnejšie pravidlá na ochranu spotrebiteľov do vnútroštátnej legislatívy, no neboli by oprávnené uplatňovať tieto prísnejšie požiadavky na podniky v iných členských štátoch takým spôsobom, aby to vyvolalo neodôvodnené obmedzenie slobodného pohybu tovaru alebo slobody poskytovania služieb. Uplatňovanie zásady krajiny pôvodu by znamenalo, že členský štát by si zachoval možnosť zavádzať prísnejšie pravidlá na ochranu spotrebiteľov do vnútroštátnej legislatívy, ale podniky z iných členských štátov by boli povinné splňať požiadavky platné v ich domovskej krajine.

4.2 Už teraz je zrejmé, že zachovanie spotrebiteľského *acquis* v jeho súčasnej podobe by sa nemalo vnímať ako dlhodobé riešenie. Rozdiely v legislatíve členských štátov, nejednotnosť v definíciách, značné rozdiely v uplatňovaní a presadzovaní existujúcich predpisov v oblasti ochrany spotrebiteľov a nedostatočná jednoznačnosť v reklamačnom alebo kompenzačnom konaní – či dokonca ich chýbanie – určitým spôsobom prispievajú k vytváraniu prekážok na jednotnom trhu.

4.3 Je takisto zrejmé, že Komisia vníma revíziu ako príležitosť preskúmať niektoré aspekty spotrebiteľskej politiky, ktoré sa doteraz považovali za fundamentálne, a zistiť, či sú zlučiteľné s dynamickým jednotným trhom – najmä takým, ktorý by bol konkurencieschopný v rámci globalizácie. V tejto súvislosti sa zistila zhoda s inými analýzami, ktoré boli iniciované v súvislosti s implementáciou Lisabonskej agendy. Niektorí vnímajú vysokú a jednotnú úroveň ochrany spotrebiteľov ako pevnú súčasť európskeho sociálneho modelu a prenesenie ťažiska s cieľom „nanovo zadefinovať spotrebiteľskú politiku EÚ, aby mohla čo najefektívnejšie prispieť k uskutočneniu dvoch centrálnych cieľov EÚ, a to k vytvoreniu hospodárskeho rastu a pracovných miest a tiež k priblíženiu EÚ k jej občanom“ by sa mohlo interpretovať ako spochybnenie tohto stanoviska ⁽⁶⁾.

4.4 Aj keď táto úloha bude náročná, EHSV víta revíziu spotrebiteľského *acquis* a podporuje Komisiu v jej deklarovanom zámere zredukovať prekážky na vnútornom trhu a zároveň zachovať vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov. Nazdáva sa však, že takéto úsilie by nemalo ostať obmedzené len na 8 smerníc, ktoré sa teraz prehodnocujú, ale malo by obsiahnuť minimálne 22 smerníc uvedených v zozname vypracovanom Komisiou v máji 2003.

4.5 EHSV sa chce aktívne zapojiť do tejto diskusie s cieľom posilniť vnútorný trh v prospech všetkých zainteresovaných strán – spotrebiteľov, odborníkov, podnikov a občanov.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Zelená kniha sa zaoberá komplexnými politickými, zásadnými a právnymi otázkami. Samotné členské štáty si vybudovali korpus právnych predpisov v oblasti ochrany spotrebiteľa, ktoré – aj keď sa vo všeobecných zásadách zhodujú – sa odlišujú v podrobnostiach a uplatňovaní. Systematický a rozšírený

konzultačný proces v prílohe dokumentu odzrkadľuje túto komplexnosť. V tomto detailnom rámci sa požadujú odpovede od stoviek organizácií zainteresovaných strán, ktoré majú záujem vyjadriť svoje stanovisko. EHSV však v tomto stanovisku obmedzuje svoje pripomienky na základné politické otázky, pretože sa nazdáva, že by sa mal vyjadriť jednotlivo ku každej smernici, ktorá má byť revidovaná, ako to už urobil vo svojom stanovisku k smernici o predaji na diaľku [stanovisko INT/334 k oznámeniu Komisie KOM (2006) 514 v konečnom znení z 21.9.2006].

5.2 Hlavnou prioritou by malo byť odstránenie deficitov v existujúcich smerniciach a ich vzájomné zosúladenie.

5.3 „Minimálna harmonizácia“ v kombinácii s pozitívnym prístupom zo strany členských štátov, ktorej cieľom je prijatie podstatne vyššej úrovne ochrany spotrebiteľov, bude pre budúcnosť pravdepodobne základom pre hlavnú časť *acquis* v oblasti ochrany spotrebiteľa. Z viacerých (a rôznych) spoločenských a hospodárskych dôvodov budú mať členské štáty záujem zachovať už existujúcu úroveň ochrany spotrebiteľov alebo postupne vlastným tempom prejsť na inú úroveň ochrany. Tento postup rešpektuje zásadu subsidiarity a možno ho s touto zásadou zosúladiť oveľa jednoduchšie. No uznáva tiež názor, že rôzne skupiny spotrebiteľov v rámci EÚ sú znevýhodnené čo sa týka súčasnej úrovne ich ochrany alebo ich možností požadovať náhradu škody a je potrebné konať na úrovni EÚ i na úrovni členských štátov.

5.3.1 To neznamená, že pri preskúmaní jednotlivých prípadov vo veľmi špecifických oblastiach, v ktorých je realizácia vnútorného trhu hlavným záujmom, nemožno zväziť možnosť maximálnej harmonizácie, pokiaľ bude zabezpečená vyššia úroveň ochrany spotrebiteľa, a to eventuálne formou nariadenia.

5.4 Stanovený cieľ „posadiť spotrebiteľov za volant“ – čo sa týka poznania práv spotrebiteľov, ich schopnosti konať proti dodávateľom a žiadať náhradu škody – by sa nemal považovať za alternatívu k jednoznačnej a aktívne presadzovanej ochrane pomocou kombinácie právnych predpisov EÚ a legislatívy členských štátov. Informácie sú úplne iná oblasť než ochrana. Pri väčšine trhových transakcií je v skutočnosti zvýhodnený predávajúci a väčšina predpisov na ochranu spotrebiteľov slúži na ochranu práv kupujúceho.

V Bruseli 12. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Pani Meglena Kuneva, členka Európskej komisie pre politiku ochrany spotrebiteľa.
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/256&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady vzťahujúcej sa na spätné zrkadlá pre kolesové poľnohospodárske alebo lesné traktory“ – Modifikovaná verzia

KOM(2007) 236 v konečnom znení – 2007/0081 (COD)

(2007/C 256/06)

Rada Európskej únie sa 29. mája 2007 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nevyžaduje si žiadne pripomienky, rozhodol sa na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 11. júla) 145 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 4 sa hlasovania zdržali, zaujať k predloženému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 11. júla 2007.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vymedzenie energetickej politiky pre Európu (Lisabonská stratégia)“

(2007/C 256/07)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. septembra 2006 (potvrdené 26. októbra 2006) rozhodol podľa článku 31 vnútorného poriadku vypracovať informačnú správu na tému: „Vymedzenie energetickej politiky pre Európu“.

Na plenárnom zasadnutí 14. a 15. marca 2007 bolo rozhodnuté o prepracovaní informačnej správy na stanovisko z vlastnej iniciatívy (článok 29 ods. 2 vnútorného poriadku).

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 19. júna 2007. Spravodajkyňou bola pani Sirkeinen.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 12. júla 2007) prijal 126 hlasmi za, pričom 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Odporúčania

vzťahoch týkajúcich sa energetiky, ako aj o iných potenciálnych opatreniach.

1.1 Energetika sa stala ústrednou politickou otázkou, ktorá je úzko spätá s Lisabonskou stratégiou pre rast a zamestnanosť.

— Vplyv energie a na rast európskej ekonomiky sa stále zvyšuje. EÚ sa musí zmeniť na vysoko účinnú ekonomiku založenú na energetických zdrojoch s nízkym obsahom uhlíka, aby zvládla výzvy energetickej politiky v oblasti klimatických zmien, zabezpečenia dodávok energie a konkurencieschopnosti.

— Preto je potrebný globálny prístup, ako aj diskusia na úrovni EÚ o zvládnutí energetickeho dopytu v Európe, o zabezpečení dodávok energie rôznorodými zdrojmi, o prístupe k sieťam a o koordinovanom postupe v externých

— Vznik a šírenie inovácií, ktoré umožnia túto zmenu, si vyžadujú určité podmienky a niektoré konkrétne opatrenia prijaté na európskej, vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni.

1.2 Vytváranie väčšieho počtu a kvalitnejších pracovných miest je pre Lisabonskú stratégiu prvoradé. Pri zmene trhových podmienok dochádza v energetickom sektore k strate niektorých pracovných miest. Nové energetické riešenia môžu byť súčasne silnými hnacími silami pri vytváraní vysokokvalitných pracovných miest. Tento proces uľahčujú predovšetkým vzdelávanie a odborná príprava.

1.2.1 Okrem zamestnanosti sú v kontexte Lisabonskej stratégie významné aj iné aspekty sociálneho rozmeru energetiky. Patria sem najmä vysokokvalitné verejné služby za dostupné ceny. Občianska spoločnosť vrátane sociálnych partnerov sa musí aktívne zapájať do rozvoja energetickej politiky.

1.3 EHSV v spolupráci s národnými hospodárskymi a sociálnymi radami predkladá nasledujúce odporúčania týkajúce sa energetickej politiky v rámci Lisabonskej stratégie: „Energetická politika pre spoločnosť založenú na vedomostiach“:

- preskúmať energetickú politiku a iné príslušné rámcové podmienky s ohľadom na cieľ EÚ stať sa účinnou ekonomikou založenou na energetických zdrojoch s nízkym obsahom uhlíka,
- zabezpečiť kvalifikovanú a motivovanú pracovnú silu vďaka vysokokvalitnému vzdelávaciemu systému,
- zabezpečiť, aby boli výskum a vývoj dostatočne financované z verejných zdrojov, v porovnateľnej miere s hlavnými konkurentmi EÚ, a stimulovať rast financovania výskumu a vývoja zo súkromných zdrojov,
- rozvíjať medzinárodnú spoluprácu v oblasti energetických technológií, najmä s inými významnými aktérmi, systematicky monitorovať politiku v oblasti energetických technológií a opatrenia hlavných konkurentov a partnerov,
- zabezpečiť dostupnosť rizikového kapitálu v štádiu rozvoja a v počiatočnom štádiu činnosti MSP, ako i investície do nových technológií,
- zabezpečiť zdravú a otvorenú konkurenciu na energetických trhoch, ktorá by nútila podniky inovovať; v prípade obnoviteľnej energie môže byť prístup k sieťam rozhodujúci pre dosiahnutie úspešnej inovácie,
- odstrániť prekážky, ktoré bránia investíciám potrebným pre využitie nových technológií; požiadavky súvisiace s plánovaním a s udeľovaním povolení brzdia investície alebo dokonca investovaniu bránia; regulačný rámec musí byť predvídateľný a stabilný, aby sa znížilo riziko investícií,
- zabezpečiť prístup nových technológií na trh EÚ a svetové trhy,
- zaistiť rovnaké podmienky na celosvetovej úrovni, napr. stanovením globálnej ceny CO₂, ale nedovoliť, aby sa stal jednoducho tovarom, pretože skutočné zníženie úrovne CO₂ je podmienkou prežitia našej planéty.
- stanoviť ambiciózne ciele, ktoré môžu pomôcť EÚ získať silné postavenie na svetových trhoch v oblasti energeticky účinných technológií a technológií na báze obnoviteľnej energie, ciele a termíny však musia byť starostlivo stanovené, aby existovala reálna možnosť splniť ich,

— k voľbe opatrení pre aktívnu podporu inovácií sa musí pristupovať veľmi starostlivo, aby boli výsledky nákladovo efektívne:

- financovanie výskumu a vývoja,
- vzdelávanie a odborná príprava,
- verejné povedomie,
- cenový mechanizmus, zdaňovanie,
- subvencie,
- záväzné ciele a povinnosti,
- právne predpisy a záväzné normy,
- dobrovoľné normy, dobrovoľné dohody,
- verejné obstarávanie.

1.4 Na to, aby sa uskutočnila naliehavá a nevyhnutná transformácia energetického sektora, je potrebné zrýchliť tempo inovácií. Výbor vyzýva, aby sa mimoriadna pozornosť venovala opatreniam na stanovenie vhodnej ekonomickej ceny emisií CO₂, a to:

- rozšírením verejného a súkromného výskumu a vývoja na podporu nových foriem energie a energetickej účinnosti,
- využitím právnych predpisov na urýchlenie pokroku v zlepšovaní energetickej účinnosti všetkých druhov výrobkov,
- proaktívnejším využívaním verejného obstarávania, aby sa stanovili prísnejšie normy energetickej účinnosti, predovšetkým v sektore stavebníctva.

2. Úvod

2.1 EVSV vypracuje v spolupráci s národnými hospodárskymi a sociálnymi radami (HSR) na začiatku roka 2008 súhrnnú správu o prioritách Lisabonskej stratégie pre rast a zamestnanosť. Toto stanovisko na tému energetickej politiky tvorí súčasť tejto súhrnnej správy. Bolo vypracované v spolupráci s národnými hospodárskymi a sociálnymi radami za aktívnej účasti najmä francúzskej, talianskej a maltskej HSR.

2.2 Stanovisko súvisí s oddielom B (Mikroekonomické reformy na zvýšenie rastového potenciálu Európy) Integrovaných usmernení pre rast a zamestnanosť na roky 2005-2008. Vztahuje sa najmä na usmernenie 8 o zlepšení hospodárskej súťaže, usmernenie 12 o výskume a vývoji, usmernenie 13 o inováciách a IKT a usmernenie 14 o trvalo udržateľnom využívaní zdrojov ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ KOM(2005) 141 v konečnom znení, Integrované usmernenia pre rast a zamestnanosť.

Zasadnutie Európskej rady v marci 2006

2.3 Európska Rada v záveroch zo svojho zasadnutia, ktoré sa uskutočnilo 23.-24. marca 2006 v Bruseli, uvítala iniciatívy, ktoré na zvýšenie zodpovednosti na úrovni Spoločenstva prijal Európsky parlament, Výbor regiónov a Európsky hospodársky a sociálny výbor (za obnovenú Lisabonskú stratégiu pre rast a zamestnanosť). Povzbudzuje Európsky hospodársky a sociálny výbor a Výbor regiónov v tom, aby ďalej pokračovali vo svojej práci a začiatkom roka 2008 požaduje na podporu Partnerstva pre rast a zamestnanosť súhrnné správy (bod 12 záverov predsedníctva).

2.4 Európska rada poznamenala, že situáciu v Európe charakterizuje zvýšená zahraničná konkurencia, starnúce obyvateľstvo, vyššie ceny energií a potreba zachovania energetickej bezpečnosti (bod 7 záverov predsedníctva). Ďalej potvrdila, že integrované usmernenia pre zamestnanosť a rast na roky 2005-2008 zostávajú v platnosti. V rámci toho súhlasí s konkrétnymi oblasťami prioritných činností, pokiaľ ide o investovanie do vedomostí a inovácie, podnikateľského potenciálu, najmä malých a stredných podnikov a pracovných príležitostí prioritných kategórií, ako aj s vymedzením energetickej politiky pre Európu (bod 16).

2.5 Európska rada berie na vedomie, že Európa čelí v oblasti energetiky mnohým výzvam: pretrvávajúcej zložitej situácii na trhu ropy a plynu, rastúcej závislosti na dovoze a doposiaľ dosiahnutej obmedzenej diverzifikácii, vysokým a nestabilným cenám energie, rastúcemu celosvetovému dopytu po energii, bezpečnostným rizikám, ktoré majú vplyv na produkujúce a tranzitné krajiny, ako aj na prepravné trasy, narastajúcim hrozbám zmeny klímy, pomalému pokroku v energetickej efektívnosti a používaní obnoviteľných zdrojov energie, potrebe zvýšiť transparentnosť na trhu s energiou a ďalšej integrácii a prepojení vnútroštátnych energetických trhov s blížiacim sa završením liberalizácie trhu s energiou (júl 2007), obmedzenou koordináciou medzi aktérmi v oblasti energetiky, pričom sa do energetickej infraštruktúry požadujú veľké investície (bod 43).

2.6 V reakcii na tieto výzvy a na základe zelenej knihy Komisie „Európska stratégia pre udržateľnú, konkurencieschopnú a bezpečnú energiu“ Európska Rada vyzýva na vytvorenie energetickej politiky pre Európu, ktorej cieľom je účinná politika Spoločenstva, jednotnosť medzi členskými štátmi, súlad medzi činnosťami v rôznych oblastiach politik a vyvážené plnenie troch cieľov, ktorými sú zabezpečenie dodávok, konkurencieschopnosť a trvalá udržateľnosť v oblasti životného prostredia (bod 44).

2.7 Európska rada zdôrazňuje, že na dosiahnutie súladu vnútorných a vonkajších politik EÚ musí energetická politika spĺňať požiadavky rôznych oblastí politiky. Ako súčasť stratégie rastu a prostredníctvom otvorených a konkurenčných trhov urýchľuje investície, technologický rozvoj, domáci a zahraničný obchod. Je výrazne prepojená s politikou životného prostredia

a úzko spojená so zamestnanosťou, regionálnou politikou a najmä dopravnou politikou. Aspekty zahraničnej a rozvojovej politiky okrem toho nadobúdajú narastajúcu dôležitosť pri presadzovaní cieľov energetickej politiky vo vzťahu k iným krajinám (bod 45).

2.8 Energetická politika pre Európu (EPE) by preto mala vychádzať zo spoločných perspektív o dlhodobej ponuke a dopyte a z objektívneho a transparentného posúdenia výhod a nevýhod všetkých zdrojov energie a vyváženým spôsobom prispieť k svojim trom hlavným cieľom (body 46 a 47).

— Zlepšiť zabezpečenie dodávok.

— Zabezpečiť konkurencieschopnosť európskych ekonomík a cenovú dostupnosť dodávok energie v prospech podnikateľov a spotrebiteľov v stabilnom regulačnom rámci.

— Podporovať trvalú udržateľnosť v oblasti životného prostredia.

2.9 Pri plnení týchto hlavných cieľov by mala energetická politika pre Európu:

— zabezpečovať transparentnosť a nediskrimináciu na trhoch,

— byť v súlade s pravidlami hospodárskej súťaže,

— byť v súlade s povinnosťami verejnej služby,

— plne rešpektovať suverenitu členských štátov v oblasti primárnych zdrojov energie a voľbu štruktúry energetických zdrojov.

Energetický balík 2007

2.10 Komisia bude pravidelne od roku 2007 prezentovať strategický prieskum energetickej politiky. Komisia uverejnila svoj prvý prieskum a oznámenie Európskej rade a Európskemu parlamentu na tému „Energetická politika pre Európu – energetický balík“ 10. januára 2007.

2.11 Výhodiskom Komisie pri tvorbe európskej energetickej politiky sú nasledujúce tri oblasti: boj proti klimatickým zmenám, podpora zamestnanosti a hospodárskeho rastu a zníženie vonkajšej závislosti EÚ od dovozu plynu a ropy.

2.12 Ako hlavný energetický cieľ Európy uvádza Komisia zníženie emisií skleníkových plynov o 20 % do roku 2020. Cieľ EÚ treba posudzovať v kontexte potreby medzinárodnej akcie priemyselných krajín v oblasti klimatických zmien. Pri takomto záväzku bude musieť Európa urobiť viac. Cieľom by preto malo byť zníženie emisií o 30 % do roku 2020 a o 60-80 % do roku 2050.

2.13 Klimatické zmeny nie sú jedinou obavou, v hre sú aj zabezpečenie dodávok energie pre Európu, ekonomika a blahobyt jej občanov. Komisia sa domnieva, že dosiahnutie tohto cieľa môže tiež obmedziť narastajúce vystavenie Európy zvýšenej nestabilite a zvyšovaniu cien ropy a plynu, zvýšiť konkurencioschopnosť európskeho trhu a povzbudiť technológie a zamestnanosť.

2.14 Konkrétne v oblasti energetiky si celkové zníženie emisie skleníkových plynov bude vyžadovať zo strany EÚ zníženie obsahu CO₂ spôsobeného spotrebou energie aspoň o 20 % a v najbližších 13 rokoch pravdepodobne viac. EÚ musí teda prevziať úlohu celosvetového lídra a spustiť novú priemyselnú revolúciu.

2.15 Na dosiahnutie tohto cieľa Komisia takisto navrhuje zamerať sa na viacero opatrení súvisiacich s energetikou: zlepšenie energetickej účinnosti, zvýšenie podielu obnoviteľnej energie v štruktúre energetických zdrojov, ako aj zavedenie nových opatrení na to, aby z vytvorenia jednotného energetického trhu mali prínos všetci občania; posilnenie solidarity medzi členskými štátmi s dlhodobším výhľadom rozvoja energetických technológií, opätovným zameraním sa na jadrovú bezpečnosť a jednoznačným úsilím EÚ „hovoríť jedným hlasom“ so svojimi zahraničnými partnermi vrátane výrobcov a dovozcov energií a rozvojových krajín

2.16 Prieskum zahŕňa desaťbodový energetický akčný plán s časovým harmonogramom opatrení. Tento akčný plán obsahuje prvý balík konkrétnych opatrení. Zahŕňa:

- správu o implementácii vnútorného trhu s plynom a elektrinou v členských štátoch, ako i výsledky prieskumu o stave hospodárskej súťaže v týchto dvoch sektoroch,
- plán prioritných prepojení v elektrických a plynových sieťach členských štátov, aby sa európska sieť stala skutočnosťou,
- návrhy na podporu udržateľnej výroby energie z fosílnych palív,
- pracovný plán a iné iniciatívy na podporu energie z obnoviteľných zdrojov, predovšetkým biopalív v doprave,
- analýzu stavu jadrovej energie v Európe,
- pracovný program pre budúci Európsky strategický plán pre energetické technológie.

2.17 Súčasťou tohto akčného plánu je tiež akčný plán pre energetickú účinnosť, ktorý prijala Komisia 19. októbra 2006. Oznámenie Komisie „Obmedziť zmenu klímy na 2 stupne Celzia – možnosti politiky pre EÚ a svet na rok 2020 a neskôr“ a strategický prieskum sa vzájomne dopĺňajú a posilňujú.

2.18 Európska rada na svojom jarnom zasadnutí 8.-9. marca 2007 v plnej miere schválila návrhy Komisie. Komisia pristúpi k podrobnému vypracovaniu legislatívnych a iných príslušných návrhov v súlade so závermi zasadnutia. Druhý strategický energetický prieskum sa uskutoční o 2 roky a bude informovať o dosiahnutom pokroku, keďže hlavy štátov a predsedovia vlád sa zaviazali pravidelne diskutovať o energetických otázkach.

Predchádzajúce stanoviská Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému energetickej politiky

2.19 EHSV vypracoval počas svojho funkčného obdobia 2002-2006 niekoľko stanovísk k otázkam energetickej politiky, najmä pokiaľ ide o charakteristiku a úlohu rôznych zdrojov energie a technológií. EHSV na svojom zasadnutí v septembri 2006 napokon prijal prieskumné stanovisko „Zásobovanie EÚ energiou: Stratégia optimálnej štruktúry zdrojov energie (energetický mix)“^(?) Toto stanovisko sa venuje mnohým otázkam, ktorými sa zaoberala Európska rada v marci 2006. Hlavné závery stanoviska sú tieto.

2.20 Podľa EHSV si Európa potrebuje stanoviť ako strategický cieľ diverzifikovanú štruktúru zdrojov energie, ktorá by bola optimálna z hľadiska cieľov ekonomiky, zabezpečenia dodávok a politiky v oblasti klimatických zmien. Každý typ zdroja energie a každá technológia má, pokiaľ ide o tieto ciele, svoje výhody a nevýhody, ktoré treba zohľadniť otvoreným a vyváženým spôsobom.

2.21 Rastúce využívanie obnoviteľných zdrojov energie poskytuje možnosti, ktoré treba využiť. Avšak i v prípade, že by sa do roku 2020 dosiahol cieľ 20 % energie z obnoviteľných zdrojov, je nepravdepodobné, že by obnoviteľné zdroje mohli v dohľadnej budúcnosti plne nahradiť tradičné zdroje energie.

2.22 Všetky možnosti musia zostať otvorené. Tento záver jasne podporujú scenáre pre EÚ – 25 uvedené v stanovisku. Dokonca aj scenár, založený na predpoklade najlepšieho vývoja energetickej účinnosti a zvyšovania podielu energie z obnoviteľných zdrojov, sa nezrieka žiadnej energetickej technológie, pokiaľ nemá negatívne účinky na životné prostredie alebo ekonomiku.

2.23 Súčasná štruktúra zdrojov energie by sa mala pomocou politických stratégií vyvíjať smerom k menšej závislosti na vonkajších dodávateľoch a väčšiemu počtu neznečisťujúcich zdrojov dostupných v Európe. Zároveň je potrebné brať do úvahy skutočnosť, že aktéri na trhu rozhodujú o investíciách do rôznych technológií.

(?) Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006, s. 185.

2.24 EHSV odporúča vytvoriť stratégiu optimálnej štruktúry zdrojov energie. V tejto súvislosti je potrebné objasniť úlohu EÚ, členských štátov, nezávislých orgánov a aktérov na trhu.

Stratégia pre optimálny energetický mix by mala pozostávať z nasledujúcich prvkov:

- energetická účinnosť vrátane kombinovanej výroby tepla a elektrickej energie,
- obnoviteľné zdroje energie vrátane využívania biopalív v doprave,
- energetická účinnosť v doprave,
- vyššia jadrová bezpečnosť a riešenie otázky vyhoreného paliva,
- čisté uhoľné technológie a opätovné zvýšené využívanie domácich zásob uhlia v EÚ,
- podpora investícií do zariadení na skvapaľňovanie zemného plynu,
- vhodný právny rámec pre dostatočné investície do výroby a prenosu energie,
- potreba EÚ vystupovať jednotne ako jeden z hlavných aktérov na medzinárodnej scéne,
- hodnotenie dosahu terajších a budúcich opatrení v oblasti klímy a životného prostredia pre ďalšie ciele energetickej politiky,
- globálne riešenie situácie „po Kjóte“ pokiaľ ide o politiku v oblasti klímy, na ktorom by sa podieľali aspoň všetci veľkí pôvodcovia emisií,
- zvýšené úsilie v oblasti výskumu a vývoja, ako i krátkodobá a dlhodobá podpora, ktorú EÚ venuje výskumu a vývoju v oblasti energetiky;

3. Pripomienky EHSV k energetickej politike pre Európu v kontexte Lisabonskej stratégie

3.1 V modernej spoločnosti je energia nevyhnutnosťou. Na zabezpečenie našich potrieb pokiaľ ide o potravu, vykurovanie v oblastiach s chladným podnebí, osvetlenie, dopravu, komodity a spotrebný tovar, ako i zabezpečenie v súčasnosti zvyšujúcich sa potrieb v oblasti telekomunikácií a spracovania dát je nevyhnutné zabezpečiť dodávky energie. Avšak spôsob, akým tieto potreby uspokojujeme, sa môže a musí zmeniť. Na to, aby sme zvládli súčasné výzvy, najmä v oblasti klimatických zmien, naliehavo potrebujeme nové vzory založené na vysoko účinnej ekonomike využívajúcej energetické zdroje s nízkym obsahom uhlíka.

3.2 Energetika je úzko spätá s Lisabonskou stratégiou pre rast a zamestnanosť. Na dosiahnutie lisabonských cieľov potrebujeme dostatočné množstvo energie za dostupné a konkurencieschopné ceny. Nové energetické riešenia, najmä ak budú mať úspech na svetových trhoch, môžu byť zároveň silnými hnacími silami pre európsku konkurencieschopnosť a vytváranie vysokokvalitných pracovných miest.

3.3 Všeobecné ciele energetickej politiky, ktorými sú konkurencieschopnosť, zabezpečenie dodávok a udržateľnosť, naďalej

platia. Vážne výzvy v oblasti klimatických zmien si vyžadujú obmedzenie rastu dopytu po energii zlepšením energetickej účinnosti a výrazným zvýšením podielu technológií na báze obnoviteľných zdrojov a iných nízko uhlíkových technológií, v budúcnosti napr. možné zachytávanie a skladovanie uhlíka. Zabezpečenie dodávok energie je tiež možné podporiť lepšou energetickou účinnosťou, ako i diverzifikáciou zdrojov a jednotným vystupovaním EÚ v medzinárodných vzťahoch. Treba posilniť konkurencieschopnosť prostredníctvom otvoreného trhu s dobre fungujúcou a korektnou hospodárskou súťažou vrátane prístupu k sieťam, pričom musia byť zabezpečené vysokokvalitné služby.

3.4 Vytváranie väčšieho počtu a kvalitnejších pracovných miest je pre Lisabonskú stratégiu prvoradé. Konkurencia na trhoch si vo všeobecnosti žiada lepšiu produktivitu a preto podniky pôsobiace na energetickom trhu musia byť efektívnejšie. Ak dôjde k strate pracovných miest v energetickom sektore, zamestnancom, ktorí prišli o miesto, bude treba poskytnúť náležitú podporu. Súčasne je možné, že sa počet pracovných miest v energetike udrží a dokonca vzrastie. Smerovaním k lepšej energetickej účinnosti a využívaním energie z obnoviteľných zdrojov a ďalších vyvíjajúcich sa technológií sa vytvorí mnoho, prevažne vysokokvalitných pracovných miest.

3.4.1 V rámci Lisabonskej stratégie sa musí venovať náležitá pozornosť sociálnemu rozmeru energetickej politiky. Zahŕňa otázky zamestnanosti a pracovných miest, ako i otázku dostupnosti energie pre všetkých a za prijateľné ceny, t.j. vysokokvalitné verejné služby. Občianska spoločnosť, vrátane sociálnych partnerov, sa musí aktívne zapájať do rozvoja energetickej politiky.

3.5 Vo svojich nedávnych stanoviskách EHSV podrobne predstavil svoje názory na uvedené kľúčové otázky energetickej politiky a neskôr vypracuje stanoviská k legislatívnym a iným podrobným návrhom, ktoré predloží Európska komisia a ktoré budú vychádzať zo záverov Európskej rady týkajúcich sa energetického balíka.

3.6 V snahe predísť nadbytočnej práci a ponúknuť optimálny prínos k diskusií o energetike sa EHSV vo svojom stanovisku zameriava na vzťah medzi energetickou politikou a víziou Európy, ako spoločnosti založenej na vedomostiach, o ktorú sa opiera Lisabonská stratégia. V tomto stanovisku sa vyjadrujeme k otázkam, ktorými sa zaoberá energetický balík a ktoré sa týkajú inovácií.

Úloha technológií a inovácií ako odpoveď na energetické výzvy tohto storočia

3.7 Politicky stanovené ciele a opatrenia určujú akčný rámec, ale iba technológie a inovácie môžu priniesť skutočný pokrok. Platí to pre lepšiu účinnosť tak pri premene energie, ako i pri jej využívaní. Inovácie môžu zohrávať dôležitú úlohu pri znižovaní závislosti na vonkajších zdrojoch energie tým, že umožnia diverzifikáciu štruktúry zdrojov energie. Inovácie sú rozhodne potrebné pre zníženie emisií skleníkových plynov prostredníctvom vývoja a využívania obnoviteľných zdrojov energie, čistých uhoľných a iných fosílnych palív, ako i bezpečnej jadrovej energie.

3.8 Inovácie znamenajú obnovu v širokom zmysle slova. Spočívajú vo vývoji nových konceptov, ich širokom využívaní a ich transformácii na ekonomickú hodnotu. Zahŕňajú technologické inovácie, ako i nové riadenie a iné organizačné riešenia, ktoré sa uskutočňujú v priemysle ale aj v službách a verejnom sektore. Výskum je často zdrojom inovácií, avšak určite nie vždy. V tejto súvislosti odkazuje výbor aj na svoje stanovisko na tému „Potreba výskumu vzhľadom na bezpečné a trvalo udržateľné zásobovanie energiou“⁽³⁾.

3.8.1 V centre pozornosti sú energetické technológie ako účinnejšie spaľovanie, veterné mlyny, solárne kolektory alebo budúce palivové články, vodíková technológia a syntéza. Rovnako dôležité sú sprievodné technológie, napríklad v oblasti vývoja materiálov alebo meteorológie.

3.8.2 Pokiaľ ide o efektívnejšie vyžívanie energie, spektrum vhodných technológií je takmer neobmedzené: lepšia izolácia, elektrické spotrebiče s menšou spotrebou energie, ľahšie materiály, lepšie priemyselné plánovanie, účinnejšie zariadenia. V tejto súvislosti majú dôležitú úlohu hospodárske odvetvia s vysokou spotrebou energie. Ak nebudú zabezpečovať dopyt formou investícií a odborných znalostí, pre veľkú časť technológií, ktoré umožňujú zlepšenie energetickej účinnosti a sú určené pre priemysel, budú inovácie v EÚ potlačené.

3.8.3 Veľký potenciál ponúkajú informačné a komunikačné technológie. Ich využitie pri výrobe, premene a distribúcii energie môže, tak ako je to pri iných postupoch, prispieť k zvýšeniu účinnosti a produktivity. Platí to aj pre bezpečné a chránené operácie, najmä pre prenosové siete. IKT technológie pomáhajú užívateľom a spotrebiteľom kontrolovať ich spotrebu energie. Jedným z príkladov s viacnásobnými pozitívnymi účinkami by mohlo byť zníženie špičkového zaťaženia tým, že by sa užívateľom uľahčilo okamžite reagovať na cenové signály. V širšom kontexte môže používanie IKT technológií nahradiť potreby v oblasti dopravy, napr. prácou na diaľku alebo prostredníctvom videokonferencií.

3.8.4 Potrebujeme tiež nové metódy – inovácie – v oblasti prevádzky a riadenia energie a systémov, ktoré s energiou súvisia, pričom cieľom je zabezpečiť vysokú kvalitu služieb za prijateľné ceny. Ide napríklad o riadenie bezpečnej prevádzky výrobných a prenosových systémov a údržbu, ako i riadenie trhu (výmeny) a krízové riadenie a prispôsobenie dennému svetlu. A v neposlednom rade môže účinná logistika prispieť k lepšiemu dopytu po energii, ako i k lepšiemu riadeniu palív.

3.8.5 Rovnako nevyhnutná je inovácia v správaní. Spotrebiteľ je kľúčovým hráčom – inteligentnejšie využívanie energie je na každom z nás a to si vyžaduje nové nápady a viac poznatkov. Veľká výzva existuje v súvislosti s lepším povedomím a primeranou informovanosťou spotrebiteľa v záujme usmernenia jeho voľby. Politika v oblasti územného plánovania na miestnej a regionálnej úrovni, ako i architektonické riešenia

a požiadavky na vybavenie budov môžu významne pomôcť občanom v rozhodovaní pokiaľ ide o energiu. Na tento účel treba podporovať oficiálne informačné kampane na podporu energetickej účinnosti.

3.9 Je nevyhnutné navrhnúť nové radikálne riešenia problémov a naliehať na zmenu. Radikálna zmena si žiada čas a preto je dôležité, aby sa s pridelovaním prostriedkov začalo okamžite. Zatiaľ by sa najlepšie existujúce technológie mali využívať v širokej miere, napr. v záujme zníženia spotreby energie v domácnostiach.

3.10 Aby inovácie a investície smerovali k rentabilite, mal by sa kvantitatívne zhodnotiť vzťah náklady – účinnosť pokiaľ ide o „preventívne“ technológie. Dôležitým príkladom sú náklady na rôzne technológie na zamedzenie výroby 1 tony CO₂; napríklad veterné elektrárne sú oveľa nákladnejšie ako izolácia domov.

Podmienky a politické opatrenia na podporu inovácií

3.11 Vznik a šírenie inovácií si vyžaduje určité podmienky a niektoré osobitné politické opatrenia na miestnej, regionálnej a národnej úrovni a na úrovni EÚ. Keďže ambíciou EÚ je stať sa svetovým lídrom v oblasti energetickej účinnosti a nízko uhlíkových technológií, rozhodujúci význam má preskúmanie energetickej politiky a iných príslušných rámcových podmienok s ohľadom na tento cieľ.

3.12 Prvým predpokladom úspešnej inovácie je zručná a motivovaná pracovná sila, podporovaná vysokokvalitným vzdelávacím systémom. Vývoj nových technológií si vyžaduje dostatočné úsilie v oblasti výskumu a vývoja, ako i rizikový kapitál v štádiu rozvoja a v počiatočnom štádiu činnosti MSP. Zdravá a otvorená hospodárska súťaž núti podniky inovovať. Nevyhnutný je prístup na trh vrátane svetového trhu. V prípade obnoviteľnej energie môže byť prístup k sieťam rozhodujúci pre dosiahnutie úspešnej inovácie. Musí sa vytvoriť regulačný rámec, ktorý podporí inovácie, napr. prostredníctvom odmeňovania autorov inovácií (systém EÚ na obchodovanie s emisiami neodmeňuje tých, ktorí včas prijali opatrenia na zníženie emisií). Nadmerná regulácia potláča inovácie.

3.12.1 Na to, aby sa nové technológie mohli využívať, sú potrebné investície. Podniky musia byť ziskové, aby boli schopné investovať. Platí to i pre investície zamerané na zvýšenie energetickej účinnosti, i keď návratnosť investovaného kapitálu môže byť krátka. Hoci obchod v oblasti energetiky bol v posledných rokoch veľmi výnosný, investície sú naďalej nízke. Je známe, že požiadavky súvisiace s plánovaním a s udeľovaním povolení brzdia a dokonca znemožňujú investície. Regulačný rámec musí byť predvídateľný a stabilný, aby sa znížilo riziko investícií. Keďže návratnosť investícií do energetickej infraštruktúry je často dlhá, bolo by výhodné využiť niektoré formy dlhodobých zmlúv.

(3) Ú. v. ES C 241, 7.10.2002, s. 13

3.12.2 Podnik musí byť schopný získať späť investovaný kapitál z dostatočne veľkých trhov, aby mohol investovať do vývoja alebo využitia novej technológie. Vo väčšine prípadov nie sú domáce trhy dostatočne veľké na tento účel a preto je čoraz viac predpokladom investícií prístup na svetové trhy. Rovnako dôležité sú svetový dopyt a rovnosť trhových podmienok. Hoci jednostranné opatrenia EÚ nevytvárajú dopyt na inom mieste sveta, k takémuto vývoju môže časom dôjsť. Napríklad stanovenie ceny CO₂ môže predstavovať významný stimul, ale musí sa uskutočniť na celosvetovej úrovni.

3.12.3 Silné postavenie EÚ na svetových trhoch v oblasti energeticky účinných technológií a technológií na báze obnoviteľnej energie by sa malo ďalej rozvíjať a posilňovať. Ambície EÚ stať sa lídrom pokiaľ ide o politiku v oblasti klimatických zmien stanovením ambiciózných cieľov, ako i o energetickú účinnosť a využívanie obnoviteľnej energie, môžu dosiahnutie tohto cieľa podporiť. Nefunguje to však automaticky. Ciele a termíny sa musia starostlivo stanoviť, aby existovala reálna možnosť splniť ich. V opačnom prípade budú výsledkom iba ďalšie náklady a prípadne strata pracovných miest. Vhodné technológie musia byť v takom štádiu vývoja, aby mohli byť vyvinuté včas s ohľadom na stanovené termíny. Do úvahy treba brať aj investičné cykly v rôznych sektoroch.

3.12.4 Zdá sa, že EÚ kladie dôraz na vzájomné pôsobenie síl na trhu ako prostriedku na podporu inovácií, čo však nemusí byť dostatočne účinné. Spojené štáty a iné krajiny podporujú skôr verejné financovanie výskumu a vývoja. Európa potrebuje zvýšiť financovanie vývoja a výskumu v oblasti energetiky z verejných i súkromných zdrojov. Treba rozvíjať technologickú spoluprácu s inými dôležitými aktérmi a systematicky monitorovať ich politiku a opatrenia. Nevyhnutná je tiež väčšia spolupráca medzi členskými štátmi a lepšia koordinácia úsilia na národnej a európskej úrovni bez toho, aby sme odstránili hospodársku súťaž. Užšia spolupráca medzi verejným výskumom a podnikmi sa musí posilniť tak v oblasti plánovania, ako i v oblasti uskutočňovania výskumných programov, aby výskumné úsilie viedlo k inováciám. Navrhovaný Európsky technologický inštitút by v tomto ohľade mohol byť prínosom.

3.13 V záujme aktívnej podpory inovácie je zvyčajne potrebná kombinácia nástrojov. Rôzne štádia vývoja a rôzne trhové situácie vyžadujú rôzne opatrenia na dosiahnutie výsledkov. V súvislosti s potrebnými opatreniami umožňujúcimi premenu technológií na úspešné inovácie na trhu, môžu byť technológie rozdelené do 3 kategórií:

- 1) technológia v štádiu vývoja a výskumu, ktorá má ešte ďaleko k uvedeniu na trh: v týchto prípadoch sú potrebné cieleňá podpora výskumu a vývoja a demonštračné činnosti. Cenové signály, ako cena CO₂ sú nedostatočné.
- 2) technológia, ktorá nemá ďaleko k uvedeniu na trh, fungujúca technológia, ale stále príliš drahá pre trhy: Cena CO₂ môže byť správnym stimulom, ako i osobitná podpora na zabezpe-

čenie rýchleho rastu dopytu a teda veľkých výrobných objemov.

- 3) dobrý výrobok na trhu, ale nízky dopyt (napr. energeticky účinné technológie): kľúčovou otázkou je posilnenie povedomia, ktoré môžu podporiť mechanizmy energetického auditu a podobné opatrenia.

3.14 Na európskej, národnej a regionálnej úrovni existuje široký výber opatrení a nástrojov. K voľbe opatrení pre dané ciele sa musí pristupovať veľmi starostlivo, aby boli výsledky nákladovo efektívne. Rýchlosť konania by sa mala kriticky zhodnotiť, aby sa zabránilo plytvaniu zdrojov a neplánovaným dôsledkom. Opatrenia, ktoré jasne slúžia priamym a nepriamym cieľom (opatrenia, ktoré nebude treba ľutovať) by sa mali čo najskôr implementovať. Komplikovanejšie opatrenia, často nové druhy opatrení (ako napr. stanovenie trhovej ceny CO₂) by sa mali najskôr starostlivo preskúmať. V snahe predísť komplikáciám, neočakávaným vedľajším účinkom a riešeniam nedosahujúcim optimálnu úroveň sa treba vyhnúť viacnásobným opatreniam pre dosiahnutie jedného cieľa. Pri výbere opatrení je tiež dôležité zohľadniť efektívne fungovanie vnútorného trhu; dopiaľ to nebolo vždy tak.

3.14.1 Financovanie výskumu a vývoja: V tejto súvislosti odkazuje výbor najmä na svoje stanovisko na tému „Investovanie do vedomostí a inovácií (Lisabonská stratégia)“, INT/325. EÚ ako celok jasne zaošáva za Spojenými štátmi a inými dôležitými konkurentmi. V rámci 7. rámcového programu pre výskum a vývoj sa počas 7 rokov vyčlenili pre energetiku celkovo približne 4 miliardy eur (okrem výstavby medzinárodného termonukleárneho experimentálneho reaktora), zatiaľ čo v USA sa v návrhu federálneho rozpočtu vyčlenilo na energetiku 4,4 miliardy dolárov len na rok 2007 s následným zvýšením. Okrem zvýšenia verejných zdrojov na výskum a vývoj v oblasti energetiky by bolo treba zaviesť stimuly s cieľom posilniť súkromné financovanie výskumu a vývoja v oblasti energetiky a súčasne zintenzívniť spoluprácu medzi členskými štátmi EÚ.

3.14.2 Vzdelávanie a odborná príprava: Okrem úsilia zameraného na zvýšenie kvality systému vzdelávania a odbornej prípravy v Európe, je potrebné zatriktívniť energetiku ako voľbu zamestnania s pozitívnymi perspektívami pre mladých ľudí. Vzhľadom na rýchle tempo technologických zmien je celoživotné vzdelávanie nevyhnutné.

3.14.3 Verejné povedomie: Práve zmena správania každého jednotlivca smerom k inteligentnejšiemu využívaniu energie predstavuje veľkú výzvu. Školský systém a informačné kampane zohrávajú svoju úlohu. Výchova budúcich občanov v tejto oblasti by sa mohla začať už na základnej škole, pretože deti v tomto veku sú veľmi vnímavé k otázkam budúcnosti našej planéty a chcú konať. V profesionálnej sfére a v podnikoch priniesli energetické audity, uskutočnené napr. na základe dobrovoľných dohôd, dobré výsledky.

3.14.4 Cenové mechanizmy, zdaňovanie: Správne cenové signály účinne podporujú inovácie usmernením voľby užívateľov. Ako nástroj na zníženie spotreby energie nie sú vyššie ceny všeobecne veľmi účinné – je dobre známe, že cenová elasticita v energetike je všeobecne slabá.

3.14.5 Subvencie: Dobré navrhnuté subvencie môžu účinne usmerniť voľbu. V prvých štádiách nábehových kriviek sú subvencie často potrebné na vyrovnanie inak príliš vysokého rizika. Môžu sa použiť iba v rámci existujúcich pravidiel EÚ, t.j. na vyriešenie trhových nedostatkov, aby sa nenarušila hospodárska súťaž. Subvencie musia byť časovo obmedzené a postupne sa musia prestať poskytovať. Na zvýšenie energetickej účinnosti sa musia vyvinúť primerané stimuly, ktoré pomôžu prekonať ďalšie počiatkové náklady spojené s energeticky účinnými zariadeniami vyznačujúcimi sa krátkou návratnosťou investícií.

3.14.6 Politicky stanovené ciele a záväzky: Slúžia na naznačenie želaného smeru vývoja. Politické nástroje, ktoré sa reálne implementujú na dosiahnutie cieľov, majú rovnako významný vplyv na investičné rozhodnutia. Pri stanovovaní cieľov treba zohľadniť skutočnosť, že niektoré odvetvia ekonomiky zvyčajne získajú, zatiaľ čo iné stratia, a príliš ambiciózne ciele môžu viac uškodiť ako pomôcť. Zdá sa, že v súčasnosti existuje tendencia stanovovať súhrnné ciele a dopĺňať ich o špecifické ciele vzťahujúce sa k rovnakému cieľu, napr. ciele týkajúce sa zníženia emisií CO₂ a v záujme dosiahnutia týchto cieľov, ciele týkajúce sa zvýšenia využívania obnoviteľných zdrojov energie. Takýto prístup môže viesť k riešeniam, ktoré pre dosiahnutie celkového cieľa nie sú optimálne. Ciele, ako i špecificky vybrané nástroje musia byť predmetom dôkladného hodnotenia vplyvu, ako napr. dohody s priemyselnými odvetvami v Nemecku a Fínsku.

3.14.7 Obchodovanie s emisiami, zelené/biele osvedčenia: Ide o účinné nástroje, ktoré ak sa správne navrhnú, môžu viesť k dosiahnutiu stanovených cieľov. Je však ťažké vopred odhadnúť náklady, ktoré môžu byť veľmi odlišné. Čím je trh a počet aktérov na trhu pokiaľ ide o obchodné práva a osvedčenia väčší, tým lepšie. Ak sa má tento systém uplatniť na podniky pôsobiace na svetovom trhu, musí mať celosvetový rozmer, aby sa nenarušila hospodárska súťaž.

3.14.8 Právne predpisy alebo záväzné normy: Starostlivo vypracované právne predpisy môžu podporiť inovácie. Právne predpisy môžu byť najmä účinným spôsobom, ako sa zbaviť zastaraných technológií a môžu tiež stimulovať inovácie, ktorých cieľom je presadiť energeticky účinné výrobky, stanovením ambiciózných strednodobých cieľov pre zvýšenie noriem účinnosti. Vždy však existuje riziko spomalenia inovácií. V každom prípade sa musia prijať opatrenia na to, aby právne predpisy nevytvárali trhové bariéry.

3.14.9 Dobrovoľné normy, dobrovoľné dohody, certifikácia: Ide o politické nástroje priaznivé pre inovácie. Hoci nevedú vždy k naplneniu presných cieľov, pomáhajú dosiahnuť veľký pokrok v inováciách, prakticky bez rizika negatívnych vedľajších účinkov.

3.14.10 Verejné obstarávanie: Obstarávanie môže zohrávať významnú úlohu v podpore energetických inovácií. Mali by sa vyvinúť a vo veľkej miere rozšíriť metódy na tento účel. Ekologizácia verejného obstarávania si obvyčajne vyžaduje použitie analýzy životného cyklu a pre túto a iné nové metódy potrebujú verejné orgány často ďalšie vzdelávanie. Záväzné pravidlá EÚ týkajúce sa verejného obstarávania ustanovujú ekologizáciu verejného obstarávania tým, že požadujú najmodernejšie riešenia.

3.14.11 Na to, aby sa uskutočnila naliehavá a nevyhnutná transformácia energetického sektora, je potrebné zrýchliť tempo inovácií. Výbor vyzýva, aby sa mimoriadna pozornosť venovala opatreniam na stanovenie vhodnej ekonomickej ceny emisií CO₂, a to:

- rozšírením verejného a súkromného výskumu a vývoja na podporu nových foriem energie a energetickej účinnosti,
- využitím právnych predpisov na urýchlenie pokroku v zlepšovaní energetickej účinnosti všetkých druhov výrobkov,
- proaktívnejším využívaním verejného obstarávania, aby sa stanovili prísnejšie normy energetickej účinnosti, predovšetkým v sektore stavebníctva.

V Bruseli 12. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému

- „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, o interoperabilite systému železníc Spoločenstva“ (kodifikované znenie)
- „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 881/2004, ktorým sa ustanovuje Európska železničná agentúra“
- „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2004/49/ES o bezpečnosti železníc Spoločenstva“

KOM(2006) 784 v konečnom znení – 2006/0272 (COD)

KOM(2006) 783 v konečnom znení – 2006/0273 (COD)

KOM(2006) 785 v konečnom znení – 2006/0274 (COD)

(2007/C 256/08)

Rada sa 16. januára 2007 podľa článkov 71 a 156 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. júna 2007. Spravodajcom bol pán CONFALONIERI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 11. júla) prijal 137 hlasmi za, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Návrhy:

- zmeny a doplnenia nariadenia (ES) č. 881/2004, ktorým sa ustanovuje Európska železničná agentúra
- zmeny a doplnenia smernice 2004/49/ES o bezpečnosti železníc Spoločenstva
- smernice Európskeho parlamentu a Rady o interoperabilite systému železníc Spoločenstva

sa zdajú byť v súlade so snahou uľahčiť prístup hospodárskych subjektov k systému európskych železníc

Tieto návrhy

- zjednodušujú postupy certifikácie železničného vozového parku v rámci interoperabilného systému;
- zjednocujú väčšinu overení, ktoré sa vykonávajú na vnútroštátnej úrovni v oblasti železničného vozového parku, postupov údržby, hospodárskych subjektov zabezpečujúcich prevádzku a údržbu;
- vytvárajú systém kompletného porovnávania vnútroštátnych predpisov v oblasti certifikácie, a to aj pre aspekty, ktoré neboli zahrnuté do TSI (*Technical Specifications for Interoperability* – technické špecifikácie interoperability).

1.2 EHSV súhlasí s cieľom zjednodušiť postup uvádzania do prevádzky.

1.3 EHSV zastáva názor, že takéto zjednodušenia by viedli k vyššiemu využívaniu európskeho železničného systému tým, že objem prepravy by sa presunul z iných druhov dopravy, čím by došlo k skvalitneniu životného prostredia a využívaniu zdrojov energie odporúčaných v energetických plánoch EÚ.

1.4 EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby postup ďalšieho uplatňovania európskych štandardov v oblasti interoperability ako aj rozdelenie certifikačných kontrol medzi vnútroštátne orgány a orgány Spoločenstva nevedli k ohrozeniu bezpečnosti.

1.5 EHSV odporúča najmä, aby sa pozorne pristupovalo k vymedzeniu právomocí medzi orgánmi zavedené novým systémom.

1.6 EHSV sa nazdáva, že v prípade nákladných vozňov a osobných vozidiel, ktoré boli uvedené do prevádzky po nadobudnutí účinnosti tejto smernice, je postačujúcim jedno povolenie na uvedenie do prevádzky od jedného členského štátu Spoločenstva. Nové nariadenie o európskej agentúre umožní hospodárskym subjektom v železničnej doprave, manažérom infraštruktúry, držiteľom vozidiel, ale predovšetkým vnútroštátnym certifikačným orgánom:

- urýchliť priebeh certifikácie;
- znížiť počet overení tým, že sa na vnútroštátnej úrovni zruší opakovanie v prípade spoločných štandardov;
- vykonávať činnosť v jednoznačnom legislatívnom rámci s možnosťou využívať technické odporúčania agentúry.

1.7 Berie na vedomie, že svojou budúcou činnosťou sa agentúra profiluje ako riadiaci orgán pri vytváraní európskeho železničného systému (pozostávajúceho zo siete vysokorýchlostných železníc, koridorov TEN a v budúcnosti aj všetkých ostatných častí vnútroštátnych sietí), prostredníctvom koordinácie a rozšírenia systému ERTMS (*European Railway Traffic Management System* – Európsky systém riadenia železničnej dopravy), uverejňovania systému porovnávania vnútroštátnych predpisov, ako aj technickej asistencie poskytovanej vnútroštátnym certifikačným orgánom.

1.8 Postupne sa zvyšujúci význam európskej agentúry ako orgánu na usmerňovanie a kontrolu procesu dosahovania interoperability železníc a technologického vývoja súčasne povedie k čiastočnej zmene funkcií vnútroštátnych certifikačných orgánov.

1.9 Žiada od Európskej komisie, aby zväzila možnosť vytvorenia spoločného európskeho registra prekážok bezpečnosti dopravy, na ktorom by sa podieľali všetky členské štáty, s cieľom vytvoriť databázu poznatkov pre spoločné parametre.

1.10 Očakávaným výsledkom by malo byť vytvorenie európskeho trhu so železničnými koľajovými vozidlami, činnosťami spojenými s údržbou železničného vozového parku, ľudskými zdrojmi v oblasti riadenia dopravných služieb.

1.11 To poskytne jedinečnú príležitosť európskym výrobcem koľajových vozidiel, najmä ak rozhodnutia v súvislosti s TSI umožnia zachovať primeraný počet výrobcov na zaručenie konkurencieschopného európskeho trhu s koľajovými vozidlami (a údržbou).

1.12 EHSV odporúča, aby v prípade železničných koľajových vozidiel, ktoré boli uvedené do prevádzky pred nadobudnutím účinnosti tejto smernice a ktoré nemajú vyhlásenie ES o overení, uplatňovanie smernice o bezpečnosti železníc neznevýhodňovalo po administratívnej stránke hospodárske subjekty v železničnej doprave.

1.13 EHSV sa nazdáva, že je potrebné naplánovať zriadenie vnútroštátnych certifikačných orgánov v krajinách európskeho štatistického systému.

1.14 Pri analýze výnimiek z TSI z hľadiska hospodárskej vyváženosti projektu treba rátať s podrobnou analýzou dosahu spolufinancovania Spoločenstva na ekonomickú uskutočniteľnosť projektu.

1.15 Podľa názoru EHSV sa analýza výnimiek nemôže vykonať pre každú TSI osobitne, ale len pre systém TSI ako celok.

1.16 EHSV trvá na tom, aby sa pri zverejnení TSI zo strany agentúry uplatnil súčasný jazykový režim.

Nazdáva sa, že hodnotenia a stanoviská agentúry musia byť vyžiadané pre všetky aktivity v oblasti výstavby a obnovy, a to aj v prípade, že nie sú financované zo zdrojov EÚ, s cieľom nasmerovať opatrenia Spoločenstva ako aj jednotlivých štátov na európsky systém bezpečnosti.

1.17 Nazdáva sa, že je potrebné rozšíriť na všetky zainteresované subjekty možnosť požiadať európsku agentúru o stanoviská, aj keď sú v rozpore s hodnotením vnútroštátnych certifikačných orgánov. Táto možnosť by mala byť zaručená hlavne železničným podnikom Spoločenstva a príslušným zamestnaneckým organizáciám.

2. Z dôvodnenie a pripomienky

2.1 Hlavné prvky a všeobecný kontext návrhu

2.1.1 Postupné vytváranie európskeho železničného priestoru bez hraníc si vyžaduje vypracovanie právnych predpisov technického charakteru pre aspekty súvisiace s bezpečnosťou, riadením a prístupom pre prístup k systému.

2.1.2 Smernica Rady 91/440/EHS z 29. júla 1991, smernica Rady 95/18/ES z 19. júna 1995 a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/14/ES z 26. februára 2001 o rozvoji železníc v Spoločenstve rátajú s postupným udeľovaním prístupových práv na využívanie infraštruktúry Spoločenstva všetkým železničným podnikom Spoločenstva, ktorým bola udelená licencia v jednom členskom štáte a ktoré chcú poskytovať služby nákladnej dopravy v novom referenčnom rámci.

2.1.3 Snaha o súčasné dosiahnutie bezpečnosti a interoperability si vyžaduje činnosť technického charakteru, ktorú musí riadiť špecializovaný orgán. Z tohto dôvodu bola zriadená Európska železničná agentúra pre bezpečnosť a interoperabilitu.

2.1.4 Hlavné oblasti činnosti agentúry sú:

- podpora vytvorenia európskeho železničného priestoru bez hraníc, prispievanie k obnove sektora, posilňovanie bezpečnosti,
- vypracúvanie spoločných bezpečnostných ukazovateľov, cieľov a metód,
- zjednodušovanie postupov na udelenie bezpečnostných osvedčení železničným podnikom,
- zaručenie čo najväčšej transparentnosti a efektívneho šírenia informácií,
- zabezpečenie kontinuity činnosti a vývoja TSI v stálom technickom rámci,
- posilňovanie interoperability transeurópskej siete schválením nových investičných projektov podporovaných Spoločenstvom pri rešpektovaní cieľa interoperability,

- podpora vytvorenia certifikačného systému pre údržbárske dielne,
- poskytovanie potrebnej technickej asistencie s cieľom zabezpečiť náležitú zohľadnenie odborných spôsobilostí požadovaných pre riadenie vlakov na európskej úrovni,
- poskytnutie potrebnej technickej asistencie pri vytváraní systému registrácie na uznávanie prevádzkovej spôsobilosti železničného vozového parku v špecifických podmienkach,
- zaručenie maximálnej transparentnosti a rovnosti prístupu všetkých zúčastnených strán k príslušným informáciám,
- povzbudzovanie k podpore inovácií v oblasti bezpečnosti železníc a interoperability.

2.1.5 Vnútroštátne postupy homologácie rušňov sa v súčasnosti pokladajú za jednu z najväčších prekážok pri zakladaní nových železničných podnikov v oblasti nákladnej dopravy, ako aj za hlavnú brzdu interoperability európskeho železničného systému.

2.1.6 Keďže žiadny členský štát nemôže sám rozhodnúť o tom, že povolenie na uvedenie do prevádzky, ktoré vydá, bude platné na území iných členských štátov, nevyhnutná je iniciatíva Spoločenstva na harmonizáciu vnútroštátnych postupov, ich zjednodušenie a systematickejšie využívanie zásady vzájomného uznávania.

2.1.7 Okrem toho v rámci programu zjednodušenia právnych predpisov Komisia navrhuje konsolidovať a zlúčiť smernice o interoperabilite železníc s cieľom vytvoriť jednotný systém predpisov pre systém európskych železníc.

2.1.8 Tieto iniciatívy umožnia zvýšiť konkurencieschopnosť dopravy znížením nákladov všetkých zložiek železničného sektora.

2.2 Európska železničná agentúra

2.2.1 Agentúra zjednoduší postup certifikácie existujúceho železničného vozového parku vypracovaním referenčného nástroja, ktorý umožní určiť analógie medzi jednotlivými vnútroštátnymi predpismi.

2.2.2 Agentúra vyhodnotí žiadosti o financovanie Spoločenstvom v sektore projektov v oblasti infraštruktúry a železničného vozového parku, s cieľom preveriť ich „interoperabilitu“.

2.2.3 Agentúra posúdi vzťahy medzi držiteľmi vozňov a železničnými podnikmi (bývalá Dohoda o vzájomnom použí-

vaní vozňov medzi železničnými podnikmi – RIV) najmä v oblasti údržby a predloží Komisii odporúčania na ich právnu úpravu.

2.2.4 Agentúra vypracuje odporúčania týkajúce sa spoločných kritérií na definovanie odborných spôsobilostí a hodnotenie personálu povereného činnosťami v oblasti prevádzky a údržby.

2.2.5 Agentúra zohrá úlohu systémového orgánu v rámci projektu ERTMS.

2.3 Interoperabilita

2.3.1 Cieľom tohto návrhu je zjednodušiť a modernizovať regulačný rámec v Európe. V tomto kontexte sa navrhuje kodifikácia a zlúčenie platných smerníc o železničnej interoperabilite.

2.3.2 Vzhľadom na svoje desaťročné skúsenosti v implementácii smerníc o interoperabilite Komisia navrhuje aj niekoľko vylepšení technickej časti regulačného rámca.

2.4 Bezpečnosť európskych železníc

2.4.1 Zmena a doplnenie článku 14 smernice o bezpečnosti železníc umožňuje spresniť tú časť povolenia, ktorá musí byť vzájomne uznávaná a ďalej tú časť povolenia, ktorá je úzko spojená so zlučiteľnosťou daného železničného vozidla s príslušnou infraštruktúrou.

2.4.2 Zmeny a doplnenia predpisov sa prejavia takto:

- vždy, keď sa uvádza do prevádzky vozidlo, treba jasne identifikovať „zodpovedný subjekt“ za jeho údržbu:
- železničný podnik musí preukázať, že železničné vozne, ktoré používa, sa prevádzkujú a udržiavajú podľa platných predpisov,
- železničné podniky uvedú systém a postupy, ktoré zaviedli na zabezpečenie toho, aby používanie vozňov pochádzajúcich od rôznych držiteľov nenarúšalo bezpečnosť železníc,
- agentúra vyhodnotí postupy stanovené železničnými podnikmi na riadenie ich vzťahov s držiteľmi vozňov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Európska železničná agentúra

3.1.1 Železničný systém sa vyznačuje tým, že všetky jeho prvky spoločne prispievajú k jeho bezpečnosti.

3.1.2 Ak sa pôsobenie agentúry rozšíri z interoperabilného systému na systém bezpečnosti, jej právomoci sa časom rozšíria na všetky prvky systému.

3.1.3 Možno odhadovať, že na konci tohto procesu bude existovať jediný systém Spoločenstva a jediná železničná agentúra.

3.1.4 Fázu vzájomného porovnávania legislatív treba pokladať za jeden z nevyhnutných krokov v tomto smere.

3.1.5 Je potrebné posúdiť rozdielny vplyv, ktorý budú mať rozhodnutia v súvislosti s TSI a novými postupmi certifikácie na jednotlivé členské krajiny, manažérov infraštruktúry, železničné podniky, a držiteľov vozidiel a konečných užívateľov.

3.1.6 Zachovanie hospodárskej rovnováhy jednotlivých vnútroštátnych sietí a hospodárskych subjektov pôsobiacich na trhu treba zohľadniť predovšetkým vo fáze harmonizácie technických predpisov a postupov certifikácie.

3.1.7 Agentúra by mala byť poverená úlohou usmerňovať technologické rozhodnutia v prospech siete otvorenej interoperability, súčasnej i budúcej, aj bez využitia finančných pák.

3.1.8 Treba zvážiť skutočnosť, že podľa návrhu smernice o interoperabilite budú právomoci agentúry rozšírené na celú sieť železníc Spoločenstva.

3.2 Interoperabilita

3.2.1 Zámerom návrhu smernice je zjednodušenie niektorých TSI týkajúcich sa systémov vysokorychlostných (VR) a konvenčných železníc tam, kde sú porovnateľné.

3.2.2 Týmto návrhom smernice sa sleduje rozšírenie platnosti TSI tak, aby okrem siete vysokorychlostných železníc a koridorov TEN (*Trans-European Networks* – transeurópske siete) pokrývala až na niektoré výnimky aj všetky vnútroštátne siete.

3.2.3 Toto rozšírenie je prelomom v politike technologického vývoja európskeho železničného systému smerom k jednotnej celoeurópskej sieti. Jeho hospodársky a strategický vplyv je výraznejší, než sa uvádza v preambule návrhu.

3.2.4 Rozhodnutia v súvislosti s druhom TSI, ktoré by mali byť uplatnené pri realizácii nových a významnom prispôbení existujúcich infraštruktúr, budú vo veľkej miere spadať do kompetencie Spoločenstva.

3.2.5 Rozhodnutia Spoločenstva o definovaní TSI a ich vývoji vzhľadom na súčasnú situáciu každého členského štátu budú mať výrazný hospodársky vplyv na plánovanie investícií

v oblasti technológií a infraštruktúry jednotlivých členských krajín.

3.2.6 Pri posudzovaní vhodnosti schválenia TSI by sa malo vychádzať z hodnotenia ich vplyvu po ekonomickej stránke pre každú členskú krajinu.

3.2.7 Toto hodnotenie treba vykonať odlišným spôsobom pre TSI, ktoré majú vplyv na verejné investície členských štátov, a pre TSI, ktoré majú vplyv na investície železničných podnikov a súkromného sektora.

3.2.8 Rozšírenie rozsahu pôsobnosti TSI na celú európsku sieť železníc, až na niektoré výnimky, privádza aj na myšlienku nového usporiadania vzťahov medzi Európskou železničnou agentúrou a certifikačnými orgánmi jednotlivých členských štátov.

3.2.9 Dá sa predpokladať, že členské štáty sústredia do budúcnosti svoje pôsobenie skôr na certifikačnú činnosť v prospech podnikov a hospodárskych subjektov než na riadenie vývoja technologických štandardov.

3.2.10 Zmeny a doplnenia smernice o bezpečnosti sú jednou z technických úprav na dosiahnutie cieľa, akým je zjednodušenie prevádzky interoperabilného železničného vozového parku.

3.2.11 Zároveň sa zavádza nový pojem „držiteľ“ železničných vozňov.

3.2.12 Proces certifikácie železničného vozového parku je zorganizovaný tak, že tie isté koľajové vozidlá budú posudzované rôznymi orgánmi v závislosti od jednotlivých technických aspektov.

3.2.13 Aspekty zahrnuté medzi TSI budú certifikované ktorýmkoľvek z vnútroštátnych certifikačných orgánov.

3.2.14 Doplnkové vnútroštátne požiadavky budú kontrolované certifikačným orgánom príslušnej vnútroštátnej siete. Vnútroštátny certifikačný orgán berie na vedomie certifikácie Spoločenstva, overuje vnútroštátne špecifikácie a udeľuje bezpečnostné osvedčenia. Má právomoc zamietnuť žiadosť o certifikáciu, a preto nesie zodpovednosť za súlad všetkých certifikovaných prvkov.

3.2.15 Európska železničná agentúra pôsobí ako nezávislý odvolací orgán vo vzťahu k výsledku žiadosti o certifikáciu.

3.2.16 Okrem všeobecných pripomienok uvedených v predchádzajúcich oddieloch (Interoperabilita a Agentúra) neuvádzame žiadne ďalšie pripomienky.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Európska železničná agentúra

4.1.1 Článok 8a: Agentúra na jednej strane vypracuje a udržiava referenčný dokument na porovnanie a posúdenie rovnocennosti vnútroštátnych predpisov pre každý parameter (bod 2) a na druhej strane vypracúva technické stanoviská

- k rovnocennosti predpisov
- k žiadosti o doplňujúce informácie
- k odôvodneniu zamietnutia povolenia.

Práca agentúry by mala väčší účinok, keby bolo takéto stanovisko záväzným a mohlo by oň požiadať aj zainteresované subjekty: prevádzkovatelia infraštruktúry, železničné podniky, držiteľia koľajových vozidiel.

4.1.2 Článok 15: Úloha agentúry by sa mala rozšíriť na všetky projekty obnovy, modernizácie alebo výstavby týkajúce sa častí infraštruktúry, na ktoré sa vzťahujú súčasné alebo budúce TSI.

4.1.3 Článok 16a: Agentúre je potrebné poskytnúť hodnotiace kritériá pre rozhodovanie, či je systém certifikácie „dobrovoľný alebo povinný“ na základe:

- úrovne bezpečnosti
- jasne definovaných vzťahov medzi podnikmi
- transparentnosti trhu a regulácie.

Je potrebné poukázať na to, či, a akým spôsobom ovplyvní systém certifikácie železničné podniky, ktoré sú držiteľmi vozňov.

4.1.4 Článok 18: Je potrebné zdôrazniť, že agentúra sa pri vypracovaní vzorových formulárov na žiadosť o registráciu bude snažiť čo najväčšmi obmedziť špecifikácie, ktoré neboli zahrnuté do spoločných častí.

4.1.5 Článok 21b: Mandát sa so zreteľom na ciele agentúry zdá byť úplný. Nie je však dodržaná zásada subsidiarity.

4.2 Interoperabilita

4.2.1 Článok 1: V oblastiach, kde sa plánuje rozšírenie TSI na európsky hospodársky priestor, je potrebné zároveň rátať s uznaním vnútroštátnych certifikačných orgánov.

4.2.2 Článok 6: Sloboda rozhodovania, ktorú má agentúra v otázke jazykového režimu uplatňovaného pri zverejňovaní technických príloh TSI, nevedie k jednoduchému a spoločnému prístupu k právnym predpisom Spoločenstva v oblasti interoperability.

4.2.3 Článok 7: Chápanie výnimky sa zdá byť obzvlášť široké predovšetkým pri dôvodoch ekonomického charakteru, pričom sa nezohľadňuje vplyv financovania Spoločenstva na analýzu ekonomickej uskutočniteľnosti. Systém výnimiek by sa dal pri posudzovanom projekte lepšie uplatňovať na systém TSI ako celok, než ich uplatňovať na jednotlivé TSI.

V Bruseli 11. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o vnútrozemskej preprave nebezpečného tovaru“

KOM(2006) 852 – 2006/0278 (COD)

(2007/C 256/09)

Rada sa 19. januára 2007 rozhodla podľa článku 71 a 251 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 19. júna 2007. Spravodajcom bol pán Krzysztof OSTROWSKI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 11. júla) prijal 136 hlasmi za, pričom 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Stanovisko EHSV

1.1 Výbor víta návrh smernice Komisie o vnútrozemskej preprave nebezpečného tovaru, ktorého strategickým cieľom je harmonizovať právo Spoločenstva v tejto oblasti. Týmto opatrením by sa malo dosiahnuť zlepšenie bezpečnostných podmienok pokiaľ ide o prepravu tohto tovaru.

1.2 Návrh smernice aktualizuje štyri súčasné smernice a štyri rozhodnutia Komisie, ktoré sa týkajú prepravy nebezpečného tovaru a integruje ich do jedného právneho predpisu, pričom rozširuje rozsah pôsobnosti pravidiel EÚ na vnútrozemskú vodnú dopravu, keďže sa pôvodne vzťahovali len na cestnú a železničnú dopravu.

1.3 Výbor zdieľa názor Komisie, že len ťažko možno očakávať zavedenie čo najlepších bezpečnostných podmienok pre prepravu nebezpečného tovaru, pokiaľ sa neprijmú jednotné právne predpisy, ktoré pokrývajú všetky typy vnútrozemskej prepravy (cestnú, železničnú a vodnú).

1.4 Výbor súhlasí s názorom Komisie, že harmonizácia platných predpisov v oblasti prepravy nebezpečného tovaru cestnou a železničnou dopravou – bez toho, aby sa zásadne zmenili existujúce ustanovenia, pričom oblasť pôsobnosti právnych predpisov Spoločenstva by sa pri tejto príležitosti rozšírila na vnútrozemskú vodnú dopravu – predstavuje významné zjednodušenie predpisov a administratívnych postupov pre verejnú správu a aj pre súkromné subjekty.

1.5 Zhrnutie troch spôsobov vnútrozemskej prepravy do jednotného právneho predpisu a vloženie odkazov na medzinárodné dohovory a dohody o preprave nebezpečného tovaru len do prílohy k smernici (namiesto toho, aby tvorili časť smernice, ako teraz), predstavuje značné zníženie objemu *acquis communautaire*.

1.6 Výbor sa nazdáva, že navrhovaná právna forma nových predpisov, a to výber smernice, poskytuje dobré riešenie. Keďže v tejto oblasti boli členských štátom udelené početné výnimky a voľnosť, výbor vyzýva členské štáty, aby v tejto problematike čo najužšie spolupracovali s Komisiou s cieľom zaistiť, aby bola harmonizácia právnych predpisov účinná.

1.7 Výbor chce zdôrazniť, že vzhľadom na detailný charakter ustanovení návrhu textu, ktoré sa týkajú technických špecifikácií v oblasti prepravy nebezpečného tovaru, ako aj typológie tovaru, sa môže vyjadrovať iba k aspektom návrhu, ktoré majú všeobecnejší charakter.

1.8 Výbor s potešením víta informáciu zo strany Komisie o tom, že obsah návrhu bol silne ovplyvnený stanoviskami členských štátov a zainteresovaných strán, ako sú profesionálne federácie zastupujúce podniky podieľajúce sa na preprave nebezpečného tovaru a že počas konzultačného procesu bola vynaložená čo najväčšia snaha, aby sa dospelo k spoločnej pozícii.

1.9 Výbor s potešením konštatuje, že Komisii bude naďalej asistovať špeciálny regulačný výbor zaoberajúci sa otázkami prepravy nebezpečného tovaru, ktorý jej bude pomáhať v rámci postupov vo výboroch.

1.10 Okrem toho vyjadril spokojnosť nad tým, že profesionálne federácie mohli vyjadriť svoje názory počas procesu vypracovania návrhu vďaka možnosti zúčastňovať sa na schôdzach regulačného výboru a že sa konzultovali aj členské štáty Európskeho združenia voľného obchodu (AELE) a Európsky parlament bol priebežne informovaný.

1.11 Výbor oceňuje, že sa uskutočnili konzultácie s Ústrednou komisiou pre plavbu na Rýne, keďže podiel prepravy tovaru tohto typu po Rýne predstavuje asi 80 % tejto prepravy v Európe.

1.12 Výbor takisto berie na vedomie informáciu Komisie, že v rokoch 2004-2005 externí konzultanti uskutočnili hodnotenie tejto oblasti činnosti pod názvom „Hodnotenie politiky EÚ v oblasti prepravy nebezpečných tovarov od roku 1994“, a že prieskum potvrdil vhodnosť prístupu v návrhu a okrem toho veľká väčšina respondentov sa v rámci verejných konzultácií vyjadrila v prospech opatrení, ktoré navrhla Komisia.

1.13 Pokiaľ ide o otázku prípadného presunutia zodpovednosti za preklad a uverejnenie technických príloh smernice na členské štáty, za čo bolo do dnešného dňa zodpovedné Spoločenstvo, výbor sa nazdáva, že by bolo veľmi vhodné, aby Komisia poskytla finančnú podporu pri uskutočňovaní týchto prekladov na vnútroštátnej úrovni.

1.14 V zmysle predchádzajúcich úvah je výbor presvedčený, že by mal podporiť tento návrh Komisie, ktorý vypracovali experti na vysokej úrovni v oblasti vnútrozemskej prepravy nebezpečného tovaru pochádzajúceho z rôznych členských štátov.

1.15 Výbor by si predsa len prial upozorniť na isté otázky, ktoré by mali podľa neho byť upresnené a objasnené: ide o chýbajúcu definíciu samotného výrazu „nebezpečný tovar“ na účely smernice, právo členských štátov zakázať prepravu nebezpečného tovaru na ich území z dôvodov výlučne iných ako je bezpečnosť tejto prepravy, ako aj úplný nedostatok informácií v prílohách III.2 a III.3.

Poznámky výboru k týmto otázkam sú uvedené v časti „konkrétne pripomienky“.

2. Hlavné prvky návrhu

2.1 Vnútrozemská preprava nebezpečného tovaru (chemické výrobky, čistiace prípravky, benzín, výbušniny, náboje do zbraní malého kalibru, rozprašovače, rádioaktívne materiály, pesticídy, atď.) predstavuje významné riziko nehôd. To platí pre všetky typy prepravy, či už ide o cestnú, železničnú alebo vodnú prepravu. Je ohrozené zdravie a život osôb, ktoré sa zúčastňujú na tejto preprave, ale tiež mnohých obyvateľov miest a vidieka.

2.2 Vykonali sa už opatrenia s cieľom zabezpečiť čo najbezpečnejšie podmienky prepravy tohto typu tovaru. V súčasnosti sa medzinárodná preprava nebezpečného tovaru riadi medzinárodnými dohovormi a dohodami uzatvorenými na základe odporúčaní Organizácie Spojených národov (OSN). S cieľom zaručiť bezpečnosť a ochranu prepravy nebezpečného tovaru, ako aj voľný pohyb a intermodalitu medzinárodných prepravných služieb, Organizácia Spojených národov vypracovala a aktualizovala dokument vzorové predpisy Odporúčaní pre prepravu nebezpečného tovaru.

2.3 Pravidlá pre prepravu nebezpečného tovaru sú dôležité nielen kvôli charakteristikám typickým pre tento tovar, ale kvôli množstvu, ktoré je prepravované. Celkové množstvo prepravy nebezpečného tovaru v Únii je približne 110 miliárd tonokilometrov za rok, čo predstavuje 8 % prepravy tovaru v EÚ. Z toho sa uskutočňuje 58 % cestnou prepravou, 25 % železničnou prepravou a 17 % vodnou prepravou. Okrem železničnej dopravy toto percento narastá.

2.4 V Európe boli ustanovenia v medzinárodných dohodách v odvetví vnútrozemskej dopravy implementované prostredníctvom troch nástrojov:

- a) „ADR“ alebo Európska dohoda o medzinárodnej cestnej preprave nebezpečného tovaru, uzavretá v Ženeve 30. septembra 1957 vrátane jej zmien a doplnení;
- b) „RID“ alebo predpisy o medzinárodnej železničnej preprave nebezpečného tovaru, ktoré predstavujú prílohu C Dohovoru o medzinárodnej železničnej preprave (COTIF); uzavretú vo Vilniuse 3. júna 1999 a neskôr boli zmenené a doplnené;
- c) „ADN“ alebo Európska dohoda o preprave nebezpečného tovaru po vnútrozemských vodných cestách, uzavretá v Ženeve 26. mája 2000 vrátane jej zmien a doplnení.

2.5 Právne predpisy Európskej únie v oblasti vnútrozemskej dopravy nebezpečného tovaru sa zatiaľ vzťahujú len na cestnú a železničnú dopravu. Právne predpisy v prípade týchto druhov dopravy už zabezpečujú vysokú úroveň bezpečnosti, voľné poskytovanie prepravných služieb v oblasti a voľný pohyb dopravných prostriedkov v rámci územia Európskej únie. Právne predpisy Spoločenstva, ktorými sa riadi táto oblasť, zahŕňajú štyri právne predpisy. Ide o:

- a) smernica Rady 94/55/ES z 21. novembra 1994 o aproximácii právnych predpisov členských štátov vzhľadom na prepravu nebezpečného tovaru cestnou dopravou;
- b) smernica Rady 96/49/ES z 23. júla 1996 o aproximácii právnych predpisov členských štátov vzhľadom na prepravu nebezpečného tovaru železničnou dopravou,
- c) smernica Rady 96/35/ES z 3. júna 1996 o menovaní a odbornej kvalifikácii bezpečnostných poradcov pre prepravu nebezpečného tovaru cestnou, železničnou a vnútrozemskou vodnou dopravou;
- d) smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/18/ES zo 17. apríla 2000 o minimálnych požiadavkách na skúšky bezpečnostných poradcov pre prepravu nebezpečného tovaru cestnou, železničnou alebo vnútrozemskou vodnou dopravou.

2.6 Naopak, neexistujú žiadne pravidlá Spoločenstva pre prepravu nebezpečného tovaru vnútrozemskou vodnou dopravou. Vo vnútrozemskej vodnej preprave nebezpečného tovaru v súčasnosti existujú dva systémy ustanovení, ktoré upravujú prepravu v oblasti Rýna (ADN-R) a Dunaja (ADN-D), ale ide o regionálne ustanovenia. Pre vnútroštátnu prepravu existujú navyše aj vnútroštátne ustanovenia. Nedostatok právnych predpisov v tejto oblasti sa vysvetľuje hlavne tým, že nebola podpísaná dohoda ADN. Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorý predložila Komisia v roku 1997, o aproximácii právnych predpisov členských štátov vzhľadom na prepravu nebezpečného tovaru plavidlami po vnútrozemských vodných cestách, nebol prijatý a bol stiahnutý v roku 2004.

2.7 Dohoda týkajúca sa prepravy po vnútrozemských vodných cestách sa v súčasnosti predsa len ratifikuje a predpokladá sa, že vstúpi do platnosti najneskôr v roku 2009. Vzhľadom na tento stav výbor súhlasí s názorom Komisie, že z dôvodu harmonizácie je logické zahrnúť prepravu vodnými cestami do právnych predpisov Spoločenstva. V tejto súvislosti je tu tiež príležitosť aktualizovať a harmonizovať existujúce právne predpisy. Okrem toho by nebolo vhodné, aby boli vypracované dva systémy rôznych právnych predpisov, jeden pre medzinárodnú prepravu a druhý pre vnútroštátnu prepravu. Ďalší dôvod, ktorý oprávňuje k zmenám, spočíva v dost veľkej zložitosti právnych predpisov Európskej únie, ktorými sa v súčasnosti riadi nebezpečný tovar. Právne predpisy vzťahujúce sa na rôzne spôsoby prepravy obsahujú rozpory a niektoré z ustanovení sú už zastarané, alebo sa nimi čoskoro stanú. Napríklad dve smernice možno považovať v súčasnosti za nadbytočné, pretože ich ustanovenia boli začlenené do ADR, RID a ADN. Vyskytuje sa tu takisto problém technického charakteru spojený so súčasnou štruktúrou existujúcich smerníc. Ide o to, že každé dva roky sa pri revízii medzinárodných dohovorov a dohôd musia preložiť celé objemné prílohy smerníc. Ukázalo sa to ako veľmi náročné a finančne nákladné.

2.8 Pokiaľ sa v tejto oblasti nič nevykoná, podľa informácií Komisie sa uvedené problémy nevyriešia, skôr je tu riziko, že sa ešte zhoršia. S najväčšou pravdepodobnosťou sa pravidlá, ktoré sú už teraz zložené, ešte viac skomplikujú pri každej zmene medzinárodných dohovorov a dohôd; uchovávajú sa tam zastarané ustanovenia a budú pre užívateľov mätúce a vznikne riziko, že sa záväzné ustanovenia nebudú dodržiavať. Namiesto toho, aby sa pravidlá EÚ stali pre užívateľa praktickejšími, vznikne riziko, že sa stanú úplne neprehľadnými. V súvislosti so zvýšeným využívaním multimodálnych prístupov existuje riziko, že existencia rôznych pravidiel pre každý spôsob prepravy zväčší konkrétne problémy, ktoré sa každý deň objavujú v oblasti prepravy a zbytočne sa zvýšia s tým súvisiace náklady. Navyše rôzne pravidlá, ktorými sa riadi medzinárodná alebo vnútroštátna preprava, budú brzdiť rozvoj vnútrozemskej vodnej prepravy, aj keď by to v opačnom prípade mohol byť podľa štatistických údajov veľmi obľúbený spôsob prepravy.

2.9 Z týchto dôvodov sa navrhuje prijať novú smernicu, ktorá aktualizuje štyri smernice a štyri rozhodnutia Komisie týkajúce sa prepravy nebezpečného tovaru cestnou a železničnou

dopravou, pričom ich integruje do jedného právneho predpisu a rozširuje rozsah pôsobnosti pravidiel Spoločenstva tak, aby zahŕňali prepravu vodnými cestami.

2.10 Nová smernica by zrušila súčasné smernice 94/55/ES a 96/49/ES, zmenené a doplnené, o preprave nebezpečného tovaru, smernice 96/35/ES a 2000/18/ES o bezpečnostných poradcov pre prepravu nebezpečného tovaru a rozhodnutia Komisie 2005/263/ES a 2005/180/ES, zmenené a doplnené, o vnútroštátnych odchýlkach zo smerníc 94/55/ES a 96/49/ES. Je potrebné dodať, že ustanovenia smerníc 96/35/ES a 2000/18/ES sú v súčasnosti začlenené do príloh smerníc 94/55/ES a 96/49/ES, čím sa stali bezpredmetnými pre cestnú a železničnú prepravu.

2.11 Návrh zavádza existujúce pravidlá pre medzinárodnú dopravu do právnych predpisov Spoločenstva a rozširuje uplatňovanie medzinárodných pravidiel na vnútroštátnu dopravu. Takisto stanovuje podstatné zjednodušenie právnych predpisov Spoločenstva v oblasti prepravy nebezpečného tovaru, aj keď sa rozsah pôsobnosti rozšíri.

2.12 Návrh má takisto za cieľ presunúť na členské štáty povinnosť preložiť a uverejniť technické prílohy smernice, za čo bolo do dnešného dňa zodpovedné Spoločenstvo a v skutočnosti Komisia. Jedným z hlavných dôvodov tohto kroku je skutočnosť, že preklady, ktoré sa uskutočňovali na úrovni Spoločenstva, neboli vždy veľmi kvalitné a že členské štáty si ich museli preložiť sami alebo prípadne vykonať korektúry. Prílohy sa aktualizujú každé dva roky. V tejto súvislosti bude teda musieť Komisia poskytnúť finančnú podporu na uskutočnenie týchto prekladov na vnútroštátnej úrovni. Komisia je predsa len presvedčená, že úspora Spoločenstva v súvislosti s nákladmi na preklad a uverejnenie vyváži podporu poskytnutú členskými štátom.

2.13 Návrh má vytvoriť systém, vďaka ktorému sa prílohy smernice obmedzia na odkazy na medzinárodné dohovory a dohody o nebezpečnom tovare namiesto toho, aby tvorili časť smernice, ako doteraz. Predpokladá sa, že vďaka tomuto opatreniu sa dosiahne zníženie objemu *acquis communautaire* asi o 2000 strán.

2.14 Zjednodušené právne predpisy Spoločenstva by uľahčili transpozíciu právnych predpisov Spoločenstva do vnútroštátnych právnych predpisov. Ak by boli pravidlá upravujúce prepravu nebezpečného tovaru harmonizované, práca orgánov poverených ich implementáciou by sa uľahčila a zefektívnila, hlavne pokiaľ ide o vypracovanie správ.

2.15 Zjednodušené a harmonizované pravidlá by uľahčili administratívne postupy pre všetky strany zúčastnené na preprave nebezpečného tovaru, a to od odosielateľa až po príjemcu.

2.16 Pri harmonizovaných pravidlách by sa zjednodušili aj doklady prepravných operácií a vozidiel, ako aj školenie zúčastnených osôb a práca bezpečnostných poradcov pre prepravu nebezpečného tovaru.

2.17 Návrh je obsiahnutý v otvorenom programe Komisie na aktualizáciu a zjednodušenie *acquis communautaire* a jej pracovnom a legislatívnom programe.

3. Konkrétne pripomienky

Výbor chce upozorniť na niektoré body, ku ktorým má isté výhrady:

3.1 V prvom rade, v návrhu s názvom „smernica Európskeho parlamentu a Rady o vnútrozemskej preprave nebezpečného tovaru“ sa v kapitole venovanej definíciám objasňuje význam rôznych termínov a výrazov (napríklad ADR, RID, ADN, vozidlo, vagón, loď) pre účely tejto smernice. Neposkytuje však informácie o tom, ako treba chápať pojem „nebezpečný tovar“. Je to nepochybne zložitá otázka, keďže existuje veľmi veľa druhov tovaru a tento zoznam sa s technickým pokrokom stále rozširuje. Výbor sa však nazdáva, že text by mal obsahovať informácie o tom, ako treba chápať pojem „nebezpečný tovar“ pre účely smernice.

3.2 Po druhé, návrh smernice poskytuje členským štátom právo regulovať alebo zakázať prepravu nebezpečného tovaru

výlučne z iných dôvodov ako z dôvodu bezpečnosti prepravy v rámci svojho územia. Hoci výbor chápe dôvody, ktoré viedli k tomu, aby bolo členských štátom udelené toto právo regulovať alebo zakazovať, nerozumie tomu, na akom základe spočíva návrh dať im právo konať „iba z iných dôvodov ako z dôvodu bezpečnosti prepravy“. Nazdáva sa, že v prípade tohto návrhu, ktorého cieľom je posilniť bezpečnosť prepravy nebezpečného tovaru, má navrhovaná formulácia za dôsledok, že členský štát nemôže zakázať prepravu nebezpečného tovaru na svojom území práve z dôvodov, ktoré sú spojené s bezpečnosťou tejto prepravy: tento postoj nie je logický. Okrem toho, výboru nie je jasné akým spôsobom by bolo možné zabezpečiť koordináciu týchto zákazov v prípade cezhraničnej prepravy, keďže v tejto oblasti by členské štáty prijímali rozdielne zákazy.

3.3 Po tretie, body III.2 a III.3 tretej prílohy (preprava po vodných cestách) neobsahujú žiadne informácie o prípadných dodatočných prechodných opatreniach alebo dodatočných vnútroštátnych ustanoveniach. Výbor preto žiada, aby bolo upresnené, či sa skutočne neplánuje žiadne opatrenie tohto typu alebo či sa na nich ešte len pracuje.

V Bruseli 11. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha o satelitných navigačných aplikáciách“

KOM(2006) 769 v konečnom znení

(2007/C 256/10)

Európska komisia sa 8. decembra 2006 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Zelenú knihu o satelitných navigačných aplikáciách“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. júna 2007. Spravodajcom bol pán BUFFETAUT.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 11. júla) 134 hlasmi za, pričom 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1 Program Galileo je vlajkovou loďou európskej kozmickej politiky. Rozsah projektu a jeho strategický charakter priviedli Európsku vesmírnu agentúru (ESA) k spolupráci s Európskou úniou. Medzivládna kultúra a kultúra Spoločenstva by sa tak mali spoločne usilovať o úspech podujatia. V rovnakom duchu spolupráce by sa mal tento projekt uskutočňovať formou verejno-súkromného partnerstva.

1.2 Prvý experimentálny satelit, predchodca satelitov budúceho zoskupenia Galileo, ktorých bude tridsať, bol vypustený na obežnú dráhu koncom roka 2005 a projekt sa teda ďalej vyvíja, hoci s ťažkosťami a s oneskorením.

1.3 Galileo sa stane celosvetovým navigačným systémom, ktorý bude poskytovať polohovacie, navigačné a časové služby.

1.4 Tridsať satelitov a pozemné stanice projektu Galileo umožnia poskytnúť užívateľom informácie o ich zemepisnej polohe v mnohých oblastiach hospodárskeho života, ako je doprava (lokalizácia vozidiel, lodí, lietadiel, systémy riadenia, určovanie trasy, atď.), justícia, polícia a colnice (kontrola hraníc), práce verejného záujmu (topografia, geodézia a geografické informačné systémy), voľný čas (orientácia na mori a v horách), sociálne služby (napríklad pomoc zdravotne postihnutým a starším ľuďom), vládne bezpečnostné služby a napokon, vďaka službe zisťovania polohy zariadení núdzovej signalizácie, záchrana osôb na šírom mori alebo v izolovaných oblastiach našej zemegule.

1.5 Podľa niektorých predpovedí by mal trh s výrobkami a službami, ktoré vznikli zo satelitných navigačných aplikácií, do roku 2025 predstavovať 400 miliárd eur.

1.6 Rokovania o koncesnej zmluve sú dnes na mŕtvom bode – až taký veľký je rozkol medzi partnermi v názoroch na hospodársky model systému Galileo ako aj na riadenie priemyselneho konzorcia. Situácia je taká, že nahromadený časový sklz a stagnácia v rokovaní by mohli ohroziť samotný projekt.

1.7 Vzhľadom na tieto problémy požiadala Rada ministrov dopravy, ktorá sa zišla v marci, Európsku komisiu, aby zhodnotila stav rokovaní o koncesnej zmluve a preskúmala prípadné alternatívne riešenia. Vzhľadom na túto zablokovanú situáciu vyzvala Komisia vo svojom oznámení „Galileo na rázcestí“ Radu a Európsky parlament, aby vzali na vedomie stroskotanie súčasných rokovaní o koncesnej zmluve a aby tieto rokovania ukončili. Zároveň ich však žiada, aby potvrdili, že naďalej podporujú program Galileo a že chcú pokračovať v tomto projekte. Komisia navrhuje alternatívne riešenie, podľa ktorého by boli vývoj a inštalácia podporované a financované verejnými orgánmi, zatiaľ čo koncesná zmluva by sa týkala už len využívania systému. Európska vesmírna agentúra by vystupovala aj naďalej ako obstarávateľ a projektový orgán v mene Európskej únie.

2. Obsah zelenej knihy

2.1 Text navrhovaný Komisiou stručne opisuje vytvorený systém a predpokladaný vývoj, a tiež inovácie rozličných možných aplikácií, pričom sa pripomína, že bude navrhnutých päť typov služieb (služba s otvoreným prístupom, obchodná služba, bezpečnostná služba „v situáciách ohrozenia ľudského života“, vyhľadávacia a záchranná služba a vládna alebo tiež „verejná regulovaná služba“ (Public Regulated Service – PRS) s vyhradeným prístupom. Zelená kniha sa nezaobrá aplikáciami, ktoré patria do tejto poslednej služby, o ktorej rozhodnú samotné členské štáty, či ju chcú alebo nechcú použiť. V súvislosti s touto témou sa teda Komisia obráti priamo na každý členský štát a na základe zhromaždených odpovedí urobí súhrnnú syntézu.

2.2 Komisia zostavila zoznam typov činností, ktorých sa zelená kniha potenciálne týka:

— informácie o zemepisnej polohe (pre širokú verejnosť) a núdzové volania,

- cesty,
- železnice,
- námorné a rybolovné a vnútrozemské vodné cesty,
- letectvo,
- civilná ochrana, riadenie núdzových situácií a humanitárna pomoc,
- monitorovanie nebezpečného tovaru,
- preprava živých zvierat,
- poľnohospodárstvo, meranie parciel, geodézia a zememeračstvo,
- energia, ropa a plyn,
- vyhľadávanie a zachraňovanie,
- logistika,
- životné prostredie,
- šport a turistika,
- vykonávanie práva.

2.3 Pestrosť tohto zoznamu svedčí o veľkom rozsahu a rôznorodosti možností uplatnenia.

2.4 Zelenú knihu, ako býva zvykom, uzatvára zoznam otázok určených zainteresovaným stranám. EHSV neprislúcha presne na ne odpovedať, ale skôr zdôrazniť tie, ktoré výbor považuje za mimoriadne dôležité a spomenúť tie, na ktoré sa pozabudlo.

2.5 Komisia pripravuje analýzu odpovedí týkajúcich sa Zelenej knihy, ktoré dostala od zainteresovaných strán. Týchto odpovedí je však málo a niekedy sú príliš všeobecné, a preto sa nedajú využiť. Komisia teda k tejto konzultácii pridá ďalšie, dôkladnejšie konzultácie, aby mohla v októbri 2007 uverejniť akčný plán. Žiaden veľký hospodársky sektor doteraz neprejavil skutočný záujem o platené služby. Tu vidno, aké ťažké je konkurovať bezplatnej službe pre verejnosť, hoci je to služba bez záruky. Preto sa tu vynára otázka hospodárskej a finančnej rovnováhy európskeho systému, teda služby civilnej povahy, ktorá nemá za sebou rovnakú štátnu podporu (vojenského charakteru) ako americký systém GPS.

3. Dôležité otázky

3.1 Otázka 2⁽¹⁾ týkajúca sa ochrany súkromia má mimoriadny význam a EHSV jej už venoval veľkú pozornosť, keď žiadal, aby sa prísne ochraňoval princíp súkromia. Vynára sa tu otázka rovnováhy medzi právom na ochranu súkromia a možnosťami, ktoré ponúka technika. Treba však zdôrazniť, že polohovacie/navigačné satelitné systémy umožňujú používateľom určiť svoju polohu, avšak túto polohu poznajú len oni sami, tretie osoby k nej nemajú prístup, len ak by sa používateľ rozhodol svoju polohu oznámiť, napríklad prostriedkom mobilnej telekomunikácie typu GSM. Vzhľadom na to, že tieto systémy fungujú len jedným smerom, prevádzkovateľ

(¹) KOM(2006) 769, bod 4.

navigačného systému, či už je to GPS, Galileo alebo ruský GLONASS, nepozná používateľov a nemá nijakú možnosť zistiť, kto používa navigačné signály, a už vôbec nie, aká je jeho zemepisná poloha. Preto treba otázku ochrany súkromia preskúmať na úrovni individuálnych aplikácií, ktoré budú ponúknuté používateľom. Mnohé z týchto služieb si skutočne vyžadujú, aby používateľ zaslal svoju momentálnu zemepisnú polohu naspäť serveru, a ten mu potom môže poskytnúť informáciu, o ktorú žiadal (napríklad informáciu o cestnej premávke).

3.2 Otázka 5 ⁽²⁾ týkajúca sa medzinárodnej spolupráce je veľmi rozporuplná. Európska únia podpísala dohody o spolupráci s Čínou, Izraelom, Južnou Kóreou, Marokom a Ukrajinou a uvažuje sa o dohode s Indiou, Brazíliou, Argentínou a Austráliou. Tieto dohody o spolupráci sú určite potrebné, aby sa posilnila medzinárodná stabilita systému Galileo, najmä v súvislosti s otázkami noriem, otvorenia trhov, certifikácie a frekvencií a tiež v súvislosti s právom duševného vlastníctva, treba však byť ostražitý, pretože hlavným dôvodom niektorých partnerov je získať európske znalosti a zručnosti a tak rýchlejšie vyvinúť vlastnú technológiu, ktorá by sa potom stala pre systém Galileo konkurenčnou. Dnes je už celkom jasné, že to bol dôvod, prečo Čína podpísala v roku 2003 s Európskou úniou dohodu o spolupráci na projekte Galileo. Mimochodom, je prekvapujúce, že Nórsko ani Švajčiarsko zatiaľ dohodu, ktorá by zastrešila ich spoluprácu na projekte Galileo s Európskou úniou nemajú, hoci financujú vývojovú a overovaciu fázu programu prostredníctvom Európskej vesmírnej agentúry, na ktorej práci sa podieľajú. Preto nie je vyriešená otázka ich prípadného prístupu k službe PRS Galilea.

3.3 V každom prípade sa doterajšie dohody o spolupráci netýkali verejnej regulovanej služby (PRS). Okrem toho sa rokovania o medzinárodnej spolupráci spomalili, pretože hlavnou prioritou je efektívne uskutočňovanie európskeho projektu satelitnej navigácie, pri ktorom sa zistili spomínané ťažkosti.

3.4 Otázky 6 a 7 ⁽³⁾ týkajúce sa štandardov a certifikácie nastoľujú problém certifikácie zariadení a samotného systému a palubných navigačných terminálov. Je to mimoriadne chýlostivá téma v oblasti leteckej ako aj železničnej dopravy, teda v dvoch sektoroch, v ktorých bezpečnostné zariadenia a signalizácia podliehajú medzinárodne uznávanej rigoróznejšej procedúre certifikácie. Certifikácia samotného systému Galileo má zmysel len v rámci konkrétnej oblasti použitia, napríklad civilné letectvo, ktorá stanoví normy a postupy certifikácie. Certifikácia terminálov a zariadení na palube pohyblivých strojných zariadení, ktoré využívajú služby Galilea zahŕňa oveľa viac ako len certifikáciu polohovacieho terminálu, zahŕňa aj všetky ostatné zariadenia, ktoré informáciu o polohe využívajú a nakoniec spracovanú informáciu odovzdávajú pilotovi alebo veliteľovi na palube. Potom sa uplatňujú postupy certifikácie, ktoré sú pre túto konkrétnu aplikáciu obvyklé. Takto sa musí táto otázka riešiť pre každú konkrétnu aplikáciu.

3.5 Ďalší aspekt tejto otázky, ktorým je zodpovednosť, bol iba načrtnutý, hoci je veľmi dôležitý. Treba uznať, že je to mimoriadne zložitý aspekt. Treba sa zaoberať otázkami zmluvnej zodpovednosti, ktoré sú relatívne jednoduché, ale aj otázkami mimozmluvnej zodpovednosti, ktoré sa riešia oveľa ťažšie. Okrem toho treba mať na zreteli, že stupeň zodpovednosti môže byť odlišný podľa toho, či ide o službu s otvoreným prístupom, o obchodnú službu alebo o verejnú regulovanú službu. Európska komisia uvažuje o podobnej schéme ako je schéma uplatňovaná v civilnom letectve, to znamená, že do určitej sumy pokrývajú riziko poisťovne a ďalej štátne orgány. V tomto prípade je dôležitou otázkou stanovenie hranice, za ktorou pokrýva riziko štát. Dnes sa hranica odhaduje vysoko, okolo miliardy eur.

3.6 Do akej miery dodávateľ signálu ručí za výkon? Táto otázka je mimoriadne pálčivá v oblasti leteckej, železničnej a námornej dopravy.

3.7 Keby bol napríklad príčinou leteckého nešťastia alebo stroskotania ropného tankera nekvalitný signál, kto by za to niesol zodpovednosť a do akej miery? Treba tu rozlišovať medzi zmluvnou a mimozmluvnou zodpovednosťou.

3.8 Má prevádzkovateľ systému Galileo niesť celú zodpovednosť alebo sa o ňu podeliť so štátmi? A s ktorými štátmi? So štátom, ktorý satelit vypustil, s Európskou úniou alebo so štátmi, ktoré sa podieľajú na projekte Galileo? Tieto otázky si zaslúžia pozornosť a mali by sa riešiť, aby sa použitie Galilea na obchodné účely mohlo rozvinúť v uspokojivom a bezpečnom právnom rámci.

3.9 V tejto súvislosti už existujú precedensy. Napríklad ARIANE. ARIANSPACE nesie zodpovednosť za riziko škody, ktorá by vplyvom vypustenia družice mohla vzniknúť tretím osobám, a to do výšky 100 miliónov eur, zvyšok hradí Francúzsko. V sektore civilného letectva existujú podobné spôsoby rozdelenia rizika medzi obchodných prevádzkovateľov a štáty. Možno by sa dali uplatniť aj pri programe Galileo. Avšak citlivým miestom naďalej zostáva dohodnúť sa, kde bude deliaca čiara: ako vhodne rozdeliť zodpovednosť medzi štátnu moc a prevádzkovateľa, najmä pokiaľ ide o novú službu.

3.10 Použiť podobný systém pri programe Galileo by samozrejme znamenalo jasne definovať, ktorý štátny orgán by mal spolu s prevádzkovateľom Galilea niesť zodpovednosť.

3.11 Otázka 9 ⁽⁴⁾ týkajúca sa duševného vlastníctva je veľmi dôležitá. Hoci štátne inštitúcie financujú počiatočný výskum, je dôležité, aby duševné vlastníctvo vynálezov nadobudli podniky, najmä MSP, ktoré ich vyvíjajú a uvádzajú do praxe.

⁽²⁾ KOM(2006) 769, bod 5.3.

⁽³⁾ KOM(2006) 769, bod 5.4.

⁽⁴⁾ KOM (2006) 769, bod 5.6.

3.12 A napokon by bolo vhodné zamyslieť sa nad možnosťou využitia Galilea na vojenské účely. Na rozdiel od GPS, vojenského systému, ktorý sa neobmedzene otvoril pre civilné použitie, Galileo je civilným systémom. Podobne ako pri civilnom signáli GPS, nič nebráni tomu, aby vojenské sily ktorejkoľvek krajiny využili službu systému Galileo s otvoreným prístupom na vojenské použitie, zatiaľ čo verejná regulovaná služba (PRS), prístup ku ktorej riadia predpisy stanovené členskými štátmi Európskej únie, ponúka v porovnaní s inými službami systému Galileo viac výhod, ako je napríklad väčšia odolnosť voči rušeniu a väčšia nezávislosť (nepoužívajú sa rovnaké frekvenčné pásma).

3.13 Výbor sa nechce púšťať do diskusie o rôznych spôsoboch vojenského použitia služby PRS systému Galileo, keďže táto téma prekračuje rámec tohto stanoviska a Zelená kniha sa ňou nezaobrá, avšak hospodárska rovnováha využívania systému Galileo od tejto služby čiastočne závisí. V novej konfigurácii projektu Galileo, ako ju navrhla Komisia, sa bude o tejto otázke nepochybne ešte diskutovať. Koniec koncov, Komisia vo svojom oznámení podotýka, že „o civilnom charaktere systému síce niet pochyb, treba však pripustiť, že z jeho využitia na vojenské účely môžu vyplývať značné príjmy“.

4. Záver

4.1 Zelená kniha o satelitných navigačných aplikáciách poskytuje prehľad o mnohých oblastiach, ktorých sa satelitná navigácia skutočne týka. Treba ju doplniť o dôležité otázky ako je duševné vlastníctvo postupov, ktoré by mohli otvoriť nové možnosti využitia, ďalej otázka certifikácie a zodpovednosti.

4.2 Otázka vládneho či dokonca vojenského využitia Galilea členskými štátmi Európskej únie, ktorá sa rieši v priamom dialógu medzi Komisiou a členskými štátmi a medzi členskými štátmi, ktoré sú zastúpené v Rade pre bezpečnosť Galilea, je dôležitá, pretože má veľký dosah na hospodársky model Galilea. Tejto otázke sa bude určite treba opäť venovať, tým viac, že štátny príspevok by sa mal vzhľadom na stroškotanie prvej schémy verejno-súkromného partnerstva citelne zvýšiť.

4.3 A napokon, zaoberať sa možnosťami využitia satelitnej navigácie je síce veľmi užitočné a zaujímavé, treba mať však istotu, že sa vytvorenie zoskupenia Galileo dovedie do konca. Nové návrhy Komisie sú pre projekt Galileo poslednou šancou. EHSV si je vedomý toho, akú finančnú záťaž predstavujú tieto návrhy pre členské štáty, avšak v období, keď Európska únia naráža na istý skepticizmus národov Európy, na akúsi „neľúbosť“, ktorá vyplávala na povrch pri diskusiách o návrhu Zmluvy o ústave, by malo zanechanie programu Galileo katastrofálne následky v Európe aj mimo nej. V takejto prehre by svet videl prejav neschopnosti Európskej únie zmobilizovať sa pre projekt veľkého vedeckého, technického a hospodárskeho dosahu. Je nevyhnutné doviest' program Galileo do konca a dokázať tak schopnosť Európskej únie postaviť sa opäť na nohy a úspešne zavrieť veľké projekty budúcnosti.

4.4 Skutočnosťou je, že z týchto dôvodov prežíva projekt Galileo ťažké chvíle. EHSV môže len potvrdiť, že prípadné stroškotanie vlajkovej lode Galileo, tohto významného projektu Európskej únie, by vážne prispelo k strate dôvery občanov k európskej integrácii a že sa musí urobiť všetko pre to, aby k tomu nedošlo.

V Bruseli 11. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Jadrový objasňujúci program predložený podľa článku 40 Zmluvy o Euratome na vyjadrenie stanoviska členov Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru“

KOM(2006) 844 v konečnom znení

(2007/C 256/11)

Európska komisia sa 10. januára 2007 podľa článku 40 Zmluvy o Euratome rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 19. júna 2007. Spravodajkyňou bola **pani Sirkeinen**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 12. júla 2007) 81 hlasmi za, 28 hlasmi proti, pričom sa 15 členovia hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie

1.1 V roku 2004 EHSV vo svojom stanovisku „Význam jadrovej energie pre výrobu elektrickej energie“ navrhol, aby „sa vykonalo úsilie na získanie informácií o skutočných problémoch v jadrovom priemysle: bezpečnosť dodávok, odstránenie emisií CO₂, konkurencieschopné ceny a nakladanie s vyhoreným palivom a jeho bezpečnosť, aby mohla organizovaná občianska spoločnosť uskutočniť kritickú analýzu obsahu diskusií o týchto otázkach“. Nový objasňujúci jadrový program (PINC) tieto informácie poskytuje. EHSV do veľkej miery súhlasí s analýzou a opisom, ktoré sú predložené v oznámení Komisie. Je tu rozobraná väčšina základných aspektov týkajúcich sa jadrovej energie a podľa názoru výboru sú správne opísané. Výbor navyše upozornil na niektoré aspekty jadrovej energie, ktoré by sa mali zobrať do úvahy.

1.2 Jadrová energia, ktorej podiel predstavuje 31 % elektriny a 15 % celkovej spotreby primárnej energie v roku 2004 v EÚ, zohráva kľúčovú úlohu na energetickom trhu. Jadrová energia takisto úplne spĺňa ciele energetickej politiky EÚ. Cena jadrovej energie je v súčasnosti zreteľne konkurencieschopná. Závislosť na vonkajších zdrojoch je malá a zdroje paliva sú diverzifikované a zabezpečené, čo zodpovedá požiadavkám bezpečnosti dodávok. Jadrová energia predstavuje najväčší zdroj energie v podstate bez emisií oxidu uhličitého (CO₂) v Európe.

1.3 Po rozhodnutí Európskej rady o redukcii skleníkových plynov do roku 2020 a ďalej, je zrejmé, že všetky ďalšie kapacity výroby energie s nízkymi emisiami uhlíka, či už ide obnoviteľné energie, jadrovú energiu, alebo prípadne čisté uhlie, by mali nahradiť kapacity s emisiami CO₂ a znásobiť tak celkovú elektrinu s nízkymi emisiami uhlíka. Konkrétne ak sa nezachová prínajmenšom súčasný podiel jadrovej energie až kým budú k dispozícii nové energetické riešenia, klimatické a iné energetické politické ciele nebudú môcť byť splnené.

1.4 EHSV zdôrazňuje významnú úlohu EÚ pri ďalšom rozvoji najrozvinutejšieho systému pre jadrovú energiu v členských štátoch, ktoré sa rozhodli pre jadrovú energiu,

v súlade s najvyššími normami bezpečnosti, ochrany a nešírenia jadrových materiálov.

1.5 Najdôležitejšou úlohou je vyriešiť problém rádioaktívneho odpadu a hlavne konečnej likvidácie vyhoreného paliva, na čo existuje technológia, ale chýbajú politické rozhodnutia. EHSV takisto súhlasí s Komisiou v ďalších otázkach, ktorým stále treba venovať pozornosť na úrovni EÚ. Ide o bezpečnosť v súvislosti s jadrovou energiou a žiarením, ktorá má v Európe úspešnú tradíciu, ako aj o financovanie vyradovania jadrových zariadení z prevádzky.

1.6 EHSV upozorňuje na niektoré dodatočné aspekty jadrovej energetiky, ktoré nepokrýva návrh PINC. Ide o hrozbu terorizmu a pri niektorých elektrárnach o otázku nedostatočnej dostupnosti chladiacej vody.

1.7 Členské štáty, ktoré chcú ďalej rozvíjať jadrovú energetiku, môžu mať problém s tým, že jadrová energetika nie je veľmi príťažlivá ako možnosť zamestnania či výskumné odvetvie. EHSV súhlasí s názorom Komisie, že EÚ musí disponovať odbornými znalosťami a skúsenosťami v oblasti ochrany pred ožiarovaním a jadrovej technológie, a preto treba venovať pozornosť vzdelávaniu, odbornej príprave a výskumu v týchto odboch.

1.8 EHSV na záver zdôrazňuje, že každý členský štát má právo vybrať si vlastnú zmes energií vrátane využívania jadrovej energie, ako sa uvádza v PINC.

2. Úvod

2.1 Podľa článku 40 Zmluvy o Euratome musí Európska komisia „uverejňovať v pravidelných intervaloch objasňujúce programy, poukazujúce najmä na ciele výroby jadrovej energie a všetky druhy investícií, ktoré sú potrebné pre ich dosiahnutie. Komisia si vyžiada stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k týmto programom pred ich uverejnením.“ Od roku 1958 Komisia uverejnila štyri takéto objasňujúce programy a jednu aktualizáciu, naposledy v roku 1997.

2.2 Tento návrh jadrového objasňujúceho programu (PINC) uverejnila Komisia 10. januára v súvislosti s energetickým a klimatickým balíkom – Energetická politika pre Európu. Konečná verzia bude pripravená a uverejnená potom, ako Komisia získa stanovisko EHSV.

2.3 Ostatné časti balíka pokrývajú v prvom rade návrh o klimatických zmenách, ktorý má za cieľ zníženie produkcie skleníkových plynov o 30 % pre rozvinuté krajiny do roku 2020 od úrovne v roku 1990 alebo v každom prípade o 20 % pre samotnú EÚ. Balík sa ďalej zaoberá vnútorným trhom plynu a elektriny, prepojeniami v plynových a elektrických sieťach, návrhmi podporovať trvalo udržateľnú výrobu elektriny z fosílnych palív; plánom podpory obnoviteľných zdrojov energie vrátane záväzného cieľa, ktorým je 20 % podiel energie z obnoviteľných zdrojov na celkovej zmesi energií EÚ do roku 2020 s cieľom zvýšiť účinnosť o 20 % do roku 2020 a budúcim európskym strategickým plánom pre energetické technológie. Európska rada 9. marca 2007 podporila ciele a hlavný politický obsah v balíku.

2.4 EHSV pripravil stanoviská o každom PINC, ako to vyžaduje zmluva. Výbor sa zaoberal jadrovou energiou v mnohých svojich stanoviskách, naposledy hlavne v rámci stanoviska z vlastnej iniciatívy o jadrovej energii v roku 2004, v záveroch ktorého sa uvádza, že „EHSV sa nazdáva, že jadrová energia v EÚ by mala byť jednou zo zložiek európskej energetickej politiky, ktorá má byť diverzifikovaná, vyvážená, hospodárna a trvalo udržateľná. Kvôli otázkam, ktoré vyvoláva, by sa však nemalo uvažovať o tom, že by sa všetko postavilo len na jadrovej energii; na druhej strane sa EHSV nazdáva, že čiastočné alebo úplné zanechanie jadrovej energie by ohrozilo šance EÚ pri rešpektovaní záväzkov týkajúcich sa klimatických otázok.“

3. Dokument Komisie

3.1 V dokumente Komisie sa skúmajú investície do jadrovej energie za posledných desať rokov, opisuje ekonomickú stránku výroby jadrovej energie, jeho vplyvu na zmes energií, ako aj jeho podmienky pre sociálne prijatie. Obsah dokumentu je podrobnejšie opísaný nižšie.

3.2 Je na každom členskom štáte, aby sa rozhodol, či bude závislý na výrobe elektriny prostredníctvom jadrovej energie. Rozhodnutie rozšíriť jadrovú energiu prijalo Fínsko a Francúzsko. V Holandsku, Poľsku, Švédsku, Českej republike, Litve, Estónsku, Lotyšsku, na Slovensku, vo Veľkej Británii, Bulharsku a Rumunsku obnovili rozpravu o svojej politike v oblasti jadrovej energetiky. Nemecko, Španielsko a Belgicko pokračujú – napriek pretrvávajúcim diskusiám – v uplatňovaní svojich politik v oblasti postupného rušenia jadrových zariadení.

Dvanásť z 27 členských krajín sa zrieklo využívania jadrovej energie úplne.

3.3 So 152 reaktormi rozloženými po celej EÚ 27 predstavuje jadrová energia 30 % dnešnej elektriny Európy – ak však bude plánovaná politika v oblasti rušenia jadrových zariadení pokračovať, tento podiel sa významne zníži. Na dosiahnutie požadovaného dopytu po energii a na zníženie európskej závislosti na dovoze by sa mali uskutočniť rozhodnutia o nových investíciách alebo o predĺžení životnosti niektorých elektrární.

3.4 Podľa názoru Komisie by mohlo posilnenie výroby jadrovej energie predstavovať možnosť znížiť emisie CO₂ a mohlo by zohrávať kľúčovú úlohu v otázke klimatických zmien. Jadrová energia je vo svojej podstate bez emisií uhlíka a predstavuje súčasť scenáru Komisie na zníženie uhlíka vrátane cieľa na zníženie emisií CO₂. To by mohlo zohrávať dôležitú úlohu pri diskusii o budúcom systéme obchodovania s emisiami.

3.5 Najdôležitejším faktorom, ktorý ovplyvňuje vyhliadky na rast jadrovej energie, je jej počiatočná ekonomická stránka, pretože jadrové elektrárne vyžadujú úvodné investície pohybujúce sa od 2 do 3,5 miliárd EUR. Výroba jadrovej energie vyžaduje vyššie náklady na výstavbu v porovnaní s fosílnymi palivami, ale prevádzkové náklady sú významne nižšie ako úvodné investície. Komisia presne uvádza:

3.5.1 „Ekonomické riziká jadrových elektrární súvisia s veľkými kapitálovými investíciami na začiatku a vyžadujú kvázi bezporuchovú prevádzku počas prvých 15 až 20 rokov jej 40- až 60-ročnej životnosti, aby sa úvodná investícia vrátila. Okrem toho konečné odstavenie jadrovej elektrárne z prevádzky a nakladanie s rádioaktívnym odpadom znamenajú, že finančné aktíva musia byť sprístupnené na 50 až 100 rokov po odstavení reaktora.“

3.5.2 „V EÚ-27⁽¹⁾ je v 15 členských štátoch v prevádzke celkovo 152 jadrových reaktorov. Priemerný vek jadrových elektrární (JE) sa blíži k 25 rokom⁽²⁾. Vo Francúzsku, ktoré má najväčší počet (59) jadrových reaktorov zabezpečujúcich takmer 80 % jeho výroby energie, a v Litve iba s jednou JE, ktorá však vyrába 70 % elektrickej energie, je priemerný vek jadrových elektrární okolo 20 rokov. V Spojenom kráľovstve je v prevádzke 23 JE s priemerným vekom blížiacim sa k 30 rokom, zatiaľ čo v Nemecku sa priemerný vek jeho 17 prevádzkovaných JE rovná 25 rokom.“

3.5.3 „Jadrová energetika sa tradične prejavovala kombináciou vyšších stavebných a nižších prevádzkových nákladov ako výroba energie na základe fosílnych palív, ktorá vykazuje nižšie investičné náklady, ale vyššie náklady a potenciálne kolísavé náklady na palivo, a teda aj vyššie prevádzkové náklady.“

⁽¹⁾ Príloha 2: Informácie o súčasných aktivitách týkajúcich sa obehu jadrového paliva podľa jednotlivých krajín.

⁽²⁾ Príloha 1: pozri tabuľky 6 a 7, ktoré zobrazujú JE podľa ich veku a krajiny prevádzky.

3.6 Jadrovú energiu len veľmi málo ovplyvňujú zmeny v cenách surovín, pretože stačí len malé množstvo uránu, ktoré pochádza väčšinou zo stabilných regiónov sveta, aby sa reaktor mohol udržať v chode desaťročia. Primerane zabezpečené a regenerovateľné známe zdroje uránu pri konkurencieschopných cenách môžu pokryť dopyt jadrového priemyslu aspoň na najbližších 85 rokov pri súčasnej úrovni spotreby. Vo väčšine industrializovaných krajín preto nové jadrové elektrárne ponúkajú úsporný spôsob výroby elektriny pri základom zatažení.

3.7 V jadrovom priemysle sa od roku 1997 vynaložili značné investície. Komisia uznáva, že je dôležité pokračovať v technologickom pokroku v oblasti jadrovej energie a podporuje ďalší vývoj najrozvinutejšieho systému pre jadrovú energiu vrátane nešírenia jadrových materiálov, nakladania s rádioaktívnym odpadom a konečného vyradenia jadrových zariadení z prevádzky. Od vzniku zmluvy o Euratome patrí jadrová bezpečnosť a ochrana pred ožiarením verejnosti medzi hlavné záujmy Európskeho spoločenstva a ide o otázky, ktoré nadobudli väčší význam v súvislosti s rozšíreniami v minulosti a v súčasnosti.

3.8 Na úrovni EÚ je potrebné pokračovať v rozvoji najrozvinutejšieho systému pre jadrovú energiu v členských štátoch, ktoré sa rozhodli pre jadrovú energiu, v súlade s najvyššími normami bezpečnosti, ochrany a nešírenia jadrových materiálov, ako to vyžaduje zmluva o Euratome. To by malo zahŕňať nakladanie s rádioaktívnym odpadom a konečné vyradenie jadrových zariadení z prevádzky.

3.9 Komisia navrhuje, aby sa diskusia o ďalších krokoch sústredila hlavne na:

- uznanie spoločných referenčných úrovní jadrovej bezpečnosti pre realizáciu v EÚ, vychádzajúc zo širokej odbornej kvalifikácie národných orgánov členských štátov pre otázky jadrovej bezpečnosti;
- vytvorenie skupiny na vysokej úrovni zaoberajúcej sa otázkami jadrovej bezpečnosti a zabezpečenia s úlohou postupne rozvíjať spoločné porozumenie a v konečnom dôsledku vypracovať doplnujúce európske pravidlá o jadrovom zabezpečení a bezpečnosti;
- zabezpečenie, že členské štáty predložia národné plány pre nakladanie s rádioaktívnym odpadom;
- vytvorenie technologických platforiem počas úvodnej fázy RP7 s cieľom zabezpečiť užšiu koordináciu výskumu v rámci národných a priemyselných programov a programov Spoločenstva v oblastiach „udržateľného jadrového štiepenia“ a „geologickej likvidácie odpadu“;
- monitorovanie odporúčaní na zosúladenie národných prístupov k spravovaniu fondov na konečné odstavenie jadrových zariadení z prevádzky s cieľom zabezpečiť prístupenie adekvátnych zdrojov;
- zjednodušenie a zosúladenie postupov udeľovania povolení založených na užšej koordinácii medzi národnými regulač-

nými orgánmi s cieľom zachovať najvyššie štandardy bezpečnosti;

- zabezpečenie väčšej dostupnosti pôžičiek Euratomu za predpokladu aktualizácie stropov v súlade s potrebami trhu, ako to už navrhla Komisia;
- vypracovanie zosúladenej schémy zodpovednosti a mechanizmov na zabezpečenie dostupnosti finančných prostriedkov v prípade škody spôsobenej jadrovou haváriou;
- poskytnutie nového impulzu pre medzinárodnú spoluprácu, najmä prostredníctvom užšej súčinnosti s MAAE, NEA, dvojstranných dohôd s krajinami, ktoré nie sú členmi EÚ, a obnovenie pomoci susediacim krajinám.

4. Všeobecné poznámky

4.1 EHSV víta návrh Komisie na nový objasňujúci jadrový program. Energetické prostredie sa za 10 rokov od jeho uverejnenia veľmi vyvinulo. Predovšetkým v niekoľkých posledných rokoch nový a dramatický vývoj upriamil pozornosť na tri aspekty energetickej politiky – bezpečnosť dodávok, konkurencieschopnosť a rozumné ceny, ako aj životné prostredie, hlavne klimatické zmeny. EÚ reagovala na očividné problémy a výzvy návrhom pre európsku energetickú politiku. V tejto súvislosti je potrebné vykonať analýzy a pokročiť v návrhoch na tému jadrovej energie. To umiestňuje jadrovú energiu na globálnu energetickú scénu a poskytuje potrebné informácie pre definíciu energetickej politiky pre Európu a diskusiu o nej.

4.2 Vo svojom stanovisku „Význam jadrovej energie pre výrobu elektrickej energie“ z roku 2004 EHSV navrhol, aby „sa vykonalo úsilie na získanie informácií o skutočných problémoch v jadrovom priemysle: bezpečnosť dodávok, odstránenie emisií CO₂, konkurencieschopné ceny a nakladanie s vyhoveným palivom a jeho bezpečnosť, aby mohla organizovaná občianska spoločnosť uskutočniť kritickú analýzu obsahu diskusií o týchto otázkach“. Nový PINC tieto informácie poskytuje a EHSV do veľkej miery súhlasí s analýzou a opisom, ktoré sú predložené v oznámení Komisie. Je tu rozobraná väčšina základných aspektov týkajúcich sa jadrovej energie a podľa názoru výboru sú správne opísané. Komisia navyše upozornila na niektoré aspekty jadrovej energie, ktoré by sa mali zobrať do úvahy.

4.3 Jadrová energia, ktorej podiel predstavuje 31 % elektriny a 15 % celkovej spotreby primárnej energie v roku 2004 v EÚ, zohráva kľúčovú úlohu na energetickom trhu. Jadrová energia takisto úplne splňa ciele energetickej politiky EÚ. Cena jadrovej energie je v súčasnosti zreteľne konkurencieschopná, obzvlášť keď sa používa ako energia pri základnom zatažení. Závislosť na vonkajších zdrojoch je malá a zdroje paliva sú diverzifikované a zabezpečené, čo zodpovedá požiadavkám bezpečnosti dodávok. Jadrová energia predstavuje najväčší zdroj energie v podstate bez emisií oxidu uhličitého (CO₂) v Európe (pozri bod 4.8 nižšie).

4.4 Väčšia energetická efektívnosť vrátane kombinovanej výroby tepla a elektrickej energie, a teda obmedzený dopyt, je hlavnou odpoveďou na výzvy energetickej politiky. Stále je potrebný veľký počet investícií do výroby elektriny v EÚ, aby sa nahradili staré elektrárne a prípadne aby sa vyhovelo dodatočnému dopytu, pretože technologický vývoj môže viesť k zvýšenému podielu elektriny v celkovom dopyte po energii.

4.4.1 Zo strednodobého a dlhodobého hľadiska je možné, že nové energetické technológie ako vodíková technológia, tepelné čerpadlá, elektrické autá a pod. zvýšia dopyt po elektrine ako podielu z celkového dopytu po energii rýchlejšie, ako to dokážeme momentálne odhadnúť. Tento typ vývoja by mohol udeliť jadrovej energii v energetickej paleta EÚ ešte dôležitejšie miesto, ako má doteraz.

4.5 Výbor poukazuje na existujúce plány predĺžiť životnosť jadrových elektrární, ktoré prekročili dobu komerčného využitia stanovenú na 30 až 40 rokov. Dokument Komisie sa problémom starnutia jadrových elektrární v Európe nezaoberal podrobne, a preto je nevyhnutná ďalšia analýza. Komisia pritom uvádza, že vzhľadom na to, že „pre vlády v niektorých členských štátoch stále zostávajú určité finančné a environmentálne riziká, ako je zodpovednosť za zariadenia na dlhodobú likvidáciu a nakladanie s rádioaktívnym odpadom“, je potrebné v budúcnosti v tejto oblasti ešte prijať patričné opatrenia.

4.6 V ideálnom prípade by tieto nové investície boli v súlade s cieľmi bezpečnosti dodávok, konkurencieschopnosti a boju proti klimatickým zmenám. Vzhľadom na charakteristiky a potenciál iných druhov výroby energie sa očakáva predĺženie životnosti existujúcich jadrových elektrární, ako aj nové investície. V tomto bode súhlasí výbor s Komisiou.

4.7 Podľa názoru Komisie by zdroje uránu mali vydržať 85 rokov pri dnešnej úrovni spotreby. Rôzne zdroje poskytujú nejednotné informácie o tejto otázke, pohybujúce sa od 85 do 500 rokov. Keďže dostupnosť paliva je dôležitá pre bezpečnosť dodávok energie, Komisia by mala poskytnúť podrobnejšie informácie o dostupnosti jadrového paliva.

4.8 Keď porovnáваме vplyv na životné prostredie rôznych zdrojov energie, je dôležité ohodnotiť celkový vplyv na životné prostredie celého procesu od dodávok surovín, cez produkciu, prepravu a výrobu energie, až k fáze recyklácie a likvidácie. Svetová energetická rada (World Energy Council – WEC) uverejnila správu (Porovnanie energetických systémov, ktoré využívajú hodnotenie životného cyklu, WEC, júl 2004), v ktorej sa objavili a ohodnotili početné existujúce štúdie o hodnotení životného cyklu. Správa ukazuje, že emisie CO₂ na kWh elektriny vyrobenej jadrovou energiou sú nízke a na rovnakej úrovni ako tie z elektrární využívajúcich vzduch, biomasu alebo vodu, pričom

úroveň bola 1-5 % emisií vyprodukovaných elektrárnami na uhlie.

4.9 Je preto nevyhnutné zobrať do úvahy cenný prínos jadrovej energie k tomu, aby sa bolo možné vyhnúť skleníkovým plynom. Pokiaľ berieme do úvahy súčasnú zmes energií, vďaka využívaniu jadrovej energie v EÚ sa každoročne zabránilo emisii približne 600 miliónov ton CO₂. Na celom svete je táto úroveň zhruba 2 miliardy ton CO₂. To sa rovná celkovému množstvu emisií CO₂ vo Francúzsku, Nemecku a Veľkej Británii. Ak sa bude pokračovať v plánovanom rušení jadrových zariadení v niektorých členských štátoch, veľký počet súčasných európskych jadrových elektrární sa bude musieť nahradiť inými neznečisťujúcimi zdrojmi energie. Navyše ak sa existujúce jadrové elektrárne na konci životného cyklu nenahradia novými elektrárnami, všetky potreby jadrovej energie musia byť zo strednodobého hľadiska nahradené inou neznečisťujúcou energiou.

4.10 Po rozhodnutí Európskej rady o redukcii skleníkových plynov do roku 2020 a ďalej, je zrejmé, že všetky ďalšie kapacity výroby energie s nízkymi emisiami uhlíka, či už ide obnoviteľné energie, jadrovú energiu, alebo prípadne čisté uhlie, by mali nahradiť kapacity s emisiami CO₂ a znásobiť tak celkovú elektrinu s nízkymi emisiami uhlíka. Konkrétne ak sa nezachová prinajmenšom súčasný podiel jadrovej energie až kým budú k dispozícii nové energetické riešenia, klimatické a iné energetické politické ciele nebudú môcť byť splnené hospodársky prijateľným spôsobom. Na druhej strane je očividné, že narastajúci podiel jadrovej energie spolu s obnoviteľnou energiou by predstavoval lepšiu nákladovú efektívnosť pri boji proti klimatickým zmenám.

4.11 EHSV podporuje cieľ týkajúci sa internalizácie externých nákladov pre ceny všetkých trhových činností v oblasti energie a v ostatných oblastiach. Podľa štúdie o externých nákladoch (ExternE) ⁽³⁾ Komisie sú externé náklady na jadrovú energiu okolo 0,4 centov za kWh. Podľa odhadov sú zodpovedajúce externé náklady na výboru energie prostredníctvom elektrární na uhlie okolo 10 krát vyššie, v prípade biomasy niekoľkokrát vyššie, pri veternej energii nižšie a pri vodnej energii na rovnakej úrovni ako pri jadrovej energii.

4.12 Komisia upozorňuje, že kľúčovou otázkou je, či jadrová energetika vyžaduje politické zásahy. So všetkými čistými energetickými technológiami by sa malo zaobchádzať rovnako. Mali by sa nájsť mechanizmy na podporu výskumu reaktorov ďalšej generácie a súvisiaceho palivového cyklu. Môže sa uvažovať o dotáciách, ale na účely nového rozvoja – pilotných projektov. Tradičná jadrová energetika nepotrebuje finančnú podporu a nemala by byť dotovaná.

⁽³⁾ Externé náklady – výsledky výskumu o sociálnych a environmentálnych škodách spôsobených elektrinou a prepravou, Európska komisia, 2003.

4.13 Komisia považuje verejnú mienku a vnímanie jadrovej energie verejnosťou za prvoradé pre budúcnosť jadrovej politiky. Výbor s týmto názorom súhlasí, ale pripomína, že prijímanie jadrovej energie je v jednotlivých štátoch značne odlišné. Treba zlepšiť dostupnosť informácií pre verejnosť a zvýšiť transparentnosť rozhodovacích procesov, keďže z prieskumov vyplýva, že verejnosť v krajinách EÚ nemá dostatok informácií o jadrovej energii. Tu by Komisia mohla zohrať dôležitú úlohu. Potrebné sú však aj praktické opatrenia, ktoré by reagovali na obavy verejnosti, ako už EHSV zdôraznil mnohokrát v minulosti.

4.14 Výbor chce poukázať na neustávajúci význam EÚ pri rozvíjaní čo najpokročilejšieho rámca jadrovej energetiky v členských štátoch, ktoré sa rozhodli využívať tento typ energie, v súlade s najvyššími normami zabezpečenia, bezpečnosti a nešierenia, ako to požaduje Zmluva o Euratome.

4.15 Najviac naliehavou otázkou je vyriešiť problém rádioaktívneho odpadu, najmä konečnej likvidácie vyhojeného jadrového paliva, pre ktoré existujú technológie, no chýbajú politické rozhodnutia. Táto dôležitá otázka sa týka dopadov na životné prostredie a zdravie obyvateľstva ako aj akceptácie jadrovej energie zo strany verejnosti. V PINC sa poznamenáva, že žiadna krajina doteraz v praxi nezrealizovala navrhované konečné riešenie. Napriek tomu možno zaznamenať pokrok vo Fínsku, kde bolo zvolené miesto skládky, ako aj vo Švédsku a Francúzsku, kde boli podniknuté významné kroky k výberu miesta.

4.16 Výbor takisto súhlasí s Komisiou v ďalších otázkach, ktorým stále treba venovať pozornosť na úrovni EÚ. Ide o bezpečnosť v súvislosti s jadrovou energiou a žiarením, ktorá má v Európe úspešnú tradíciu, ako aj o zabezpečenie financovania vyradovania jadrových zariadení z prevádzky.

4.17 V PINC sa nespomína nová hrozba, ktorou je terorizmus. Ten predstavuje vážnu hrozbu pre jadrové elektrárne, pre mnohé ďalšie priemyselné zariadenia, ako aj pre verejné budovy na celom svete. Všetky nové jadrové elektrárne by mali byť projektované tak, aby z nich pri náraze veľkého dopravného lietadla nemohlo uniknúť rádioaktívne žiarenie. Aj technické bezpečnostné systémy a zodpovedajúcu bezpečnostnú kultúru treba budovať a prevádzkovať tak, aby zabraňovali všetkým formám teroristických útokov vo vnútri jadrových elektrární. Komisia by mala v spolupráci so zodpovednými orgánmi a operátormi naštartovať iniciatívy, aby boli v každej jadrovej elektrárni zaistené vhodné opatrenia na prevenciu proti terorizmu.

4.18 Počas horúcich a suchých letných období v minulých rokoch sa do popredia dostala aj otázka dostatku chladiacej vody z riek na použitie v kondenzačných elektrárnach. Tento stav sa doteraz vyskytol iba lokálne a navyše len zriedka a na krátky čas, no v niektorých prípadoch by časom mohol prerásť do vážneho problému. Aj toto hľadisko treba zohľadňovať pri

projektovaní zariadení pre jadrové elektrárne a pri voľbe ich umiestnenia.

4.19 Ďalším problémom je, že po dvoch desaťročiach, keď sa v Európe uplatňovalo takmer moratórium, nie je jadrová energetika veľmi príťažlivá ako možnosť zamestnania či výskumné odvetvie. Z toho vyplývajúci nezaujem študentov a odborníkov spomaľuje všeobecný rozvoj jadrovej energetiky a takisto môže predstavovať bezpečnostné riziko. EHSV súhlasí s názorom Komisie, že EÚ musí disponovať odbornými znalosťami a skúsenosťami v oblasti rádiologickej ochrany a jadrovej technológie, a preto treba venovať pozornosť vzdelávaniu, odbornej príprave a výskumu v týchto odboroch. To isté platí aj o uchovávaní a odovzdávaní poznatkov zo strany generácie vedcov a inžinierov, ktorí vybudovali existujúce elektrárne v Európe, keďže v mnohých krajinách v tomto sektore nezačali mnoho rokov pôsobiť žiadni mladší odborníci.

4.20 Komisia nám pripomína, že je vecou každého členského štátu rozhodnúť sa, či bude využívať jadrovú energiu. EHSV podporuje právo každého členského štátu zvoliť si kombináciu vlastných spôsobov výroby energie, vrátane využitia jadra. Toto právo by mala rešpektovať nielen EÚ, ale aj ostatné členské štáty. Avšak rozhodnutia jednej členskej krajiny vplyvajú rozličným spôsobom na situáciu v ostatných krajinách, pričom toto prepojenie sa bude s narastajúcou otvorenosťou vnútorných trhov len zintenzívňovať.

5. Poznámky k návrhom opatrení

5.1 V kapitole 6.5 PINC s názvom Cesta vpred predkladá Komisia na diskusiu návrhy opatrení, ktoré by sa mali vykonávať najmä na úrovni EÚ (pozri bod 3.9). EHSV zastáva k uvedeným návrhom nasledujúci postoj:

5.1.1 EHSV súhlasí so súčasným stanoviskom Komisie, podľa ktorého by sa spoločné referenčné úrovne jadrovej bezpečnosti a ich uplatňovanie v Európskej únii mali opierať o široké odborné znalosti národných orgánov členských štátov pre otázky jadrovej bezpečnosti v spolupráci so združením WENRA (*). Akýkoľvek iný prístup by mohol ohroziť súčasnú vysokú úroveň bezpečnosti v niektorých členských krajinách.

5.1.2 Pri harmonizácii a zlepšovaní nadväznosti na medzinárodné dohovory o jadrovej bezpečnosti by sa mohla využiť skupina na vysokej úrovni zaoberajúca sa otázkami jadrovej bezpečnosti a zabezpečenia, pozostávajúca zo zástupcov príslušných národných orgánov.

5.1.3 EHSV sa nazdáva, že je nutné, aby členské štáty, ktoré využívajú jadrovú energiu, čo najskôr zaviedli do praxe národné plány pre nakladanie s jadrovým palivom a rádioaktívnym odpadom. Národné plány môžu mať výlučne národný prístup, multi-národný prístup, alebo dvojcestný prístup. Akékoľvek iné kroky treba vnímať ako nezodpovedné odsúvanie povinností tejto generácie na našich potomkov.

(*) (Združenie západoeurópskych jadrových regulátorov).

5.1.4 Pri vytváraní partnerstiev medzi verejným a súkromným sektorom pri rozvoji programov európskeho strategického výskumu sa veľmi osvedčili technologické platformy. EHSV podporuje myšlienku Komisie využiť ich v oblasti udržateľného jadrového štiepenia a geologickej likvidácie odpadu. Takisto by tento nástroj mohol pomôcť privábiť do odvetvia mladých vedcov.

5.1.5 Na zabezpečenie plného pokrytia prevádzkových nákladov počas celej doby životnosti reaktorov a na dosiahnutie rovnakých podmienok pre všetkých by mali prevádzkovatelia uvoľniť zdroje v zodpovedajúcej výške, prostredníctvom fondov na konečné odstavenie reaktorov v rámci EÚ ako aj globálne. Výbor však nevidí potrebu úplne zharmonizovať aj riadenie týchto fondov, pokiaľ budú splnené zásady plného a zabezpečeného pokrytia a transparentnosti.

5.1.6 Na to, aby bolo možné lepšie predvídať dĺžku obdobia medzi investovaním a realizáciou pri stavebných projektoch, a umožniť tak presnejšie plánovanie a výpočet nákladov, je potrebné dodržiavať najvyššie bezpečnostné normy a zároveň zjednodušiť postupy udeľovania povolení a postupne ich zharmonizovať prostredníctvom spolupráce medzi národnými regulačnými orgánmi. V žiadnom prípade nemožno robiť ústupky v oblasti bezpečnosti.

5.1.7 EHSV súhlasí s návrhmi Komisie zaktualizovať maximálnu výšku pôžičiek Euratomu a zlepšiť ich dostupnosť. V zásade by sa pri investíciách do všetkých foriem energie mal uplatňovať rovnaký prístup a rovnaké podmienky pokiaľ ide o nástroje financovania, ktoré v ostatných prípadoch poskytuje EIB.

5.1.8 Ak sa má stať jadrová energia prijateľnejšou voľbou, je podľa názoru EHSV jednou z ďalších podmienok vytvorenie zosúladeného systému zodpovednosti za škody, vrátane mechanizmu na zabezpečenie finančných prostriedkov v prípade škody spôsobenej jadrovou haváriou, a to bez toho, aby boli využité verejné finančné prostriedky. Súčasný systém zodpovednosti za spôsobené škody (zodpovednosť za škody do výšky 700 miliónov USD) je nedostatočný. Problémom ako poistiť

extrémne nízku možnosť nehody, ktorá môže viesť k veľmi vážnym a nákladným škodám, sa treba zaoberať otvoreným, konštruktívnym a praktickým spôsobom. Jedným z modelov by mohlo byť vytvorenie poisťovacieho poolu.

5.1.9 EHSV víta návrh dodať nový impulz medzinárodnej spolupráci s IAEA (Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu) a NEA (Agentúra pre jadrovú energiu) a ako aj bilaterálnym dohodám. Veľký dôraz by sa mal klásť na pomoc susedným krajinám.

5.2 EHSV sa nazdáva, že Komisia by sa okrem svojich doterajších návrhov mala pri príprave na ďalšie kroky venovať aj nasledujúcim otázkam:

5.2.1 Upriamiť pozornosť členských štátov na to, že pravdepodobne opäť vzrastú potreby v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy v jadrovej energetike a technológiách, najmä v oblasti jadrovej bezpečnosti. Vzdelávanie je nielen spôsob, ako vychovávať nových odborníkov pre oblasť jadrovej energie, ale tiež spôsob ako zvyšovať povedomie v tejto otázke, čo má veľký význam pri formovaní verejnej mienky.

5.2.2 Skúmanie ďalších možných problémov v rámci investícií do jadrovej energie na otvorenom trhu s energiami, vzhľadom na veľkosť a dlhé obdobia medzi investovaním a realizáciou projektov, ako aj možných riešení založených na nástrojoch trhu.

5.2.3 Európske odvetvie jadrových technológií získalo pozíciu globálneho lídra, ktorý ponúka pracovné miesta na vysokej úrovni a zároveň prispieva k celosvetovej jadrovej bezpečnosti, vzhľadom na doterajšie skvelé výsledky. Ak chceme zachovať toto vedúce postavenie a keďže sa očakáva globálny rozmach investícií do jadrovej energetiky, mal by sa na toto odvetvie vrátane súvisiacej výroby komponentov zamerať nový prístup Komisie k sektorovej politike.

5.3 EHSV na záver takisto víta zámer Komisie častejšie vydávať jadrové objasňujúce programy a poskytovať tak aktuálnejší obraz o situácii v EÚ.

V Bruseli 12. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli zamietnuté v diskusii:

Bod 1.1:

Zmeniť takto:

„V roku 2004 EHSV vo svojom stanovisku ‚Význam jadrovej energie pre výrobu elektrickej energie‘ navrhol, aby sa vykonalo úsilie na získanie informácií o skutočných problémoch v jadrovom priemysle: bezpečnosť dodávok, odstránenie emisií CO₂, konkurencieschopné ceny a nakladanie s vyhoreným palivom a jeho bezpečnosť, aby mohla organizovaná občianska spoločnosť uskutočniť kritickú analýzu obsahu diskusií o týchto otázkach. Nový objasňujúci jadrový program (PINC) niektoré z týchto informácií tieto informácie poskytuje. EHSV do veľkej určitej miery súhlasí s analýzou a opisom, ktoré sú predložené v oznámení Komisie, konštatuje však zároveň, že sa nevenuje niektorým dôležitým témam (pozri o. i. bod 1.6). Je tu rozobraná väčšina základných aspektov týkajúcich sa jadrovej energie a podľa názoru výboru sú správne opísané. Výbor navyše upozornil na niektoré aspekty jadrovej energie, ktoré by sa mali zobrať do úvahy.“

Zdôvodnenie

V súlade s ostatnými pozmeňovacími návrhmi a bodom 1.6 návrhu stanoviska, v ktorom sa poukazuje na to, že niektoré čiastkové aspekty (hrozba terorizmu, chladiaca voda) neboli dostatočne zohľadnené.

Výsledok hlasovania

Počet hlasov za: 49

Počet hlasov proti: 52

Zdržali sa hlasovania: 11

Bod 1.2

Zmeniť takto:

„Jadrová energia, ktorej podiel predstavuje 31 % elektriny a 15 % celkovej spotreby primárnej energie v roku 2004 v EÚ, zohráva kľúčovú úlohu na energetickom trhu. Jadrová energia takisto úplne spĺňa ciele energetickej politiky EÚ. Cena jadrovej energie je v súčasnosti zreteľne konkurencieschopná. Závislosť na vonkajších zdrojoch je malá a zdroje paliva sú diverzifikované a zabezpečené, čo zodpovedá požiadavkám bezpečnosti dodávok. Jadrová energia predstavuje jeden z najväčších zdrojov energie v podstate bez emisií oxidu uhličitého (CO₂) v Európe. Jej ďalšie dôsledky na životné prostredie sú obmedzené a potlačené.“

Zdôvodnenie

V dokumente Komisie sa jadrová energia uvádza ako jeden z najväčších zdrojov energie v podstate bez emisií CO₂, nie ako najväčší. Aj naša citácia by preto mala byť takáto.

K ostatným vplyvom na životné prostredie pozri ostatné pozmeňovacie návrhy.

Výsledok hlasovania (pozn. posledná časť pozmeňovacieho návrhu – vypustenie vety – bola prijatá na plenárnom zasadnutí)

Počet hlasov za: 57

Počet hlasov proti: 60

Zdržali sa hlasovania: 3

Bod 1.3

Zmeniť takto:

„Po rozhodnutí Európskej rady o redukcii skleníkových plynov do roku 2020 a ďalej, je zrejme, že všetky ďalšie kapacity výroby energie s nízkymi emisiami uhlíka, či už ide obnoviteľné energie, jadrovú energiu, alebo prípadne čisté uhlie, by mali nahradiť kapacity s emisiami CO₂ a znásobiť tak celkovú elektrinu s nízkymi emisiami uhlíka. Výbor berie na vedomie vyhlásenie z oznámenia Komisie, podľa ktorého sa „v súčasnosti [...] v Európskej únii viac ako 110 jadrových zariadení nachádza v rozličných etapách konečného odstavenia z prevádzky. Odborníci predpovedajú, že najmenej jednu tretinu zo 152 jadrových elektrární, ktoré sú dnes prevádzkované v rozšírenej Európskej únii, bude nutné definitívne odstaviť z prevádzky do roku 2025 (pričom sa neberie do úvahy žiadne prípadné predĺženie životnosti jadrových elektrární). Keďže Komisia dosiaľ zakazuje výstavbu nových reaktorov, podiel jadrovej energie na výrobe energie pravdepodobne citeľne poklesne. Napriek tomu, ako ukazuje štúdia úradu spoločného kancelára v Nemecku, môžu byť klimatické ciele dosiahnuté. Vyžaduje si to však zvýšené úsilie pri úspore elektrickej energie, pri zvyšovaní energetickej účinnosti a využívaní obnoviteľných zdrojov energie. Konkrétne ak sa nezachová prinajmenšom súčasny podiel jadrovej energie až kým budú k dispozícii nové energetické riešenia, klimatické a iné energetické politické ciele nebudú môcť byť splnené.“

Zdôvodnenie

Vyplýva z textu Komisie a uvedenej štúdie.

Výsledok hlasovania

Počet hlasov za: 49

Počet hlasov proti: 65

Zdržali sa hlasovania: 6

Bod 1.7

Zmeniť takto:

„Členské štáty, ktoré chcú ďalej rozvíjať jadrovú energetiku, môžu mať ďalším problémom je s tým, že po dvoch desaťročiach, keď sa v Európe uplatňovalo takmer moratórium, nie je jadrová energetika nie je veľmi príťažlivá ako možnosť zamestnania či výskumné odvetvie. EHSV súhlasí s názorom Komisie, že EÚ musí disponovať odbornými znalosťami a skúsenosťami v oblasti ochrany pred ožiarovaním a jadrovej technológie, a preto treba venovať pozornosť vzdelávaniu, odbornej príprave a výskumu v týchto odboroch. Za túto oblasť sú zodpovední v prvom rade prevádzkovatelia jadrových zariadení.“

Zdôvodnenie

O moratóriu nemôže byť ani reči a zodpovednosť za vzdelávanie atď. majú v prvom rade podniky, a nie štát, resp. spoločenstvo štátov.

Výsledok hlasovania (iba druhá časť pozmeňovacieho návrhu bola predložená na hlasovanie, prvá časť bola schválená)

Počet hlasov za: 45

Počet hlasov proti: 71

Zdržali sa hlasovania: 2

Bod 3.6.1

Vložiť nový bod 3.6.1:

„Pokiaľ ide o dostupnosť zdrojov uránu, výbor konštatuje, že existujú rozdiely medzi oznámením Komisie a zhrnutím posledne uverejnených štúdií (tzv. „Red Data Books“) Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu (International Atomic Energy Agency – IAEA), zaoberajúcich sa zdrojmi, ťažbou uránu a dopytom. IAEA uvádza, že podľa súčasných prognóz je kapacita zásobovania prírodným uránom – vrátane všetkých súčasných, stanovených, naplánovaných a potenciálnych miest ťažby – dostatočná na pokrytie predpokladaného celosvetového dopytu po uráne do roku 2010, pokiaľ budú zrealizované všetky rozšírenia ťažby a nové začatia ťažby tak, ako boli naplánované a pokiaľ bude ťažba prebiehať na najvyšší výkon. Keďže však význam sekundárnych zdrojov najmä po roku 2015 poklesne, je potrebné pokryť potreby pre prevádzku reaktorov vo väčšej miere z rozširovania doterajších a otvárania nových ložísk alebo využívaním alternatívnych palivových cyklov, pričom oboje je náročný a zdĺhavý proces. Ako podnet na včasné otvorenie nových identifikovaných zdrojov je v blízkej budúcnosti potrebný silný dopyt po uráne. Kvôli dlhým prípravným prácam pri vyhľadávaní a otváraní nových nálezísk (bežne 10 rokov a viac) sa môže stať, že dôjde k situáciám, kedy **nebude** zásobovanie uránom **dostatočné**, čo by spolu s vyčerpaním sekundárnych zdrojov viedlo k zvýšeniu cien uránu. Výbor očakáva, že Komisia tento rozpor objasní.“

Zdôvodnenie

Na zjavné rozdiely by sa malo poukázať, nemali by byť zamlčané.

Výsledok hlasovania

Počet hlasov za: 49

Počet hlasov proti: 65

Zdržali sa hlasovania: 5

Bod 4.1

Zmeniť takto:

„EHSV ~~vít~~berie na vedomie návrh Komisie na nový objasňujúci jadrový program. Energetické prostredie sa za 10 rokov od jeho uverejnenia veľmi vyvinulo. Predovšetkým v niekoľkých posledných rokoch nový a dramatický vývoj upriamil pozornosť na tri aspekty energetickej politiky – bezpečnosť dodávok, konkurencieschopnosť a rozumné ceny, ako aj životné prostredie, hlavne klimatické zmeny. EÚ reagovala na očividné problémy a výzvy návrhom pre európsku energetickú politiku. V tejto súvislosti je potrebné vykonať analýzy a pokročiť v návrhoch na tému jadrovej energie. To umiestňuje jadrovú energiu na globálnu energetickú scénu a poskytuje časť potrebných informácií pre definíciu energetickej politiky pre Európu a diskusiu o nej.“

Zdôvodnenie

Aj sama spravodajkyňa uvádza, že neboli spomenuté všetky aspekty (napr. hrozba terorizmu a pod.).

Výsledok hlasovania

Počet hlasov za: 50

Počet hlasov proti: 69

Zdržali sa hlasovania: 2

Bod 4.5

Zmeniť takto:

„V ideálnom prípade by tieto nové investície bol v súlade s cieľmi bezpečnosti dodávok, konkurencieschopnosti a boju proti klimatickým zmenám. Vzhľadom na charakteristiky a potenciál iných druhov výroby energie berie EHSV na vedomie diskusie – prebiehajúce v niektorých členských štátoch – ~~sa očakáva~~ o predĺženie životnosti existujúcich jadrových elektrární, ako aj o nových investíciách. ~~V tomto bode súhlasí výbor s Komisiou.~~“

Zdôvodnenie

Predkladateľ pozmeňovacieho návrhu nevie, kde v dokumente Komisie sa uvádza, že by sa očakávalo predĺženie životnosti. Tento výrok je čistá špekulácia.

Pozri aj bod 1.5, zmenený na schôdzi odbornej sekcie, v ktorom vyslovujeme obavy v súvislosti s možným predĺžením životnosti.

Výsledok hlasovania

Počet hlasov za: 50

Počet hlasov proti: 67

Zdržali sa hlasovania: 6

Bod 4.6

Doplniť takto:

„Podľa názoru Komisie by zdroje uránu mali vydržať 85 rokov pri dnešnej úrovni spotreby. Rôzne zdroje poskytujú nejednotné informácie o tejto otázke, pohybujúce sa od 85 do 500 rokov. Keďže dostupnosť paliva je dôležitá pre bezpečnosť dodávok energie, Komisia by mala poskytnúť podrobnejšie informácie o dostupnosti jadrového paliva. Súčasne je potrebné ešte raz poukázať na skutočnosť, že existujú obrovské rozdiely v názoroch na dostupnosť zdrojov uránu.“

Zdôvodnenie

Vyplýva zo samotného znenia.

Výsledok hlasovania

Počet hlasov za: 55

Počet hlasov proti: 68

Zdržali sa hlasovania: 0

Bod 4.8

Zmeniť takto:

„Je preto nevyhnutné zobrať do úvahy cenný prínos jadrovej energie k tomu, aby sa bolo možné vyhnúť skleníkovým plynom. Pokiaľ berieme do úvahy súčasnú zmes energií, vďaka využívaniu jadrovej energie v EÚ sa každoročne zabránilo emisii približne 600 miliónov ton CO₂. Na celom svete je táto úroveň zhruba 2 miliardy ton CO₂. To sa rovná celkovému množstvu emisií CO₂ vo Francúzsku, Nemecku a Veľkej Británii. Ak sa bude pokračovať v plánovanom rušení jadrových zariadení v niektorých členských štátoch, veľký počet súčasných európskych jadrových elektrární sa bude musieť nahradiť inými neznečisťujúcimi zdrojmi energie, opatreniami na zvýšenie energetickej účinnosti resp. úspornými opatreniami. Navyše ak sa existujúce jadrové elektrárne na konci životného cyklu nenahradia novými elektrárnami, všetky potreby jadrovej energie musia byť zo strednodobého hľadiska nahradené inou neznečisťujúcou energiou, opatreniami na zvýšenie energetickej účinnosti resp. úspornými opatreniami.“

Zdôvodnenie

Musíme rozmýšľať v širších dimenziách než len nahrádzať jedného producenta druhým. Na to už EHSV viackrát poukazyval.

Ďalšie poznámky predkladateľa pozmeňovacieho návrhu: žiadal som spravodajkyňu, aby podložila svoje údaje týkajúce sa úspory CO₂, keďže v pracovnom dokumente boli – s uvedením zdroja – vyčíslené na 300 miliónov ton. Bohužiaľ tak neurobila!

Výsledok hlasovania

Počet hlasov za: 61

Počet hlasov proti: 61

Zdržali sa hlasovania: 2

Bod 4.9

Doplniť takto:

„Po rozhodnutí Európskej rady o redukcii skleníkových plynov do roku 2020 a ďalej, je zrejmé, že všetky ďalšie kapacity výroby energie s nízkymi emisiami uhlíka, či už ide o obnoviteľné energie, jadrovú energiu, alebo prípadne čisté uhlie, by mali nahradiť kapacity s emisiami CO₂ a znásobiť tak celkovú elektrinu s nízkymi emisiami uhlíka. Konkrétne ak sa nezachová prinajmenšom súčasný podiel jadrovej energie až kým budú k dispozícii nové energetické riešenia, klimatické a iné energetické politické ciele nebudú môcť byť splnené hospodársky prijateľným spôsobom. Na druhej strane je očividné, že narastajúci podiel jadrovej energie spolu s obnoviteľnou energiou by predstavoval lepšiu nákladovú efektívnosť pri boji proti klimatickým zmenám. Na druhej strane ukazujú štúdie (úrad spolkového kancelára v Nemecku), že klimatické ciele môžu byť dosiahnuté, vyžaduje si to však zvýšené úsilie pri úspore elektrickej energie, pri zvyšovaní energetickej účinnosti a využívaní obnoviteľných zdrojov energie.“

Zdôvodnenie

Vyplýva zo znenia pozmeňovacieho návrhu.

Výsledok hlasovania

Počet hlasov za: 58

Počet hlasov proti: 65

Zdržali sa hlasovania: 1

Bod 4.11.1

Vložiť nový bod 4.11.1:

„Komisia uvádza, že zodpovednosť za jadrové havárie v starých členských štátoch EÚ-15 sa riadi Parížskym dohovorom z roku 1960, ktorý vytvoril zosúladený medzinárodný systém zodpovednosti za jadrové havárie, ktorý v súčasnosti obmedzuje zodpovednosť prevádzkovateľov v prípade jadrových havárií na približne 700 miliónov USD.“ EHSV už v tejto skutočnosti vidí nepriamu subvenciu jadrovej energie a vyzýva k tomu, aby boli prevádzkovatelia zaviazaní niesť zodpovednosť za všetky prípadné škody prostredníctvom dostatočného poistenia.“

Zdôvodnenie

Počas schôdzy študijnej skupiny poukázala spravodajkyňa na to, že je možné a potrebné nájsť riešenie. Text to však takto jasne neuvádza. Pozmeňovací návrh by mal dosiahnuť práve tento cieľ.

Poznámka: Autá v Nemecku sú v rámci zodpovednosti za spôsobené škody poistené celkovo na 100 miliónov EUR, jadrové elektrárne naproti tomu v pomere k možným škodám len na smiešnych 700 miliónov USD!

Výsledok hlasovania

Počet hlasov za: 41

Počet hlasov proti: 44

Zdržali sa hlasovania: 3

Bod 4.14

Zmeniť takto:

~~„Najviac naliehavou otázkou je vyriešiť problém rádioaktívneho odpadu, najmä konečnej likvidácie vyhojeného jadrového paliva, pre ktoré existujú technológie, no chýbajú politické rozhodnutia. Táto dôležitá otázka sa týka dopadov na životné prostredie a zdravie obyvateľstva ako aj akceptácie jadrovej energie zo strany verejnosti. V PINC sa poznamenáva, že žiadna krajina doteraz v praxi nezrealizovala navrhované konečné riešenie. Napriek tomu možno zaznamenať pokrok vo Fínsku, kde bolo zvolené miesto skládky, ako aj vo Švédsku a Francúzsku, kde boli podniknuté významné kroky k výberu miesta.“~~

Zdôvodnenie

Tento problém nie je nikde technologicky vyriešený.

Výsledok hlasovania

Počet hlasov za: 55

Počet hlasov proti: 69

Zdržali sa hlasovania: 4

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Líniové konferencie – Dohovor OSN“

KOM(2006) 869 v konečnom znení – 2006/0308 (COD)

(2007/C 256/12)

Rada sa 20. marca 2007 rozhodla podľa článku 80 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Grémium Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru poverilo 14. februára 2007 odbornú sekciu pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť vypracovaním návrhu tohto stanoviska.

Vzhľadom na naliehavosť témy bola Dr. Bredima-Savopoulou rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 437. plenárnom zasadnutí 11. – 12. júla 2007 (schôdzi z 11. júla) vymenovaná za hlavnú spravodajkyňu. Výbor prijal 86 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti, nasledujúce stanovisko:

1. Záver

1.1 EHSV súhlasí s navrhovaným zrušením nariadenia (EHS) č. 954/79, ktoré je nevyhnutným dôsledkom zrušenia nariadenia (EHS) č. 4056/86 (ktoré stanovuje skupinovú výnimku pre združenia lodných prepravcov). EHSV berie na vedomie, že tieto dve nariadenia tvorili spolu právny balík.

1.2 Nariadenie (EHS) č. 954/79 sa týka prístúpenia členských štátov k Dohovoru OSN o kódexe rokovania líniových konferencií (ďalej „kódex UNCTAD“ alebo „kódex“) alebo jeho ratifikácie nimi. EHSV v tejto súvislosti upozorňuje na skutočnosť, že kódex správania lodných prepravcov UNCTAD ratifikovalo 81 krajín sveta, vrátane nových motorov svetového obchodu (napr. Čína, India, Rusko a Brazília) a taktiež aj Austrália, Kanada, Japonsko, Nigéria, Mexiko, Indonézia, Saudská Arábia a Singapur. Kódex rovnako ratifikovalo šesťnásť členských krajín EÚ. Okrem toho dnes pravidelná lodná doprava prepravuje 60 % celkovej hodnoty medzinárodného obchodu, a to najmä prostredníctvom kontajnerov. Preto by prípadné dosahy zrušenia nariadenia (EHS) č. 954/79 [rovnako ako nariadenia (EHS) č. 4056/86] bezpochyby nemali byť podceňované.

1.3 EHSV najmä vyzýva Komisiu, aby objasnila medzinárodné právne postavenie prepravcov z EÚ po zrušení nariadenia (EHS) č. 954/79. Vzhľadom na význam integrovanej námornej politiky EÚ pre úlohu EÚ v celosvetovom hospodárstve, a vzhľadom na význam lodiarskeho priemyslu, vrátane lodiarskeho priemyslu EÚ, v obchode EÚ a celosvetovom obchode, sa EHSV domnieva, že pri takomto zrušení je potrebné postupovať obzvlášť opatrne a je potrebné venovať osobitnú pozornosť prípadným dozvukom tak na európskej, ako aj na celosvetovej úrovni. Pokiaľ ide o predložený návrh Komisie na zrušenie nariadenia (EHS) č. 954/79, EHSV sa prikláňa k názoru, že nezohľadňuje tieto dva aspekty: a) je potrebné zabrániť diskriminácii medzi združeniami prepravcov z EÚ (v súlade s článkom 12 Zmluvy o ES) a b) je potrebné zabezpečiť konkurencieschopnosť združení lodných prepravcov (vrátane malých a stredných) z EÚ (v súlade s obnovenou Lisabonskou stratégiou).

1.4 V súlade so svojimi predchádzajúcimi stanoviskami a stanoviskami Európskeho parlamentu, vyzýva EHSV Komisiu aby sa zaoberala následkami (politickými, právnymi aj praktickými), ktoré by vyplývali zo zrušenia nariadenia (EHS) č. 4056/86 ako aj nariadenia (EHS) č. 954/79 a zabránila tak negatívnym vplyvom na jej záujmy v oblasti lodnej prepravy na medzinárodnej úrovni.

1.5 EHSV to vníma tak, že usmernenia vysvetľujúce uplatňovanie pravidiel hospodárskej súťaže ES na lodnú prepravu po zákaze poskytovania služieb združeniami lodných prepravcov z a do EÚ od 18.10.2008 by lodným prepravcom umožnili najmä uskutočnenie vlastného hodnotenia ich dohovorov uzatvorených v rámci pravidiel hospodárskej súťaže ES. Následne sa EHSV domnieva, že je nepravdepodobné, aby sa takéto usmernenia zaoberali medzinárodnými (politickými, právnymi a praktickými) dosahmi zrušenia nariadenia (EHS) č. 954/79. EHSV, ako aj Európsky parlament, však vo svojich predchádzajúcich stanoviskách opakovane žiadali Komisiu, aby vypracovala analýzu týchto dôsledkov a zväzili ich pri vytváraní nového režimu v budúcnosti. EHSV preto žiada, aby bol v príhodnom čase konzultovaný na tému návrhu usmernení týkajúcich sa uplatňovania pravidiel hospodárskej súťaže ES v námornej preprave, a aby mal príležitosť vyjadriť sa k týmto usmerneniam.

1.6 Hoci výbor súhlasí so zrušením nariadenia (EHS) č. 954/79, nechápe, prečo je nutné nariadenie zrušiť tak rýchlo, ešte pred tým, ako budú riadne prehodnotené a vyriešené medzinárodné následky nedávnych európskych politík týkajúcich sa lodnej prepravy.

2. Úvod

2.1 Priemysel zaoberajúci sa námornou prepravou kontajnerových nákladov je kľúčovým faktorom európskeho hospodárstva. Námorná kontajnerová preprava predstavuje 40 % hodnoty vonkajšieho obchodu EÚ. Traja najväčší prepravcovia v celosvetovom meradle sú európske podniky a trasy spájajúce Áziu a Európu, spolu s trasami spájajúcimi Áziu a USA, sú

najdôležitejšími dopravnými cestami⁽¹⁾. Okrem toho v súčasnosti existuje 150 združení pravidelnej lodnej prepravy na celom svete, z ktorých 28 pôsobí na trasách vedúcich do a vývozu z EÚ. Členské štáty, ktorých lodný prepravcovia prevádzkujú pravidelnú lodnú dopravu sú, okrem iných, Dánsko, Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Spojené kráľovstvo, Pobaltské krajiny a Cyprus. Podľa posledných dostupných údajov⁽²⁾ je prostredníctvom pravidelných služieb, vrátane združení lodných prepravcov, prepravovaných 60 % celkovej hodnoty medzinárodného námorného obchodu a 25 % z 5,9 miliárd ton prepravovaných po mori.

2.2 Cieľom tohto návrhu je zrušiť nariadenie Rady (EHS) č. 954/79 z 15. mája 1979 týkajúce sa ratifikácie alebo prístupu členských štátov k Dohovoru OSN o kódexe rokovania líniových konferencií. Súčasný návrh je výsledkom zrušenia nariadenia (EHS) č. 4056/86, ktoré stanovuje skupinovú výnimku pre združenia lodných prepravcov prostredníctvom nariadenia Rady (ES) č. 1419/2006 z 25. septembra 2006. Nariadenie (ES) č. 1419/2006 tiež mení rozsah pôsobnosti nariadenia (ES) č. 1/2003 tak, aby zahŕňal aj kabotáž a medzinárodné trampové služby.

2.3 Dohovor OSN o kódexe rokovania líniových konferencií (Ženeva 6. apríla 1974) bol vypracovaný pod záštitou Konferencie OSN o obchode a rozvoji (UNCTAD) s cieľom ustanoviť harmonizovaný medzinárodný rámec činností združení lodných dopravcov. Tento kódex UNCTAD bol prijatý aby sa vyhovelo oprávneným požiadavkám rozvojových krajín na väčšie zapojenie ich nákladných lodí do pravidelnej nákladnej lodnej prepravy. Bol výsledkom zdĺhavých multilaterálnych rokovaní medzi rozvinutými a rozvojovými krajinami⁽³⁾. Dohodnutý pomer prerozdelenia nákladu medzi dopravnými spoločnosťami krajín na oboch koncoch obchodného reťazca a dopravnými protekcionistickými trendy. Nariadenie (EHS) č. 954/79 malo za cieľ zosúladiť mechanizmus tohto kódexu so zásadami Zmluvy o ES:

2.4 Medzi členské krajiny, ktoré ratifikovali kódex UNCTAD alebo k nemu pristúpili patria: Belgicko, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Malta, Nemecko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Spojené kráľovstvo, Španielsko, Švédsko a Taliansko. Nórsko, ktoré je členom EHP, tiež pristúpilo ku kódexu.

2.5 Pokiaľ sa teda uvažuje o zrušení systému združení lodných prepravcov v EÚ, Európsky parlament sa už vo svojich dvoch stanoviskách (z rokov 2005 a 2006) vyjadril, že presadenie nariadenia⁽⁴⁾ (ktorým sa zrušuje nariadenie (EHS) č. 4056/86) vytvorí právny konflikt pokiaľ ide o prístupenie

určitých členských štátov k UNCTAD kódexu správania sa lodných prepravcov. Odporúča sa, aby členské štáty odstúpili od tohto kódexu, avšak nie je možné uložiť to ako povinnosť. Vzhľadom na situáciu je potrebné stanoviť jasný postup na riešenie takýchto konfliktov, ktoré môžu vzniknúť v rámci medzinárodného práva. Európska komisia by mala Európskemu parlamentu predložiť jasný prehľad postoja tretích krajín (Čína, USA, Kanada, Japonsko, Singapur a India) pokiaľ ide o novú politiku EÚ v oblasti pravidelnej nákladnej lodnej dopravy (prijatie, prispôsobenie, opozícia, negatívne vplyvy) a ich ochoty prispôbiť ich vlastné systémy. Komisia by mala podrobne preskúmať obchodné a politické dôsledky odmietnutia kódexu UNCTAD. Rovnako by Komisia mala preskúmať, či je potrebné zmeniť a doplniť alebo zrušiť iné právne predpisy ES, ako napríklad nariadenie Rady (EHS) č. 4055/86 z 22. decembra 1986, ktorým sa uplatňuje zásada slobody poskytovať služby na námornú dopravu medzi členskými štátmi a medzi členskými štátmi a tretími krajinami⁽⁵⁾. Okrem toho vyzýva Európsky parlament Komisiu⁽⁶⁾, aby nerušila článok 9 nariadenia (EHS) č. 4056/86 (ktorý stanovuje riešenie prípadných konfliktov medzi právnymi predpismi Spoločenstva a právnymi predpismi tretích krajín prostredníctvom konzultácie), najmä vzhľadom na skutočnosť, že sa Komisia chce zaoberať revíziou pravidiel hospodárskej súťaže v oblasti námornej dopravy. Napriek odporúčaniam Európskeho parlamentu však bol článok 9 zrušený spolu s celým nariadením (EHS) č. 4056/86, zatiaľ čo ešte stále chýba požadované dôkladné prehodnotenie právnych a politických dôsledkov zrušenia systému združení lodných prepravcov v EÚ.

2.6 EHSV sa taktiež venoval otázke zrušenia nariadenia (EHS) č. 4056/86 a prijal dve stanoviská, konkrétne v rokoch 2004 a 2006. Okrem toho si v júli 2006 EHSV vyhradil právo zmeniť svoje stanovisko k navrhovanému zrušeniu nariadenia (EHS) č. 4056/86 podľa toho, či jeho zrušenie bude mať trvalé následky. Podľa tohto stanoviska „systém združení [...] ešte stále podlieha mnohostranným a dvojstranným dohodám, v ktorých sú zmluvnými stranami členské štáty EÚ a Spoločenstvo.“ EHSV tiež vzal na vedomie názor Komisie, že „v dôsledku týchto dohôd by malo byť zrušenie nasledujúcich ustanovení nariadenia č. 4056/86 (t. j. článku 1 ods. 3 body b) a c), články 3 a 8 a 26) odložené o dva roky, aby bolo možné zrušiť alebo zrevizovať tieto zmluvy s tretími krajinami“. EHSV vtedy vyjadril presvedčenie, že „Komisia by pri rušení nariadenia č. 4056/86 mala tiež vziať do úvahy záujmy malých a stredných podnikov. Malé a stredné podniky tvoria základ hospodárstva EÚ a zohrávajú významnú úlohu v kontexte obnovenej Lisabonskej stratégie. Trhy by mali ostať otvorené súčasne a potenciálnej hospodárskej súťaži, nevylučujúc malých a stredných lodných dopravcov.“ Nakoniec EHSV trval na tom, že „hoci zlučovanie môže mať pozitívny vplyv na priemysel EÚ (zvýšenie výkonnosti, úspory z rozsahu, zníženie nákladov), je potrebné zabrániť tomu, aby zlučovanie – ktoré môže nasledovať po zrušení nariadenia č. 4056/86 – malo za následok zníženie počtu subjektov na príslušných trhoch, t. j. menšiu hospodársku súťaž“.

(1) Konečná správa Global Insight o uplatňovaní pravidiel hospodárskej súťaže na lodnú prepravu, október 2005.

(2) UNCTAD – 2003, Clarksons – 2003.

(3) Ú. v. ES C 157, 28.6.2005.

(4) Správa Európskeho parlamentu A6-0217/2006 z 22. júna 2006.

(5) Ú. v. ES L 378, 31.12.1986, s. 1.

(6) Správa Európskeho parlamentu A6-0314/2005 z 24. októbra 2005.

3. Návrh Európskej komisie

3.1 Návrh nariadenia pozostáva len z dvoch článkov, t. j. článku 1, ktorým sa zrušuje nariadenie (EHS) č. 954/79 a článku 2, týkajúceho sa nadobudnutia účinnosti nového nariadenia, t. j. 18. októbra 2009.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV sa otázkou pravidiel hospodárskej súťaže v námornej preprave a najmä otázkou združení lodných prepravcov podrobne zaoberal v priebehu viac ako dvoch desaťročí a vyjadril rozdielne názory na otázku výhod zrušenia skupinovej výnimky pre združenia lodných prepravcov. Po zrušení nariadenia (EHS) č. 4056/86 prostredníctvom nariadenia (ES) č. 1419/2006 budú združenia lodných prepravcov poskytujúcich prepravu z a do EÚ od 18. októbra 2008 zakázané.

4.2 Nariadenie (EHS) č. 4056/86 a nariadenie (EHS) č. 954/79 tvorili právny balík, pričom druhé z nich bolo prijaté kvôli tomu, že niektoré členské štáty ratifikovali kódex UNCTAD. Preto si zrušenie nariadenia (EHS) 4056/86 vyžaduje aj zrušenie nariadenia (EHS) č. 954/79. Výsledkom je, že EHSV – ktorý pôvodne vyjadril výhrady voči zrušeniu nariadenia (EHS) č. 4056/86, ale bol neskôr nútený ho akceptovať, hoci varoval pred následkami tohto rozhodnutia – nemá inú možnosť, len kvôli zjednodušeniu právnych predpisov EÚ súhlasiť s navrhovaným zrušením nariadenia (EHS) č. 954/79. Rovnako ako pri návrhu na zrušenie nariadenia (EHS) č. 4056/86 by však EHSV opätovne rád zdôraznil, že je potrebné detailne sa zaoberať otázkou možných právnych a/alebo politických následkov (prípadne negatívnych vplyvov), ktoré môžu vyplývať zo zrušenia nariadenia (EHS) č. 954/79. EHSV však podotýka, že sa zdá, že návrh na zrušenie nariadenia (EHS) č. 954/79 opäť nezohľadňuje prehodnotenie potenciálnych politických, právnych a praktických problémov, ktoré môžu vzniknúť jeho zrušením. Hoci nespochybňuje potrebu zrušenia nariadenia (EHS) č. 954/79 ako takú, keďže vyplýva zo zrušenia nariadenia (EHS) č. 4056/86, EHSV napriek tomu zastáva a opäť raz opakuje názor, že by sa EÚ mala zaoberať prípadnými možnými politickými, právnymi a praktickými dozvkami.

4.3 Kódex UNCTAD a koncept združení lodných prepravcov sú uvádzané v *acquis communautaire* a iných právnych nástrojoch, ktoré EÚ prijala. Tvorí napríklad základ nariadenia (EHS) č. 4055/86, nariadenia (EHS) 4058/86 (?), ako aj nariadenia (ES) č. 823/2000 o prepravných lodných spoločnostiach (konzorciách). Okrem toho na kódex konkrétne odkazujú aj niektoré

(?) Nariadenie Rady (EHS) č. 4055/86 z 22. decembra 1986 (ktorým sa uplatňuje zásada slobody poskytovať služby na námornú dopravu medzi členskými štátmi a medzi členskými štátmi a tretími krajinami) je založené na kódexe UNCTAD. Článok 4 ods. 1 písm. a) a b) nariadenia stanovuje vypršanie platnosti existujúcich dohôd o delbe nákladu, pričom priamo odkazuje na kódex UNCTAD; Nariadenie Rady (EHS) č. 4058/86 z 22. decembra 1986 (o koordinovaných opatreniach na zabezpečenie voľného prístupu k nákladom v námornej doprave) je založené na kódexe správania sa združení lodných prepravcov. Článok 1 nariadenia stanovuje použitie rôznych postupov v závislosti od toho, či je činnosť realizovaná v súlade s kódexom alebo nie. Ú. v. ES L 378, 31.12.1986, s. 4.

bilaterálne dohovory, ako napríklad zmluva medzi EÚ a Ruskom [článok 39 ods. 1 písm. a)] a zmluva medzi EÚ a Alžírskom (z roku 2005, článok 34 ods. 3).

4.4 Pri zrušení nariadenia (EHS) č. 4056/86 Európska komisia uviedla, že vydá usmernenia na vysvetlenie uplatňovania pravidiel hospodárskej súťaže ES v oblasti námornej dopravy a najmä na služby pravidelnej nákladnej lodnej dopravy. Pokiaľ ide o takéto služby, tieto usmernenia by mali pomôcť prepravcom uskutočniť po 18. októbri 2008 (t. j. po zákaze poskytovania služieb združeniami lodných prepravcov z a do EÚ) vlastné hodnotenie ich dohôdovor uzatvorených v rámci pravidiel hospodárskej súťaže EÚ (t. j. články 81 a 82 Zmluvy o ES). Uvidí sa však, či tieto usmernenia budú obsahovať riešenie pre prípadné právne problémy na medzinárodnej úrovni, ktoré by vznikli zrušením nariadenia (EHS) č. 954/79. Vychádzajúc z momentálnych poznatkov sa EHSV domnieva, že usmernenia sú veľmi všeobecné, chýba v nich potrebná právna istota, ktorú očakáva lodiarsky priemysel aby mohol vykonať vlastné hodnotenie. Okrem toho sa zdá, že sa návrh usmernení nezaobera medzinárodnými dôsledkami zrušenia nariadenia (EHS) č. 4056/86 a nariadenia (EHS) č. 954/79. EHSV preto žiada, aby bol v príhodnom čase konzultovaný tak, aby mohol podrobne monitorovať ďalší vývoj a, pokiaľ by to bolo potrebné, poskytnúť pomoc a/alebo svoje odborné vedomosti v procese prípravy konečnej verzie usmernení.

4.5 EHSV sa domnieva, že kľúčovou otázkou, ktorou je potrebné sa zaoberať, je otázka, či navrhované zrušenie nariadenia (EHS) č. 954/79 bude zahŕňať aj povinnosť odstúpiť od kódexu UNCTAD. EHSV si všima, že Európska komisia sa vo svojej dôvodovej správe k návrhu na zrušenie nariadenia (EHS) č. 954/79 touto otázkou nezaobera. Zdá sa však, že Komisia zastáva názor, že pre členské štáty, ktoré sú zmluvnými stranami kódexu, nebude právne záväzné vypovedať kódex. V takomto prípade by právna situácia po zrušení nariadenia (EHS) č. 954/79 bola takáto: členské štáty EÚ by nemuseli odstúpiť od tohto dohovoru, ale nemohli by ho už uplatňovať na prepravu nákladu z a do EÚ. Kódex by sa však naďalej uplatňoval v iných častiach sveta. Súčasne s tým by členské štáty EÚ, ktoré dosiaľ kódex neratifikovali, po 18. októbri 2008 už nemali možnosť tak urobiť, čo stanovuje aj dôvodová správa a piate odôvodnenie návrhu na zrušenie nariadenia (EHS) č. 954/79. Následne by teda členskému štátu, ktorý nie je zmluvnou stranou kódexu UNCTAD, a chcel by pristúpiť ku kódexu a tak chrániť záujmy svojich prepravcov v obchode mimo EÚ, v tom bránili tieto ustanovenia.

4.6 Vzhľadom na už uvedené skutočnosti tu existuje riziko vzniku nasledujúceho právneho paradoxu po 18. októbri 2008: prepravcovia členského štátu, ktorý je zmluvnou stranou kódexu (a neodstúpil od neho) by ešte stále profitovali z jeho ustanovení o sprostredkovateľoch a nečlenoch tak, ako je to uvedené v článku 2 ods. 4 písm. a) a b) a uznesení 2. Na druhej strane, členský štát, ktorý nie je zmluvnou stranou kódexu a ktorý už ani nemá možnosť ho ratifikovať alebo k nemu pristúpiť by po

18. októbri 2008 z týchto ustanovení profitovať nemohol. Z toho vyplývajú otázky, či je možné prijať návrh, ktorý by zahŕňal diskrimináciu medzi prepravcami z EÚ, či je v priamom rozpore s článkom 12 Zmluvy o ES. Neohrozovala by takáto situácia okrem toho aj konkurencieschopnosť podnikov EÚ v Európe a/alebo vo svete, a to napriek obnovenej Lisabonskej stratégii? Neukazuje práve takáto situácia potrebu horizontálneho prístupu k opatreniam EÚ, najmä v oblasti dopravy a konkurencieschopnosti vzhľadom na námornú dopravu, ako sa o tom hovorí v zelenej knihe o budúcej politike pre oceány a moria?

4.7 EHSV dôrazne odporúča, aby EÚ nepodceňovala medzinárodné dôsledky, ktoré by vyplývali vyplývajúce zo zrušenia systému združení prepravcov. EHSV podotýka, že iné jurisdikcie si v súčasnosti ešte stále zachovávajú svoj antitrustový imunitný systém. Niektoré z krajín mimo EÚ vyjadrili svoje obavy zo zrušenia systému združení prepravcov v EÚ. V tejto súvislosti je možné poukázať na nedávne vyhlásenie fóra ázijských vlastníkov lodí (ASF – Asian Shipowners Forum, Bussan, Kórea, 29.5.2007).

Podľa neho si členovia všimli nedávny vývoj v Austrálii, Číne, Hong Kongu, Japonsku a Singapure, ale s obavami si všimli aj rozhodnutie EÚ o zrušení skupinovej výnimky pre združenia lodných prepravcov. Delegáti potvrdili dlhodobý postoj ASF, že systém antitrustovej imunity je nevyhnutný pre zdravie lodiarkeho priemyslu a jeho schopnosť podnecovať investície, ktoré sú potrebné na podporu rastúceho dopytu po medzinárodnom obchode a prínos systému pre celý obchodný priemysel. Bolo dohodnuté, že prepravcovia sa budú neustále usilovať dosiahnuť u zainteresovaných strán, ako napríklad zaslátateľov a vlád, pochopenie pre význam dohovorov prepravcov pre podporu obchodu. ASF poznamenala, že členské asociácie ASF – najmä KSA, JSA a SSA – predložili Európskej komisii a jej príslušným orgánom písomne svoj nesúhlas so zrušením imunitného systému v rámci antitrustových právnych predpisov. KSA dostala od Európskej komisie odpoveď, v ktorej EK uvádza, že nariadenie (EHS) 4056/86 bude zrušené, avšak plánuje sa alternatíva k nemu, a nariadenie o konzorciách, ktoré je jednou z dvoch hlavných osí systému antitrustovej imunity zostane zachované.

V Bruseli 11. júla 2007.

EHSV berie na vedomie toto vyjadrenie fóra ázijských vlastníkov lodí a považuje ho za príklad potreby zhodnotiť – alebo sa aspoň zaoberať – medzinárodnými dosahmi zrušenia systému združení lodných prepravcov v EÚ na celosvetovom základe a jeho vplyvmi na globalizované hospodárstvo, v súlade s množstvom podobných žiadostí, ktoré vyslovili EHSV a Európsky parlament.

4.8 Vzhľadom na tieto úvahy sa EHSV domnieva, že nie je možné túto otázku posudzovať len z hľadiska pravidiel hospodárskej súťaže. Politický a námorný rozmer zrušenia systému združení lodných prepravcov v EÚ a teda taktiež zrušenia nariadenia (EHS) č. 954/79 nesmie byť podcenený. EHSV preto nechápe, prečo je tak nutné nariadenie (EHS) č. 954/79 zrušiť, keďže medzinárodné dozvuky politiky EÚ v oblasti pravidiel hospodárskej súťaže v oblasti námornej dopravy a najmä dozvuky zrušenia systému združení lodných prepravcov ešte neboli riadne prehodnotené, a to napriek viacnásobným výzvam, vrátane požiadaviek EHSV.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 V otázke súčasného stavu ratifikácie kódexu pripomína EHSV, že dôvodová správa k návrhu Komisie na zrušenie nariadenia (EHS) č. 954/79 uvádza trinásť členských štátov ako zmluvné strany kódexu UNCTAD, zatiaľ čo v skutočnosti je zmluvnými stranami kódexu šesťnásť členských štátov, keďže ho ratifikovali aj Rumunsko, Bulharsko a Malta.

Nariadenie (EHS) č. 954/79 stanovovalo určité výhrady chrániace záujmy, okrem iného, prepravcov z tretích krajín (prostredkovateľov). Návrh na zrušenie tohto nariadenia však nestanovuje žiadne opatrenia na ochranu týchto záujmov. V tejto súvislosti by nemali byť podceňované záujmy európskych prepravcov v pravidelnej námornej preprave premávajúcich medzi inými kontinentmi (kde sa kódex uplatňuje). Je povšimnutiahodné, že kódex UNCTAD ratifikovalo 81 krajín sveta, vrátane nových motorov svetového obchodu, t. j. Čína, India, Rusko a Brazília (krajiny BRIC), a taktiež aj Indonézia, Mexiko, Nigéria, Saudská Arábia, Austrália, Kanada, Japonsko a Singapur.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Rádiofrekvenčná identifikácia (RFID)“

(2007/C 256/13)

Európska komisia v liste z 26. februára 2007 požiadala podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie stanoviska na: „Rádiofrekvenčná identifikácia (RFID)“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. júna 2007. Spravodajcom bol pán Morgan.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 11. júla) prijal 138 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 6 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Rádiofrekvenčná identifikácia (RFID) je významná technológia, ktorá bude časom veľmi dôležitá. Jej súčasné a budúce aplikácie majú potenciál pozitívne zlepšovať široký rozsah obchodných postupov vo verejnom a súkromnom sektore a priniesť významné výhody jednotlivcom aj podnikom. Má tiež potenciál stimulovať masívny rozvoj internetových aplikácií a umožniť vznik toho, čo istá agentúra Spojených národov opísala ako „internet vecí“. Ak sa však technológia RFID nebude dôkladne kontrolovať, môže tiež spôsobiť narušenie súkromia, porušenie občianskych slobôd a ohrozenie bezpečnosti jednotlivcov a podnikov.

1.2 Celý názov tohto oznámenia je Rádiofrekvenčná identifikácia v Európe: kroky k politickému rámcu. Komisia už uskutočnila rozsiahle konzultácie, ktoré sú základom oznámenia. Úlohou EHSV je vypracovať prieskumné stanovisko. Komisia poskytne koncom roka odporúčanie členským štátom na základe reakcií na uvedené oznámenie. Právne predpisy, ktoré vyžadujú dlhší čas, budú k dispozícii neskôr. Toto stanovisko by sa teda malo zamerať na obsah uvedeného odporúčania.

1.3 Komisia sa rozhodla vytvoriť konzultačnú skupinu zúčastnených strán ako diskusné fórum, ktoré má pomôcť s formuláciou odporúčaní. EHSV by uvítal možnosť predstaviť toto stanovisko skupine zúčastnených strán.

1.4 EHSV schvaľuje opatrenia, ktoré navrhla Komisia v oblasti rádiového spektra, noriem, zdravotnej starostlivosti, bezpečnosti a životného prostredia. Zdôrazňujeme naliehavosť efektívneho príspevku priemyslu na fóre o normách.

1.5 Keďže Komisia koncom roka uverejní svoje odporúčania členským štátom, je opodstatnené predpokladať, že bude akceptovať infraštruktúru pre bezpečnosť údajov a ochranu súkromia v súčasnej forme. Predovšetkým sa predpokladá, že v každom členskom štáte už existujú orgány na ochranu údajov, z ktorých

sa stanú úrady zodpovedné za problematiku ochrany súkromia a údajov v oblasti RFID. Táto problematika je predmetom tohto stanoviska.

1.6 Technológia RFID predstavuje vážnu hrozbu pre ochranu súkromia a občianske slobody:

— Štítky RFID sa môžu umiestniť do objektov a dokumentov bez vedomia jednotlivca, ktorému budú tieto položky doručené. Keďže rádiové vlny sa šíria ľahko a potichu cez tkaniny, plasty a iné materiály, je možné prečítať štítky RFID zašité do oblečenia alebo pripevnené k predmetom v kabelkách, nákupných taškách, kufroch atď.

— Prostredníctvom elektronického kódu výrobku by bolo možné, aby mal každý predmet na svete svoje jedinečné identifikačné číslo. Na základe používania jedinečných identifikačných čísel sa môže vytvoriť celosvetový registračný systém, v ktorom sa bude dať každý fyzický predmet identifikovať a priradiť k svojmu kupcovi alebo vlastníkovi v okamihu kúpy alebo prevodu.

— Na zavedenie technológie RFID je potrebné vytvoriť obrovské databázy obsahujúce jedinečné údaje o štítkoch. Tieto záznamy by mohli byť spojené s osobnými identifikačnými údajmi, a to najmä v súvislosti s rozširovaním pamäte počítačov a možností spracovania.

— Čítacie zariadenia (čítačky) môžu čítať štítky na diaľku bez ohľadu na viditeľnosť a môžu byť neviditeľne zabudované v najbližšom okolí miest, na ktorých sa zhromažďujú ľudia. Čítačky môžu byť umiestnené v parketách podlahy, vpletené do kobercov, skryté vo dverách a ukryté na policiach, a tak je prakticky nemožné, aby jednotlivec vedel, kedy je snímaný.

— Ak sa osobná identita priradí k jedinečným číslam štítkov RFID, bude možné lokalizovať alebo pozorovať jednotlivca bez jeho vedomia alebo súhlasu.

— Je možné predstaviť si svet, v ktorom tvoria čítačky RFID všadeprítomnú celosvetovú sieť. Takáto sieť nebude vyžadovať, aby čítačky boli prítomné všade. Systém platenia mýtného za vjazd do Londýna umožňuje sledovať všetky vozidlá vchádzajúce do centra Londýna pomocou relatívne malého počtu strategicky umiestnených kamier. Tým istým spôsobom by bolo možné vybudovať sieť strategicky umiestnených čítačiek štítkov RFID. To sa nesmie stať.

1.7 Dôsledky týchto hrozieb sú nasledovné:

— Používatelia technológie RFID musia zverejniť svoju stratégiu a postupy. Nemali by existovať tajné databázy osobných informácií.

— Jednotlivci majú právo vedieť, či položky v prostredí maloobchodného predaja obsahujú štítky alebo čítačky RFID. Každé čítanie štítku, ktoré sa uskutoční v prostredí maloobchodného predaja, musí byť transparentné pre všetky strany.

— Používatelia technológie RFID musia oznámiť dôvod používania štítkov a čítačiek. Zachytávanie informácií by sa malo obmedziť na informácie nevyhnutné na daný účel.

— Používatelia technológie RFID sú zodpovední za zavedenie technológie a za dodržiavanie zákonov a usmernení týkajúcich sa bezpečnosti údajov. Zodpovedajú tiež za bezpečnosť a integritu systému a jeho databázy.

1.8 Diskutabilný je spôsob uvedenia týchto zásad do praxe. V ideálnom prípade by akýkoľvek podnik zapojený do transakcií medzi podnikom a zákazníkom, napríklad v maloobchodnom predaji, pri predaji lístkov, pri kontrole vstupu, v dopravných službách, dal zákazníkovi záruku dodržiavania týchto zásad, akúsi zákaznícku chartu. Z koncepčného hľadiska by takáto charta mala zahŕňať všetky zásady osvedčených postupov v oblasti ochrany údajov, ako je uvedené v odseku 4.5. Okrem toho EHSV navrhuje nasledujúce usmernenia:

- a) Obchodníci nesmú nútiť zákazníkov, aby v kupovaných produktoch prijali aktívne alebo neaktívne štítky. Ďalšou možnosťou môže byť pripojenie štítku na balenie alebo používanie odstrániteľných štítkov namiesto cenoviek.
- b) Zákazníci môžu rozhodnúť o odstránení alebo zneškodnení každého štítku na výrobku, ktorý vlastní.
- c) V zásade by sa technológia RFID nemala používať na lokalizovanie jednotlivcov. Lokalizovanie ľudí napríklad prostredníctvom odevov, tovarov, predaja lístkov alebo iných výrobkov je neprijateľné.
- d) Technológia RFID by sa nikdy nemala používať takým spôsobom, ktorý môže odstrániť alebo znížiť anonymitu.
- e) Príslušný zodpovedný orgán by mal jasne uviesť, že prípady uvedené v bodoch c) a d) sú prípustné len vo výnimočných

prípadoch a s predchádzajúcim oficiálnym oznámením príslušnému orgánu.

1.9 O určitých výnimkách z vyššie uvedených usmernení sa môže uvažovať, ak

— jednotlivci rozhodnú o možnosti zachovať štítky aktívne pre svoju osobnú potrebu,

— jednotlivci dajú svoj súhlas na to, aby boli lokalizovaní v kritickom prostredí, ako napríklad vysoko zabezpečené verejné alebo súkromné zariadenia alebo inštitúcie,

— jednotlivci rozhodnú o používaní aplikácií, ktoré ich lokalizujú a identifikujú takým spôsobom, akým sú už lokalizovaní a identifikovaní prostredníctvom mobilných telefónov, bankových kariet, internetových adries atď.

Každá takáto výnimka sa musí oznámiť príslušnému orgánu.

1.10 Technológia RFID ešte nie je celkom rozvinutá, takže teraz ešte nechápeme jej plný potenciál. Na jednej strane môže poskytovať nepredstaviteľné výhody pre našu technologickú civilizáciu, na druhej strane môže byť najväčším technologickým ohrozením súkromia a slobody. EHSV sa domnieva, že je potrebné vyvíjať aplikácie RFID podľa prísneho etického kódexu, ktorý bude rešpektovať súkromie, slobodu a bezpečnosť údajov, ale že vzhľadom na nevyhnutné bezpečnostné opatrenia je potrebné, aby vývoj pokračoval.

1.11 Stručne povedané tam, kde sú povolené aplikácie RFID, je potrebné, aby bolo ich zavádzanie úplne transparentné pre každého účastníka. Aplikácie na zlepšenie manipulácie s tovarom sú všeobecne prijateľné. Aplikácie súvisiace s používaním štítkov v prípade osôb sú vo všeobecnosti neprijateľné, s výnimkou prostredia, kde sa ľudia zdržiavajú len prechodne. Aplikácie spájajúce ľudí s tovarom môžu byť prijateľné len na obchodné účely. Aplikácie, ktoré identifikujú ľudí prostredníctvom zakúpeného tovaru, sú vo všeobecnosti neprijateľné. Okrem toho, niektoré aplikácie sú neprijateľné v slobodnej spoločnosti a nemali by sa nikdy povoliť. Ústredným bodom odporúčaní Komisie členskými štátmi musí byť naliehavá potreba chrániť súkromie a anonymitu.

2. Čo je technológia RFID a prečo je dôležitá?

2.1 RFID je technológia, ktorá umožňuje automatickú identifikáciu a zacytenie údajov využitím rádiových frekvencií. Najdôležitejším znakom tejto technológie je to, že dovoľuje pripojiť jedinečný identifikátor a ďalšie informácie prostredníctvom elektronického štítku k akémukoľvek predmetu, zvieratú alebo dokonca osobe a čítať tieto informácie prostredníctvom bezdrôtového zariadenia.

2.2 Samotné štítky sa skladajú z elektronického obvodu, ktorý uchováva údaje, a z antény, ktorá prenáša tieto údaje prostredníctvom rádiových vln. Čítačka RFID komunikuje so štítkom s cieľom získať uložené informácie. Keď čítačka vysiela rádiové vlny, všetky štítky v rozsahu komunikujú. Na riadenie čítačky a zachytávanie a filtrovanie informácií je potrebný softvér.

2.3 Existujú rôzne druhy dostupných systémov RFID. Štítky môžu byť aktívne alebo pasívne. Aktívne štítky obsahujú zabudovanú batériu, ktorá napája elektrické obvody a vytvára rádiové vlny, tieto štítky môžu vysielať dokonca aj bez čítačky RFID. Pasívne štítky sú napájané prostredníctvom energie z rádiových vln prenášaných čítačkou a nemajú svoj vlastný zdroj. Štítky môžu slúžiť len na čítanie alebo na čítanie aj zapisovanie. Štítky slúžiace len na čítanie sa vyrábajú cenovo výhodnejšie a využívajú sa v najbežnejších aplikáciách.

2.4 Dosah systému RFID závisí od rádiovej frekvencie, energie čítačky a materiálu medzi štítkom a čítačkou. Pri pasívnych systémoch to môže byť niekoľko metrov, pri aktívnych môže dosah presahovať 100 metrov.

2.5 Technológia RFID sa nachádza na spodnej priečke hierarchie bezdrôtovej technológie. Podľa vzdialenosti vysielaného signálu sa na najvyššej pozícii nachádzajú satelitné komunikačné systémy ako GPS. Za nimi nasleduje technológia širokopásmových mobilných telefónov, ako GSM a GPRS, potom signály kratšieho rozsahu v rámci budov ako Wi-Fi, potom osobné siete ako Bluetooth, a nakoniec technológia RFID. Každá z týchto technológií je samostatná a nezávislá, takže napríklad neexistuje riziko, že satelitný systém bude čítať štítky RFID. Napriek tomu je možné prenášať údaje medzi rôznymi systémami prostredníctvom zariadení, ako sú mobilné telefóny.

2.6 Uvádame niekoľko príkladov prípadných výhod aplikácií RFID:

- pre jednotlivcov môžu znamenať bezpečnosť (napr. bezpečnosť potravín, zdravotná starostlivosť, boj proti falšovaniu), pohodlie (kratšie rady v obchodoch, lepšia manipulácia s batožinou na letiskách, automatizované platby) a lepšiu starostlivosť o pacientov, predovšetkým v prípadoch chronických chorôb ako demencia,
- v oblasti dopravy sa očakáva lepšia účinnosť, bezpečnosť a kvalita pre ľudí a tovar,
- v oblasti zdravotnej starostlivosti môže technológia RFID zvýšiť kvalitu starostlivosti o pacienta a jeho bezpečnosť a zlepšiť súlad a logistiku podávania liekov; pracuje sa na štítkoch RFID pre jednotlivé tabletky,
- v oblasti maloobchodného predaja môže prispieť k zníženiu nedostatkov v zásobovaní, obmedziť inventúry a krádeže,

— v mnohých odvetviach, v ktorých je rozšírené falšovanie, môže používanie technológie RFID prispieť k presnému určeniu miesta vstupu nezákonného tovaru do zásobovacieho reťazca,

— používanie štítkov RFID môže tiež prispieť k zlepšeniu triedenia a recyklovania častí výrobkov a materiálov s pozitívnymi výsledkami v oblasti riadenia odpadu a trvalo udržateľného rozvoja.

2.7 Používanie technológie RFID v oblasti životného cyklu kníh dokazuje mnohé aspekty jej použitia. Už len počet vytlačenejších kníh predstavuje logistickú nočnú moru pre vydavateľov, distribútorov, knižnice a maloobchodných predajcov. Odhliadnuc od logistiky dodávateľského reťazca je potrebné lokalizovať knihy aj keď sú na policiach, aby bolo možné ich umiestniť a vymeniť. Okrem toho knižnice musia riadiť cyklus vypožičiavania, kým pre kupujúcich môže byť problematické lokalizovať svoje vlastné knihy. Riešením týchto problémov sú štítky RFID na knihách. Riadenie požičiavania z knižníc bude mať paralelu v každej ďalšej aplikácii, v ktorej položky obiehajú alebo sa požičiavajú.

2.8 Na ilustrovanie charakteru hrozieb, ktoré môže táto technológia predstavovať, uvádzame časť patentovej prihlášky spoločnosti IBM (20020615758) z novembra 2002. Týka sa identifikácie a lokalizácie osôb používajúcich predmet so štítkom RFID.

„Postup a systém na identifikáciu a lokalizáciu osôb prostredníctvom predmetov so štítkom RFID, ktoré mali tieto osoby pri sebe. Záznamy o predchádzajúcich kúpach každej osoby, ktorá nakupuje v obchode, sa zachytávajú v termináli miesta predaja a uchovávajú sa v databáze transakcií. Keď osoba, ktorá nesie alebo má na sebe predmet so štítkom RFID, vstúpi do obchodu alebo inej označenej oblasti, prítomný snímač štítkov nasníma štítky RFID na uvedenej osobe a prečíta informácie zo štítkov RFID. Zachytené informácie zo štítkov RFID sa prepoja so záznamami uloženými v databáze transakcií podľa známych korelačných algoritmov. Na základe výsledkov tohto prepojenia je možné určiť presnú identitu osoby alebo určité vlastnosti uvedenej osoby. Tieto informácie sa využívajú na sledovanie pohybu uvedenej osoby v obchode alebo iných priestoroch.“

Patentová prihláška spoločnosti American Express číslo 20050038718 je podobná.

2.9 RFID je rozhodne viac než len elektronický čiarový kód tovaru. Vo citovanej časti patentovej prihlášky sa nachádzajú tieto hlavné rozdiely:

- a) štítok neobsahuje len opis položky, ale tiež diskretný identifikátor položky, ktorý môže identifikovať svojho kupca,

- b) štítok nemusí mať formu fyzického mikročipu; obvody môžu byť priamo vytlačené na väčšine materiálov, ako napríklad na odevoch,
- c) štítok môže zostať po predaji aktívny, takže je možné opäť ho čítať,
- d) čítačky štítkov sa nenachádzajú len na miestach predaja, môžu byť kdekoľvek, a nielen v priestoroch maloobchodu,
- e) zosúladenie prostredníctvom databázy predstavuje nové rozmery zachytávania údajov, bezpečnosti súkromia a údajov.

2.10 Je diskutabilné, či má štítok ostať aktívny aj po kontrole v obchode. Na jednej strane je to ohrozenie súkromia. Na druhej strane môže byť prínosom pre kupujúceho. Prítomnosť čítačky RFID v domácnosti môže prispieť napríklad k organizácii vínnej pivnice, chladničky, šatníka a knižnice. Preto je logické, že rozhodnúť by sa mal jednotlivec, ale technológia a aplikácia mu musia túto možnosť predstaviť.

2.11 Technológia RFID má okrem identifikácie maloobchodných výrobkov mnoho ďalších aplikácií. Identifikačná karta EHSV je zariadením na báze technológie RFID. Systém londýnskeho metra vo veľkej miere využíva karty RFID na platenie a prístup. Kreditné karty budú čoskoro obsahovať zariadenie RFID na transakcie bez kódu pin týkajúce sa malých súm. Kartičky RFID sa využívajú v aplikáciách na vyberanie mýta a identifikáciu vodiča. Prístup k lyžiarskym vlekom v niektorých európskych lyžiarskych strediskách je riadený kartičkami, ktoré majú lyžiari vo vreckách. Spravodajca denne používa tri karty a jednu kartičku RFID. Jeho pes má na identifikáciu podkožný čip RFID. Uvedené čipy sa čoraz viac používajú na celom svete na označovanie zvierat s cieľom umožniť vystopovateľnosť v potravinovom reťazci. Môže už stačiť len málo, aby sme zločincov a problémových pacientov začali označovať štítkom podobne ako psov.

2.12 Začiatkom použitia technológie RFID je identifikačná karta, ktorú používa EHSV. Identita sa stane omnoho dôležitejšou výzvou, keď sa do pracovného oblečenia alebo uniformami pracovníkov začnú vkladať štítky RFID, aby bolo možné nepretržite lokalizovať osoby v uniformách prostredníctvom snímačov v budovách umiestnených na všetkých kľúčových bodoch. Napriek tomu treba uznať, že to môže byť v určitých prípadoch žiaduce, napr. kvôli bezpečnosti. V každom prípade, by sa zisťovanie polohy jednotlivca, ak ho nesprevádzajú patričné bezpečnostné opatrenia, mohlo stať vážnym zásahom do súkromia, ktorý vyžaduje veľmi dobré odôvodnenie a veľmi opatrné riadenie.

2.13 Časopis *The Economist* uviedol ako bizarnú predzvesť budúcich aplikácií, že v klube Baja Beach Club v Barcelone je vstupenkou do priestorov VIP mikročip implantovaný do

ramena používateľa. Čip o niečo väčší ako zrnko ryže a obalený v skle a silikóne sa používa na identifikáciu ľudí pri vstupe a platení za nápoje. Vpichuje ho zdravotná sestra pri lokálnej anestézii. V podstate ide o štítok RFID.

3. Hlavná myšlienka oznámenia

3.1 Technológia RFID má politický význam, pretože ak bude možné prekonať prekážky brániace inovácii, má potenciál stať sa novým motorom poháňajúcim rast a zamestnanosť, a teda významne prispieť k lisabonskej stratégii.

3.2 V roku 2006 Komisia uskutočnila verejnú konzultáciu týkajúcu sa technológie RFID, počas ktorých sa zdôraznili očakávania prvých používateľov súvisiace s touto technológiou založenou na výsledkoch, ale odhalili tiež obavy občanov z možnosti využívania aplikácií RFID na identifikovanie osôb alebo ich sledovanie.

3.3 Ďalší vývoj a rozšírené zavádzanie technológie RFID by mohli ďalej posilniť úlohu informačných a komunikačných technológií pri presadzovaní inovácií a podpore hospodárskeho rastu.

3.4 Ak má byť táto nová technológia prístupná používateľom, je potrebný jasný a predvídateľný právny a politický rámec. Keďže technológia RFID je prirodzene cezhraničná, tento rámec by mal zabezpečiť konzistentnosť v rámci vnútorného trhu.

3.5 Bezpečnosť, súkromie a etika

3.5.1 Existujú vážne obavy, že táto všadeprítomná technológia môže ohroziť súkromie: technológia RFID sa môže používať na zachytávanie informácií, ktoré sú priamo alebo nepriamo spojené s identifikovanou alebo identifikovateľnou osobou, a preto sa považujú za osobné údaje; štítky RFID môžu uchovávať osobné údaje; technológia RFID by sa mohla použiť na lokalizáciu alebo sledovanie ľudí alebo na pozorovanie správania ľudí. Technológia RFID môže narušovať súkromie. Vznesené obavy sa týkajú porušovania základných hodnôt, súkromia a všeobecnej kontroly, predovšetkým na pracovisku, ktorého výsledkom môžu byť diskriminácia, vylúčenie, šikanovanie a prípadná strata zamestnania.

3.5.2 Je jasné, že použitie technológie RFID musí byť sociálne a politicky prijateľné, eticky prípustné a právne možné. Technológia RFID bude môcť poskytovať mnohé hospodárske a sociálne výhody len vtedy, ak sa budú uplatňovať účinné záruky týkajúce sa ochrany údajov, súkromia a príslušných etických rozmerov, ktoré boli ústredným bodom diskusie o verejnom prijatí technológie RFID.

3.5.3 Legislatívny rámec Spoločenstva týkajúci sa ochrany údajov a súkromia v Európe bol navrhnutý tak, aby bol silný v otázke inovácie. Ochranou osobných údajov sa zaoberá všeobecná smernica o ochrane údajov (¹), ktorú možno uplatniť na všetky technológie vrátane technológie RFID. Všeobecnú smernicu o ochrane údajov dopĺňa smernica o súkromí a elektronických komunikáciách (²). Podľa týchto smerníc bude definovanie a prijatie projektových kritérií, ktoré zabránia rizikám týkajúcim sa súkromia a bezpečnosti, a to nielen na technologickej, ale aj na organizačnej a obchodnej úrovni. Preto je pred výberom systémov RFID a zavedením aplikácií RFID potrebné bližšie preskúmať náklady a výhody špecifických rizík súvisiacich s bezpečnosťou a súkromím.

3.5.4 V oblasti bezpečnosti vyvinú členské štáty, Komisia a príslušné odvetvie spoločné úsilie na prehlbenie porozumenia systémovým otázkam a bezpečnostným hrozbám potenciálne spojeným s hromadným zavádzaním technológií a systémov RFID. Dôležitým prvkom reakcie na vyššie uvedené výzvy bude definovanie a prijatie projektových kritérií, ktoré zabránia rizikám týkajúcim sa súkromia a bezpečnosti, a to nielen na technologickej, ale aj na organizačnej a obchodnej úrovni. Preto je pred výberom systémov RFID a zavedením aplikácií RFID potrebné bližšie preskúmať náklady a výhody špecifických rizík súvisiacich s bezpečnosťou a súkromím.

3.5.5 Existujú obavy v súvislosti s otvorenosťou a neutralitou databáz zahŕňajúcich jedinečné identifikátory, ktoré sú dôležité pre systém RFID, uchovávanie a manipuláciu so zachytenými údajmi a ich použitie tretími stranami. To je dôležitá otázka, pretože technológia RFID spôsobí novú vlnu rozvoja internetu, ktorý prípadne prepojí miliardy inteligentných zariadení a sofistikovaných senzorových technológií do globálnej sieťovej komunikačnej infraštruktúry. Táto nová fáza rozvoja internetu sa nazýva „internet vecí“.

3.5.6 Systém registrácie a pomenovania identít v tomto budúcom „internete vecí“ by mal chrániť proti zlyhaniu alebo neúmyselnému použitiu, ktoré by mohlo spôsobiť pohromu. Je potrebné, aby sa nedostal do rúk osobám s určitými záujmami, ktoré by mohli využiť tieto databázy a systémy pre svoje vlastné ciele. Je potrebné zabezpečiť požiadavky bezpečnosti, etiky a súkromia pre všetky zúčastnené skupiny, jednotlivcov alebo spoločnosti, ktorých citlivé informácie obsahujú obchodné procesy využívajúce technológiu RFID.

3.5.7 V priebehu navrhovania systému je potrebné zväziť požiadavky obidvoch strán, ktoré sa aktívne zúčastňujú na vytvorení informačného systému RFID (napríklad obchodné organizácie, verejné správy, nemocnice), a koncových užívateľov, ktorí sú vystavení systému (občania, spotrebiteľia, pacienti, zamestnanci). Keďže koncoví užívatelia sa zvyčajne nezúčastňujú fázy navrhovania, Komisia podporí vytvorenie súboru osobitných usmernení (kódex správania, osvedčené postupy), na

ktorom sa zúčastní hlavná skupina odborníkov zastupujúcich všetky strany. Komisia vydá do konca roka 2007 odporúčanie týkajúce sa vypracovania zásad, ktoré by mali uplatňovať verejné orgány a ostatné zúčastnené strany v súvislosti s použitím technológie RFID.

3.5.8 Komisia zväziť zaradenie vhodných ustanovení do pripravovaného návrhu zmien a doplnení smernice o súkromí a elektronických komunikáciách a zároveň zväziť aj závery pripravovanej skupiny zúčastnených strán pre RFID, pracovnej skupiny na ochranu údajov podľa článku 29 a iných relevantných iniciatív, ako napríklad Európskej skupiny pre etiku vo vede a v nových technológiách. Na tomto základe Komisia posúdi potrebu ďalších legislatívnych krokov na zabezpečenie ochrany údajov a súkromia.

3.5.9 Komisia bude dôkladne monitorovať pohyb smerom k „internetu vecí“, ktorého dôležitým prvkom má byť podľa očakávania technológia RFID. Koncom roka 2008 Komisia zverejní oznámenie s analýzou charakteru a vplyvu tohto vývoja, pričom sa zameria predovšetkým na problematiku súkromia, dôvery a správy. Zhodnotí politické možnosti vrátane možnosti ďalších legislatívnych krokov s cieľom zabezpečiť ochranu údajov a súkromie a riešiť iné ciele verejnej politiky.

3.5.10 V časti 4 tohto stanoviska sú uvedené úvahy týkajúce sa otázok bezpečnosti, súkromia a etiky.

3.6 Ostatné otázky politiky RFID

3.6.1 Okrem celej oblasti bezpečnosti, súkromia a etiky sú ďalšími otázkami týkajúcimi sa RFID rádiové spektrum, normy, zdravotná starostlivosť, bezpečnosť a životné prostredie.

3.6.2 Harmonizácia podmienok využívania spektra je dôležitá pre jednoduchú mobilitu a nízke náklady. Komisia nedávno prijala rozhodnutie (2006/808/ES) týkajúce sa frekvencií RFID v pásme UHF. Toto pridelenie sa považuje za primerané pre horizont od troch do desiatich rokov, keby však bolo potrebné dodatočné spektrum, Komisia bude postupovať podľa toho a využije svoje právomoci podľa rozhodnutia o rádiovom frekvenčnom spektre (676/2002/ES). EHSV súhlasí s touto pozíciou.

3.6.3 Zefektívnené prijímanie nových medzinárodných noriem ISO a harmonizácia regionálnych noriem sú nevyhnutnými podmienkami pre hladké rozšírenie služieb. Plne sa ho zúčastňujú príslušné európske normalizačné orgány – CEN a ETSI. Komisia vyzýva tieto orgány, aby spolu s ďalšími subjektmi odvetvia zabezpečili, že rozvojové normy spĺnia európske požiadavky, predovšetkým v súvislosti so súkromím, bezpečnosťou, otázkami práv duševného vlastníctva a udeľovania

(¹) Smernica 95/46/EHS o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov.

(²) Smernica 2002/58/ES týkajúca sa spracovávanía osobných údajov a ochrany súkromia v sektore elektronických komunikácií.

licencií. Keďže priemyselné normy a vlastnícke patenty sa často rozvíjajú spoločne, EHSV nalieha na Komisiu, aby vykonala všetko, čo môže, a prinútila subjekty odvetvia a normalizačné orgány k rýchlejšiemu napredovaniu s cieľom predísť nadmernej závislosti európskych aplikácií RFID od duševného vlastníctva mimo Európy.

3.6.4 Z hľadiska životného prostredia sa zariadeniami RFID úplne zaoberajú smernica o elektrickom a elektronickom odpade a smernica o obmedzení používania určitých nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach. Z hľadiska zdravia existuje v súvislosti so zariadeniami RFID prípadná otázka týkajúca sa elektromagnetických polí. Elektromagnetické polia spojené so zariadeniami RFID sa vo všeobecnosti vyznačujú nízkou energiou a očakáva sa teda, že ich účinky na pracovníkov a verejnosť budú hlboko pod prípustnými hodnotami súčasných noriem. V súvislosti so všeobecným nárastom bezdrôtových aplikácií však Komisia bude posudzovať právny rámec. EHSV súhlasí s touto pozíciou.

4. Záverečné poznámky

4.1 Keďže Komisia koncom roka uverejní svoje odporúčania členským štátom, je opodstatnené predpokladať, že bude akceptovať infraštruktúru pre bezpečnosť údajov a ochranu súkromia v súčasnej forme. Predovšetkým sa predpokladá, že v každom členskom štáte už existujú orgány na ochranu údajov, z ktorých sa stanú úrady zodpovedné za problematiku ochrany súkromia a údajov v oblasti RFID.

4.2 Komisia v tomto oznámení vyhlásila, že okrem iného vytvorí a bude konzultovať novú skupinu zúčastnených strán. EHSV chce predložiť toto stanovisko uvedenej skupine.

4.3 Technológia RFID predstavuje vážnu hrozbu pre ochranu súkromia a občianske slobody:

- a) Štítky RFID sa môžu umiestniť do objektov a dokumentov bez vedomia jednotlivca, ktorému budú tieto položky doručené. Keďže rádiové vlny sa šíria ľahko a potichu cez tkaniny, plasty a iné materiály, je možné prečítať štítky RFID zašité do oblečenia alebo pripravené k predmetom v kabelkách, nákupných taškách, kufroch atď.
- b) Prostredníctvom elektronického kódu výrobku by bolo možné, aby mal každý predmet na svete svoje jedinečné identifikačné číslo. Na základe používania jedinečných identifikačných čísiel sa môže vytvoriť celosvetový registračný systém, v ktorom sa bude dať každý fyzický predmet identifikovať a priradiť k svojmu kupcovi alebo vlastníkovi v okamihu kúpy alebo prevodu.
- c) Na zavedenie technológie RFID je potrebné vytvoriť obrovské databázy obsahujúce jedinečné údaje o štítkoch. Tieto záznamy by mohli byť spojené s osobnými identifikačnými údajmi, a to najmä v súvislosti s rozširovaním pamäte počítačov a možností spracovania.

d) Čítacie zariadenia (čítačky) môžu čítať štítky na diaľku bez ohľadu na viditeľnosť a môžu byť neviditeľne zabudované v najbližšom okolí miest, na ktorých sa zhromažďujú ľudia. Čítačky môžu byť umiestnené v parketách podlahy, vpletené do kobercov, skryté vo dverách a ukryté na policiach, a tak je prakticky nemožné, aby jednotlivec vedel, kedy je snímaný.

e) Ak sa osobná identita priradí k jedinečným číslam štítku RFID, bude možné lokalizovať alebo pozorovať jednotlivca bez jeho vedomia alebo súhlasu.

f) Je možné predstaviť si svet, v ktorom tvoria čítačky RFID všadeprítomnú celosvetovú sieť. Takáto sieť nebude vyžadovať, aby čítačky boli prítomné všade. Systém platenia mýtného za vjazd do Londýna umožňuje sledovať všetky vozidlá vchádzajúce do centra Londýna pomocou relatívne malého počtu strategicky umiestnených kamier. Tým istým spôsobom by bolo možné vybudovať sieť strategicky umiestnených čítačiek štítkov RFID. To sa nesmie stať.

4.4 V 7. rámcovom programe už Komisia predložila usmernenie týkajúce sa etického použitia technológie, pretože ovplyvňuje bezpečnosť údajov a súkromie (Príručka pre uchádzačov o projekty spolupráce, s. 54) ⁽³⁾. Technológia RFID je hlavným príkladom vyvíjajúceho sa vzťahu medzi technológiou a právnym nárokom na súkromie alebo verejným očakávaním súkromia pri zachytávaní a poskytovaní údajov. Problémy v oblasti súkromia sa vyskytujú všade, kde sa v digitálnej alebo inej forme zachytávajú a uchovávajú jedinečné identifikovateľné údaje vzťahujúce sa na jednu alebo viac osôb. Neprimeraná alebo neexistujúca kontrola zverejňovania môže byť príčinou problémov týkajúcich sa ochrany súkromia. Najbežnejšími zdrojmi údajov ovplyvnenými problematikou ochrany súkromia údajov sú zdravotníctvo, trestné súdnictvo, finančníctvo, genetika a lokalizovanie. Lokalizovanie je hlavnou problematikou technológie RFID.

4.5 V tomto usmernení ⁽⁴⁾ týkajúcom sa ochrany údajov Komisia stanovila osem uplatniteľných zásad osvedčených postupov. Týkajú sa skutočnosti, že údaje musia byť:

- spravodlivo a legálne spracované,
- spracované na obmedzené účely,
- primerané, aktuálne a nie nadmerné,
- presné,
- uchovávané len počas nevyhnutného obdobia,
- spracované v súlade s právami subjektu, ktorého sa týkajú,
- bezpečné,
- prenášané do iných krajín len s primeranou ochranou.

Tieto usmernenia sú úplne primerané problematike ochrany súkromia a bezpečnosti údajov, ktoré sa týkajú aplikácií RFID.

⁽³⁾ http://cordis.europa.eu/fp7/dc/index.cfm?fuseaction=UserSite.CooperationDetailsCallPage&call_id=11.

⁽⁴⁾ Smernica o ochrane údajov 95/46/EHS článok 6.

4.6 Podľa názoru EHSV sú základné zásady osvedčených postupov nasledujúce:

- Používatelia technológie RFID musia zverejniť svoju politiku a postupy a nemali by existovať tajné databázy osobných informácií.
- Jednotlivci majú právo vedieť, či tovar v maloobchode obsahuje štítky alebo čítačky RFID. Každé čítanie štítku, ktoré sa uskutoční v maloobchode, musí byť transparentné pre všetky strany.
- Používatelia technológie RFID musia oznámiť dôvody, pre ktoré používajú štítky a čítačky. Zachytávanie informácií má byť obmedzené na daný účel.
- Používatelia technológie RFID sú zodpovední za zavedenie technológie a prevádzku v rámci zákonov a usmernení týkajúcich sa bezpečnosti údajov. Zodpovedajú tiež za bezpečnosť a integritu systému a jeho databáz.

4.7 Diskutabilný je spôsob uvedenia týchto zásad do praxe. V ideálnom prípade akýkoľvek podnik zapojený do transakcií medzi podnikom a zákazníkom, napríklad v maloobchodnom predaji, pri predaji lístkov, pri kontrole vstupu, v dopravných službách, dal zákazníkovi záruku dodržiavania týchto zásad, akúsi chartu zákazníkov. Z koncepčného hľadiska by takáto charta mala zahŕňať všetky zásady osvedčených postupov v oblasti ochrany údajov, ako je uvedené v odseku 4.5. Okrem toho EHSV navrhuje nasledujúce usmernenia:

- a) Obchodníci nesmú nútiť zákazníkov, aby v kupovaných produktoch prijali aktívne alebo neaktívne štítky. Ďalšou možnosťou môže byť pripojenie štítku na balenie alebo používanie odstrániteľných štítkov namiesto cenoviek.
- b) Zákazníci môžu rozhodnúť o odstránení alebo zneškodnení každého štítku na výrobku, ktorý vlastní.
- c) V zásade by sa technológia RFID nemala používať na lokalizovanie jednotlivcov. Lokalizovanie ľudí napríklad prostredníctvom odevov, tovarov, predaja lístkov alebo iných výrobkov je neprijateľné.
- d) Technológia RFID by sa nikdy nemala používať takým spôsobom, ktorý môže odstrániť alebo znížiť anonymitu.
- e) Príslušný zodpovedný orgán by mal jasne uviesť, že prípady uvedené v bodoch c) a d) sú prípustné len vo výnimočných prípadoch a s predchádzajúcim oficiálnym oznámením príslušnému orgánu.

4.8 O určitých výnimkách z vyššie uvedených usmernení sa môže uvažovať, ak

- jednotlivci rozhodnú o možnosti zachovať štítky aktívne pre svoju osobnú potrebu,
- jednotlivci dajú svoj súhlas na to, aby boli lokalizovaní v kritickom prostredí, ako napríklad vysoko zabezpečené verejné alebo súkromné zariadenia alebo inštitúcie,
- jednotlivci rozhodnú o používaní aplikácií, ktoré ich lokalizujú a identifikujú takým spôsobom, akým sú už lokalizovaní a identifikovaní prostredníctvom mobilných telefónov, bankových kariet, internetových adries atď.

Každá takáto výnimka sa musí oznámiť príslušnému orgánu.

4.9 Všeobecnú výnimku možno udeliť aplikáciám, ktoré lokalizujú ľudí alebo tovar v prechodnom prostredí. V prostredí leteckej dopravy je možné pri vstupnej kontrole štítkom označiť batožinu s cieľom zvýšiť bezpečnosť a istotu pri manipulácii s batožinou, a zároveň je možné štítkom označiť pasažierov s cieľom zlepšiť a urýchliť pohyb a bezpečnostné postupy. Ďalšou aplikáciou môže byť lokalizácia pacientov po prijatí do nemocnice na operáciu. Kľúčom prijateľnosti tejto skupiny aplikácií by bolo odstránenie štítkov na konci prechodného obdobia.

4.10 Technológia RFID ešte nie je celkom rozvinutá, takže teraz ešte nechápeme jej plný potenciál. Na jednej strane môže poskytovať nepredstaviteľné výhody pre našu technologickú civilizáciu, na druhej strane môže byť najväčším technologickým ohrozením súkromia a slobody. EHSV sa domnieva, že je potrebné vyvíjať aplikácie RFID podľa prísneho etického kódexu, ktorý bude rešpektovať súkromie, slobodu a bezpečnosť údajov, ale že vzhľadom na nevyhnutné bezpečnostné opatrenia je potrebné, aby vývoj pokračoval.

4.11 Stručne povedané tam, kde sú povolené aplikácie RFID, je potrebné, aby bolo ich zavádzanie úplne transparentné pre každého účastníka. Aplikácie na zlepšenie manipulácie s tovarom sú všeobecne prijateľné. Aplikácie súvisiace s používaním štítkov v prípade osôb sú vo všeobecnosti neprijateľné, s výnimkou prostredia, kde sa ľudia zdržiavajú len prechodne. Aplikácie spájajúce ľudí s tovarom môžu byť prijateľné len na obchodné účely. Aplikácie, ktoré identifikujú ľudí prostredníctvom zakúpeného tovaru, sú vo všeobecnosti neprijateľné. Okrem toho, niektoré aplikácie sú neprijateľné v slobodnej spoločnosti a nemali by sa nikdy povoliť. Ústredným bodom odporúčaní Komisie členskými štátmi musí byť naliehavá potreba chrániť súkromie a anonymitu.

V Bruseli 11. júla 2007.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov GALILEO na rózcestí: Realizácia európskych programov GNSS“

KOM(2007) 261 v konečnom znení

(2007/C 256/14)

Európska komisia sa 16. mája 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Grémium poverilo 29. mája 2007 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť.

Vzhľadom na naliehavý charakter práce bol pán BUFFETAUT rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na jeho 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 11. júla 2007) vymenovaný za hlavného spravodajcu a Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal 95 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor oceňuje zmysel pre realitu a odvahu Komisie, ktorá dokázala vo svojom oznámení „GALILEO na rózcestí: Realizácia európskych programov GNSS“, KOM(2007) 261 v konečnom znení, vyvodit' dôsledky zo zablokovania rokování o koncesnej zmluve k systému Galileo.

1.2 Úplne schvaľuje ukončenie týchto rokování, ktoré sa nachádzajú v slepej uličke, a uplatnenie inej stratégie.

1.3 Plne podporuje úsilie Rady, Európskeho parlamentu a Komisie dokončit' projekt Galileo so zachovaním jeho rozsahu a pôvodnej definície.

1.4 Domnieva sa, že projekt Galileo predstavuje pre Európsku úniu strategický projekt, dokazujúc schopnosť Európy zmobilizovať potenciál pre úžasné ľudské, vedecké, technické a ekonomické dobrodružstvo.

1.5 Domnieva sa, že neúspešné ukončenie projektu by bolo pre Európsku úniu katastrofou.

1.6 Zdôrazňuje, že scenár navrhnutý Komisiou predstavuje zaujímavý a realistický návrh na realizáciu projektu a myslí si, že zverenie zodpovednosti a financovania vo fáze rozvoja a rozmiestnenia verejnemu orgánu zodpovedá realistickému pohľadu na situáciu.

1.7 Nakoľko má tento scenár závažné finančné dôsledky a vyžaduje určité úsilie zo strany verejných financií, EHSV trvá na potrebe zamyslieť sa nezaujato nad možnosťou využitia systému Galileo členskými štátmi Európskej únie, na vojenské účely, najmä obranné, ako aj nad možným nízkym poplatkom za terminály systému, aby sa tým prispelo k finančnej rovnováhe projektu.

1.8 EHSV odporúča čo najskôr ujasnit' podmienky a spôsob udelenia koncesie systému EGNOS – európskeho regionálneho doplnku amerického GPS a vhodne skoordinať vykonávanie tohto programu s programom GALILEO.

1.9 Schvaľuje voľbu ustanovit' Európsku vesmírnu agentúru za obstarávateľa a projektový orgán.

1.10 Varuje pre pokením uplatňovať pri projekte Galileo zásadu tzv. „primeranej návratnosti“, hoci chápe odôvodnené obavy členských štátov v oblasti vedeckého, technického a ekonomického rozvoja.

1.11 Pripomína, že pokiaľ nie sú vhodne riešené otázky správy a rozdelenia ekonomickej a technickej zodpovednosti, môže to predstavovať veľké nebezpečenstvo, ako sa to ukázalo nedávno v prípade spoločnosti Airbus.

1.12 Žiada od členských štátov, aby urobili všetko pre úspešnú realizáciu projektu Galileo.

2. Kontext oznámenia

2.1 Päť mesiacov po uverejnení zelenej knihy o aplikáciách satelitnej navigácie uverejnila Komisia nové oznámenie so znepokojujúcim názvom „Galileo na rózcestí: Realizácia európskych programov GNSS“.

2.2 Šokujúci názov bol vyprovokovaný zablokovaním rokování o koncesnej zmluve, nakoľko sa žiadna dohoda s priemyselným konzorcium, ktoré malo o koncesiu záujem, nejavila ako prijateľná. Existovali skutočne zásadné rozdiely pokiaľ ide o ekonomický model projektu.

2.3 Komisia preto nemohla urobiť nič iné, ako vziať na vedomie tento neúspech, ktorý prišiel po viacnásobnom oneskorení realizácie programu Galileo a bolo nevyhnutné významné presmerovanie projektu v ekonomickej ako aj právnej rovine.

2.4 Medzitým Rada ministrov dopravy 22. marca požiadala Komisiu, aby vyhodnotila situáciu a navrhla podrobné alternatívne scenáre koncesnej zmluvy, ako aj scenár skorého poskytnutia navigačného systému EGNOS – európskeho regionálneho doplnku amerického GPS, ako predchodcu projektu Galileo.

2.5 Európsky parlament, ktorý projekt Galileo podporuje, znepokojilo viacnásobné oneskorenie pri rozvoji projektu a požiadal Komisiu, aby vypracovala návrhy na riešenie situácie.

2.6 Oznámenie Komisie je odpoveďou na uvedenú žiadosť dvoch inštitúcií Európskej únie, ktoré majú rozhodovaciu právomoc.

3. Zhrnutie obsahu oznámenia

3.1 Prvým dôležitým bodom je, že Komisia vyzýva Radu a Európsky parlament, aby zobrali na vedomie neúspech súčasných rokovaní o koncesnej zmluve a následne ich ukončili. Nakoľko boli rokovania zablokované, Komisia nemala na výber iné riešenie.

3.2 Napriek tomu však okamžite požiadala Radu a Európsky parlament, aby opätovne potvrdili svoj záväzok zaviesť nezávislý systém satelitnej navigácie a podporili pokračovanie programu Galileo. Súčasný neúspech rokovaní o koncesnej zmluve nemusí totiž znamenať neúspešné ukončenie programu Galileo. Naopak, Komisia si želá, aby bol opätovne potvrdený strategický charakter tohto projektu pre Európsku úniu, ako aj jeho dôležitosť v ekonomickej rovine.

3.3 Podľa Komisie musí program Galileo pokračovať v rovnakom režime ako doteraz. Technická charakteristika musí ostať zachovaná, a to konštelácia 30 satelitov s ponukou piatich rôznych služieb s vynikajúcou kvalitou signálu.

3.4 V žiadnom prípade sa nemôžeme uspokojiť s obmedzenou verziou programu Galileo.

3.5 Komisia navrhuje dva alternatívne scenáre.

a. Scenár A): verejný sektor financuje a obstaráva prevádzkový systém s obmedzenou výkonnosťou. Túto základnú infraštruktúru by tvorilo 18 satelitov s príslušným pozemným segmentom. Umožňovala by presnosť určovania polohy a geografické pokrytie dostatočné na účely uvedenia služieb na trh, plne by však nezhodnotila technický prínos systému Galileo.

Zostávajúcich 12 satelitov by rozmiestnil súkromný sektor v rámci koncesnej zmluvy.

b. Scenár B): verejný sektor financuje a obstaráva celý operačný systém s plným výkonom. Túto infraštruktúru by tvorilo 30 satelitov s príslušným pozemným segmentom. Umožnila by poskytovanie všetkých služieb systému Galileo pre všetkých cieľových používateľov a poskytla by budúcemu koncesionárovi istotu, že sa môže spoľahnúť na stabilitu

konceptie. Verejno-súkromné partnerstvo zahŕňa činnosti súvisiace s prevádzkou, využitím systému a údržbou konštelácie 30 satelitov. Úplná realizácia by nastala koncom roka 2012 a koncesná zmluva by pokrývala obdobie 2010 – 2030.

3.6 Komisia odporúča schválenie druhého scenára v dvoch etapách.

— začať s okamžitým využívaním systému EGNOS, ako predchodcu projektu Galileo prostredníctvom osobitnej koncesie v roku 2008, využívanie po rozmiestnení úplnej konštelácie Galilea by malo začať koncom roka 2012,

— súčasne rokovať a realizovať verejno-súkromné partnerstvo formou koncesie pre následnú fázu využívania systémov EGNOS a Galileo od roku 2010 do roku 2030.

3.7 Želá si, aby Rada a Európsky parlament podporili tieto dva programy a potvrdili určité zásady.

— sprevádzkovať systém EGNOS od roku 2008,

— rozhodnúť, že európske programy satelitnej navigácie majú byť vymedzené, schválené, riadené a sledované na úrovni Európskej únie a v záujme všetkých členských štátov,

— uznať strategický charakter projektu Galileo,

— zachovať postavenie Európskej vesmírnej agentúry ako obstarávateľa a projektový orgán, ktorý bude konať v **mene Európskej únie v súlade so zverenými právomocami a pravidlami**,

— v možnej miere zaviesť do programu spravodlivú hospodársku súťaž,

— posilniť a reštrukturalizovať verejnú správu programov a zveriť Európskej komisii politickú zodpovednosť a vedúcu úlohu,

— vzbudiť dôveru investorov.

3.8 Takýto program si vyžaduje mobilizáciu značných finančných zdrojov, a to nielen z položiek naplánovaných v rámci aktuálne navrhovaného finančného výhľadu, ale tiež zabezpečenie dodatočného financovania.

3.9 Vo finančnom rámci na obdobie 2007 – 2013 by išlo o čerpanie 2,4 miliardy EUR, na pokračovanie v súčasnom pláne doplnenom o opatrenia na zníženie rizika. Ak zvážime obstaranie prvej úplnej konštelácie (30 satelitov) nasledovanej verejno-súkromným partnerstvom pre fázu využitia od roku 2010 do roku 2013, bude potrebné vynaložiť 3,4 miliardy eur.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Je užitočné, že Komisia zobrala na vedomie zablokovanie rokovaní o koncesnej zmluve v súčasnom rámci a odporúča rokovania ukončiť. Akýkoľvek iný postoj by len predĺžil trvanie nepriaznivej situácie a ešte viac oneskoril spustenie programu.

4.2 V tomto bode Rada dospela k rovnakému záveru ako Komisia a rozhodla ukončiť rokovania a opätovne ich otvoriť na novej báze. Rovnako potvrdila prioritný charakter projektu Galileo, čo EHSV prijal s potešením.

4.3 Nedávna štúdia Eurobarometra (máj/jún 2007) o programe Galileo, ktorú vykonalo GR pre dopravu a energetiku, preukázala, že 80 % obyvateľov Európskej únie podporuje myšlienku nezávislého systému satelitnej navigácie a 63 % týchto obyvateľov sa vyslovilo za doplnkové financovanie na uskutočnenie tohto projektu. Hodnotenie vplyvu ukončenia projektu Galileo na imidž Európskej únie, je však dosť protikladné. 44 % opýtaných osôb si myslí, že vplyv by bol nepriaznivý a 41 % si myslí, že by to nemalo žiadny vplyv.

4.4 EHSV víta podporu Rady a verejnej mienky vyjadrenú projektu Galileo, domnieva sa však, že ukončenie projektu by malo katastrofálny vplyv na imidž Európskej únie a na dôveru v európske projekty. Bol by to znak, že Európska únia je neschopná uskutočniť vedecko-technický projekt budúcnosti, ktorý by zmobilizoval naše najlepšie schopnosti v oblasti výskumu, inovácie a technológie a otvoril by príležitosti pre vstup na dôležité trhy.

4.5 Vzhľadom na vyššie uvedené, oznámenie ponecháva niektoré otázky otvorené. Kladie silný dôraz na systém EGNOS a potrebu jeho využitia v čo najkratšej dobe, ale Komisia nerieši otázku, kto ho bude prevádzkovať. Obmedzuje sa na oznámenie, že bude udelená koncesia, ale nehovorí nič o jej forme ani o prípadných partneroch (obchodná spoločnosť, konzorcium orgánov alebo spoločností zodpovedných za riadenie leteckej dopravy? ...). Pôjde o verejného alebo súkromného operátora? Aké budú postupy uplatňovania a aké sú termíny?

4.6 Rozširujúce systémy, ktoré umožňujú zlepšiť kvalitu služieb GPS, sú regionálneho charakteru (okrem systému EGNOS existuje v severnej Amerike systém WAAS a iný systém v Indii). Aké sú prepojenia medzi týmito regionálnymi systémami a aké medzinárodné dohody si vyžadujú?

4.7 Pokiaľ ide o ťažkosti spojené s konzorciom, ktoré malo o koncesiu záujem, je dôležité vyvarovať sa toho, aby sa podobné ťažkosti nevyskytovali aj v nových navrhnutých scenároch. V skutočnosti sa za členmi konzorcia často prejavovali pokyny jednotlivých štátov. Veľa dotknutých spoločností je v skutočnosti závislých od verejných zákaziek alebo ide o štátne podniky a bolo by naivné domnievať sa, že o klasické

„súkromné“ konzorcium. Toto sa môže opakovať aj v nových scenároch. V tejto súvislosti musí byť striktne zavedená skutočná konkurencia.

4.8 EHSV s potešením konštatuje, že nebol pozmenený základný plán projektu, a najmä paleta navrhovaných služieb. Návrh Komisie je najrozumnejší. Zmena hospodárskeho modelu projektu by mala za následok ďalšie oneskorenia, zvýšené finančné náklady a zbytočné riziká.

4.9 Výbor sa tiež domnieva, že Komisia správne zdôraznila, že „hoci si systém zachová civilný charakter, významné výnosy sa dajú očakávať od vojenských používateľov“. Nakoľko si je vedomý citlivého charakteru tejto otázky, domnieva sa, že medzi členskými štátmi by mali pokračovať diskusie o tejto téme. Domnieva sa, že členské štáty Európskej únie by mali mať právomoc voľne rozhodovať o použití vládneho systému aj v rámci prístupu vyhradeného pre obranné vojenské použitie, pokiaľ si to želajú, a to za primerané finančné príspevky.

4.10 Nakoľko je financovanie projektu zásadným problémom, EHSV si kladie otázku, či by nebolo potrebné uvažovať o nízkom poplatku z predaja terminálov, aby sa tým prispelo financovaniu projektu Galileo.

4.11 Hoci EHSV podporuje myšlienku ustanoviť Európsku vesmírnu agentúru za obstarávateľa a projektový orgán, zdôrazňuje, že nesmie pri projekte Galileo uplatňovať pravidlo primeranej návratnosti, hoci si je vedomý, že dohody medzi štátmi v predchádzajúcom scenári boli výsledkom citlivých ekonomických rovnováh medzi členskými štátmi. Zdôrazňuje nutnosť neohroziť projekt, ktorý je dôležitý a symbolický pre Európsku úniu vzhľadom na obavy súvisiace s ekonomickými dôsledkami pre hlavné zúčastnené štáty. Pripomína, že ťažkosti, ktorým dnes čelí EADS, vyplývajú z tohto druhu obáv. Úsilie o dosiahnutie ekonomickej rovnováhy medzi partnermi je legitímne, ale ak bude viesť k ochromeniu alebo oneskoreniu pri realizácii projektov, celý tento symbolický európsky projekt s jeho priemyselným a vedeckým rozmerom, ako aj ekonomickými dôsledkami bude spochybnený.

4.12 Napokon EHSV predpokladá, že úsilie Komisie zachovať zásady správy Spoločenstva ju viedli k naliehavému, a možno nie práve diplomatickému, vyžadovaniu politického vedenia projektu, pričom podcenila dôležitú úlohu, ktorú zohráva Európska vesmírna agentúra.

V Bruseli 11. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Dvojročná správa o dosiahnutých výsledkoch stratégie EÚ v oblasti trvalo udržateľného rozvoja“

(2007/C 256/15)

Európska komisia požiadala Európsky hospodársky a sociálny výbor listom z 11. decembra 2006 adresovaným pánovi Dimitriadisovi v súlade s článkom 262 Zmluvy o ES, aby vypracoval stanovisko na tému „Dvojročná správa o dosiahnutých výsledkoch stratégie EÚ v oblasti trvalo udržateľného rozvoja“.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie (stredisko pre pozorovanie trvalo udržateľného rozvoja) poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. júna 2007. Spravodajcom bol pán RIBBE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. – 12. júla 2007 (schôdza z 11. júla 2007) prijal 70 hlasmi za, pričom 21 členov hlasovalo proti a 10 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

zvýšiť zamestnanosť a nákladovo efektívne znížiť negatívne vplyvy na životné prostredie“;

1.1 Výbor víta skutočnosť, že sa prijatím obnovenej stratégie pre udržateľný rozvoj na summite EÚ v júni 2006 zreteľne rozprúdila diskusia. Najmä záväzok predkladať dvojročné správy o dosiahnutých výsledkoch prispeje k tomu, že verejnosť a zákonodarcovia budú konkrétnejšie informovaní o pozitívnom vývoji a o problémoch s implementáciou.

— aký konkrétny časový plán si Komisia určila na dosiahnutie cieľa Európskej rady postupne odstrániť dotácie, ktoré majú závažné negatívne účinky na životné prostredie a či by bolo možné zvážiť návrh EHSV presunúť tieto prostriedky aspoň sčasti do fondu trvalo udržateľného rozvoja EÚ,

1.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor vo svojich predchádzajúcich stanoviskách k trvalo udržateľnému rozvoju v podstate uvítal rôzne dokumenty predložené Komisiou, Radou a Európskou radou, no zároveň položil aj kritické otázky a v niektorých prípadoch vypracoval rozsiahle návrhy, ktorými sa však tieto inštitúcie často vôbec nezaoberali. Aj pri tejto príležitosti zaujíma výbor kritický postoj ku skutočnosti, že ciele vytýčené vo väčšine prioritných oblastí sú aj naďalej príliš nejasné. Za obzvlášť problematické považuje to, že nie je jasné, aké nástroje sa majú použiť.

— ako chce Komisia v budúcnosti predísť zreteľným rozporom medzi požiadavkami a skutočnosťou politiky trvalo udržateľného rozvoja, ktoré sa výrazne vyskytujú napríklad v sektore dopravy (pozri body 4.15 a 4.16) a

— ako treba zaobchádzať s členskými štátmi, ktoré nepredložili primeranú národnú stratégiu trvalo udržateľného rozvoja.

1.3 EHSV víta predovšetkým hlavné ciele a základné zásady politiky stanovené v obnovenej stratégii a vyzýva Komisiu, Radu a Európsky parlament, aby ich brali vážne a v plnej miere ich zohľadňovali.

1.5 Je pochopiteľné, že na základe čoraz dramatickejších vplyvov na klímu sa oblasti klímy a energie venuje osobitná pozornosť. Európsky hospodársky a sociálny výbor však zastáva názor, že

— toto je pozitívnym vývojom, hoci to nesmie viesť k zanedbaniu iných kľúčových prvkov stratégie a

1.4 Výbor dúfa, že prvá správa o dosiahnutých výsledkoch, ktorá sa má uverejniť v septembri 2007, poskytne presnejšie informácie – okrem iného – aj o tom,

— akými ekonomickými nástrojmi Komisia zabezpečí „podporu trhovej transparentnosti a cien, ktoré odrážajú skutočné hospodárske, sociálne a environmentálne náklady výrobkov a služieb (určenie správnych cien)“;

— ako sa má konkrétne vykonať požiadavka Európskej rady „zvážiť ďalšie kroky na posun zďaňovania z práce na zdroje a spotrebu energie alebo znečistenie, aby sa prispelo k cieľom EÚ

— napriek akútnej potrebe konať na politickej úrovni by sa mali všetky rozhodnutia prijímať v súlade s hlavnými zásadami politiky stanovenými v obnovenej stratégii, čiže za účasti občanov, podnikov a sociálnych partnerov a s využitím najlepších dostupných poznatkov atď. Rozhodnutie v rámci energetického balíka vyrábať v budúcnosti – namiesto skôr dohodnutých 5,75 % – 10 % európskych pohonných hmôt z biomasy nebolo v súlade s touto zásadou. Európsky hospodársky a sociálny výbor v tomto vidí hrozbu vzniku veľkých problémov, ktoré uvedie v osobitnom stanovisku k príslušnej správe Komisie o dosiahnutých výsledkoch (¹).

(¹) KOM(2006) 845 v konečnom znení.

2. Hlavné časti a súvislosti stanoviska

2.1 Európska rada na svojom zasadnutí v Göteborgu v roku 2001 prijala prvú stratégiu trvalo udržateľného rozvoja (STUR) EÚ. V decembri 2005 Komisia predložila Európskemu parlamentu a Rade oznámenie „O preskúmaní stratégie trvalo udržateľného rozvoja – Platforma činnosti“⁽²⁾, v ktorom sa mali stanoviť „ďalšie konkrétne činnosti pre nadchádzajúce roky“.

2.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa v posledných rokoch v mnohých stanoviskách venoval stratégii trvalo udržateľného rozvoja. Zakaždým zdôraznil nesmierny význam trvalo udržateľného rozvoja pre našu spoločnosť. Výbor v zásade vždy podporil rôzne prístupy Komisie v tejto oblasti a súhlasil s názorom Európskej rady, že stratégia trvalo udržateľného rozvoja je nadradenou stratégiou Európskej únie, podľa ktorej cieľov sa musí riadiť aj lisabonská stratégia.

2.3 Európsky hospodársky a sociálny výbor v stanoviskách k trvalo udržateľnému rozvoju často vyjadril kritické pripomienky a nastolil konštruktívne otázky, na niektoré z nich však Komisia ani Rada dodnes neodpovedali.

2.4 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa v poslednom stanovisku k tejto veci zaoberal uvedeným oznámením Komisie z decembra 2005. Vyjadril sa kriticky ku skutočnosti, že Komisia v akčnom programe, ktorý označila za ambiciózný, nespĺnila ani odporúčanie EHSV z apríla 2004, ani svoj vlastný prísľub z júna 2005, pretože v rozpore s tým, čo prisľúbila, opäť neuviedla žiadne jasné ciele, ktoré chce dosiahnuť v rámci stratégie trvalo udržateľného rozvoja.

2.4.1 V tomto stanovisku výbor pripomenul, že stratégia by mala opísať cestu k dosiahnutiu určitých cieľov. Ak sa v stratégii neurčia konkrétne ciele, zákonite nastanú problémy s určením nástrojov, pretože keď nevieme presne, kam ideme, nemôžeme ani určiť cestu, ktorou pôjdeme. Výbor sa nazdáva, že v oznámení sa ponechalo viac otvorených otázok, než sa prinieslo odpovedí a orientácie.

2.4.2 Výbor už v stanovisku z roku 2004⁽³⁾ zdôraznil, že ak sa širokej verejnosti alebo zúčastneným sociálnym partnerom neoznámia ciele ani nástroje, teda ak nie je isté, „čo to vlastne konkrétne je trvalo udržateľný rozvoj a čím sa bude budúci rozvoj líšiť od situácie, v ktorej žijeme dnes, [...] [vzniknú] obavy a odpor v potenciálne ovplyvnených sektoroch“. Výbor musí žiaľ konštatovať, že ani posledné tri roky nepriniesli dostatočné objasnenie tejto problematiky, čo vôbec neprospeje dôveryhodnosti politiky trvalo udržateľného rozvoja.

2.5 Rakúske predsedníctvo v prvom polroku 2006 pravdepodobne túto celkovú situáciu vnímalo veľmi podobne. Z tohto dôvodu viac-menej odložilo bokom oznámenie Komisie z roku

2005 a vypracovalo nový samostatný dokument, ktorým sa neskôr zaoberali hlavy štátov a predsedovia vlád na summite v júni 2006, na ktorom bol tento dokument schválený ako „obnovená stratégia“⁽⁴⁾.

2.6 V obnovenej stratégii sa Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru na základe jeho doterajšej angažovanosti v tejto téme priznáva významná úloha. Podľa bodu 39 má v budúcnosti „zohrávať aktívnu úlohu pri jej osvojovaní okrem iného prostredníctvom svojho fungovania ako katalyzátor podnietenia diskusie na úrovni Európskej únie a vyzýva sa, aby pripravoval príspevky k dvojročnej správe Komisie o pokroku“.

2.7 Výbor by chcel predložením tohto stanoviska splniť uvedenú požiadavku a svoje povinnosti v tejto oblasti. Najskôr uvedie niekoľko základných a všeobecných poznámok k obnovenej stratégii (bod 3), potom sa bude venovať v krátkosti otázkam načrtnutým v obnovenej stratégii (bod 4) a na záver predstaví svoje názory na určité podstatné časti správy o pokroku, ktorá sa má vypracovať do septembra 2007 (bod 5).

3. Všeobecné poznámky k obnovenej stratégii

3.1 Ak chce najdôležitejšia politická inštitúcia Európskej únie preskúmať a obnoviť jednu zo svojich politík tak, ako to urobila Európska rada pri stratégii trvalo udržateľného rozvoja Európskej únie, potom občianska spoločnosť očakáva, že sa v príslušnom dokumente ujasní

- v prvom rade, prečo bola vôbec potrebná revízia,
- k akým výsledkom sa dospelo v rámci analýzy nedostatkov, teda v ktorých oblastiach sa našli problémy a
- čo konkrétne sa má v budúcnosti zmeniť, ktoré oblasti je potrebné vypustiť, spracovať iným spôsobom či pripojiť k stratégii a na základe akých dôvodov a akým spôsobom sa zamýšľa napríklad dosiahnuť nevyhnutný cieľ integrácie myšlienky trvalo udržateľného rozvoja do práce všetkých generálnych riaditeľstiev.

3.2 V tomto dokumente je, žiaľ, márne hľadať súvislosti a zistenia podobnej revízie. Predkladá sa jednoducho obnovená stratégia.

3.3 V stratégii z Göteborgu sa na základe oznámenia Komisie riešili tieto štyri prvoradé tematické okruhy:

- klimatické zmeny,
- doprava,
- verejné zdravie a
- prírodné zdroje.

⁽²⁾ KOM(2005) 658 v konečnom znení, 13.12.2005.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 117 z 30.4.2004, s. 22, bod 2.2.1.

⁽⁴⁾ Rada Európskej únie, dokument 10917/06 z 26.6.2006: „Preskúmanie stratégie trvalo udržateľného rozvoja Európskej únie – obnovená stratégia“.

3.4 Ďalšie dve témy, ktoré vtedy vo svojom návrhu uvádzala Komisia – odstránenie chudoby a starnutie obyvateľstva – sa do göteborgskej stratégie nedostali. Európska rada nijako nezodpovedala vynechanie týchto tém, čo Európsky hospodársky a sociálny výbor kritizoval v stanovisku z apríla 2004⁽⁵⁾ ako „neprimeraný signál“. Z viacerých strán sa ozývala kritika stratégie preto, že nebola sústredená v jednom dokumente, ktorý by sa mohol komunikovať a propagovať na verejnosti a preto, že vonkajší rozmer sa riešil v osobitnom procese, ktorého výsledkom bol samostatný dokument.

3.5 V obnovennej stratégii sa uvádza sedem kľúčových výziev, stanovujú sa operatívne ciele a úlohy v týchto oblastiach:

- zmena klímy a ekologicky čistá energia,
- trvalo udržateľná doprava,
- trvalo udržateľná spotreba a výroba,
- zachovanie prírodných zdrojov a hospodárenie s nimi,
- verejné zdravie,
- sociálne začlenenie, demografia a migrácia a
- chudoba vo svete a výzvy trvalo udržateľného rozvoja.

3.6 Ako vidno z porovnania pôvodného prístupu s novým, obnovená stratégia neprinesla žiadne veľké zmeny priorit. Iba sa v nej dopĺňajú témy göteborgskej stratégie o kľúčové otázky uvedené už v oznámení Komisie z roku 2001 – odstránenie chudoby, starnutie obyvateľstva a trvalo udržateľná spotreba a výroba.

3.7 Európsky hospodársky a sociálny výbor to veľmi dobre chápe, pretože jednako témy z roku 2001, ale aj tie, ktoré boli vtedy zamietnuté, sa zatiaľ nevyriešili, a tak je dnes potreba ich riešenia na politickej úrovni pálčivejšia než kedykoľvek predtým. Práve so zreteľom na doposiaľ nedostatočné politické kroky sa do stredobodu pozornosti dostáva odpoveď na otázku, čím sa vlastne nová stratégia líši od starej a ako sa hodnotia doterajšie výsledky starej stratégie. Táto otázka je dôležitá najmä preto, aby neboli vznesené námietky, že predkladanie nových dokumentov vedie skôr k znejasneniu, a nie politickému posilneniu nevyhnutného procesu. EHSV viackrát poukázal na to, že sa politika trvalo udržateľného rozvoja nedá hodnotiť podľa množstva dokumentov vytvorených správou a politikou, ale iba podľa konkrétnych účinných opatrení.

3.8 Táto obnovená stratégia je založená na vynikajúcom súbore zásad trvalo udržateľného rozvoja, ktoré je potrebné prepracovať na súbor cieľov a opatrení pre každú zo siedmich vybraných prvoradých oblastí. Okrem toho obsahuje aj určité opatrenia v súvislosti s komplexnými otázkami a vývoj postupov realizácie a monitorovania pokroku. V tomto ohľade predstavuje obnovená stratégia určité zlepšenie oproti predchádzajúcim stratégiám.

3.9 Prvé ukazovatele naznačujú, že tie časti stratégie, ktoré sa zaoberajú klimatickými zmenami a využívaním energie, sa v súčasnosti riešia najviac. To je správne, no nesmie to viesť k tomu, aby boli zanedbané iné centrálné časti stratégie. Toto preskúmanie realizácie ponúka výbornú príležitosť venovať sa

tejto otázke a pokúsiť sa dať stratégii väčšiu váhu a hnciu silu vo všetkých kľúčových oblastiach, ktoré obsahuje. Výbor chce znova zdôrazniť, že trvalo udržateľný rozvoj je komplexný integračný prístup, a nie zoznam možností, z ktorých je možné poskladať si vlastné „menu“. Ciele a úlohy v súvislosti s klimatickými zmenami sú dostatočne jednoznačné, presné a naliehavé na to, aby skutočne podnikli ďalšie kroky. Ostatné témy stratégie trvalo udržateľného rozvoja sú naopak príliš nejasné a nedostatočne časovo nevyhradené na to, aby dokázali podniknúť väčšie zmeny.

3.10 Rozsah stratégie. Sedem tém obnovennej stratégie predstavuje oproti nedostatočným štyrom témam predchádzajúcej stratégie určité zlepšenie. Napriek tomu však neboli zohľadnené určité dôležité oblasti. Európsky hospodársky a sociálny výbor mimochodom už v prieskumnom stanovisku z apríla 2004⁽⁶⁾ požadoval, aby sa jedna celá kapitola venovala poľnohospodárstvu. Výbor teraz opakuje svoju požiadavku so zreteľom na skutočnosť, že už niekoľkokrát vyjadril veľké pochybnosti o tom, či je vôbec možné v podmienkach svetového trhu dosiahnuť trvalo udržateľné poľnohospodárstvo tak, ako to vyžaduje európsky poľnohospodársky model. Pochybnosti výboru o tom, či sa spoločná poľnohospodárska politika skutočne vyvíja tým správnym smerom, posilňuje aj skutočnosť, že hlavy štátov a predsedovia vlád pristúpili k hromadnému kráteniu zdrojov vyčlenených na finančné obdobie rokov 2007 až 2013 určených na druhý pilier SPP, ktorý je mimoriadne dôležitý pre rozvoj udržateľného poľnohospodárstva. Európsky hospodársky a sociálny výbor toto už niekoľkokrát kritizoval a znovu kladie otázku, ako je možné toto rozhodnutie spojiť s politikou trvalo udržateľného rozvoja. Diskusia na tému poľnohospodárstvo v obnovennej stratégii v bode s názvom prírodné zdroje nie je z hľadiska tejto problematiky dostatočná.

3.11 Z otázky, či európska poľnohospodárska politika orientovaná na globálne, otvorené trhy vôbec môže byť trvalo udržateľná, automaticky vyplýva všeobecná otázka pravidiel globálnej výroby a obchodovania. Svetová obchodná organizácia je inštitúcia založená na dohodách určených na podporu globálneho voľného obchodu. Európsky hospodársky a sociálny výbor však viackrát poukázal na to, že slobodný liberálny obchod vôbec nemusí byť automaticky aj trvalo udržateľný. Bohužiaľ, obnovená stratégia nehovorí nič o tom, ako sa má z voľného obchodovania stať obchod v súlade so zásadami trvalo udržateľného rozvoja. Táto skutočnosť predstavuje veľký nedostatok! Aj v tejto súvislosti musí žiaľ Európsky hospodársky a sociálny výbor poukázať na to, že riadiace orgány Európskej únie doteraz nedokázali vyriešiť túto otázku, ktorú výbor predložil už pred tromi rokmi⁽⁷⁾, aj keď Európsky hospodársky a sociálny výbor s potešením konštatuje, že Európska únia v posledných rokoch prejavila značné úsilie rokovať o nových pravidlách celosvetového obchodu s Medzinárodným menovým fondom a Svetovou bankou.

3.11.1 Globálny rozmer je pre európsku stratégiu trvalo udržateľného rozvoja prirodzene veľmi významný, keďže európske hospodárstvo je ovplyvnené aj vývojom, ktorý sa odohráva mimo nášho hospodárskeho priestoru. Stratégia EÚ musí byť preto v súlade s globálnym prístupom k trvalo udržateľnému rozvoju a aktívne ho podporovať. V obnovennej stratégii sa táto skutočnosť zohľadňuje odkazom na podporu rozvojových cieľov milénia, Kjótsky protokol, program OSN na ochranu

(5) Ú. v. ES C 204, 18.7.2000.

(6) Ú. v. EÚ C 117, 30.4.2004.

(7) Ú. v. EÚ C 117, 30.4.2004, o. i. body 0.8 a 6.4 a nasl.

životného prostredia (UNEP) a iné celosvetové iniciatívy. V stratégii sa okrem toho uznáva nevyhnutnosť, že globalizácia musí byť podriadená trvalo udržateľnému rozvoju. Obsahuje odkaz na akčný plán pre trvalo udržateľnú spotrebu a výrobu, ktorý Komisia vypracuje v roku 2007. EHSV však zastáva názor, že je potrebná dôkladnejšia analýza, ak chceme nájsť riešenie problémov globálnej nerovnosti. Snaha krajín, ktoré sa nachádzajú vo fáze industrializácie a ktoré sa oprávnenne snažia dosiahnuť oveľa vyššiu životnú úroveň, dosiahnuť rast povedie takmer s istotou ku katastrofálnym dôsledkom pre globálne zdroje a systémy. Stratégia sa preto zaoberá hranicami, po ktoré možno zaťažiť planétu, ktorá 200 rokov znáša útrapy nerovnomerne prebiehajúcej industrializácie.

3.11.2 EHSV preto navrhuje, aby Komisia vypracovala oznámenie o možnostiach pri správe a pridelovaní spoločných celosvetových zdrojov. Ťažiskom tohto oznámenia by bol dlhodobý rámec na stabilizáciu koncentrácie skleníkových plynov na bezpečnej úrovni prostredníctvom medzinárodnej účasti na záväznom celosvetovom systéme emisných práv. Po uplynutí dohodnutej lehoty, v rámci ktorej by sa vyrovnali emisie na obyvateľa, by boli tieto práva rozdelené rovnomerne. Na základe tohto prístupu, ktorý bol už často predmetom diskusie a ktorý je známy pod názvom „contraction and convergence“, možno zohľadniť dôsledky nárastu obyvateľstva, priemyselných kapacít a globalizácie ako aj požiadavky vyváženého a konkrétneho prerozdelenia zemskej atmosféry ako spoločného zdroja.

3.12 Jednoznačnosť cieľov. Trvalo udržateľný rozvoj sa vo všeobecnosti prijíma ako celkový cieľ spoločnosti. Aby však v rámci stratégie trvalo udržateľného rozvoja mohol vzniknúť skutočný podnet, musí sa vykonávať na základe konkrétnych merateľných cieľov a úloh vychádzajúcich z podrobnej analýzy. Obnovená stratégia síce obsahuje mnoho cieľov a opatrení, neponúka však vysvetlenie, ako súvisia s kvantifikovanou analýzou údajov a vývoja či kvalitatívnou analýzou tematických okruhov a problémov. Preto v mnohých prípadoch nie je jasné, z akých dôvodov sa vybrali práve dané ciele a opatrenia, ako sa majú hodnotiť príslušné výsledky a do akej miery môžu vôbec prispieť k všeobecne trvalo udržateľnému rozvoju. Toto preskúmanie malo ponúknuť príležitosť na zlepšenie a vysvetlenie všetkých týchto bodov, aby bolo v budúcnosti naozaj možné dosiahnuť pokrok hodnotiť systematickejšie.

3.13 Po týchto skôr kritických pripomienkach by chcel výbor poukázať aj na pozitívne stránky. V obnovennej stratégii sa v porovnaní s platformou činnosti Komisie predloženou v decembri 2005 vyskytujú jednoznačne konkrétnejšie ciele, napríklad v súvislosti s obmedzením emisií ovplyvňujúcich klímu alebo hospodárnym využívaním energie. Niektoré ciele sú zreteľnejšie najmä vďaka záverom, ku ktorým Európska rada dospela na zasadnutí v marci 2007, predovšetkým v oblasti klimatických zmien a čiastočne aj energetickej politiky.

3.14 Nástroje vykonávania stratégie. Z obnovennej stratégie, ani zo záverov Európskej rady z marca 2007 však nie je jasné, aké nástroje sa majú využiť na dosiahnutie konkrétnejších cieľov,

teda aká stratégia sa má vlastne použiť. Zaujímavé je však to, že – síce iba medzi riadkami – v obnovennej stratégii je možné nájsť aspoň náznaky možných nástrojov. Podľa názoru Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru sú však ešte stále príliš málo konkrétne, a preto by sa mala správa o pokroku využiť na to, aby sa v týchto bodoch uviedli konkrétne informácie a tým sa riešila príslušná otázka a poskytla určitá orientácia (pozri bod 5).

4. Osobitné pripomienky k obnovennej stratégii

4.1 V revidovanej stratégii sa zdôrazňuje význam začlenenia dynamiky procesu lisabonskej stratégie do širších cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Na toto tvrdenie však nenadväzuje žiadna seriózna analýza, ktorá by hovorila o tom, ako sa musia zmeniť vzory globálneho rastu a rozvoja, aby sme v budúcnosti mohli vytvoriť udržateľnejší svet. Následky trvalo neudržateľného vývoja sú čoraz výraznejšie. Prejavujú sa veľmi výrazne prostredníctvom fatálnych dôsledkov klimatických zmien, ale aj v neustálom úbytku biodiverzity vo svete, vo zväčšujúcej sa priepasti medzi chudobnými a bohatými, v dohľadnom vyčerpaní surovín atď.

4.2 Následky sa dramaticky prejavujú na hospodárstve. V niektorých regiónoch hrozí, že sa dnešná hospodárska základňa úplne rozpadne. Napríklad vo Švajčiarsku už banky neposkytujú úvery investorom, ktorí plánujú investovať do infraštruktúry zimných športov, ak sa plánované zariadenia majú nachádzať v nadmorskej výške do 1 500 metrov nad morom. Budúcnosť poľnohospodárstva a cestovného ruchu v Stredomorí je pri ďalšom otepľovaní a vysušaní čoraz neistejšia.

4.3 Verejné výdavky Európskej únie určené na ochranu pobrežia pred eróziou a zaplavením sa pohybujú v odhadovanej výške 3,2 miliardy EUR v porovnaní s hodnotou 2,5 miliardy EUR v roku 1986. Podľa štúdií erózia pobrežia v období rokov 1990 až 2020 spôsobí ročné výdavky priemerne vo výške 5,4 miliardy EUR. Pomocou tejto vysokej sumy je možné odvrátiť alebo zmierniť iba časť prejavujúcich sa negatívnych následkov.

4.4 Musíme čeliť vážnemu stavu: žijeme v hospodárskom systéme, v ktorom sa napríklad náklady spojené so zdravotníckymi službami a poškodením životného prostredia, napríklad miliardové škody spôsobené orkánom Cyril začiatkom roka 2007, na makroekonomickej úrovni hodnotia pozitívne, pretože prispievajú k zvýšeniu hrubého národného produktu. Európsky hospodársky a sociálny výbor víta skutočnosť, že Európska rada sa v obnovennej stratégii konečne – aj keď žiaľ tiež len okrajovo – začala venovať tomuto rozporuplnému stavu. Európska rada úplne oprávnenne požaduje v bode 20 obnovennej stratégie, aby sa „ústredný systém účtovníctva národného dôchodku mohol rozšíriť okrem iného zahrnutím koncepcií statických a dynamických údajov a netrhovej práce a ďalej rozvinúť satelitnými účtami, ako napr. environmentálnymi výdavkami a materiálovými tokmi“.

4.5 Na tomto mieste výbor pripomína svoj postoj z roku 2004, podľa ktorého „považuje za náležité, aby sa v rámci stratégie trvalo udržateľného rozvoja úplne diskutovalo o otázkach, ktoré sa doposiaľ pokladali takmer za tabu. Jednou z týchto otázok je otázka neustáleho hospodárskeho rastu ako nadradeného cieľa a kľúčového aspektu každej politiky“⁽⁸⁾. Výbor tým chce vyjadriť, že nemôže ísť výlučne o kvantitatívny rast, ale že sa svojho miesta musí ujať nová myšlienka rastu, ktorej stredobodom sú kvalitatívne ciele zamerané na kritériá trvalo udržateľného rastu. Komisia a Rada by mali správu o pokroku, ktorú majú predložiť, využiť na to, aby

— konečne vyjasnili, či neexistuje doteraz nerozpoznaný a nevyjadrený rozpor medzi stratégiou trvalo udržateľného rozvoja na jednej strane a lisabonskou stratégiou na druhej strane, najmä pokiaľ ide o používanie hrubého domáceho produktu ako ukazovateľa sociálneho blahobytu a hospodárskej prosperity a

— načrtli, ako má konkrétne vyzeráť nový ukazovateľ blahobytu prispôbený zásadám trvalo udržateľného rozvoja.

4.6 Na viacerých prípadoch je možné preukázať, že hospodársky a environmentálnopolitický rozvoj nemusí stále viesť k zvýšeniu HDP, ale napriek tomu dokáže vytvoriť nové pracovné príležitosti a zmierniť znečistenie životného prostredia. Ak klasické neehospodárne žiarovky nahradia energeticky úsporné žiarovky, zníži sa spotreba elektrickej energie a HDP sa tým aj po započítaní vykonaných investícií skôr zníži. Napriek tomu si Európsky hospodársky a sociálny výbor želá, aby sa v tejto oblasti zvýšil „rast“, a takisto v oblasti izolácie budov, úsporných motorov, energeticky hospodárnych prístrojov, atď.

4.7 Európsky hospodársky a sociálny výbor preto víta skutočnosť, že Komisia skúma alternatívne meradlá spoločenského blahobytu k HNP a v rámci tejto práce prejavuje veľký záujem.

4.8 Európsky hospodársky a sociálny výbor už niekoľkokrát zdôraznil, že trvalo udržateľný rozvoj sa nedá dosiahnuť bezplatne. Okrem toho viackrát zdôraznil skutočnosť, že sa na makroekonomickej úrovni musia udiť zásadné štrukturálne zmeny, či už chceme, alebo nie. Úlohou politiky má byť opatrne zaviesť nevyhnutné zmeny tak, aby sa predišlo väčším rozporom a negatívnejším následkom.

4.9 Pokiaľ ide o zodpovednosť za riešenie týchto problémov, výbor so zreteľom na mikroekonomickú úroveň opäť pripomína, že nielen od politikov sa vyžaduje, aby stanovili správne rámcové podmienky. Potrebné kroky sa vyžadujú aj od hospodárstva a jednotlivých občanov. Komisia už niekoľko rokov právom pripomína sociálnu zodpovednosť podnikov, ktorá sa v rámci sociálneho dialógu týka oblastí hospodárstva, sociálnych vecí a životného prostredia.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 117, 30.4.2004, s. 22, bod 2.3.9.

4.10 Európska rada v obnovennej stratégii poukazuje na to⁽⁹⁾, že stratégia trvalo udržateľného rozvoja EÚ „tvorí celkový rámec, v ktorom ... sa môžu hospodárske, sociálne a environmentálne ciele navzájom posilňovať“. Európska rada ďalej vyjadrila presvedčenie, že stredobodom všetkých politických rozhodnutí Európskej únie musí byť vyvážené posúdenie sociálnych, environmentálnych a hospodárskych rozmerov trvalo udržateľného rozvoja a zohľadnenie „vonkajšieho rozmeru trvalo udržateľného rozvoja a náklady spôsobené nečinnosťou“. Lenže keď príde reč na finančné prostriedky, obnovená stratégia sa už neorientuje na sociálny dialóg, ale na inštitucionálny dialóg medzi Komisiou a členskými štátmi na jednej strane a hospodárskymi podnikmi na druhej strane s cieľom stanoviť výkonné ciele pre produkty a procesy.

4.11 Európsky hospodársky a sociálny výbor zdôrazňuje, aké dôležité je so všetkými spoločenskými silami viesť skutočnú širokú diskusiu o politických opatreniach, ktoré je potrebné prijať, aké dôležité je neustále pripomínať a naozaj brať vážne hlavné ciele a zásady stanovené v obnovennej stratégii. Je to jediný spôsob, ako sa možno vyhnúť potenciálnym chybám, zabezpečiť široké prijatie spoločnosťou a pozdvihnúť trvalo udržateľný rozvoj na skutočnú základnú zásadu politického konania.

4.11.1 Príkladom toho, ako sa to z hľadiska postupov robíť nemá, sú rozhodnutia Európskej rady o 10-percentnom podiele biopalív v rámci rozhodnutí o energetickom balíku namiesto pôvodne dohodnutej hodnoty 5,75 %. Európsky hospodársky a sociálny výbor výslovne podporuje cieľ stanovený Európskou radou znížiť emisie CO₂ do roku 2020 o 20 až 30 % (podľa angažovanosti partnerov mimo Európy) a uznáva aj jej dlhodobější cieľ (zníženie o 60 až 80 % do roku 2050). Podiel biopalív musí podporovať nielen tento cieľ, ale musí zodpovedať aj ostatným hlavným zásadám.

4.11.2 Na základe toho treba zohľadňovať výsledky v oblasti využívania energií, ochrany prírody a životného prostredia a vplyv novej konkurencie využitia pôdy (na národnej a celosvetovej úrovni). O tom, že otázky trvalo udržateľného rozvoja sa v žiadnom prípade neriešia primerane a vyčerpávajúco, svedčia aj diskusie, ktoré v súčasnosti naberajú na intenzite, napríklad o nadmerne vysokom použití fosílnych energií pri výrobe biopalív údajne bez obsahu CO₂⁽¹⁰⁾, o ich skutočnej relevantnosti pre klímu⁽¹¹⁾ alebo o ich účinkoch na potravinársku výrobu⁽¹²⁾. Európsky hospodársky a sociálny výbor sa bude tejto nesmierne dôležitej téme venovať v osobitnom stanovisku.

4.12 Európsky hospodársky a sociálny výbor vyjadruje potešenie z toho, že sa diskusia o hospodárskopolitických a finančných dôsledkoch debaty o trvalo udržateľnom rozvoji dostala na vecnú, odbornú úroveň okrem iného aj predložením

⁽⁹⁾ Pozri bod 8.

⁽¹⁰⁾ 83 % energetického obsahu etanolu vyrábaného z kukurice pochádza z fosílnych energií.

⁽¹¹⁾ Vysoký obsah dusičnanov v produkcii repky olejnej (štúdia bude k dispozícii pred letnými prázdninami, teda do plenárnej schôdze).

⁽¹²⁾ Pozri Mexiko: Nepokoje pre rastúcu cenu tortillos, pretože kukurica sa čoraz väčšmi stráca v nádržkách áut.

hodnotiacej správy pána Nicholasa Sterna. V tejto hodnotiacej správe sa uvádzajú výpočty, podľa ktorých je napríklad na rozsiahle odvrátenie klimatických zmien potrebné iba jedno percento HDP. Energetický podnik Vattenfall v štúdiu, ktorú predložil na svetovom hospodárskom fóre v Davose, dospel k záveru, že sa to dá dosiahnuť ešte lacnejšie. Aj keď sa 1 % HDP vyjadrené konkrétnou sumou môže zdať obrovskou čiastkou, tieto finančné prostriedky treba porovnať s inými oblasťami politiky, ktoré stoja tiež veľa peňazí. Realizácia takzvaných projektov TINA v súvislosti s hodnotením potrieb dopravnej infraštruktúry⁽¹³⁾ v oblasti dopravy by si napríklad do roku 2015 vyžadovali ročné investície vo výške približne 1,5 % HDP už len v určených dopravných koridoroch, a teda by boli drahšie, ako to, čo vypočítal Nicholas Stern na zmiernenie negatívnych klimatických vplyvov.

4.13 Nejde tu však iba o peniaze, ale v mnohých prípadoch o štrukturálne zmeny. V obnovennej stratégii sa napríklad vyžaduje oddelenie hospodárskeho rastu a dopytu po doprave s cieľom znížiť vplyv na životné prostredie. Európsky hospodársky a sociálny výbor víta túto požiadavku. Zároveň to znamená, že sa musí kriticky preskúmať napríklad takzvaná výroba „práve včas“ (just in time), ktorou sa podniky zbavujú nákladov na skladovanie a využívajú nákladné vozidlá alebo nákladné vlaky ako sklady na kolesách.

4.14 Európsky hospodársky a sociálny výbor musí žiaľ konštatovať, že sa pozoruhodne rýchlo objavujú rozpory medzi nárokmi a pravdepodobnou skutočnosťou. Pretože presne trinásť dní potom, čo Európska rada prijala tento operačný cieľ a úlohu, predložila Komisia Európskej únii dokument Strednodobé preskúmanie bielej knihy Európskej komisie o doprave z roku 2001⁽¹⁴⁾, v ktorom sa na obdobie rokov 2000 až 2020 predpokladá zvýšenie HDP o 52 %, cestnej nákladnej dopravy o 55 % a leteckej dopravy o 108 %. Želané oddelenie sa realizuje najmä v oblasti železničnej nákladnej dopravy (+ 13 %) a železničnej osobnej dopravy (+ 19 %).

4.15 Európsky hospodársky a sociálny výbor s veľkým údivom konštatuje, že podľa všetkého medzi vypracovaním strednodobého preskúmania bielej knihy o doprave a obnovenou stratégiou trvalo udržateľného rozvoja neexistuje žiaden súlad, pretože o tomto zreteľnom rozpore medzi nárokmi a skutočnosťou politiky sa vôbec nerozpráva ako o probléme. Zdá sa, že Komisia sa v sektore dopravy takpovediac vzdala prvého konkrétneho cieľa, oddelenia hospodárskeho rastu a rastu mobility. Komisia musí v budúcnosti sústrediť všetky sily na to, aby takéto rozpory vôbec nevznikli. V sektore dopravy sa musia znovu hľadať možnosti usporiadania miest, obcí a jednotlivých činností tak, aby sa zámerne skrátili dopravné trasy namiesto toho, aby ľudia a tovary museli prekonávať čoraz väčšie vzdialenosti, kým prídu do svojho cieľa. Pre tento účel je potrebné prispôbiť daňovú politiku a politiku územného plánovania, ako aj primerane skoordinať činnosť na všetkých úrovniach správy, a to od úrovne EÚ až po miestne orgány.

⁽¹³⁾ TINA = Transport Infrastructure Needs Assessment [Hodnotenie potrieb dopravnej infraštruktúry].

⁽¹⁴⁾ KOM(2006) 314 v konečnom znení.

4.16 Dá sa povedať, že obnovená stratégia v otázke riešenia čoraz väčších problémov dopravy sklamala. Európsky hospodársky a sociálny výbor musí konštatovať, že Európska únia medzičasom začala vystupovať konkrétnejšie pri hľadaní riešení problémov energetickej politiky ako v oblasti dopravy, ktorej negatívny vplyv na klímu, životné prostredie a ochranu prírody neustále narastá.

4.17 V správe o pokroku stratégie trvalo udržateľného rozvoja treba vyhodnotiť možné následky v porovnaní s inými nástrojmi a preskúmať závery Európskej rady z marca 2007⁽¹⁵⁾, podľa ktorých by sa systém obchodu s emisiami mohol rozšíriť aj na pozemnú a lodnú dopravu.

5. Obsah správy o dosiahnutých výsledkoch

5.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor víta skutočnosť, že podľa bodu 33 obnovennej stratégie trvalo udržateľného rozvoja Komisia v budúcnosti každé dva roky (počnúc septembrom 2007) predloží správu o pokroku pri vykonávaní obnovennej stratégie trvalo udržateľného rozvoja v Európskej únii a členských štátoch, do ktorej zahrnie aj budúce priority, smerovania a činnosti. Európsky hospodársky a sociálny výbor si od toho sľubuje, že sa v tejto správe objavia odpovede na otázky, ktoré doposiaľ neboli zodpovedané.

5.2 Práve pri nejasne spomenutých riadiacich a ekonomických nástrojoch politiky je to veľmi dôležité. Napríklad v bode 22 sa uvádza, že „najvhodnejšie ekonomické nástroje by sa mali použiť na podporu trhovej transparentnosti a cien, ktoré odrážajú skutočné hospodárske, sociálne a environmentálne náklady výrobkov a služieb (určenie správnych cien)“. Týmto sa dostávame k výzve internalizovať externé náklady a potrebné nástroje, ktorú aj Európsky hospodársky a sociálny výbor niekoľkokrát predložil. Európsky hospodársky a sociálny výbor pripomína, že táto diskusia prebiehala niekoľko rokov viac-menej bez úspechu. S trojročným meškaním Komisia na konci marca 2007 predložila zelenú knihu o trhovo orientovaných nástrojoch na účely environmentálnej politiky a súvisiacich politík, ktorou túto debatu znovu rozprúdila. Európsky hospodársky a sociálny výbor bude dbať o to, aby sa v rámci správ o pokroku rozvíjal postup pri hľadaní riešenia tejto otázky, ktorá je ústrednou témou trvalo udržateľného rozvoja.

5.3 V bode 23 Európska rada, respektíve hlavy štátov a predsedovia vlád, vyzývajú členské štáty, aby zväzili „ďalšie kroky na posun zdaňovania z práce na zdroje a spotrebu energie alebo znečistenie, aby sa prispelo k cieľom EÚ zvýšiť zamestnanosť a nákladovo efektívne znížiť negatívne vplyvy na životné prostredie“. Európsky hospodársky a sociálny výbor tento krok víta a žiada Komisiu, aby tejto kapitole venovala väčšiu pozornosť v správe o pokroku a predniesla konkrétne návrhy, akým spôsobom to bude možné vykonať. Pritom bude nutné podrobne preskúmať environmentálnopolitické vplyvy a rozdelenie zaťaženia, aby sa prerozdelenie daní nedotklo práve vrstvy sociálne slabších.

⁽¹⁵⁾ Pozri bod 35.

5.4 Európsky hospodársky a sociálny výbor ďalej víta oznámenie o tom, že Komisia by mala do roku 2008 „predložiť plán reformy dotácií v jednotlivých odvetviach, ktoré majú závažné negatívne účinky na životné prostredie a nie sú zlučiteľné s trvalo udržateľným rozvojom“. Výbor podporuje aj cieľ „postupne odstrániť tieto dotácie“, pričom pokladá za prospešné, keby sa určil a zároveň preveril presný harmonogram postupného odstraňovania týchto dotácií, takto ušetrené prostriedky by sa prípadne previedli do nového fondu trvalo udržateľného rozvoja Európskej únie, ktorý by mohli využívať členské štáty v prípade, že určité opatrenie na zachovanie životného prostredia bude spojené s neprimerane vysokými nákladmi z hľadiska ich rozpočtu (článok 175 ods. 5 a článok 174 ods. 1, Zmluva z Nice).

5.5 Európsky hospodársky a sociálny výbor vo svojich predchádzajúcich stanoviskách opätovne upozorňoval, aké dôležité je pre občanov, podniky a ostatné zúčastnené strany, aby mali jasný prehľad o konkrétnych politických plánoch a odôvodneniach takýchto plánov. Len tak budú ľudia ochotní podporiť a aktívne sa podieľať na potrebnom procese. Z tohto dôvodu je správne, že Európska rada poverila Komisiu, aby vytvorila „laickú príručku k tejto stratégii vrátane osvedčených postupov a osvedčených politík v členských štátoch“ (pozri bod 26). Žiaľ, aj v tomto prípade chýba konkrétny harmonogram, mala by sa tým zaoberať správa o pokroku.

5.6 Stratégia obsahuje záväzok zlepšiť legislatívny proces prostredníctvom väčšieho nasadenia hodnotení vplyvu a intenzívnejšieho zapojenia príslušných kruhov. Výbor schvaľuje tento záväzok a vyzýva Komisiu a členské štáty, aby vyhodnotili skúsenosti s metodikou hodnotenia vplyvu v oblasti trvalo udržateľného rozvoja, aby zabezpečili, že sa táto metodika bude uplatňovať vo všetkých oblastiach politiky a potrebných opatrení.

5.7 Európsky hospodársky a sociálny výbor pripisuje veľký význam prístupu, v rámci ktorého by mala Komisia „vypracovať konkrétnu a realistickú víziu Európskej únie na jej ceste k trvalo udržateľnému rozvoju počas nasledujúcich päťdesiatich rokov“ (bod 27). Aj v tomto prípade vzniká otázka, čo konkrétne a dokedy treba predkladať. Výbor už teraz požaduje, aby sa v takejto vízii objavili výhľady, ktoré presiahnu rok 2060, pretože na základe záväzkov a hlavných cieľov určených v dokumente obnovenej stratégie trvalo udržateľného rozvoja⁽¹⁶⁾ by sa mali rozhodnutia o budúcom smerovaní spoločnosti, a to aj z dlhodobého hľadiska, prijímať podľa možnosti čo najskôr. Európska rada na summite začiatkom marca 2007 v podstate začala vyhlásením, že sa „do roku 2050 emisie celkovo znížia o 60 až 80 % v porovnaní s rokom 1990“⁽¹⁷⁾. Možno máme dostatok zásob určitých fosílnych alebo neobnoviteľných surovín na viac ako päťdesiat rokov, ale tieto zásoby sú jednoducho konečné, takže je správne už v tejto chvíli uvažovať o politike na obdobie viac ako päťdesiat rokov, ak to myslíme vážne so zabezpečením rovnosti medzi generáciami.

⁽¹⁶⁾ Konkrétne, „budúcim generáciám“ umožniť, aby „mohli uspokojovať svoje potreby“, „dodržiavať sociálnu spravodlivosť a solidaritu“ a zabezpečiť „vysokú životnú úroveň“ a „úplnú zamestnanosť“ ako aj uvedené hlavné zásady, konkrétne, „umiestniť človeka do centra politik Európskej únie prostredníctvom podpory základných práv, boja proti všetkým formám diskriminácie a príspevku k zmenšeniu chudoby a odstraňovaniu sociálneho vylúčenia“.

⁽¹⁷⁾ Pozri závery bod 30.

5.8 Európsky hospodársky a sociálny výbor by uvítal, keby sa tieto komplexné hľadiská, ktoré sa majú uplatňovať na všetkých úrovniach politickej koncepcie (Únia a členské štáty), zohľadňovali aj v rámci jednotlivých častí stratégie, aby sa tak stali účinnými. Zároveň sa neuvádza, ako sa to má zabezpečiť; zrejme preto, lebo podľa súčasnej podoby textov (čo potvrdzuje aj návrh ústavnej zmluvy) sú právomoci Európskej únie v tejto oblasti zdieľané a členské štáty majú na starosti financovanie a vykonávanie politiky životného prostredia (článok 175 ods. 4, Zmluva z Nice). Z tohto dôvodu sa nešpecifikujú účastníci.

5.9 V obnovenej stratégii trvalo udržateľného rozvoja sa uvádza, že každý členský štát vymenuje predstaviteľa, ktorý bude fungovať ako kontaktná osoba pre STUR. Výbor predpokladá, že správa o pokroku bude informovať o tom, či táto nominácia prebehla a ako sa spolupráca rozvíja.

5.10 Prvá správa o pokroku by mala informovať aj o tom, či si všetky členské štáty pripravili svoju (prvú) národnú stratégiu trvalo udržateľného rozvoja, ktorú mali dokončiť do júna 2007. Výbor si v tejto súvislosti kladie otázku, kto preskúma tieto národné stratégie a podľa akých kritérií a aké dôsledky bude mať situácia, keď členský štát nebude mať dokončenú národnú stratégiu alebo ak bude nekompetentná.

5.11 V bode 41 hovorí Európska rada o dobrovoľných partnerských previerkach národných stratégií, ktoré by mali začať v roku 2006 prvou skupinou členských štátov. Správa o pokroku by mala informovať o tom, aké výsledky priniesli tieto previerky a aké dôsledky z nich vyplývajú pre európsku stratégiu.

5.12 Európsky hospodársky a sociálny výbor plne uznáva, že členské štáty a regionálne či miestne správy disponujú v mnohých otázkach trvalo udržateľného rozvoja právomocami a vo viacerých otázkach musia vypracovať vlastný prístup a profil úloh. Zároveň však vyjadruje presvedčenie, že ak sa má pokrok v oblasti trvalo udržateľného rozvoja udržať na potrebnej úrovni, musia sa v Komisii vybudovať ďalšie kapacity, aby sa mohli monitorovať všetky výsledky a zaviesť nové opatrenia vtedy, keď sa vykonávanie stratégie omešká a vznikne potreba prístupu zo strany Spoločenstva. Európsky hospodársky a sociálny výbor vyjadruje pochybnosť, že samotná koordinácia a výmena osvedčených postupov sú dostačujúce. Privítal by, keby mal možnosť každý rok dostať súhrn skúmaných výsledkov členských štátov.

5.13 V rámci stratégie sa odporúča vytvorenie alebo posilnenie národných rád pre trvalo udržateľný rozvoj. Národné rady zohrávajú dôležitú úlohu pri príprave národných stratégií trvalo udržateľného rozvoja a môžu prispieť k rozhybaniu opatrení v členských štátoch, zapojeniu občianskej spoločnosti do opatrení trvalo udržateľného rozvoja a pozorovaniu pokroku. Medzi ich povinnosti patrí aj uplatňovanie zásady trvalo udržateľného rozvoja a zachovávanie dynamickej rovnováhy medzi jej hospodárskou, sociálnou a environmentálnou súčasťou. Európsky hospodársky a sociálny výbor nezaznamenal v súvislosti s týmito odporúčaniami žiaden väčší pokrok a tejto téme sa bude venovať ešte v tomto roku, no neskôr. Predbežne však vyzýva, aby sa táto otázka riešila aj spolu s členskými štátmi v rámci preskúmania vykonávania.

5.14 Členské štáty a Komisia by mali tiež preskúmať, ako možno zabezpečiť koordináciu otázok trvalo udržateľného rozvoja v rámci ich vlastných štruktúr. Trvalo udržateľný rozvoj je komplexnou a integrovanou koncepciou, ktorá by mala presahovať špecifické témy jednotlivých rezortov a vládnych orgánov a zároveň ich meniť. Skúsenosti ukázali, že je to možné len vtedy, ak v rámci vlády bude zriadený silný centrálny orgán na podporu trvalo udržateľného rozvoja disponujúci vedomosťami a autoritou, ktoré by mu umožňovali spochybniť zásady špecifické pre určitý rezort alebo iný vládny orgán. Správa o pokroku by mala informovať aj o tom, v ktorých oblastiach Komisia vidí potrebu zlepšenia v rámci vlastných útvarov. Európsky hospodársky a sociálny výbor vyjadruje presvedčenie, že toto zlepšenie je potrebné (porovnaj body 4.15 a 4.16).

5.15 Stratégia oprávnenne poukazuje na to, že trvalo udržateľný rozvoj musí byť rozsiahlym spôsobom začlenený do kompetencií a praxe regionálnych a miestnych samospráv na

všetkých úrovniach. Niektoré miestne a regionálne samosprávy v Európe sa v minulosti veľmi vyznamenali pri zohľadňovaní zásady trvalo udržateľného rozvoja do svojej práce a vypracovaní inovatívnych odpovedí na klimatické zmeny a iné otázky trvalo udržateľného rozvoja. Preskúmanie realizácie predstavuje dobrú príležitosť na vyhodnotenie pokroku v oblasti trvalo udržateľného rozvoja na regionálnej a miestnej úrovni a na preskúmanie toho, ako lepšie informovať o osvedčených postupoch.

5.16 V bode 45 sa uvádza, že najneskôr v roku 2011 sa musí rozhodnúť, kedy bude potrebné začať preskúmanie stratégie trvalo udržateľného rozvoja. Európsky hospodársky a sociálny výbor s týmto postupom nesúhlasí. Ak sa v rámci správ o pokroku ukáže, že Európa má problémy na ceste k trvalo udržateľnému rozvoju, potom stratégia (cesta k dosiahnutiu cieľa) nie je správna. V takom prípade je nevyhnutné vykonať preskúmanie okamžite, a nie až v roku 2011.

V Bruseli 11. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

PRÍLOHA

k stanovisku výboru

Tieto pozmeňovacie návrhy, ktoré podporila viac než štvrtina hlasov, boli zamietnuté:

Bod 2.4

Zmeniť takto:

„2.4 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa v poslednom stanovisku k tejto veci zaoberal uvedeným oznámením Komisie z decembra 2005. Vyjadril sa kriticky ku skutočnosti, že Komisia v akčnom programe, ktorý označila za ambiciózne, nespĺnila ani odporúčanie EHSV z apríla 2004, ani svoj vlastný prísľub z júna 2005, pretože v rozpore s tým, čo prísľubila, opäť neuviedla žiadne jasné ciele, ktoré chce dosiahnuť v rámci stratégie trvalo udržateľného rozvoja.“

Hlasovanie

Za: 35

Proti: 61

Zdržali sa: 4

Bod 2.4.1

Zmeniť takto:

„2.4.1 V tomto stanovisku výbor pripomenul, že stratégia by mala opísať cestu k dosiahnutiu určitých cieľov. Ak sa v stratégii neurčia konkrétne ciele, ktoré sa stanovujú ťažko, pretože musia splniť požiadavku zohľadnenia jednotlivých aspektov trvalej udržateľnosti, zákonite nastanú problémy s určením nástrojov, pretože keď nevieme presne, kam ideme, nemôžeme ani určiť cestu, ktorou pôjdeme. Výbor sa nazdáva, že v oznámení sa ponechalo viac otvorených otázok, než sa prinieslo odpovedí a orientácie.“

Hlasovanie

Za: 34

Proti: 63

Zdržali sa: 3

Bod 3.11

Zmeniť takto:

- „3.11 Z otázky, či európska poľnohospodárska politika orientovaná na globálne, otvorené trhy vôbec môže byť trvalo udržateľná, automaticky vyplýva všeobecná otázka pravidiel globálnej výroby a obchodovania. Svetová obchodná organizácia je inštitúcia založená na dohodách určených na podporu globálneho voľného obchodu. Európsky hospodársky a sociálny výbor však viackrát poukázal na to, že slobodný liberálny obchod vôbec nemusí byť automaticky aj trvalo udržateľný. Bohužiaľ, obnovená stratégia nehovorí nič o tom, ako akým spôsobom sa má z voľného obchodovania rozvinúť, stať obchod aby bolo v súlade so zásadami trvalo udržateľného rozvoja. Táto skutočnosť predstavuje veľký nedostatok! Aj v tejto súvislosti musí žiaľ Európsky hospodársky a sociálny výbor poukázať na to, že riadiace orgány Európskej únie doteraz nedokázali vyriešiť túto otázku, ktorú výbor predložil už pred tromi rokmi, aj keď Európsky hospodársky a sociálny výbor s potešením konštatuje, že Európska únia v posledných rokoch prejavila značné úsilie rokovat' o nových pravidlách celosvetového obchodu s Medzinárodným menovým fondom a Svetovou bankou.“

Hlasovanie

Za: 35

Proti: 63

Zdržali sa: 8

Bod 3.11.2

Vypustiť

Hlasovanie

Za: 38

Proti: 63

Zdržali sa: 3

Bod 4.2

Zmeniť takto:

- „4.2 Následky sa môžu dramaticky prejaviť na hospodárstve. V niektorých regiónoch hrozí, že sa je dnešná hospodárska základňa v stave ohrozenia úplne rozpadne. Napríklad vo Švajčiarsku už banky neposkytujú úvery investorom, ktorí plánujú investovať do infraštruktúry zimných športov, ak sa plánované zariadenia majú nachádzať v nadmorskej výške do 1 500 metrov nad morom. Budúcnosť poľnohospodárstva a cestovného ruchu v Stredomorí je pri ďalšom otepľovaní a vysušaní čoraz neistejšia.“

Hlasovanie

Za: 41

Proti: 57

Zdržali sa: 3

Bod 4.4

Zmeniť takto:

- „4.4 Musíme čeliť vážnemu stavu: žijeme v hospodárskom systéme, v ktorom sa napríklad Všeobecne známym problémom je, že náklady spojené so zdravotníckymi službami a v niektorých prípadoch aj s poškodením životného prostredia, napríklad miliardové škody spôsobené orkánom Cyril začiatkom roka 2007, na makroekonomickej úrovni hodnotia pozitívne, pretože prispievajú k zvýšeniu hrubého domáceho produktu, pričom však niektoré iné dôležité aktivity tento ukazovateľ nepokrýva. Európsky hospodársky a sociálny výbor víta skutočnosť, že Európska rada sa v obnovennej stratégii konečne —aj keď žiaľ tiež len okrajovo— začala venovať tomuto rozporuplnému stavu. Európska rada úplne oprávnené požaduje v bode 20 obnovennej stratégie, aby sa ústredný systém účtovníctva národného dôchodku mohol rozšíriť okrem iného zahrnutím koncepcií statických a dynamických údajov a netrhovej práce a ďalej rozvinúť satelitnými účtami, ako napr. environmentálnymi výdavkami a materiálými tokmi.“

Hlasovanie

Za: 35

Proti: 56

Zdržali sa: 8

Bod 4.10

Zmeniť takto:

„4.10 Európska rada v obnovej stratégii poukazuje na to, že stratégia trvalo udržateľného rozvoja EÚ ‚tvorí celkový rámec, v ktorom ... sa môžu hospodárske, sociálne a environmentálne ciele navzájom posilňovať‘. Európska rada ďalej vyjadřila presvedčenie, že stredobodom všetkých politických rozhodnutí Európskej únie musí byť vyvážené posúdenie sociálnych, environmentálnych a hospodárskych rozmerov trvalo udržateľného rozvoja a zohľadnenie ‚vonkajšieho rozmeru trvalo udržateľného rozvoja a náklady spôsobené nečinnosťou‘. Lenže keď príde reč na finančné prostriedky, obnovená stratégia sa už neorientuje na sociálny dialóg, ale na inštitucionálny dialóg medzi Komisiou a členskými štátmi na jednej strane a hospodárskymi podnikmi na druhej strane s cieľom stanoviť výkonné ciele pre produkty a procesy.“

Hlasovanie

Za: 41

Proti: 55

Zdržali sa: 3

Bod 4.14

Zmeniť takto:

„4.14 Nejde tu však iba o peniaze, ale v mnohých prípadoch o štrukturálne zmeny. V obnovej stratégii sa napríklad vyžaduje oddelenie hospodárskeho rastu a dopytu po doprave s cieľom znížiť vplyv na životné prostredie. Európsky hospodársky a sociálny výbor víta túto požiadavku. Zároveň to znamená, že sa musí kriticky preskúmať napríklad takzvaná výroba ‚práve včas‘ (just in time), ktorou sa podniky zbavujú nákladov na skladovanie a využívajú nákladné vozidlá alebo nákladné vlaky ako sklady na kolesách.“

Hlasovanie

Za: 39

Proti: 56

Zdržali sa: 6

Bod 4.16

Zmeniť takto:

„4.16 Európsky hospodársky a sociálny výbor s veľkým údivom konštatuje, že podľa všetkého medzi vypracovaním strednodobého preskúmania bielej knihy o doprave a obnovenou stratégiou trvalo udržateľného rozvoja neexistuje žiaden súlad, pretože o tomto zreteľnom rozpore medzi nárokmi a skutočnosťou politiky sa vôbec nerozpráva ako o probléme. Zdá sa, že Komisia sa v sektore dopravy takpovediac vzdala prvého konkrétneho cieľa, oddelenia hospodárskeho rastu a rastu mobility. Komisia musí v budúcnosti sústrediť všetky sily na to, aby takéto rozpory vôbec nevznikli. V sektore dopravy sa musia znovu hľadať možnosti usporiadania miest, obcí a jednotlivých činností tak, aby sa zámerne skrátili dopravné trasy namiesto toho, aby ľudia a tovary museli prekonávať čoraz väčšie vzdialenosti, kým prídu do svojho cieľa. Pre tento účel je potrebné prispôsobiť daňovú politiku a politiku územného plánovania, ako aj primerane skoordinať činnosť na všetkých úrovniach správy, a to od úrovne EÚ až po miestne orgány.“

Hlasovanie

Za: 36

Proti: 63

Zdržali sa: 4

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o štatistike prípravkov na ochranu rastlín“

KOM(2006) 778 v konečnom znení – 2006/0258 COD

(2007/C 256/16)

Rada sa 16. mája 2007 rozhodla podľa článku 285 ods. 1 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska v danej veci prijala svoje stanovisko 8. júna 2007. Spravodajcom bol pán **VAN OORSCHOT**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 11. júla) prijal 138 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie záverov a odporúčaní

1.1 EHSV víta návrh nariadenia o štatistike prípravkov na ochranu rastlín ako nástroja na meranie pokroku dosiahnutého v členských krajinách pri realizovaní cieľov rámcovej smernice ⁽¹⁾ pre trvalo udržateľné používanie pesticídov.

1.2 EHSV vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že nariadenie o štatistike pokrýva iba profesionálne použitie prípravkov na ochranu rastlín v poľnohospodárstve a nezahŕňa ich použitie na tvrdých povrchoch, ktoré môže byť škodlivé pre životné prostredie.

1.3 EHSV zdôrazňuje, že pri prepájaní údajov o použití pesticídov s údajmi o maximálnej hladine rezíduí pesticídov nie je relevantné iba množstvo použitých prípravkov a ošetrovaná plocha s určitou plodinou. Dôležité sú aj údaje o výnose jednotlivých pestovaných plodín. Pre zabezpečenie prepájania údajov o použití pesticídov s existujúcimi štatistikami Spoločenstva o pestovaných plodinách a hlavne o ich výnose, je potrebné, aby v nariadení bolo explicitne uvedené využívanie štatistík o pestovaných plodinách.

2. Návrh Komisie

2.1 Cieľom navrhovaného nariadenia je vytvoriť rámec pre tvorbu štatistík Spoločenstva o uvádzaní prípravkov na ochranu rastlín na trh a ich používaní zaviazaním všetkých členských pravidielne vypracovať podrobné štatistiky. Aby bola zaistená porovnateľnosť týchto štatistík medzi členskými štátmi a na úrovni Spoločenstva, nariadenie definuje štatistické pokrytie, ktoré bude obmedzené na profesionálne použitie v poľnohospodárstve, a stanovuje harmonizované pravidlá pre zber a kompiláciu údajov.

2.2 Tieto štatistiky sú nevyhnutné pre odhad rizika pre zdravie ľudí a životné prostredie súvisiaceho s použitím prípravkov na ochranu rastlín, ako aj pre meranie pokroku pri uskutočňovaní cieľov rámcovej smernice pre trvalo udržateľné používanie pesticídov.

2.3 Výhody tohto opatrenia by mali byť posudzované z hľadiska celej rámcovej smernice. Všeobecným cieľom implementácie opatrení tejto rámcovej smernice je dosiahnuť zlepšenie životného prostredia a zdravia alebo iné výhody pre spoločnosť, ako napríklad zníženie vonkajších nákladov, ktoré vznikajú používaním prípravkov na ochranu rastlín, a to pomocou trvalo udržateľného používania pesticídov. Dosiahnutý pokrok sa môže merať len na základe spoľahlivých údajov a relevantných ukazovateľov. Na úrovni jednotlivých členských štátov ako aj na úrovni Spoločenstva môže toto nariadenie priniesť priame výhody vo forme lepších poznatkov o používaní pesticídov, lepších systémov kontroly a lepšie cielených a účinnejších opatrení. Okrem toho vytvorí dostupnosť oficiálnych štatistík po celej Európe transparentnejší trh, ktorý by mal zlepšiť konkurencieschopnosť odvetvia priemyslu, ktoré sa zaoberá pesticídmi.

3. Súčasný legislatívny rámec

3.1 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 396/2005 z 23. februára 2005 o maximálnych hladinách rezíduí pesticídov v alebo na potravinách a krmivách rastlinného a živočíšneho pôvodu a o zmene a doplnení smernice Rady 91/414/EHS.

3.2 Nariadenie (ES) č. 852/2004 Európskeho parlamentu a Rady z 29. apríla 2004 o hygiene potravín, najmä časť A bod 9 prílohy I stanovujúce povinnosť prevádzkovateľom potravinárskych podnikov, ktorí dorábajú alebo pestujú rastlinné produkty, aby viedli záznamy najmä o akomkoľvek použití prípravkov na ochranu rastlín alebo biocídov.

3.3 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES z 23. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva.

3.4 Smernica Rady 91/414/EHS z 15. júla 1991 o uvádzaní prípravkov na ochranu rastlín na trh, ktorej revízia práve prebieha.

⁽¹⁾ KOM(2006) 373, konečné znenie, „Návrh smernice Európskeho parlamentu a rady, ktorou sa stanovuje rámec pre akciu spoločenstva na dosiahnutie trvalo udržateľného využívania pesticídov“.

4. Zhrnutie dokumentu Komisie

4.1 Navrhovaným nariadením sa vytvára právny rámec a stanovujú sa harmonizované pravidlá zberu a zverejňovania údajov, ktoré sa týkajú uvádzania prípravkov na ochranu rastlín na trh a používania týchto prípravkov. Členským štátom predpisuje najmä:

- ako často zbierať údaje (raz za rok o uvádzaní na trh, raz za päť rokov o používaní),
- ako údaje zbierať, či formou reprezentatívnych zisťovaní, formou postupov štatistického odhadu na základe modelov alebo znaleckých posudkov, spravodajskej povinnosti distribučnej siete v prípade prípravkov na ochranu rastlín, spravodajskej povinnosti profesionálnych používateľov, na základe administratívnych zdrojov alebo kombinácie týchto prostriedkov,
- ako zasielať údaje Komisii.

4.2 Návrh nariadenia rovnako poveruje Komisiu úlohou prispôsobiť určité technické aspekty a definovať kritériá posúdenia kvality a formát prenosu dát.

5. Všeobecné pripomienky

5.1 EHSV víta návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o štatistike prípravkov na ochranu rastlín ako nástroja na meranie pokroku dosiahnutého v členských krajinách pri realizovaní cieľov rámcovej smernice pre trvalo udržateľné používanie pesticídov.

6. Konkrétne pripomienky

6.1 Profesionálne použitie mimo poľnohospodárstva

6.1.1 Údaje z monitorovania holandského priemyslu pitnej vody ukazujú, že vo viac ako 50 % prípadov je nedodržanie noriem pre pitnú vodu dôsledkom nepoľnohospodárskeho použitia prípravkov na ochranu rastlín na tvrdých povrchoch.

6.1.2 Na základe nariadenia o štatistike máme možnosť vykonať hrubý odhad nepoľnohospodárskeho použitia prípravkov na ochranu rastlín takým spôsobom, že od celkového množstva určitého prípravku, ktoré sa dostane za rok na

trh, odpočítame množstvo tohto prípravku použité na profesionálne účely v poľnohospodárstve.

6.1.3 EHSV sa domnieva, že tento odvodený výpočet používania prípravkov na ochranu rastlín mimo poľnohospodárstva je pre korektné posúdenie politiky vyplývajúcej z rámcovej smernice veľmi nepresný.

6.1.4 Výbor preto žiada, aby sa nariadenie o štatistike okrem zberu údajov o profesionálnom používaní prípravkov na ochranu rastlín v poľnohospodárstve uplatnilo aj na zber údajov o profesionálnom používaní v lesnom hospodárstve, o ich profesionálnom používaní na tvrdých povrchoch a ich neprofesionálnom používaní.

6.2 Nariadenia o štatistike a údaje o maximálnych hladinách rezíduí pesticídov

6.2.1 EHSV zdôrazňuje, že pri prepájaní dát o použití pesticídov s údajmi o maximálnej hladine pre rezíduá pesticídov nie je relevantné iba množstvo použitých prípravkov a ošetrovaná plocha s určitou plodinou. Dôležité sú aj údaje o výnose jednotlivých pestovaných plodín. Rovnaké množstvo prípravkov použitých na rovnakej ploche je menej ekologicky efektívne, ak sa pritom dosiahne menší výnos, a zvyšuje aj riziko prekročenia maximálnej hladiny rezíduí pesticídov.

6.2.2 V prílohe II návrhu je odkaz na nariadenie Rady (EHS) č. 571/88 o organizovaní prieskumu štruktúry poľnohospodárskych podnikov v spoločenstve. Jeho cieľom je používanie jednotnej klasifikácie plodín v rámci prieskumov zameraných na štruktúru poľnohospodárskych podnikov a v rámci zberu údajov o používaní prípravkov na ochranu rastlín. Tým bude ľahké spojiť štatistiky o používaní týchto prípravkov so štatistikami o výnose kultúr.

6.2.3 EHSV uznáva, že odkaz na nariadenie (EHS) č. 571/88 ponúka možnosť spojiť údaje o používaní prípravkov na ochranu rastlín s údajmi o výnose daných plodín. Aby sa však zabezpečilo využívanie tejto možnosti, je potrebné, aby bolo v nariadení výslovne uvedené použitie štatistík o plodinách, hlavne štatistík o výnose plodín, pri analýze údajov o používaní prípravkov na ochranu rastlín.

Brusel 11. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Inovácia: Vplyv na priemyselné zmeny a úloha EIB“

(2007/C 256/17)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 6. júla 2006 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na „Inovácia: Vplyv na priemyselné zmeny a úloha EIB“.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 20 júna 2007 Spravodajcom bol pán TÓTH a pomocným spravodajcom pán E. CALVET CHAMBON.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 11. júla) prijal 138 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 3 sa hlasovania zdržali., nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV preskúmal súvislosti medzi inováciami a priemyselnými zmenami, ako i množstvo iniciatív uskutočnených na európskej a národnej úrovni a vo svojom stanovisku z vlastnej iniciatívy sa rozhodol analyzovať aspekty inovačného systému, ktoré môžu podporiť priamu premenu výsledkov výskumu na obchodný úspech, ako i posilnenie a rast európskeho priemyslu a hospodárstva. EHSV sa rozhodol predložiť niekoľko odporúčaní.

1.2 EHSV zastáva názor, že treba poukázať na skutočnosť, že v mnohých krajinách a regiónoch existuje úzky vzťah medzi úspešnou inováciou a otvorenosťou spoločnosti a vzdelávacieho systému. Pokiaľ sa v našom storočí objavujú inovácie – a práve inovácie sú skutočne rozhodujúcim faktorom nielen v ekonomickom živote, ale vo všetkých oblastiach činnosti – môžu sa ľudské zdroje jasne stať silným faktorom rastu. EHSV sa domnieva, že tento faktor sa stane čoraz rozhodujúcejším katalyzátorom rozvoja a preto základom inovácií bude musieť byť najmä rozsiahly systém vzdelávania a odbornej prípravy v súlade s kritériami celoživotného vzdelávania, ktorý by mal byť postavený na rovnakom prístupe k databázam s otvoreným zdrojom a otvoreným obsahom (*open source, open content knowledge database*).

1.3 Podľa EHSV je dôležité, aby spoločnosti dosiahli súčinnosť medzi inováciami a „ľudským“ priemyslom založeným na vedomostiach, pretože tá predstavuje nielen základ inovácií ale zároveň podporuje ich rozmach. Súčasne treba nájsť prostriedky na to, aby sa zamestnanecká štruktúra flexibilne prispôbila priemyselnej reštrukturalizácii a aby sa vytvorili potrebné finančné podmienky.

1.4 EHSV považuje za mimoriadne dôležité, aby sa zvýšilo verejné povedomie o úspešných inovačných iniciatívach a ich pozitívny ohlas u verejnosti. Sociálna inovácia má kľúčový význam v celom inovačnom reťazci. Netechnologické inovácie, ako sú napríklad nové modely podnikov, lepšie plánovanie, skvalitnenie organizácie práce a schopností, sú rovnako dôležité ako technologické inovácie. Vo všeobecnosti je organizačná inovácia v oblasti organizačného rozvoja potrebná pre čo možno najlepšie využitie potenciálu technologických inovácií.

1.5 Sociálni partneri, subjekty a inštitúcie organizovanej občianskej spoločnosti už dnes zohrávajú veľmi dôležitú úlohu v procese identifikácie, upevňovania a prijímania modernizačných impulzov vychádzajúcich z inovácií. Domnievame sa však, že túto úlohu treba posilniť a začleniť do nej tiež formulovanie strategických priorít a tvorbu politiky.

1.6 EHSV je presvedčený, že na vyriešenie európskeho paradoxu, ktorý spočíva v silnom základnom výskume, ale zaostávaní v praktickom a obchodnom využití dosiahnutých výsledkov, je potrebné preniesť dôraz zo zvyšovania podielu HDP investovaného do výskumu a vývoja na zmenu štruktúry týchto výdavkov. Je nutné zintenzívniť úsilie v oblasti výdavkov a súčasne venovať väčšiu pozornosť novým postupom.

1.6.1 V členských štátoch Európskej únie často prevažuje v oblasti výskumu a vývoja ponuka na trhu; ponuka zložená z výsledkov výskumu v oblasti výskumu a vývoja je väčšia ako podnikateľský dopyt. Dopyt na trhu sa musí posilniť znížením rizika spojeného s podnikaním, vytvorením vhodnejších podmienok pre výskum v súkromnom sektore, zmenou podnikateľského prostredia a podporou spolupráce medzi univerzitami, vedeckými ústavmi a podnikmi.

1.6.2 Zvyšovanie trvalej inovačnej schopnosti podnikov si vyžaduje koordinované úsilie v oblasti financovania, výskum a vývoj, priemyslu, daní, vzdelávania, ochrany životného prostredia, médií a komunikácie tak na európskej, ako i národnej a regionálnej úrovni.

1.6.3 Domnievame sa, že je vhodné uvažovať o riešení, ktoré už niektoré členské štáty uviedli do praxe a na základe ktorého by spoločnosti zaoberajúce sa vývojovou činnosťou alebo spoločnosti, ktoré by úlohami poverili výskumné ústavy, mali prostredníctvom výzev na predkladanie ponúk prístup k doplňujúcim finančným prostriedkom zo štátneho rozpočtu alebo zo súkromných zdrojov.

1.7 EHSV poukazuje na to, že v oblasti uznania a ochrany duševného vlastníctva je EÚ čoraz menej schopná plniť narastajúce požiadavky svetovej hospodárskej súťaže. Je potrebné

naďalej uznávať význam zverejňovania vedeckých výsledkov a z neho vyplývajúcu úlohu hodnotenia, t. j. význam „vedeckého trhu“; rovnako obchodné využitie a patentovanie výsledkov výskumu, dodržiavanie práv v oblasti duševného vlastníctva a lepšie presadzovanie záujmov Spoločenstva sú otázky, ktoré si vyžadujú väčšiu pozornosť a prijatie súhrnných opatrení. EHSV sa domnieva, že je dôležité, aby súčasne s vývojom práva Spoločenstva členské štáty uvažovali o vhodných nástrojoch politiky na rozvoj ochrany práv duševného vlastníctva, vrátane monitorovania využívania patentov, čím by sa zlepšila spolupráca vo vnútri EÚ.

1.8 EHSV je presvedčený, že v záujme podpory inovácií, dynamického rastu konkurencieschopnosti a smerovania k trvalo udržateľnému rozvoju je nevyhnutné zabezpečiť riadiace funkcie pre strategické inovácie a najsť riešenia v otázke odborného vzdelávania podnikových výskumníkov a odborníkov v tejto oblasti. Je mimoriadne dôležité začleniť informačné a komunikačné technológie⁽¹⁾ do systému vzdelávania tak, aby elektronické vzdelávanie (*e-learning*) venovalo osobitnú pozornosť školeniu v riadení inovácií, stimulačným nástrojom v tejto oblasti a organizačným podmienkam.

1.9 Podľa EHSV sa musí v záujme inovácií vynaložiť úsilie na zosúladienie prioritných smerovaní priemyselných zmien s prioritnými cieľmi v oblasti vzdelávania a ďalšieho vzdelávania, čo v rámci vzdelávania umožní včas reagovať na požiadavky a zmeny trhu. Je dôležité, aby okrem voľného pohybu výskumných pracovníkov bola zabezpečená vhodná mobilita v riadení inovácií, čo by umožnilo širokú spoluprácu medzi riadiacimi pracovníkmi inštitúcií zameraných na inovácie a ich partnermi vo vedeckých a technologických parkoch.

1.10 EHSV zastáva názor, že riadiace a organizačné štruktúry schopné zvýšiť efektívnosť technologických transferov zohrávajú mimoriadnu úlohu v stimulovaní priemyselných zmien. Priemyselné, vedecké alebo technologické parky a technologické strediská sú mimoriadne významnými nástrojmi na zabezpečenie nevyhnutných odborných znalostí a pomoci, spolu s laboratóriami nevyhnutnými pre začatie činnosti malých a stredných podnikov, upevnenie, zabezpečenie akcií na trhu a udržiavanie kroku s technologickým pokrokom. Zabezpečenie toho, aby podniky mali podmienky pre inováciu s uspokojivým obsahom a za relatívne nízke ceny si čoraz viac vyžaduje fungovanie organizácií zaoberajúcich sa technologickým transferom v sieťach takým spôsobom, aby sa logistické úlohy uskutočňovali prostredníctvom informačných a komunikačných technológií. Komisia musí uvažovať o rôznych prístupoch pokiaľ ide o rozvoj takýchto štruktúr, najmä podporovať rozvoj vedecko-technologických pólův (pólův konkurencieschopnosti) a vedomostných centier. Vedecké póly (konkurencieschopnosti) zahŕňajúce univerzity, vedecko-technologické parky alebo inku-

bačné a technologické centrá by mali mať kľúčovú úlohu v realizácii priorít rozvoja EÚ. Mali by sa tiež prijať opatrenia uľahčujúce vznik takýchto štruktúr.

1.11 EHSV sa domnieva, že v diskusiách o rozpočte a najmä v schválených rozpočtových číslach sa nehovorí o dôrazne stanovených cieľoch EÚ, ako je napríklad Lisabonská stratégia, ktorej cieľom je urobiť z Európy v dohľadnej dobe najkonkurencieschopnejšiu svetovú ekonomiku. Hoci Komisia poskytuje významné nástroje na programy pre výskum a vývoj, úloha a význam týchto nástrojov nerastie tak, ako by sa očakávalo. Tieto programy by si svoju úlohu splňali skutočne účinne, ak by sa ich dosah v členských štátoch znásobil a ak by sa vytvorili programy zodpovedajúce špecifickým podmienkam jednotlivých krajín. To sa však nedeje. EHSV si myslí, že Komisia by mala prehodnotiť svoj systém riadenia inovácií a podporiť lepšiu spoluprácu medzi členskými štátmi, čo by umožnilo znásobiť účinok zdrojov pre výskum a vývoj, najmä s ohľadom na priority rozvoja EÚ.

1.12 V otázke financovania EHSV víta mnohoraké úsilie Európskej investičnej banky (skupina EIB) s cieľom posilniť výkon a inovačné schopnosti európskeho hospodárstva tak na strane ponuky, ako i na strane dopytu. EHSV upozorňuje na to, že ide len o jeden prvok z množstva finančných nástrojov: európsky rozpočet musí inováciám zabezpečiť finančné zdroje zodpovedajúce cieľom Lisabonskej stratégie. Príspevky z rozpočtov členských štátov a regiónov v podobných rozmeroch sú tiež potrebné.

1.13 Z doterajších skúseností podľa EHSV vyplýva, že činnosť EIB spôsobuje pákový efekt. Práve z tohto dôvodu EHSV vyzýva skupinu EIB, aby nepretržite a prísne skúmala možnosti podpory pákového efektu v spolupráci s Komisiou a finančným sektorom všeobecne, s cieľom dosiahnuť maximálny pákový efekt.

1.14 EHSV sa domnieva, že skupina EIB má ešte stále obrovské možnosti ako štátna banka a súčasne ako poskytovateľ služieb. EHSV apeluje na skupinu EIB, aby okrem riadenia finančných zdrojov z rozpočtu Spoločenstva rozšírila svoju činnosť aj na súkromný kapitálový trh.

2. Moderná Európa podporujúca inovácie

2.1 Oznámenie Komisie KOM(2006) 589, ktoré bolo uverejnené pri príležitosti neformálneho stretnutia hláv európskych štátov a predsedov vlád 20. októbra 2006 v Lahti počas fínskeho predsedníctva, sa rôznym spôsobom zaoberá otázkami dosahu inovácií na zmenu priemyselnej štruktúry. V oznámení sa uvádza, že hoci Európa a členské štáty majú veľmi veľký

⁽¹⁾ „Celoživotné vzdelávanie podporované informačnými technológiami a priemyselné zmeny“, CCMI/034, 13. septembra 2006.

inovačný potenciál, trápi ich množstvo paradoxov: my, Európania, máme mnoho nových nápadov, často však nedokážeme naše nápady premeniť na nové produkty, pracovné miesta a patenty; vzniká mnoho malých, vysoko inovačných podnikov, ktoré však len ťažko prerastú do veľkých, globálne úspešných spoločností, v určitých sektoroch, napr. v telekomunikáciách, sa okrem iného prejavilo zavedenie (IKT) inovácií významným nárastom produktivity, zatiaľ čo v iných, ako ukazujú príklady, sa takto neprejavilo. Inovácie a priemyselné zmeny vyžadujú dôkladné a pružné právne predpisy v oblasti registrovania patentov a duševného vlastníctva. Na tento účel treba preskúmať nariadenie Rady o patente Spoločenstva z 1. augusta 2000 a lepšie ho prispôsobiť rýchlo sa meniacim ekonomickým trendom (pozri najmä povinné licencie a príčiny zániku patentu Spoločenstva). Preto sú potrebné postupy, ktoré uľahčia využitie registrovaných patentov na rôzne priemyselné a/alebo obchodné účely a ktoré uznajú duševné vlastníctvo individuálnych subjektov ako sú výskumní pracovníci, riadiaci pracovníci alebo inžinieri alebo skupiny subjektov, i keď tvoria správnu alebo podnikateľskú štruktúru a inovácia nie je súčasťou tejto štruktúry.

2.2 Inovácie môžu mať optimálny dosah na zmenu priemyselnej štruktúry za predpokladu, že existuje systém koordinácie nástrojov na úrovni spoločnosti, sektorov, regiónov, členských štátov a EÚ a za predpokladu, že sa stranám zúčastňujúcim sa tohto procesu (spoločnosti, zamestnávateľia, vzdelávacie zariadenia a vedecké ústavy alebo tiež iné organizácie) poskytnú ľahko dostupné a pre užívateľa zrozumiteľné nástroje.

2.3 Na úrovni spoločnosti sú hnacími silami inovácií predovšetkým: i) strategické riadenie inovácií; ii) strategické riadenie ľudských zdrojov; iii) rozvoj zručností; iv) používanie nových metód organizácie práce; v) podnikové dohody o inováciách. Prechod zo statickej na dynamickejšiu organizáciu práce, ktorá by zdôraznila rešpektovanie a oceňovanie zručností a schopností každého zamestnanca a odborníka a ktorá by ponúkla možnosti ďalšieho vzdelávania a/alebo odbornej rekvalifikácie, podporí vedomosti a inovácie, ako i vznik väčšieho množstva nových nápadov.

2.4 V rámci podniku sú aktívnymi hnacími silami riadenia zmien predovšetkým: i) hodnotenie schopností a plány profesionálneho rastu jednotlivcov; ii) externalizácia služieb; iii) ďalšie vzdelávanie a rekvalifikácia; iv) kolektívne dohovory a sociálne plány reorganizácie podniku.

2.5 Na úrovni sektorov a regiónov sa môže uvažovať o zavedení týchto aktívnych nástrojov: i) rozvoj miestnych výrobných systémov (*clusters*); ii) inovačné siete a partnerstvá; iii) vedecké, technologické a priemyselné parky a inovačné póly; iv) regionálne inovačné stratégie a regionálne plány rozvoja, ako i inštitúcie zabezpečujúce ich implementáciu; v) regióny založené na vedomostiach.

2.6 Európska komisia nepretržite monitoruje, v ktorých európskych sektoroch sa javia inovácie ako najúčinnejšie.

2.7 Európsky hospodársky a sociálny výbor podčiarkuje, že nemožno vylúčiť rýchly rast inovačných schopností alebo zvýšenie podielu pridanej hodnoty v ktoromkoľvek sektore. Výbor odporúča, aby sa podporovali akékoľvek nové inovačné nápady týkajúce sa nových metód používania materiálov, vývoja technológií a nových výrobkov a novej úrovne kvality a pridanej hodnoty.

2.8 Práve prostredníctvom vlastnej národnej politiky v oblasti zamestnanosti, priemyslu, inovácií, ochrany životného prostredia, vzdelávania a obchodu, ako aj koordináciou na všetkých stupňoch verejnej správy vlády členských štátov proaktívne podnietia vplyv inovácií. Pridaná hodnota, ktorú v tomto procese predstavuje partnerstvo so sociálnymi partnermi a subjektmi organizovanej občianskej spoločnosti, je jednoznačná. Na národnej úrovni existuje tiež potreba klásť dôraz na: i) výskum a systém predvídania nových zdrojov vytvárania pracovných miest; ii) programy ďalšieho vzdelávania a rekvalifikácie; iii) stratégiu vzdelávania a celoživotného vzdelávania; iv) organizáciu pracovného trhu podporujúcu rozvoj schopností a mobility.

2.9 Inovačné formy cezhraničnej spolupráce môžu zohrávať mimoriadne významnú a špecifickú úlohu katalyzátora v oblasti inovácií a priemyselných zmien. V tejto súvislosti treba vyzdvihnúť význam spoločných technologických iniciatív (STI) v oblasti nanotechnológií, inovačnej medicíny, vodíkových a palivových článkov, zabudovaných počítačových systémov, letectva a vzdušnej dopravy, globálneho monitorovania životného prostredia a bezpečnosti. Ďalej treba zdôrazniť význam európskych technologických platforiem a ich ďalší rozvoj. Vynikajúcim príkladom je všeobecné šírenie skúseností európskej technologickej platformy pre oceľ, platformy pre čisté uhlie a technologickej platformy WATERBORNE, ktoré sa už môžu pochváliť slušnými výsledkami.

2.10 Na úrovni európskych inštitúcií by sa mala uskutočňovať koordinovaná a aktívna implementácia a rozvoj nasledujúcich bodov: i) Lisabonská stratégia; ii) stratégia trvalo udržateľného rozvoja; iii) partnerstvo pre rast a zamestnanosť; iv) európsky sociálny dialóg (v rámci sektorov a medzi jednotlivými sektormi); v) programy Spoločenstva v oblasti výskumu a vývoja, inovácií, zamestnanosti, vzdelávania a celoživotného vzdelávania; vi) regionálna politika Spoločenstva, vii) Európsky sociálny fond (ESF), Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR); viii) Európske stredisko pre sledovanie zmien, ix) európsky systém predvídania nových zdrojov vytvárania pracovných miest.

2.11 Sľubná je iniciatíva tykajúca sa Európskeho technologického inštitútu (ETI) ⁽²⁾. V tomto stanovisku je nutné zdôrazniť, že práve súčasná začiatková fáza rozvoja rámca činnosti inštitútu ponúka najväčší priestor na zabezpečenie skutočného prínosu inštitútu k premene inovácií na nové produkty a pracovné miesta.

2.12 Spomedzi iniciatív Európskej komisie by sme mali poukázať na oznámenie KOM(2006) 728 v konečnom znení s názvom „Cesta k účinnejšiemu využívaniu daňových stimulov v prospech VaV“ z 22. novembra 2006.

2.13 Rovnaký význam má aj iniciatíva Európskej komisie zameraná na podporu výskumu a vývoja a inovácií, ktorá sa týka pravidiel v oblasti štátnej pomoci ⁽³⁾.

2.14 Európsky hospodársky a sociálny výbor súhlasí s tým, že je mimoriadne dôležité: i) vytvoriť základy vedúcej úlohy Európy v strategických technológiách budúcnosti; ii) prijať hĺbkové opatrenia pre výrazné posilnenie väzieb medzi univerzitami, výskumom a podnikmi; iii) zlepšiť rámcové podmienky.

2.15 V súvislosti so všeobecnými rámcovými podmienkami je potrebné venovať osobitnú pozornosť týmto aspektom: i) jednotný vnútorný trh; ii) financovanie inovácií; iii) duševné vlastníctvo v 21. storočí; iv) podpora vonkajších obchodných a ekonomických vzťahov podnikov EÚ a prístup na trhy v tretích krajinách.

2.16 Navyše treba čo najskôr pristúpiť k preskúmaniu jednotlivých sektorov s cieľom maximálne zlepšiť špecifické podmienky sektorov. V rámci tohto procesu sa žiada venovať zvláštnu pozornosť nasledujúcim aspektom: i) faktorom súvisiacim s MSP; ii) príspevku k dosiahnutiu cieľov Lisabonskej stratégie; iii) prepojeniu medzi regiónmi.

3. Úloha skupiny Európskej investičnej banky

3.1 EHSV upozorňuje na to, že v záujme dosiahnutia čo možno najpriaznivejšieho vplyvu inovácií na priemyselné zmeny sú potrebné všetky finančné prostriedky a ich harmonické využívanie. Všetky vhodné produkty finančných a kapitálových trhov musia byť dostupné bez ohľadu na to, či ich vytvorili tradičné finančné inštitúcie, orgány verejnej moci na úrovni regiónov alebo členského štátu, alebo Európska únia. Finančné nástroje musia byť dostupné počas celého inovačného procesu, t. j. až po jeho úplnú realizáciu a finančné zdroje musia zabezpečiť stimuláciu technologického tlaku/dopytu trhu (*market push/pull*). V súvislosti s touto rozsiahlou otázkou financovania sa stanovisko zameriava na jeden z kľúčových subjektov v tejto oblasti, ktorým je skupina Európskej investičnej banky združujúca nástroje Európskej investičnej banky (EIB) a Európskeho investičného fondu (EIF).

3.2 EIB a EIF si za hlavné ciele stanovili okrem iného posilnenie výkonu európskej ekonomiky a inovácií. Budú sa vyžadovať vhodné finančné nástroje na dosiahnutie tohto cieľa, ktorý prispeje k splneniu cieľov Lisabonskej stratégie a Európskej

iniciatívy pre rast. Iniciatíva i2010 predstavuje hlavný príspevok EIB k procesu zameranému na posilnenie inovačnej schopnosti a konkurencieschopnosti v Európe. Iniciatíva si kladie za cieľ poskytnúť v priebehu desiatich rokov 50 miliárd eur na podporu investičných projektov v Európe v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, výskumu, vývoja a inovácií, vyspelých informačných a komunikačných technológií (IKT) (vrátane služieb audiovizuálnych médií a ich obsahu) a elektronických služieb.

3.2.1 Odhaduje sa, že hodnota záväzkov na podporu projektov i2i od roku 2000 dosiahla koncom roka 2006 46 miliárd eur. Znamená to, že cieľových 50 miliárd eur v roku 2010 môže byť prekročených. Prostredníctvom mechanizmu štruktúrovaného financovania, ktorý sa nesústreďuje iba na ciele v oblasti výskumu a vývoja, rozšírila EIB tiež svoju finančnú kapacitu v záujme lepšieho usmernenia finančných zdrojov smerom k špičkovým a inovačným produktom, postupom a systémom. Cieľom je podporiť projekty a jednotlivcov zúčastňujúcich sa na projektoch, ktoré nemajú investičnú hodnotu a preto znamenajú zvýšené úverové riziko. EIB vytvorila úverové linky spolu s vhodnými finančnými sprostredkovateľmi, aby sa mohli financovať investičné aktivity rozvíjané MSP.

3.2.2 Navyše sa rozvíjajú inovačné transakcie, vrátane mechanizmov na zdieľanie rizika a/alebo kombinácie národných a regionálnych podporných nástrojov s produktmi EIB, aby bolo možné reagovať na špecifické potreby MSP. EIF sa prostredníctvom kapitálových investícií a záruk sústreďuje zvlášť na malé a stredné podniky (MSP). EIF svojimi aktivitami dopĺňa pomoc EIB poskytovanú MSP.

3.2.3 Pokiaľ ide o prístup MSP k úverom, bolo by potrebné upozorniť na negatívny vplyv dohody Bazilej II. Táto dohoda vo všeobecnosti stanovuje špecifické povinnosti bankového systému, na základe ktorých musia banky určiť kapitálovú primeranosť každého MSP žiadajúceho o úver. Na výpočet kapitálovej primeranosti budú musieť MSP poskytnúť omnoho širší súbor kvantitatívnych, ale aj kvalitatívnych údajov. MSP, ktoré nemajú informačné systémy, ako napríklad ERP (Enterprise Resourcing Planning – plánovanie zdrojov podniku), nebudú schopné dodať všetky potrebné informácie. Systémy ERP sú finančne veľmi náročné a veľká väčšina MSP ich nemá k dispozícii, čo im znemožní získať úver za výhodných podmienok a teda negatívne ovplyvní ich rozvoj. Výbor preto žiada EIB a Európsku komisiu, aby pozorne monitorovali úroveň prístupu MSP k financovaniu, ktoré potrebujú a vzťah medzi týmto prístupom a dôsledkami dohody Bazilej II.

3.3 Podpora inovácií zo strany EIB predpokladá rozvoj nových finančných postupov a produktov primeraných profilu rizikových operácií. Súčasne sa v záujme zvyšovania pridanej hodnoty a súčinnosti rôznych finančných nástrojov Spoločenstva implementujú nové spoločné iniciatívy skupiny EIB a Komisie vytváraním partnerstiev s programami financovanými z európskeho rozpočtu, ako napr. 7. rámcový program

⁽²⁾ KOM(2006) 604 v konečnom znení.

⁽³⁾ Nariadenie Komisie (ES) č. 364/2004 z 25. februára 2004, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 70/2001, Ú. v. EÚ L 63, 28.2.2004.

a program pre konkurencieschopnosť a inováciu (CIP). Hoci sa tieto spoločné iniciatívy neobmedzujú len na Finančný nástroj zdieľania rizík (RSFF), ktorý začne fungovať v roku 2007 alebo nové iniciatívy EIF v rámci RSFF, sú tieto zvlášť dobrým príkladom.

3.4 Finančný nástroj na zdieľanie rizík (RSFF)

3.4.1 Finančný nástroj na zdieľanie rizík (RSFF) je novou a inovačnou iniciatívou, ktorú vytvorila Komisia v spolupráci s Európskou investičnou bankou na podporu investícií zo súkromného sektora do výskumu, technického rozvoja a demonštračných činností, ako aj do oblasti inovácií v Európe, prostredníctvom vhodných záruk na pôžičky pokrývajúce európske rizikové projekty v oblasti inovácií. Tento nový nástroj má zjednodušiť prístup k financovaniu formou úverov pokiaľ ide o aktivity, ktorých rizikový profil je vyšší než priemer a to na základe zdieľania rizík medzi Európskym spoločenstvom, EIB a účastníkmi projektov v oblasti výskumu, vývoja a inovácií. Okrem financovania zo zdrojov 7. rámcového programu budú mať európski výskumní pracovníci prístup k finančným zdrojom poskytovaným Európskou investičnou bankou v rámci RSFF.

3.4.2 Finančný nástroj na zdieľanie rizík, ktorého činnosť sa riadi rovnakým rámcem ako existujúce pravidlá EIB týkajúce sa štruktúrovaného finančného nástroja (SFF), bude pozostávať z dvoch programov spoločne financovaných Európskou komisiou (7. rámcový program) a EIB, pričom každý prispieje čiastkou až do 1 miliardy eur v období 2007 – 2013. Zdroje 7. rámcového programu sa použijú na financovanie projektov v oblasti výskumu, technického rozvoja a demonštračných činností; rovnako zdroje EIB sa budú môcť použiť na financovanie projektov v oblasti inovácií. Čiastka z týchto dvoch programov, ktorá môže dosiahnuť až 2 miliardy eur sa použije na financovanie rizikového kapitálu a v širšej miere umožní financovať výskumné, vývojové a inovačné programy s rizikovým profilom vyšším než priemer. V tejto súvislosti sa očakáva, že EIB bude schopná poskytnúť finančnú podporu v rámci doplnujúceho financovania zodpovedajúceho až 10 miliárd eur. RSFF sa zameriava na podporu európskych výskumných iniciatív, ako sú napr. Európske strategické fórum o výskumnej infraštruktúre (ESFRI), Európska technologická platforma, Spoločná technologická iniciatíva alebo projekty v rámci Európskej agentúry pre koordináciu výskumu (Eureka).

3.4.3 Finančný nástroj na zdieľanie rizík, ktorý vychádza z myšlienky zdieľania rizík medzi Spoločenstvom, EIB a účastníkmi projektov, prináša doplnujúci nástroj financovania výskumu, vývoja a inovácií, pretože ponúka širokú škálu možností tak súkromnému sektoru, ako i výskumníkom, čím doplní škálu existujúcich nástrojov na financovanie výskumu, vývoja a inovácií. RSFF umožňuje EIB vypracovať finančné nástroje, ktoré vyrovnávajú trhové nedostatky a reagujú na špecifické, ciele požiadavky každého sektora a účastníka projektu a takto rozširujú spektrum potenciálnych finančných užívateľov. RSFF bude dostupný právnym subjektom rôznej veľkosti a štatútu, najmä veľkým spoločnostiam, stredne veľkým spoločnostiam (*mid-caps*), MSP, výskumným organizáciám,

univerzitám, spolupracujúcim štruktúram alebo ad hoc štruktúram (*Special Purpose Vehicles*). Prostredníctvom dohôd o zdieľaní rizík s bankovým sektorom prispeje EIB k zlepšeniu celkovej schopnosti finančných aktérov podporovať výskumné, vývojové a inovačné aktivity, najmä v oblasti MSP.

3.4.4 Rada na svojom zasadnutí (v zložení pre konkurencieschopnosť) sa v júli 2006 rozhodla vyčleniť pre RSFF najskôr čiastku 500 miliónov eur až do strednodobého preskúmania 7. rámcového programu, aby RSFF mohol rýchlo začať svoju činnosť s dostatočnou „kritickou masou“. Uvoľnenie ďalšej čiastky v hodnote 500 miliónov eur až do roku 2013 z rozpočtu Spoločenstva bude závisieť od výsledkov strednodobého preskúmania a potenciálnych žiadostí o použitie tohto nového nástroja. Všeobecné podmienky týkajúce sa používania finančných prostriedkov a pravidiel riadenia RSFF, vrátane podmienok zvoliteľnosti, pravidiel a rozdelenia rizík medzi inštitúcie, sú stanovené v programoch „Spolupráca“ a „Kapacity“ 7. rámcového programu. Podrobné opatrenia upraví bilaterálna dohoda medzi Európskou komisiou a EIB, ktorá bola podpísaná 5. júna 2007.

3.5 Pomoc EIF na podporu inovácií

3.5.1 EIF uskutočňuje príkazy v mene svojich akcionárov (EIB, Európska komisia) alebo tretích strán (na úrovni členského štátu) na podporu inovácií a financovania MSP v súlade s cieľmi Spoločenstva. Koncom roka 2006 dosiahli transakcie EIF celkovú hodnotu 15 miliárd eur, z toho 11,1 miliárd eur predstavovali záruky a 3,7 miliárd eur operácie rizikového kapitálu.

3.5.2 Lisabonská stratégia zameraná na posilnenie európskej konkurencieschopnosti je jednou z hlavných hnacích síl činnosti EIF (EIF je jediným orgánom EÚ na financovanie MSP). S 3,7 miliardami eur investovanými do 244 fondov rizikového kapitálu prispel EIF k zníženiu rozdielov existujúcich v oblasti inovácií, pretože spôsobený pákový efekt priniesol MSP a začínajúcim firmám s rýchlym rastom okolo 20 miliárd eur (vrátane niektorých úspechov v celosvetovom meradle ako napr. Skype, Bluetooth/Cambridge Silicon Radio alebo kelkoo). Európska rada vo svojich záveroch z marca 2005 odporúča, aby EIF rozšíril svoje aktivity o financovanie technologických transferov. Prvé operácie týkajúce sa technologického transferu sa podpísali pre aktivity súvisiace s pridelovaním licencií a vedľajšie aktivity.

3.5.3 V rámci novej finančnej perspektívy bude EIF zodpovedný za riadenie programu pre konkurencieschopnosť a inováciu a bude jedným z hlavných aktérov iniciatívy JEREMIE. Tieto dva programy sú zamerané na zlepšenie financovania MSP a finančného inžinierstva.

3.5.3.1 Program pre konkurencieschopnosť a inováciu, ktorý predstavuje jeden z rozhodujúcich nástrojov EÚ pre MSP a inovácie, poskytuje rizikový kapitál (vrátane financovania aktivít technologického transferu, sietí „podnikateľských anjelov“, tzv. *business angels*, a ekoinovácií) a prístup k záručným mechanizmom pre MSP.

3.5.3.2 V rámci iniciatívy JEREMIE (*Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises*, Spoločné európske zdroje pre mikropodniky až stredne veľké podniky) si môžu národné a regionálne orgány vybrať spôsob použitia zdrojov z EFRR vo forme vhodných finančných nástrojov zodpovedajúcim podmienkam trhu, ako vlastný kapitál, rizikový kapitál, záruky alebo pôžičky. Iniciatíva JEREMIE bola vytvorená s cieľom optimalizovať financovanie z EFRR podnietením doplnkových zdrojov, pričom jej implementáciu uľahčuje pružnejší regulačný rámec. Zvýšenie kapitálu EFR v roku 2007 by malo doplniť zdroje programu pre konkurencieschopnosť a inováciu a iniciatívy JEREMIE. Odhaduje sa, že do roku 2013 využije finančné nástroje EFR viac ako 1 milión MSP.

3.5.3.3 Vzhľadom na vysokú mieru pákového efektu (napr. 1 euro z rozpočtu Spoločenstva prinesie pre MSP prostredníctvom záruk až 50 eur) a silnú úlohu katalyzátora vo vzťahu

k finančným subjektom (najmä fondy rizikového kapitálu) treba finančné nástroje Spoločenstva považovať za jeden z najlepších postupov v rámci lisabonskej agendy. V záujme širšieho využitia technologických aplikácií v rámci programu pre konkurencieschopnosť a inováciu je potrebné zamerať sa na univerzity a MSP a klásť väčší dôraz na podporu opatrení zameraných na uľahčenie identifikácie intelektuálneho kapitálu, dôraz na povolenia a vydávanie povolení, dohôd o spolupráci a z nich vyplývajúci prospech. Úspešná implementácia sa musí zabezpečiť prostredníctvom iniciatívy JEREMIE podobne ako v prípade pravidiel týkajúcich sa financovania a štátnej pomoci.

3.5.4 EIB a EIF sa v roku 2006 dohodli na spoločných operáciách, ktoré spočívajú najmä na kombinácii úverových línií EIB a záruk EIF pre inovačné MSP. Predpokladá sa, že takéto operácie sa budú ďalej rozvíjať, najmä v rámci iniciatívy JEREMIE.

V Bruseli 11. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Pracovné príležitosti pre prioritné skupiny obyvateľstva (Lisabonská stratégia)“

(2007/C 256/18)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa rozhodol 14. septembra 2006 (potvrdené 26. októbra 2006) podľa článku 31 vnútorného poriadku (v rámci prác EHSV na žiadosť zasadnutia Európskej Rady z 23.-24. marca 2006) vypracovať informačnú správu na tému *Pracovné príležitosti pre prioritné skupiny obyvateľstva (Lisabonská stratégia)*.

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 15. marca 2007 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku zmeniť túto informačnú správu na stanovisko z vlastnej iniciatívy.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 18. júna 2007. Spravodajcom bol pán GREIF.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 12. júla) prijal 122 hlasmi za, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 V tomto stanovisku sa poukazuje na to, že ambiciózne lisabonské ciele zamestnanosti boli z kvantitatívneho hľadiska – aj keď s výraznými rozdielmi medzi krajinami, ktoré je potrebné mať stále na zreteli – dosiahnuté iba obmedzene. Tiež pokiaľ ide o kvalitu pracovných príležitostí, naskytá sa rozporuplný obraz: proti potešiteľným príkladom osvedčených postupov v politike zamestnanosti jednotlivých členských štátov, ktoré je podľa názoru EHSV v budúcnosti potrebné systematickejšie zhromažďovať a vyhodnocovať, stoja trizve fakty z celej EÚ:

nanosti, najmä u žien, ktorý je možné v posledných rokoch pozorovať, prameni vo vysokej miere z nárastu pracovných miest na čiastočný úväzok, že u starších zamestnancov naďalej vládne zjavný nedostatok primeraných pracovných miest a predovšetkým u mladých ľudí možno konštatovať veľký nárast netypických (neštandardných) foriem zamestnania, z ktorých niektoré nie sú právne a sociálne dostatočne zabezpečené.

— Hoci sú pracovné miesta v celej EÚ väčšinou štandardnými pracovnými vzťahmi, je treba konštatovať, že nárast zamest-

— Možnosti integrácie na trhu práce sa pre znevýhodnené skupiny takmer nezlepšili (dôkazom je trvalo vysoká dlhodobá nezamestnanosť, ako aj pomerne vysoká miera

nezamestnanosti najmä mladých a nízko kvalifikovaných ľudí, ale aj nízka miera zamestnanosti predovšetkým starších ľudí). Pre sociálne vylúčené skupiny obyvateľstva zostáva situácia na trhu práce naďalej krajne problematická.

1.2 V tejto súvislosti výbor považuje za dôležité, aby sa v prebiehajúcich diskusiách o koncepcii „flexicurity“ trvalo na tom, že v každej všeobecnej definícii musia byť opatrenia na prispôsobivosť podnikov a zamestnancov vždy spojené s vysokou mierou sociálnej istoty, aktívnej politiky trhu práce, vzdelávania a odbornej prípravy a prístupu k sociálnym službám.

1.3 EHSV vyzýva, aby sa v budúcnosti v rámci sociálnej politiky a politiky zamestnanosti jednotlivých štátov s ohľadom na prioritné skupiny na trhu práce uvedené v tomto stanovisku mali väčší význam tieto aspekty:

- opatrenia na podporu začleňovania mladých ľudí do trhu práce s cieľom poskytnúť im prvé zamestnanie, ktoré by ponúkalo aj perspektívu do budúcnosti,
- intenzívnejší boj proti mnohým naďalej existujúcim prípadom diskriminácie a znevýhodňovania na základe veku, pohlavia resp. postihnutia alebo etnického pôvodu, najmä pri prístupe na trh práce a zotrvaní na ňom,
- zvýšenie istoty na trhu práce a zabránenie „pascám neistoty“ medzi iným tým, že sa zabezpečí, aby nezamestnaní neboli nútení prijímať miesta bez zabezpečenia, bojom proti nelegálnej práci a zabránením využívania zamestnancov zamestnaných na dobu určitú,
- opatrenia na zlepšenie kvality pracoviska a ochrana zamestnancov pred diskrimináciou,
- zvýšené investície do kvality a úpravy pracovísk zohľadňujúcich vek pracovníkov,
- investície v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania a odstránenie existujúcich rozdielov medzi ponúkanými a žiadanými kvalifikáciami na trhu práce,
- modernizácia, zlepšenie a sociálne zabezpečenie neštandardných foriem zamestnania všade tam, kde je to nutné,
- odstránenie členenia trhu práce podľa pohlavia, predovšetkým prostredníctvom účinných opatrení zameraných na zlučiteľnosť pracovného a rodinného života (najmä budovanie kompletných zariadení starostlivosti o deti a poskytovanie podpory pre ľudí vyžadujúcich opateru ako

aj pre ich rodiny, vrátane vytvárania celodenných zariadení pre tieto osoby),

- odstránenie prekážok pre osoby s opatrovateľskými záväzkami pri (opätovnom) nástupe a zotrvaní na trhu práce a podnety k väčšiemu zapojeniu otcov do starostlivosti o deti,
- rozvoj primeraných stimulov a podpôr pre podniky, aby vo zvýšenej miere zamestnávali mladých ľudí a starších pracovníkov, ktorí majú osobitné problémy na trhu práce.

1.4 Pre sociálne vylúčené skupiny sú okrem toho nutné zvláštne opatrenia:

- vybudovanie prechodných trhov práce a primerané stimuly pre podniky, aby vo zvýšenej miere zamestnávali tieto osoby a súčasne im pomáhali pri prekonávaní problémov, ktoré spôsobujú ich sociálne vylúčenie (pričom je potrebné vylúčiť zneužívanie týchto opatrení ako aj narušenie hospodárskej súťaže),
- iniciatívy na zvýšenie zamestnanosti v neziskovej oblasti, predovšetkým vo verejných službách, tu zohrávajú významnú úlohu. Je potrebné zabezpečiť zodpovedajúcu podporu v rámci rozpočtu trhu práce.

1.5 EHSV dôrazne poukazuje na to, že v mnohých krajinách EÚ si uskutočňovanie priorit uvedených v tomto stanovisku vyžaduje zvýšené úsilie v oblasti politiky zamestnanosti a ich rozpočtové pokrytie musí byť primerane zabezpečené.

- Na vnútroštátnej a európskej úrovni budú všetky opatrenia aktívnej politiky trhu práce málo úspešné, ak nebudú zodpovedajúcim spôsobom zohľadnené v rozpočtovom plánovaní členských štátov.
- V tomto smere EHSV konštatuje rozdiely medzi návrhmi k iniciatívam v oblasti trhu práce – napr. v rámci národných reformných plánov – a nedostatočným rozpočtovým krytím ⁽¹⁾.
- Pozitívne skúsenosti niektorých krajín by mali byť lepšie zohľadnené v národných akčných programoch a Európsky sociálny fond 2007-2013 musí byť využívaný zodpovedajúcim spôsobom.

1.6 EHSV v tejto súvislosti už viackrát poukázal na to, že pre toto rozpočtové krytie je potrebné priaznivé makroekonomické prostredie, ktoré musí byť zamerané na hospodársku politiku orientovanú na rast s cieľom prekonať dlhotrvajúci pokles konjunktúry ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Pozri: stanovisko EHSV zo 17.5.2006 na tému „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov“, spravodajca: pán GREIF (Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006).

⁽²⁾ Skupiny na vysokej úrovni o budúcnosti sociálnej politiky v rozšírenej Európskej únii z mája 2004.

1.7 V mnohých členských štátoch sa sociálne príspevky viazané na náklady na pracovnú silu zvýšili do takej miery, že to môže mať negatívny vplyv na vytváranie pracovných miest. V niektorých prípadoch môže byť nástup do práce neatraktívny z dôvodu malého rozdielu medzi príjmom zo zárobkovej činnosti po zdanení a výškou sociálnych dávok. Je potrebné týmto tzv. „pascám nezamestnanosti“ zabrániť bez toho, aby bolo ohrozené finančné zabezpečenie sociálnych systémov. EHSV v tejto súvislosti súhlasí s odporúčaniami skupiny na vysokej úrovni o budúcnosti sociálnej politiky v rozšírenej Európskej únii rozšíriť finančnú základňu pre systémy sociálneho zabezpečenia a tým rovnomerne rozložiť príspevky na všetky faktory výroby s cieľom odľahčiť faktor práce ⁽³⁾.

1.8 Čo sa týka usmernení politiky zamestnanosti, ktoré by mali byť prepracované v roku 2008, považuje EHSV za nutné jasnejšie stanoviť a konkretizovať priority vo viacerých oblastiach, ktoré boli uvedené v tomto stanovisku.

- EHSV sa v tomto zmysle zasadzuje za väčšiu záväznosť pri stanovovaní cieľov na európskej úrovni s cieľom uložiť členským štátom jasný rámec s jednoznačnými povinnosťami. Podľa EHSV je potrebné, aby Komisia hrala pri kontrole vnútroštátneho uskutočňovania stratégie zamestnanosti významnejšiu úlohu.
- EHSV sa okrem toho vyslovuje za ďalšie zlepšenie cieľov, predovšetkým v oblasti zamestnanosti mladých ľudí a v boji s nezamestnanosťou mladých ľudí (napr. skrátenie lehoty šiestich mesiacov na aktiváciu mladých ľudí, ktorí si hľadajú učňovské resp. pracovné miesta), pri podpore rovnosti, čo sa týka podpory ľudí so zdravotným postihnutím a pri integrácii prisťahovalcov.
- EHSV by tým chcel dosiahnuť, aby národné reformné programy v oblasti politiky zamestnanosti boli v budúcnosti ambicióznejšie a aby sa dalo konštatovať kvalitatívne zlepšenie, pokiaľ ide o časové plány, zodpovednosť, záväznosť a finančnú základňu. V tejto súvislosti EHSV navrhuje, aby sa považovalo nad konkrétnymi cieľmi pre vyčlenenie zodpovedajúcich rozpočtových prostriedkov na opatrenia aktívnej politiky trhu práce v jednotlivých členských štátoch.

EHSV predloží svoje názory na tu uvedené úpravy hlavných usmernení politiky zamestnanosti od roku 2009 v osobitnom stanovisku.

2. Súvislosti

2.1 Európska rada vo svojich záveroch z 23. a 24. marca 2006 požiadala EHSV, aby pred jarným summitom v roku 2008 predložil „súhrnnú správu o činnostiach podporujúcich

⁽³⁾ Tamtiež.

partnerstvo pre rast a zamestnanosť“ a pritom sa zameral okrem iného na prioritnú tému „Viac pracovných príležitostí pre prioritnú skupinu obyvateľstva“. EHSV k tomu predkladá nasledujúce stanovisko z vlastnej iniciatívy, do ktorého boli zapracované odborné znalosti hospodárskych a sociálnych rád jednotlivých štátov.

2.2 EHSV vždy zdôrazňoval, že zvyšovanie konkurencieschopnosti a trvalo udržateľný hospodársky rast v rámci Lisabonskej stratégie nie je samoučelné, ale má znížiť vysokú nezamestnanosť v EÚ, snažiť sa o plnú zamestnanosť, položiť stabilnejšie základy pre systémy sociálneho zabezpečenia a zaručiť ochranu pred sociálnym vylúčením ⁽⁴⁾.

2.3 V oblasti politiky zamestnanosti by v tomto zmysle mali z Lisabonskej stratégie vychádzať nové impulzy pre európsku stratégiu zamestnanosti, aby sa tak zvýšila miera zamestnanosti a zlepšila kvalita práce. Cieľom Lisabonskej stratégie nie je iba zvýšenie zamestnanosti, ale tiež zlepšenie kvality pracovných miest. Investície do ľudského kapitálu, výskumu, technológií a inovácií náležite dostávajú rovnakú prioritu ako opatrenia týkajúce sa pracovného trhu a štrukturálnej politiky ⁽⁵⁾.

2.4 EHSV v tomto stanovisku zameriava svoju analýzu vývoja na európskom trhu práce a svoje politické odporúčania na tie cieľové skupiny, s ohľadom na ktoré Rada opakovane naliehavo žiadala členské štáty, aby prijali zvláštne opatrenia, aby

- sa zlepšila situácia mladých ľudí na pracovnom trhu a výrazne znížila ich nezamestnanosť,
- sa uskutočňovali stratégie aktívneho starnutia, ktoré umožnia starším ľuďom dlhšie zostať v pracovnom procese,
- sa rozhodne podporovala zamestnanosť žien a celkovo sa mužom i ženám umožnila lepšia zlučiteľnosť profesijného a súkromného života,
- sa zlepšilo začlenenie ľudí so zdravotným postihnutím do trhu práce a ich trvalé zotrvanie na ňom,
- sa zvýšilo zamestnávanie a šance prisťahovalcov a etnických menšín na trhu práce.

2.5 EHSV pre tieto cieľové skupiny navrhne súbor preventívnych a aktívnych opatrení na (opätovné) začlenenie, ktoré by členské štáty v rámci svojej politiky trhu práce a zamestnanosti mali vo zvýšenej miere zohľadniť. Pozornosť sa bude venovať aj sociálne vylúčeným skupinám, ktoré sú v mnohých prípadoch vylúčené z trhu práce. Vychádzajúc z toho budú sformulované politické odporúčania, medzi iným čo sa týka usmernení politiky zamestnanosti, ktoré by mali byť prepracované do jarného zasadnutia Rady v roku 2008.

⁽⁴⁾ Pozri o. i. prieskumné stanovisko EHSV z 13.9.2006 na tému „Kvalita pracovného života, produktivita a zamestnanosť v kontexte globalizácie a demografických zmien“, spravodajkyňa: pani ENGELEN-KEFER (Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006).

⁽⁵⁾ Pozri: stanovisko z vlastnej iniciatívy EHSV z 9.2.2005 na tému „Politika zamestnanosti: Úloha EHSV po rozšírení EÚ a z pohľadu Lisabonského procesu“, spravodajca: pán GREIF (Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005).

3. Miera zamestnanosti, nezamestnanosť a analýza zamestnanosti ⁽⁶⁾

3.1 V roku 2005 a 2006, prvýkrát od roku 2001, vzrástla v EÚ zamestnanosť a úroveň nezamestnanosti citelne klesla (z 9,0 % v roku 2004 na 7,9 % v roku 2006). Nárastom o 0,6 % je dynamika miery zamestnanosti žien po stagnácii v minulých rokoch vyššia než miera zamestnanosti mužov. Tento priaznivý vývoj v roku 2007 pokračoval ⁽⁷⁾.

3.2 Jednako zostáva len trpezlivo konštatovať, že:

- Pokrok týkajúci sa lisabonských a štokholmských cieľov je pomalý. V roku 2005 neboli ciele dosiahnuté, ani čo sa týka 67 % všeobecnej miery zamestnanosti (2005: 63,8 %), ani 57 % zamestnanosti žien (2005: 56,3 %). Je stále očividnejšie, že ciele na rok 2010 v mnohých členských štátoch, ani celkovo v Spoločenstve, nebudú môcť byť dosiahnuté.
- Hoci sú pracovné miesta na plný úväzok v celej EÚ aj naďalej najčastejšou formou zamestnania, je treba konštatovať, že nárast zamestnanosti, najmä u žien, ktorý je možné v posledných rokoch pozorovať, pramení vo vysokej miere z nárastu pracovných miest na čiastočný úväzok (čo sa prejavuje výrazne menším nárastom ekvivalentov práce na plný úväzok, ktorých počet v niektorých členských štátoch dokonca klesá).
- Najvýraznejší nárast zamestnanosti v posledných rokoch je ešte možné badať u starších ľudí. Napriek tomu je miera zamestnanosti starších osôb ďaleko nižšia, než stanovený cieľ (55-64 rokov veku iba 42,5 % priemeru roku 2005). Iba 9 krajín EÚ dosiahlo cieľ 50 % (veľký rozdiel medzi ženami a mužmi: cieľ u mužov dosiahlo 17 krajín, u žien iba 4 krajiny: Škandinávia a Estónsko).
- Miera nezamestnanosti mladých ľudí bola v roku 2005 s 18,5 % v priemere EÚ-25 naďalej približne dvojnásobne vyššia než celková nezamestnanosť.
- Napriek všeobecnému zlepšeniu vo viacerých členských štátoch, najmä v štátoch s veľmi vysokou mierou nezamestnanosti, nezamestnanosť v celej EÚ zotrúva na vysokej úrovni takmer 8 % a v niektorých krajinách dokonca stúpa.
- Regionálne rozdiely v miere nezamestnanosti sú v niektorých členských štátoch (najmä pri posudzovaní ekvivalentov plného pracovného úväzku) naďalej veľké. Počet osôb, ktoré dnes žijú v EÚ-27 v regiónoch s mierou nezamestnanosti vyššou ako 15 %, sa s rozšírením badateľne zvýšil.

— Pre sociálne vylúčené skupiny obyvateľstva zostáva situácia na trhu práce naďalej krajne problematická.

V kontexte črtajúceho sa vývoja na trhu práce zostáva napriek čiastočnému pokroku ešte dlhá cesta k ambicióznym lisabonským cieľom.

3.3 Tým skôr, že vývoj zamestnanosti okrem toho vykazuje nasledovné charakteristické znaky a tendencie, ktoré sa svojim rozsahom medzi krajinami a odvetviami sčasti veľmi líšia:

- Možnosti integrácie na trhu práce sa pre znevýhodnené skupiny takmer nezlepšili (vidno to na trvalo vysokej dlhodobej nezamestnanosti, ako aj na porovnateľne vysokej miere nezamestnanosti najmä mladých a nízko kvalifikovaných ľudí, ale aj na nízkej miere zamestnanosti predovšetkým starších ľudí).
- Hoci sú pracovné miesta v EÚ väčšinou štandardnými pracovnými vzťahmi, údaje poukazujú na veľký nárast netypických (neštandardných) foriem zamestnania, z ktorých niektoré nie sú právne a sociálne dostatočne zabezpečené. Celkovo sa zvyšuje podiel pracovných pomerov na dobu určitú, ktorými sú nadpriemerne postihnutí najmä mladí ľudia. Nárast zaznamenali aj zmluvy o dielo, dočasná práca a predstieraná samostatne zárobková činnosť ⁽⁸⁾ ako aj menej významné, zo sociálno-právneho hľadiska zlé pracovné pomery, aj keď sa situácia v jednotlivých členských štátoch značne líši. Celkovo sa nestabilita v zamestnaní zvyšuje, najmä u znevýhodnených skupín. Len v prípade, že sú tieto formy zamestnania zvolené dobrovoľne a sú zabezpečené, môžu slúžiť ako „most“ k riadnemu trhu práce.
- V mnohých členských štátoch vzrástla nestabilita pracovného miesta predovšetkým u nízko kvalifikovaných ľudí, najmä u osôb, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku a u osôb bez odborného vzdelania. Z dôvodu nerovnováhy medzi ponukou a dopytom kvalifikácií je pre nich vstup na pracovný trh ako aj návrat z nezamestnanosti do práce obzvlášť ťažký.
- Pre ľudí s opatrovateľskými záväzkami je stále ťažké nájsť si stabilné a uspokojivé pracovné miesto.
- Ľudia so zdravotným postihnutím naďalej patria vo vysokej miere ku skupine vylúčených z trhu práce. Podľa najnovších európskych údajov je zamestnaných iba 40 % ľudí so zdravotným postihnutím. Ešte znepokojujúcejšie sú čísla, ktoré sa týkajú ťažko zdravotne postihnutých.

⁽⁶⁾ Pozri: rôzne grafy v prílohe.
⁽⁷⁾ Employment in Europe 2006.

⁽⁸⁾ Pozri: „Zelená kniha – Modernizácia pracovného práva s cieľom splniť výzvy 21. storočia“, KOM(2006) 708 v konečnom znení.

- Okrem toho existuje veľký počet osôb, ktorých marginalizácia vyplýva z takých dôvodov, ako je závislosť na drogách, zadlženosť alebo bezdomovstvo, a ktorých integrácia do trhu práce si vyžaduje zvláštne opatrenia na sociálne začlenenie.
- Pracovné podmienky a príležitosti prisťahovalcov a ľudí z prisťahovaleckého prostredia sú vo väčšine členských štátov neistejšie, než u ostatného obyvateľstva. Zvláštnu pozornosť je potrebné venovať aj skupine Rómov, ktorí sa po rozšírení o Rumunsko a Bulharsko stali najväčšou menšinou Európy a ktorých situácia na trhu práce (s mierou nezamestnanosti sčasti 70-90 %) z najrôznejších dôvodov vzbudzuje obavy. EHSV sa k tejto téme vyjadrí v rámci zvláštneho stanoviska z vlastnej iniciatívy.

3.4 Nárast neformálneho sektora s neistými podmienkami zamestnávania a často s nízkymi príjmami skrýva v sebe riziko, že skupiny, ktoré prechod na štandardný trh práce nezvládnu, stratia na dlhú dobu kvalifikáciu. Tento trend vývoja, (ktorý sa dá ťažko zachytiť v štatistických údajoch), je nielen pre zainteresovaných spojený s veľkou neistotou, ale vedie aj k vysokým výpadkom príjmov z daní a koniec koncov ohrozuje udržateľnosť výrobného potenciálu v EÚ.

4. Vytvorenie rámca pre rast a nové a lepšie pracovné miesta

4.1 Už roky prevláda v európskej politike názor, že za problémy na trhu práce sú zodpovedné štrukturálne problémy inštitúcie trhu práce. V mnohých krajinách EÚ sa politika zamestnanosti jednostranne zameriavala na odstránenie všeobecných pracovno-právnych noriem, sprísnenie podmienok na získanie nárokov a krátenie dávok v sociálnej oblasti ako aj zvýšenie pružnosti pracovných pomerov.

4.2 Opatrenia aktívnej politiky trhu práce, ako napr. podpora schopnosti zamestnať sa, odstránenie nedostatku kvalifikácie a programy na integráciu znevýhodnených skupín do trhu práce, neboli naproti tomu v mnohých krajinách uskutočnené v dostatočnej miere, i keď niektoré krajiny s nízkymi výdavkami na tieto opatrenia ich od roku 1995 zvýšili. Vo väčšine krajín, z ktorých sú údaje k dispozícii, dokonca v posledných rokoch klesol podiel aktívnych výdavkov na celkových výdavkoch na politiku trhu práce („pasívne“ a „aktívne“ systémy podpory). Je veľmi dôležité, aby prostriedky pre opatrenia aktívnej politiky trhu práce boli zabezpečené primerane k úlohám a súčasne sa zvýšila efektívnosť opatrení politiky trhu práce a zabezpečilo ich zameranie na príslušné cieľové skupiny.

4.3 EHSV v tejto súvislosti už viackrát poukázal na to, že opatrenia politiky trhu práce a štrukturálne reformy môžu byť koniec koncov úspešné iba v priaznivom makroekonomickom prostredí, ktoré sa zameriava na prekonanie dlho trvajúceho

poklesu konjunktúry a na posilnenie rastu ^(*). Preto je na úrovni jednotlivých štátov a EÚ potrebné prihlásiť sa k hospodárskej politike orientovanej na rast so zodpovedajúcimi finančnými, daňovými a hospodársko-politickými predpokladmi:

- Európska centrálna banka by mala najmä vo svojej úrokovej politike v súlade so svojím zmluvným mandátom pri danej stabilite cien prispieť k hospodárskemu rastu a zvýšeniu zamestnanosti. Vysoký nárast zamestnanosti sa dá dosiahnuť až pri stálom hospodárskom raste, ktorý je vyšší než strednodobý rast produktivity.
- Je teda potrebné využiť rozšírený priestor, ktorý poskytuje reformovaný pakt stability a rastu, aby sa krajinám EÚ umožnilo prijímať konjunkturálne protiopatrenia a bol vytvorený priestor v rozpočte pre sociálne únosné štrukturálne reformy a primeranú úroveň verejných investícií.

Lisabonské ciele udávajú smer, ktorým musia prúdiť investície: do výstavby komunikačnej a dopravnej infraštruktúry, ochrany klímy, výskumu a vývoja, celoplošnej starostlivosti o deti, do podpory vzdelávania a odbornej prípravy, aktívnej politiky trhu práce a kvality pracovných miest. Národné reformné programy by pritom mali byť koncipované tak, aby vyústili do vytvorenia programu na posilnenie hospodárskej dynamiky koordinovaného v celej Európe, ku ktorému prispejú všetci aktéri na úrovni jednotlivých štátov a EÚ.

5. Účinný boj proti nezamestnanosti mladých ľudí

5.1 Nezamestnanosť mladých ľudí naďalej patrí k horúcim témam politiky zamestnanosti v EÚ. Vo všetkých krajinách EÚ je vyššia než celková miera nezamestnanosti a vo väčšine krajín EÚ je minimálne dvojnásobne vyššia než v celom hospodárstve. V niektorých krajinách EÚ -15 a vo väčšine nových krajín EÚ je situácia ešte problematickejšia. Neistota pracovných miest sa vo viacerých členských štátoch zvýšila aj v segmente vyššej kvalifikácie.

5.2 Nástup do zamestnania prebieha stále viac prostredníctvom alternatívnych foriem zamestnania za čiastočne oveľa neistejších pracovných a sociálno-právnych podmienok. Hranice medzi prácou vo formálnom a neformálnom sektore stále viac splyvajú. Pre určité skupiny mladých ľudí, napr. s nízkou kvalifikáciou, z prisťahovaleckého prostredia alebo pochádzajúcich zo znevýhodnených vrstiev obyvateľstva, je prechod do riadneho zamestnania stále ťažší. Riziko zotrvania na okraji zárobkovo činnnej spoločnosti stúpa najmä pri kombinácii viacerých takýchto javov.

^(*) Pozri: Stanovisko EHSV z 11.12.2003 na tému „Všeobecné usmernenia pre hospodársku politiku na roky 2003-2005“, spravodajca: pán DELAPINA, (Ú. v. EÚ. C 80, 30.3.2004) ako aj stanovisko EHSV zo 17.5.2006 na tému „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiku zamestnanosti členských štátov“, spravodajca: pán GREIF (Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006).

5.3 Cieľom je dať pokiaľ možno všetkým mladým ľuďom perspektívu istého zamestnania do budúcnosti. Táto otázka má aj demografické aspekty: ekonomická situácia mladých ľudí má podstatný vplyv na ochotu založiť si rodinu. V tomto zmysle je potrebné uvítať, že Európska komisia vo svojej jarnej správe okrem ďalšieho zlepšovania kvalifikácie podporuje aj posilnenie aktívnych opatrení politiky trhu práce a predovšetkým nalieha na výrazne rýchlejšie začatie podpory mladých ľudí, ktorí si hľadajú prácu, ako aj na odstránenie štrukturálnych problémov pri prechode od vzdelávania k zamestnaniu.

5.4 Ako pozitívne príklady môžu slúžiť osvedčené modely kombinácie vzdelávacích systémov s prípravou na povolanie zameraných na potreby podnikov v jednotlivých členských štátoch (Nemecku, Rakúsku, sčasti Holandsku). Početné výskumy vyzdvihujú kvalitu takejto tzv. „duálnej odbornej prípravy“ a pripisujú jej veľký význam pre ľahší prechod zo školy do zamestnania a tým pre zmenšenie rozdielu medzi nezamestnanosťou mladých ľudí a celkovou mierou nezamestnanosti.

5.5 Aktívne a preventívne opatrenia v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy na zlepšenie možností pre mladých ľudí zamestnať sa ⁽¹⁰⁾:

- zabezpečenie hodnotnej kvalifikácie od počiatočného vzdelávania až po odbornú prípravu a vzdelávanie popri zamestnaní, aby sa pracovníci mohli bez problémov uchýtiť na trhu práce a trvalo sa na ňom udržať, pričom tu musí pomôcť nielen verejný sektor, ale aj samotná ekonomika,
- včasná starostlivosť o mladých ľudí, ktorí si hľadajú učňovské a pracovné miesta (prípadne už po štyroch mesiacoch), špeciálne programy a individuálna podpora a príprava na integráciu problémových skupín, ako sú dlhodobo nezamestnaní mladí ľudia a tí, ktorí predčasne ukončili školu alebo odbornú prípravu, okrem iného prostredníctvom verejnoprospešných projektov zamestnanosti a podpory vzdelávania,
- vytvorenie celoplošných, ľahko prístupných možností zorientovať sa a získavať informácie o povolaniach pre mladé ženy a mužov na všetkých stupňoch vzdelávania; zodpovedajúce zlepšenie kvality a personálneho vybavenia úradov práce,
- odstránenie existujúcich rozdielov medzi ponúkanými a žiadanými kvalifikáciami na trhu práce; zvyšovanie účinnosti primárnych vzdelávacích systémov (o. i. zníženie miery neukončenia školskej dochádzky, boj proti analfabetizmu), ako aj zvýšenie možností prechodu medzi odbornou

⁽¹⁰⁾ Pozri: stanoviská EHSV na tému „Oznámenie Komisie Rade o európskych politikách týkajúcich sa mladých ľudí – Riešenie problémov mladých ľudí v Európe – implementácia Európskeho paktu mládeže a presadzovanie aktívneho občianstva“, (z 26.10.2005), spravodajkyňa: pani VAN TURNHOUT (Ú. v. EÚ C 28, 3.2.2006); „Oznámenie Komisie: sociálny program“ (z 13.7.2005), spravodajkyňa: pani ENGELEN-KEFER (Ú. v. EÚ C 294, 25.11.2005); „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov (na základe článku 128 Zmluvy o ES“ (z 31.5.2005), spravodajca: pán MALOSSE, Ú. v. EÚ C 286, 17.11.2005).

prípravou a ďalším vzdelávaním; odstránenie segregácie medzi mužmi a ženami pri voľbe povolania,

- uplatňovanie opatrení, ktoré zabezpečia, že zamestnávanie na dobu určitú a pracovné miesta so slabým sociálnym zabezpečením zostanú pre mladých ľudí prechodným javom.

6. Lepšie perspektívy integrácie pre prisťahovalcov

6.1 Vo väčšine krajín EÚ sa na diskriminácii prisťahovalcov a ich rodinných príslušníkov na trhu práce len málo zmenilo. Aj naďalej sú nadmerne zastúpení v odvetviach so zlými príjmovými a pracovnými podmienkami, s oveľa väčším rizikom, že stratia prácu a do veľkej miery zotrávajú v pracovných pomeroch, ktoré sa vyznačujú slabým zabezpečením, značnými zdravotnými rizikami, chýbajúcou bezpečnosťou a (v jednotlivých krajinách) obmedzenou ochranou v kolektívnych zmluvách.

6.2 Obzvlášť povážlivá je skutočnosť, že toto neisté postavenie prvej generácie prisťahovalcov na trhu práce „dedia“ aj nasledujúce generácie aj z dôvodu veľkého znevýhodnenia v školskej dochádzke. Mladí ľudia z prisťahovaleckého prostredia patria vo väčšine členských štátov ku skupinám s najväčšou neistotou zamestnania a s najväčším rizikom, že budú zatlačení na okraj štandardného trhu práce.

6.3 EHSV už veľakrát uviedol, že sťahovanie za prácou považuje práve v súvislosti s demografickým vývojom v EÚ za nutné a poukázal na pozitívne príklady vo viacerých členských štátoch, ako napr. v Španielsku a Írsku. Toto sa však vždy musí uvádzať do súladu s perspektívami príslušnej integračnej politiky v členských štátoch, predovšetkým čo sa týka zamestnanosti ⁽¹¹⁾. Situácia v oblasti prisťahovalectva sa v členských štátoch značne líši rovnako ako prijaté opatrenia integračnej politiky, okrem iného v politike pracovného trhu a vzdelávania. Osobitnú pozornosť by členské štáty mali zamerať na situáciu žiadateľov o azyl, ktorí sú vystavení zvláštnemu znevýhodneniu.

6.4 Prioritné opatrenia na zlepšenie integrácie prisťahovalcov:

- zvláštnu pozornosť je potrebné venovať individuálnej (pred) školskej podpore a včasnému investovaniu do jazykovej a odbornej kvalifikácie, vyvarovaniu sa znevýhodňovania pri nástupe do zamestnania (predovšetkým pomocou skorého odstránenia jazykovej bariéry) ako aj uľahčeniu uznávania zahraničných dokladov o vzdelaní prisťahovalcov,

⁽¹¹⁾ Pozri: stanovisko EHSV z 10.12.2003 na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o prisťahovalectve, integrácii a zamestnanosti“, spravodajca: pán PARIZA CASTANOS (Ú. v. EÚ C 80, 30.3.2004).

- „integračný mainstreaming“ v celkovej sociálnej politike a politike trhu práce (okrem iného zvyšovanie medzikultúrnych kompetencií úradov a úradov práce ako aj podpora podnikov, najmä MSP); zodpovedajúce európske a vnútroštátne dotácie na opatrenia na podporu integrácie,
- odstránenie inštitucionálnych prekážok a diskriminácie pri prístupe na trh práce v členských štátoch (napr. skrátenie čakacej lehoty na získanie pracovného povolenia – najmä pre žiadateľov o azyl⁽¹²⁾) ako aj zabránenie mzdovému dumpingu pri súčasnom posilnení vyhladok na integráciu v európskej prístahovaleckej politike (zabránenie prístahovaleckej politike, ktorá sťažuje integráciu tým, že podporuje dočasnú migráciu a s ňou neisté formy práce a marginalizáciu),
- zlepšenie údajov o súvislosti medzi prístahovaleckým zázemím a segregáciou a diskrimináciou na trhu práce⁽¹³⁾,
- preventívne opatrenia a sankcie ako aj partnerstvá medzi sociálnymi partnermi a verejnými orgánmi na vnútroštátnej úrovni v boji proti práci na čierno s cieľom zabrániť sociálnemu dumpingu a narušeniu hospodárskej súťaže najmä v súvislosti s cezhraničnou mobilitou pracovných síl.

7. Využitie príležitostí na zamestnávanie starších osôb

7.1 Zásadnou odpoveďou na demografické výzvy môže byť iba cieľená politika rastu a zvýšenie zamestnanosti. Potrebný potenciál pracovných síl je k dispozícii v dostatočnej miere. Potenciál zamestnávania starších osôb (+55) je však v celej EÚ stále nedostatočne využívaný.

7.2 Riziko dlhodobej nezamestnanosti s vekom prudko stúpa. V priemere EÚ-25 tvorí dlhodobá nezamestnanosť starších ľudí (50-64) vyše 60 %. V tejto súvislosti je potrebné zabezpečiť, aby starší zamestnanci mali aj reálne možnosti nájsť si zamestnanie a dlhodobo ho vykonávať.

7.3 Podstatné príčiny predčasného odchodu z pracovného života sú zdravotné problémy spôsobené ťažkými pracovnými podmienkami, vysoká intenzita práce, predčasné prepúšťanie starších zamestnancov, nedostatočné ďalšie vzdelávanie a chýbajúce možnosti (opätovného) zamestnania. Snahy vyriešiť zvyšovanie zamestnanosti starších ľudí v prvom rade zásahmi

⁽¹²⁾ Pozri: stanovisko EHSV zo 28.11.2001 na tému „Návrh smernice Rady, ktorou sa ustanovujú minimálne normy pre prijímanie žiadateľov o azyl v členských štátoch“, spravodajca: pán MENGGOZZI (Ú. v. ES C 48, 21.2.2002).

⁽¹³⁾ Eurostat v súčasnosti pracuje na module ad hoc o situácii v oblasti zamestnanosti prístahovalcov a ich potomkov, ktorý sa má stať súčasťou zberu údajov v roku 2008. Cieľom je v rámci Európskeho prieskumu pracovných síl zlepšiť zber údajov o osobách narodených v cudzine.

do dôchodkových systémov, ktoré smerujú k zhoršovaniu podmienok prístupu k nim a oprávnenosti nárokov, sa mňajú účinkom.

7.4 Iba vedomá politika „aktívneho starnutia“ spolu s rozsiahlymi možnosťami účasti na ďalšom vzdelávaní a celoživotnom učení môže viesť k trvalému zvyšovaniu miery zamestnanosti starších ľudí. Sociálne únosný spôsob, ako sa dá pri zapojení sociálnych partnerov vytvoriť fungujúci pracovný trh pre starších ľudí s vysokou stabilitou zamestnania a vysokou mierou zamestnanosti starších ľudí a ich schopnosti zamestnať sa, ukazujú úspešné modely v severných členských štátoch (v prvom rade integrovaný balík opatrení v rámci národného akčného programu pre starších ľudí vo Fínsku).

7.5 Kľúčové prvky dôslednej prestavby smerom k svetu práce zodpovedajúcemu veku⁽¹⁴⁾:

- rozsiahle poradenstvo a pomoc pre osoby hľadajúce prácu a aktívna podpora sprostredkovania práce (okrem iného podporované zamestnanie, pomoc pri začleňovaní, verejno-prospešné sociálne projekty) a tam, kde je to potrebné, rehabilitačné opatrenia s cieľom trvalého opätovného začlenenia, zodpovedajúce dotovanie aktívnej politiky trhu práce s cieľom dlhodobej istoty plánovania pre úradu práce,

- vytvorenie sociálne únosných podnetov pre neskorší odchod do dôchodku a tam, kde je to možné a žiaduce, rozvoj atraktívnych modelov pre hladký prechod z pracovného života do systému dôchodkového zabezpečenia v rámci verejných dôchodkových systémov (okrem iného ďalší rozvoj modelov práce na čiastočný úväzok pre starších ľudí),

- opatrenia zamerané na možnosť fyzicky aj psychicky dlhšie zostať v pracovnom procese, v prvom rade zníženie tlaku na výkonnosť v podnikoch a vytvorenie pracovných podmienok zodpovedajúcich veku (okrem iného podnety na zvyšovanie ochrany zdravia na pracovisku, celoplošné podnikové programy na podporu zdravia a prevencie a ochrana zamestnancov),

- väčšia účasť starších osôb na ďalšom vzdelávaní (iniciatíva „Kvalifikácia 40+“, podnety na zvýšenie účasti na vnútro podnikovom ďalšom vzdelávaní najmä nízko kvalifikovaných pracovníkov),

⁽¹⁴⁾ Pozri: stanovisko EHSV z 15.12.2004 na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Zvýšenie zamestnanosti starších pracovníkov a oddialenie odchodu z trhu práce“, spravodajca: pán DANTIN (Ú. v. EÚ C 157, 28.6.2005).

— opatrenia zamerané na zvyšovanie povedomia v prospech starších pracovníkov (ocenenie hodnoty skúseností a odovzdávanie schopností získaných počas pracovného života mladším zamestnancom) a poradenstvo a podpora podnikov, predovšetkým MSP v predvídanom personálnom plánovaní a rozvoji organizácie práce prispôbenej veku zamestnancov.

8. Zlepšenia v zamestnanosti žien

8.1 Hoci ženy v posledných 30 rokoch významne dohnali úroveň formálnej kvalifikácie, ešte stále existuje veľmi rozšírená nerovnosť príležitostí na trhu práce. Ženy zostávajú vo veľkej miere v tradičných odvetviach služieb a v odvetviach priemyslu s tradične vysokým podielom zamestnanosti žien. Ženy môžu svoje dosiahnuté vzdelanie z hľadiska postavenia v zamestnaní výrazne ťažšie zhodnotiť. Zladovanie pracovného a rodinného života je pre ne neporovnateľne ťažšie než pre mužov.

8.2 Podiel žien, ktoré sú zamestnané na čiastočný úväzok, je vo všetkých vekových skupinách oveľa vyšší ako u mužov. Nárast zamestnaní na čiastočný úväzok – ktorý je potrebné ako taký privítať, ak sa zamestnanie zvolí dobrovoľne a za podmienok, ktoré nevedú do slepej uličky, pokiaľ ide o príjmy a šance na pracovnom trhu – je vo väčšine členských štátov naďalej hlavným faktorom členenia trhu práce podľa pohlavia.

8.3 Rozdiely v príjmoch medzi mužmi a ženami sú stále veľké takmer vo všetkých profesijných skupinách a nezávisle od postavenia na trhu. Obzvlášť negatívny dosah na postup v kariére, príjem a sociálne nároky má dlhodobejšie prerušenie zamestnania z dôvodu starostlivosti o deti a opatrovateľských činností. Zatiaľ čo muži môžu so zvyšujúcim sa vekom počítať s progresívnym postupom, príjmy žien stagnujú práve v tých vekových kategóriách, kedy z dôvodu starostlivosti o deti prerušia svoje zamestnanie alebo prejdú na prácu na čiastočný úväzok.

8.4 Príklady z Dánska alebo Švédska ukazujú, že to môže ísť aj inak a presadzovanie rovnosti z rodového hľadiska v politike trhu práce môže byť viac než len heslom. Tu sú rozdiely v príjmoch oveľa menšie, miera zamestnanosti žien a počet miest v predškolských zariadeniach – najmä pre deti do 2 rokov – je oveľa vyššia než v ostatných členských štátoch EÚ. Ďalším pozitívnym príkladom je Holandsko. Je tu vysoká miera zamestnanosti žien spolu s veľmi veľkým podielom zamestnaní na čiastočný úväzok, ktoré sú vykonávané zväčša dobrovoľne.

8.5 Kľúčové opatrenia na riešenie štrukturálnych problémov zamestnanosti žien ⁽¹⁵⁾:

⁽¹⁵⁾ Pozri: stanovisko EHSV z 13.9.2006 na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006-2010“, spravodajkyňa: pani ATTARD (Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006) a stanovisko EHSV z 29.9.2005 na tému „Chudoba žien v Európe“, spravodajkyňa: pani KING (Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006).

— opatrenia na odstránenie existujúcej diskriminácie na trhu práce a štrukturálnych príčin rozdielov v príjmoch medzi mužmi a ženami, predovšetkým podpora samostatného sociálneho zabezpečenia žien, najmä prostredníctvom opatrení na odstránenie krátkodobého zamestnania na čiastočný úväzok bez zabezpečenia (napr. rozšírenie práva na čiastočný úväzok pre rodičov s nárokom na návrat do práce na plný úväzok, zvýšenie účasti na vnútropodnikových programoch ďalšieho vzdelávania),

— rozsiahly rozvoj celoplošnej všeobecne dostupnej a veľmi kvalitnej starostlivosti o deti v predškolskom a školskom veku mimo domova, ktorá umožní zladiť pracovný a rodinný život, príspevky k účinnej podpore delby starostlivosti o deti medzi partnermi (predovšetkým podnety na zvýšenie účasti otcov),

— odstránenie opatrení rodinnej politiky, ktoré dávajú podnet k odchodu z pracovného života resp. k dlhšiemu prerušeniu zamestnania, po ktorých sú sťažené možnosti na adekvátny návrat, „financovanie materskej dovolenky“ sa nesmie negatívne prejavovať na príjme, nesmie byť ďalším podnetom pre odchod žien z pracovného života a nesmie vytvárať nové prekážky pre delbu starostlivosti o deti medzi partnermi,

— opatrenia politiky trhu práce na podporu návratu do práce po rodičovskej dovolenke (okrem iného aj podpora iniciatív smerujúcich k samostatnej zárobkovej činnosti) a opatrenia proti strate kvalifikácie a príjmu (okrem iného pružné modely ďalšieho vzdelávania počas rodičovskej dovolenky resp. ďalšieho zamestnania so skrátenou pracovnou dobou),

— úprava pracovnej doby, ktorá berie ohľad na rodinu (okrem iného možnosť rodičov malých detí a školákov prispôbiť si pracovnú dobu, dohody o práci na diaľku (teleworking) a právne nároky na úpravu pracovnej doby pre osoby s opatrovateľskými záväzkami).

9. Podpora uplatnenia ľudí so zdravotným postihnutím na trhu práce

9.1 Ľudia so zdravotným postihnutím naďalej patria vo vysokej miere ku skupine vylúčenej z trhu práce. Zamestnanci so zdravotným postihnutím sa musia s väčšou pravdepodobnosťou uspokojiť so slabo platenými pracovnými miestami a sú často diskriminovaní, pokiaľ ide o prístup ku školeniam a postup v zamestnaní. Vzhľadom na skutočnosť, že 15 % obyvateľstva EÚ v produktívnom veku má nejaké zdravotné postihnutie a vzhľadom na nízku mieru zamestnanosti tejto skupiny, by jej zvýšenie rozhodujúcim spôsobom prispelo k splneniu cieľov Lisabonskej stratégie.

9.2 V tejto súvislosti EHSV víta dokument Komisie „Presadzovanie problematiky zdravotného postihnutia v Európskej stratégii zamestnanosti“⁽¹⁶⁾, ktorý predstavuje pozitívne východisko pre napredovanie v začleňovaní ľudí so zdravotným postihnutím do trhu práce a ktorý upozorňuje na to, že integrácia do pracovného procesu je najlepším prostriedkom v boji proti sociálnemu vylúčeniu. Výbor poukazuje na to, že väčšina týchto ľudí zostane postihnutá počas ich pracovného života, avšak len málu z nich je ponúknutá možnosť vrátiť sa do práce, ktorá by zodpovedala ich postihnutiu. V tejto oblasti je potrebné pozitívne vyzdvihnúť napríklad prísne antidiskriminačné právne predpisy vo Veľkej Británii, ktoré sú spojené s mechanizmami podávania sťažností a dánsky príklad, ktorý spája flexibilitu trhu práce so súčasne dostatočným sociálnym zabezpečením a vysokým stupňom vzdelávania a odbornej prípravy.

9.3 Prioritné opatrenia na podporu zamestnávania ľudí so zdravotným postihnutím⁽¹⁷⁾:

- úprava systémov daní a systémov sociálnych dávok tak, aby sa zamestnanie a prechod do pracovnej činnosti stali atraktívnymi, napr. sociálnymi dávkami pre zamestnané osoby,

navyše by mala existovať možnosť vrátiť sa po skúšobnej dobe v zamestnaní k uplatneniu invalidného dôchodku,

- rozvoj, uskutočňovanie a podpora aktívnych programov trhu práce (najmä rehabilitačných opatrení) špeciálne určených ľuďom so zdravotným postihnutím a opatrenia na uľahčenie prechodu od chránenej práce na riadny trh práce (napr. prispôbenie akcií na poskytovanie informácií a oznámení ľuďom so zdravotným postihnutím hľadajúcim prácu),
- primeraná úprava pracovísk pre postihnutých ľudí a podpora pozitívnych opatrení špecificky zameraných na pracovníkov, ktorých postihnutie vzniklo počas ich pracovného života, je potrebné tiež zväziť poskytnutie pracovného voľna spojeného s ďalším vzdelávaním, prispôbenie pracovnej náplne alebo alternatívne úlohy,
- poskytnutie ďalšej pomoci zamestnancom so zdravotným postihnutím a tiež opatrovateľské služby pre postihnutých, aby pracovníci, ktorí majú postihnutého člena rodiny, mohli ďalej chodiť do práce.

V Bruseli 12. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁶⁾ EMCO/II/290605.

⁽¹⁷⁾ Pozri: stanovisko EHSV z 20.4.2006 na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Situácia ľudí so zdravotným postihnutím v rozšírenej Európskej únii: Európsky akčný plán 2006-2007“, spravodajkyňa: pani GREIF (Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006) a prieskumné stanovisko EHSV zo 17.1.2007 na tému „Rovnaké príležitosti pre ľudí so zdravotným postihnutím“, spravodajca: pán JOOST (Ú. v. EÚ C 93, 27.4.2007).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha sociálnych partnerov pri zosúladovaní pracovného, rodinného a súkromného života“

(2007/C 256/19)

Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru bola 13. februára 2007 listom doručená žiadosť budúceho portugalského predsedníctva Rady EÚ o vypracovanie stanoviska na tému „Úloha sociálnych partnerov pri zosúladovaní pracovného, rodinného a súkromného života“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 18. júna 2007. Spravodajcom bol pán CLEVER.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11.-12. júla 2007 (schôdza z 11. júla 2007) prijal 145 hlasmi za, pričom 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Kontext návrhu

1.1 Najvyšší predstavitelia európskych štátov a vlád sa v rámci Lisabonskej stratégie dohodli, že do roku 2010 zvýšia mieru zamestnanosti žien na 60 percent. Tento cieľ bol potvrdený v integrovaných usmerneniach (usmernenie č. 17), ktoré boli ako ústredná súčasť nového mechanizmu na riadenie Lisabonskej stratégie schválené v roku 2005.

1.2 Lisabonská stratégia dosiahne svoje ambiciózne ciele týkajúce sa rastu, zamestnanosti a konkurencieschopnosti rýchlejšie, ak sa napriek demograficky podmienenému úbytku ľudí v produktívnom veku v nadchádzajúcom desaťročí podarí ďalej zvyšovať počet zamestnaných v EÚ a zlepšovať ich kvalifikáciu. Máme dobré vyhliadky dosiahnuť jedno i druhé vďaka podstatne vyššej miere zamestnanosti žien, pretože nastupujúca generácia mladých žien si praje väčšie zapájanie do zárobkovej činnosti a má aj podstatne lepšiu kvalifikáciu. Preto treba odstrániť prekážky, ktoré v tejto súvislosti ešte existujú.

1.3 Aby sa stanovený cieľ dosiahol, dohodli sa členské štáty EÚ okrem iného

- urobiť rozhodné opatrenia na zvýšenie miery zamestnanosti žien a na zmenšenie rozdielov, ktoré pri zamestnávaní, nezamestnanosti a odmeňovaní vyplývajú z príslušnosti k určitému pohlaviu,
- snažiť sa o lepšie zosúladenie pracovného a súkromného života a poskytnúť prístupné a cenovo dostupné zariadenia starostlivosti o deti a iné osoby, ktoré si vyžadujú opateru (usmernenie č. 18).

1.4 Portugalské predsedníctvo Rady požiadalo Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému Úloha sociálnych partnerov pri zosúladovaní pracovného, rodinného a súkromného života.

1.5 Zosúladenie pracovného, rodinného a súkromného života je z pohľadu európskych sociálnych partnerov dôležitým prínosom k dosiahnutiu hospodárskeho rastu, blahobytu a konkurencieschopnosti v Európe.

1.6 Okrem toho je zosúladenie pracovného, rodinného a súkromného života prioritou Európskej komisie v Pláne uplatňovania rovnosti žien a mužov, ktorý bol prijatý v marci 2006 (¹). Na lepšie zosúladenie pracovného, rodinného a súkromného života uvádza Komisia v pláne tri ťažiská:

1. pružný pracovný čas pre ženy i pre mužov,
2. zlepšenie ponuky služieb starostlivosti,
3. lepšie zosúladenie pracovného a rodinného života žien i mužov.

1.7 Oznámením „Demografická budúcnosť Európy: pretvorme výzvu na príležitosť“, ktoré bolo ohlásené už v spomínanom pláne, Európska komisia 12. októbra 2006 začala podľa článku 138 Zmluvy o ES prvé konzultácie so sociálnymi partnermi o zosúladení pracovného, rodinného a súkromného života.

1.8 V prvej časti konzultácií vyzdvihuje Komisia význam témy zosúladenia pracovného, rodinného a súkromného života. Podiel zamestnaných žien sa musí zvýšiť práve vzhľadom na demografický vývoj a z neho vyplývajúci tlak na systavy sociálneho zabezpečenia. Okrem toho sa vyzdvihuje úloha zosúladenia pracovného, rodinného a súkromného života v súvislosti s plnením lisabonských cieľov stanovených Komisiou.

1.9 Európski sociálni partneri vo svojich odpovediach Komisii vyzdvihujú význam témy zosúladenia rodinného a pracovného života práve v súvislosti so zatiaľ neuspokojivým podielom žien na trhu práce a neustále starnúcim obyvateľstvom. Výslovne v nich podporujú plnenie cieľov rozširovania starostlivosti o deti stanovených Radou v Barcelone v roku 2002 a sociálni partneri sa zhodujú aj v názore, že tri ťažiská uvedené v pláne uplatňovania rovnosti žien a mužov by mohli viesť k cieľu. Sociálni partneri okrem toho zdôrazňujú, že zosúladenie pracovného, rodinného a súkromného života a otázka rovnosti príležitostí žien a mužov v pracovnom živote musia

(¹) KOM(2006) 92.

mať práve v súvislosti s demografickým vývojom ústredné miesto v politickej diskusii. Osobitná pozornosť sa pritom musí venovať aj prekonávaniu jestvujúceho stereotypného rozdelenia úloh medzi ženami a mužmi, bez ktorého bude len ťažko možné dosiahnuť pokroky.

1.10 Sociálni partneri (BUSINESSEUROPE/UEAPME, CEEP a ETUC ⁽²⁾) zasa na zlepšenie v oblasti rovnosti príležitostí žien a mužov v pracovnom živote schválili v roku 2005 akčný rámec rovnosti žien a mužov ⁽³⁾. K štyrom kľúčovým oblastiam činnosti národných sociálnych partnerov do roku 2010 patrí aj oblasť zosúladienia rodinného a pracovného života. Rada ministrov preto robí správne, ak chce sociálnych partnerov poveriť organizáciou pracovného času, ktorá má veľký význam pri zosúladovaní rodinného a pracovného života, aby sa dospelo k praktickým riešeniam pre všetkých zúčastnených.

1.11 Prispením k zlepšeniu pracovných podmienok môžu sociálni partneri zlepšiť životnú situáciu rodín. V tejto súvislosti budú zohrávať kľúčovú úlohu. Akčný rámec je jedným z príspevkov sociálnych partnerov k uplatňovaniu Lisabonskej stratégie. Vzhľadom na skutočnosť, že príčiny jestvujúcej nevyváženosti na pracovných trhoch sú komplexné a vzájomne sa ovplyvňujú, sú európski sociálni partneri presvedčení o tom, že na úspešné odstránenie problémov je potrebná integrovaná stratégia na podporu rovnosti žien a mužov. Zosúladienie rodinného a pracovného života je pritom jedným z najdôležitejších predpokladov.

1.12 Napriek tomu, že za posledné roky angažovanosť niektorých podnikov pri zosúladovaní rodinného a pracovného života stúpila natoľko, že sa ústretovosť voči rodinám stala pevnou súčasťou personálnej politiky a podnikovej filozofie, čo ukazuje aj prvá spoločná bilancia dohody sociálnych partnerov zverejnená vo februári 2007, naďalej sa v podnikoch, u sociálnych partnerov a v členských štátoch musia odstraňovať pretrvávajúce nedostatky ⁽⁴⁾.

1.13 Myšlienka rovnakých príležitostí na pracovisku, realizácia iniciatív zameraných na zosúladienie rodinného a pracovného života i vytvorenie modelu riadenia v podobe „firmy rovnakých príležitostí“ sú súčasťou koncepcie podnikovej sociálnej zodpovednosti, ktorá nabáda podniky k vytváraniu osvedčených postupov a k zodpovedajúcej činnosti v prospech svojich zamestnancov.

⁽²⁾ BUSINESSEUROPE (bývalé UNICE) je zastrešujúcou asociáciou európskych zväzov zamestnávateľov a priemyslu, UEAPME je Európsky zväz remeselníkov a malých a stredných podnikov, CEEP je ústredný zväz verejného hospodárstva, ETUC je Európska konfederácia odborových zväzov.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf.

⁽⁴⁾ Pozri prieskumné stanovisko EHSV zo 14. marca 2007 na tému „Vplyv starnutia obyvateľstva na ekonomiku a rozpočet“, spravodajkyňa: pani FLORIO (Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007).

2. Analýza súčasného stavu

2.1 Rodinné štruktúry sú kvôli spoločenským zmenám veľmi rôznorodé. Politika zameraná na zosúladienie pracovného, rodinného a súkromného života musí zohľadňovať všetky jestvujúce formy spolužitia (napr. neúplná rodina, rekonštruovaná rodina, slobodní ľudia, rozvedení rodičia, adoptívni rodičia, pracujúci študenti, partnerstvo osôb rovnakého pohlavia, osamelo žijúce osoby). S rastúcim podielom starších a veľmi starých ľudí zároveň rastie potreba opatrovateľských služieb v rodine a mimo nej.

2.2 Ženy sú popri svojom zamestnaní na rozdiel od mužov ešte stále viac viazané organizáciou domácnosti a rodiny, a preto sú často v stave stresu a neustáleho preťaženia, pričom to postihuje aj poľnohospodárky a samostatne zárobkovo činné ženy. Kvôli týmto rámcovým podmienkam sa ženy často cítia byť nútené prijať prácu na čiastočný úväzok spojenú s nižším príjmom, horším dôchodkovým zabezpečením a horšími príležitosťami na postup. Zosúladienie rodinného a pracovného života je preto dôležitým nástrojom na dosiahnutie rovnosti žien a mužov, ale aj žien bez detí a žien s deťmi, v pracovnom živote.

2.3 Práve kvôli týmto východiskovým problémom a možnostiam ich riešenia, ktoré sa líšia nielen v jednotlivých členských štátoch, ale aj v jednotlivých regiónoch, či dokonca jednotlivých podnikoch, nejestvuje patentné riešenie, ktoré by platilo pre všetkých. EHSV si myslí, že v tejto súvislosti sú práve sociálni partneri spôsobilí riešiť danú problematiku. Sociálni partneri môžu vďaka svojim štruktúram v jednotlivých krajinách svojou činnosťou v oblasti zosúladovania rodinného a pracovného života rozhodujúcim spôsobom ovplyvňovať každodenný život zamestnankyň a zamestnancov.

2.4 Hoci rozhodnutie mať deti má zásadne súkromnú povahu, rovnako ako rozhodnutie príbuzných alebo iných osobitne blízkych osôb poskytovať v rodine starostlivosť a opateru pri chorobe, postihnutí alebo v starobe, je aj spoločnosť ako celok týmito rozhodnutiami ovplyvnená. Rastúci nedostatok detí predstavuje neskorší nedostatok kvalifikovaných a vedúcich pracovných síl, zákazníkov, pracovníkov, podnikateľov, vedcov a výskumníkov, a tým aj negatívne následky pre celú spoločnosť ⁽⁵⁾. Je preto úlohou štátu, aby prebral zodpovednosť predovšetkým pri nasledujúcich činiteľoch:

— materiálna a finančná podpora (peňažné príspevky, uznanie pri zabezpečení v starobe),

⁽⁵⁾ Pozri prieskumné stanovisko EHSV zo 14. marca 2007 na tému Rodina a demografické zmeny, spravodajca: pán BUFFETAUT (Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007).

- podporujúca infraštruktúra (starostlivosť o deti, celodenné školy, ponuka mimoškolskej činnosti, činnosti počas prázdnin a programov na voľný čas, ktoré ponúkajú dobrovoľnícke organizácie, ponuka pomoci, napr. ambulatné opatrovateľské služby),
- primeraná rodičovská dovolenka pre matky a otcov (aj v súvislosti s adopciami),
- pracovné prostredie ústretové voči rodinám.

2.5 Flexibilný pracovný čas je podľa názoru Komisie dôležitý na využitie celého potenciálu obyvateľstva v produktívnom veku a preto musí byť rovnako dostupný pre ženy i mužov, pričom je vhodné mať právny rámec. Napriek tomu skutočnosť, že oveľa viac žien ako mužov využíva takéto možnosti, vytvára nerovnováhu medzi pohlaviami, ktorá má negatívny vplyv na postavenie žien na pracovisku a na ich ekonomickú nezávislosť. Je preto potrebné viac než doteraz podporovať mužov pri preberaní rodinných povinností, najmä prostredníctvom stimulov v oblasti rodičovskej a otcovskej dovolenky, aby si farchu neplatenej práce v domácnosti a starostlivosti o deti a rodinných príslušníkov spravodlivo a partnersky delili so ženami.

3. Ponímanie úloh žien a mužov

3.1 So spoločenskými zmenami sa súčasne s veľkým nárastom kvalifikačnej úrovne žien zmenili aj ich názory na vlastné postavenie a ich životné predstavy. Mladé ženy v Európe majú dnes lepšiu kvalifikáciu ako mladí muži a považujú zamestnanie za pevnú súčasť svojich životných plánov. Zvýšená kvalifikačná úroveň žien by mala viesť tiež k tomu, že sa budú znižovať rozdiely v priemernej úrovni miezd žien a mužov. Súčasný zárobokový rozdiel vyplývajúci vo veľkej miere z vysokého podielu žien zamestnaných na čiastočný úväzok, z dlhších prerušení kariéry a s tým spojených kratších skúseností v zamestnaní, z nižšieho podielu žien vo vedúcich funkciách a nižšej kvalifikácie starších žien. I keď zaradenie podľa kolektívnej zmluvy zabezpečuje, že ženy a muži dostávajú za rovnakú prácu pri rovnakom kvalifikačnom pozadí rovnakú mzdu, rozdiely v mzdách ešte stále pretrvávajú. Aby v individuálnom životnom pláne jestvovala skutočná sloboda voľby, je okrem toho nevyhnutné, aby spoločenské rámcové podmienky umožňovali ženám a mužom rozhodnúť sa pre taký životný plán, ktorý vyhovuje ich vlastným predstávam bez toho, aby boli konfrontovaní s kladným alebo záporným spoločenským hodnotením tohto rozhodnutia.

3.2 Medzi rámcové podmienky, ktoré rozhodujúco ovplyvňujú životné plány patrí popri príslušnej infraštruktúre krajiny v oblasti starostlivosti o deti aj spoločenský postoj k zamestnaným matkám, ako aj k otcom, ktorí sa venujú práci

v rodine. Spoločenský postoj je rozhodujúcim spôsobom ovplyvňovaný aj tým, ako sa v týchto otázkach správajú sociálni partneri. Skúsenosti zo škandinávskych krajín a Nemecka ukázali, že môže pomôcť, keď sa finančné príspevky, napríklad časti rodičovského príspevku, rodine vyplatia resp. zvýšia iba vtedy, keď sa aj otec určitý čas venuje starostlivosti o svoje dieťa. Otcom sa tým poskytne právny rámec, aby sa mohli na určitý čas ľahšie venovať výchove detí. Matkám táto úprava poskytne príležitosť skoršie sa vrátiť do pracovného života.

3.3 EHSV zdôrazňuje, že na odstránenie dvojitého zaťaženia zamestnaných žien a na zosúladenie pracovného, rodinného a súkromného života nebudú postačovať drobné zmeny. Cieľom musí byť skôr nové zásadné rozdelenie neplatenej práce mimo zamestnania, akou je výchova detí, opatera rodinných príslušníkov a organizácia domácnosti, medzi mužov a ženy. Mužov treba priviesť k skutočnému partnerskému deleniu povinností. Vyžaduje si to ďalekosiahlu zmenu povedomia a štruktúr.

4. Podporné opatrenia sociálnych partnerov pri zosúladovaní pracovného, rodinného a súkromného života na úrovni podnikov

4.1 Demografický vývoj a s ním spojené zmeny majú veľké dôsledky pre zamestnancov i zamestnávateľov. Sociálni partneri majú pri lepšom zosúladovaní pracovného, rodinného a súkromného života dôležitú pomocnú funkciu na všetkých úrovniach.

4.2 Personálna politika, ktorá zohľadňuje a spravodlivo vyvažuje podnikové záujmy rovnako ako základné mimopodnikové úlohy, rodinnú zodpovednosť a súkromné záujmy každej zamestnankyne a každého zamestnanca, je v podniku základom úspešnej politiky zosúladovania pracovného, rodinného a súkromného života. Základné predpoklady, ktoré by pritom mali poskytnúť členské štáty, sú:

- dobrá infraštruktúra v oblasti starostlivosti o deti celkom malé i dospievajúce, ktorá by pokrývala aktuálne potreby,
- dostatočná a kvalitná ponuka služieb starostlivosti a opatery starších alebo postihnutých ľudí,
- spravodlivé podmienky pri organizácii pracovného času,
- opatrenia, aby voľno a skrátenie pracovného úväzku kvôli starostlivosti o deti a osoby odkázané na pomoc neovplyvňovali príspevky v budúcnosti,
- kvalifikovaný a spravodlivo odmeňovaný personál.

Z celoplošnej infraštruktúry majú rovnako úžitok zamestnanci, podniky i štát a spoločnosť.

4.3 Paleta personálnych nástrojov čiastočne dohodnutých aj sociálnymi partnermi, ktoré sa môžu v podniku uplatňovať, siaha od

- zavedenia inovatívnych, avšak nie znevýhodňujúcich modelov pracovného času (rozdelenie pracovného času, vykonávanie viacerých menších zamestnaní), práce na diaľku, plateného a neplateného prerušenia kariéry, účtov pracovného času,
- právnej istoty stálej pracovnej zmluvy,
- kontaktných ponúk podnikov počas rodičovskej dovolenky,
- podporných opatrení pri organizácii starostlivosti o deti vo forme podnikových materských škôl, platenia miest v zariadeniach pre deti a finančných podporných opatrení až po
- podporu pri opatrovaní starších alebo na opateru odkázaných rodinných príslušníkov,
- podporu pri opatreniach na osobný rozvoj a
- podporu pri opätovnom zaradení do pracovnej činnosti po obdobiach práce na skrátený pracovný úväzok alebo obdobiach voľna kvôli starostlivosti o deti a osoby odkázané na pomoc.

4.4 Tým sa splní aj cieľ uľahčiť všetkým zúčastneným lepšie vzájomné zosúladienie pracovného, rodinného a súkromného života prostredníctvom čiastočných úväzkov, ktoré sú šité na mieru, veľmi variabilné a zamerané na záujmy podnikov i zamestnancov. Splneniu cieľa neprospieva, ak k voľbe čiastočného úväzku nedôjde na základe slobodného rozhodnutia. EHSV považuje za veľmi potrebné, aby práve zamestnaní muži vo väčšej miere využívali ponuku čiastočných úväzkov v prípadoch, kedy si rodinná situácia vyžaduje, aby jeden z rodičov na takýto úväzok pracoval. Takýmto spôsobom môžu v praxi vyjadriť, že mimopodnikové záväzky v partnerstve a rodine nie sú len úlohou žien, ale že by sa mali zodpovedne deliť a spoločne plniť.

4.5 Sociálni partneri môžu pomôcť nájsť odpovede na to, ako rodičia môžu naplňať svoj životný model, ktorý si želajú. V podnikovej praxi sa ukázalo, že majú zmysel aj špeciálne kontaktné ponuky na dobrovoľnom základe pre matky počas rodičovskej dovolenky vo forme zastupovania počas dovolenky a choroby, alebo pozývanie na podnikové oslavy, aby sa ženám uľahčil návrat na pracovisko po období venovania sa rodine. EHSV poukazuje na to, že ochranné predpisy, ktoré platia pre tehotné ženy a pre matky a otcov počas rodičovskej dovolenky, sa musia nevyhnutne dodržiavať a nesmú sa obchádzať ani nepriamou diskrimináciou.

4.6 Rodičia môžu mať prospech aj z podpory pri organizácii starostlivosti o deti. Rôzne podniky ponúkajú svojim zamestnancom pomoc pri sprostredkovaní osôb na dohľadnutie na deti, miest v jasliach a núdzovej starostlivosti pri ochorení dieťaťa. Niektoré podniky sa snažia aj cieľenými opatreniami, napríklad poskytnutím jedného dňa dovolenky na narodeniny dieťaťa, povzbudiť zamestnaných mužov, aby sa venovali práci v rodine a strávili viac času so svojimi deťmi. Podniky, ktoré sa takto správajú si zaslúžia podporu. Napriek tomu rodičia vo väčšine prípadov podporovaní nie sú. Takýmto konaním – nehovoriac už o tom, ak je dokonca protiprávne – si podnik škodí sám sebe, pretože to má negatívne účinky na podnikovú atmosféru a motiváciu pracovníkov.

4.7 EHSV poukazuje na vedecké výskumy spoločnosti Prognos AG, podľa ktorých sa uplatňovanie opatrení, ktoré cielene podporujú aj oprávnené záujmy zamestnancov prospešné rodinnému a súkromnému životu, z hľadiska ekonomiky podniku vypláca, pretože tieto nástroje personálnej politiky znižujú časy neprítomnosti a zvyšujú lojalitu, motiváciu a výkonnosť zamestnancov. Okrem toho zlepšuje takáto personálna politika atraktivitu pracovného miesta, osobitne vtedy, keď sa aj zamestnankyniam s rodinnými záväzkami uľahčí postup a zotrvanie vo vedúcich funkciách. Takáto podniková kultúra okrem toho zabezpečuje dobrú podnikovú atmosféru a zatriktívňuje daný región ako hospodársku lokalitu.

4.8 EHSV poukazuje na to, že v súvislosti so zavedením flexibilných modelov pracovného času by sa mala zohľadňovať koncepcia tzv. flexiistoty (flexicurity). V kontexte Lisabonskej stratégie predstavuje flexiistota integrovanú koncepciu reformy pracovného trhu podporujúcu nevyhnutnú alebo želanú flexibilitu, ktorú súčasne spája s potrebnou mierou zabezpečenia a plánovateľnosti pre všetkých zúčastnených. Cieľom flexibility dohodnutej sociálnymi partnermi musí byť situácia, pri ktorej získavajú podniky i zamestnanci. Rovnako sa majú zohľadňovať tak potreby podnikov pri prispôbovaní sa potrebám trhu, ako aj rastúci záujem zamestnancov o flexibilizáciu, napríklad pokiaľ ide o organizáciu pracovného času lepšie zohľadňujúcu rodinné a iné mimopodnikové záujmy v súkromnom živote, pričom musí naďalej zostať zachovaná istota pracovného pomeru a musí sa zamedziť kritickým situáciám. Na splnenie cieľa tu poslužia individuálne riešenia spravidla dohodnuté medzi sociálnymi partnermi. EHSV zdôrazňuje, že v diskusii o flexiistote by sa malo venovať viac pozornosti rozdielnym dopadom na ženy a mužov ⁽⁶⁾.

4.9 Zosúladienie pracovného, rodinného a súkromného života je o to úspešnejšie, čím viac sa jednotlivé nástroje na zosúladovanie využívajú v podnikovej realite. Preto sa čo najväčšia dôležitosť musí pripisovať uplatňovaniu na národnej úrovni.

⁽⁶⁾ Pozri prieskumné stanovisko EHSV z 12. júla 2007 na tému Flexiistota – rozmer vnútornej flexibility – kolektívne vyjednávanie a sociálny dialóg ako nástroje regulácie a reformy trhu práce), spravodajca: pán Janson (Ú. v. EÚ C 97, 28.4.2007).

4.10 EHSV považuje súťaženie podnikov, ktorého spoluorganizátormi sú sociálni partneri, za možný vhodný nástroj na verejné informovanie o príkladoch ústretovosti voči rodinám a ženám a na ich odporúčanie ostatným. Prostredníctvom súťaží podnikov sa širokej verejnosti predstavia nové inovatívne nástroje, napríklad

- zriadenie miestností na hry pre deti pracovníkov,
- podnikové materské školy,
- generačná sieť v podniku, ktorá koordinuje dobrovoľnícke služby, napríklad vybavovanie na úradoch a nákupy pracovníkov v dôchodku pre mladých pracovníkov s rodinnými záväzkami.

4.11 Pritom je jasné, že množstvu malých alebo stredných podnikov, ktoré predstavujú väčšinu podnikov v EÚ, chýbajú prostriedky na takéto atraktívne ponuky, a preto by sa malo uvažovať o vytvorení osobitných daňových stimulov. Práve v malých a stredných podnikoch sú užšie spoločenské kontakty zárukou toho, že sa zúčastnené strany dohodnú na individuálnych, veľmi praktických a aktuálnych riešeniach pre jednotlivých pracovníkov. Okrem toho jestvuje možnosť, že sa v regióne spoja viaceré malé podniky s miestnymi orgánmi, občianskymi združeniami a mimovládnyimi organizáciami na vytvorenie spoločnej ponuky, aby na jednej strane zvýšili hodnotu vlastného podniku a na druhej strane zatriaktívili svoj región ako hospodársku lokalitu.

5. Iniciatívy blízke praxi na regionálnej a miestnej úrovni

5.1 Pri praktickom zlepšovaní rámcových podmienok na lepšie zosúladenie pracovného, rodinného a súkromného života a ich približovanie realite veľmi pomáha, keď sa rozličné miestne zainteresované strany dopracujú k vzájomne zosúladenému konaniu. EHSV preto sociálnych partnerov povzbudzuje k iniciatívam na regionálnej a miestnej úrovni na stretnutia angažovaných aktérov (podnikov, zamestnaneckých rád, združení rodičov, náboženských spoločností, športových spolkov, zástupcov miest a obcí atď.) v mestách a obciach s cieľom zosúladeného vytvárania miestneho prostredia na život, aby sa čo najlepšie dali zladit' podnikové, rodinné a súkromné záujmy. Zmeny na miestnej úrovni predstavujú bezprostrednú praktickú podporu všetkých zúčastnených. Oblasť činnosti rozličných miestnych aktérov je mimoriadne rozmanitá a otvorená všetkým formám kreatívnych nápadov. Tu je niekoľko príkladov, ktoré je však možné ľubovoľne dopĺňať:

- vytvorenie internetovej stránky mesta, ktorá informuje o ponukách zameraných na rodiny,
- zriadenie databáz na sprostredkovanie miest v zariadeniach starostlivosti o deti,

- centrá starých rodičov, ktoré zoznamujú mladé rodiny bez starých rodičov a starších ľudí bez rodín,
- sprevádzanie na ceste do školy,
- podpora dobrovoľníckych organizácií a dobrovoľníkov, ktorí sa vo svojom voľnom čase venujú starostlivosti o deti,
- pracovné stretnutia na tému mestského rozvoja ústretového rodinám, aby sa zastavil odliv mladých rodín,
- poradenské programy pre otcov rodín, ktorí pracujú na čiastočný úväzok,
- prepracovanie cestovných poriadkov školských autobusov, ktoré rodičom uľahčujú koordinovať začiatok pracovného času so začiatkom školského vyučovania,
- flexibilizácia otváracích hodín materských škôl,
- podnikové podujatia na zosúladenie rodinného a pracovného života, na ktorých podniky predstavujú verejnosti svoju personálnu politiku ústretovú voči rodinám,
- overovanie všetkých komunálnych rozhodnutí z hľadiska ústretovosti voči deťom.

6. Zariadenia starostlivosti o deti a opatera starších rodinných príslušníkov

6.1 EHSV poukazuje na to, že v druhej správe Európskej komisie o pokroku v uplatňovaní Lisabonskej stratégie, ktorá bola predložená v polovici decembra 2006 (7) sa odkazuje na to, že vo viacerých členských štátoch je problémom dostupnosť cenovo prijateľných zariadení starostlivosti o deti. Členské štáty sú preto vyzvané, aby podľa vlastných cieľov ponúkali viacej kvalitných zariadení starostlivosti o deti dostupných pre všetkých.

6.2 Okrem toho Európska rada v roku 2002 v Barcelone rozhodla (8), že v členských štátoch by malo byť do roku 2010 miesto v zariadení starostlivosti o deti pre 90 % detí medzi tretím rokom života a nástupom do školy a 33 % detí vo veku do troch rokov.

6.3 Práve tiež v súvislosti so zmeneným ponímaním úloh mužov a žien je dôležité, aby sociálni partneri ozrejmili, že vývoj dieťaťa nie je nepriaznivo ovplyvňovaný zamestnaním matky alebo prácou otca v rodine.

(7) Oznámenie Komisie jarnému zasadnutiu Európskej rady: Implementácia obnovenej Lisabonskej stratégie pre rast a zamestnanosť: „Rok konkrétnych výsledkov“, KOM (2006) 816.

(8) Závery predsedníctva zo zasadnutia Európskej rady v Barcelone, 15. a 16. marca 2002.

6.4 Vzhľadom na širokú variabilitu zariadení starostlivosti o deti do veku troch rokov v jednotlivých členských štátoch EHSV dôrazne odporúča, aby si každý členský štát stanovil konkrétne kvantifikovateľné ciele v oblasti infraštruktúry starostlivosti o deti do veku troch rokov. Na zaručenie zosúladenia rodinného a pracovného života by do roku 2010 malo byť pre 33 % všetkých detí do veku troch rokov k dispozícii miesto v dennom zariadení pre deti alebo u kvalifikovanej vychovávateľky.

6.5 EHSV považuje za nevyhnutné, aby sa v členských štátoch rozširovanie možností starostlivosti o deti pripisovala väčšia dôležitosť než doteraz a aby sa tieto snahy ďalej zvyšovali a podporovali politickými opatreniami.

6.6 Stanoviskom na tému Rodina a demografické zmeny ⁽⁹⁾ EHSV podrobne poukázal na demografické zmeny v Európskej únii a ich dôsledky pre rodiny. Nárast očakávanej dĺžky života pri narodení môže pre mnohých ľudí znamenať zlepšenie kvality života. Stúpajúca očakávaná dĺžka života však povedie aj k tomu, že sa v budúcnosti stále viac ľudí bude popri zamestnaní musieť venovať opatere starších rodinných príslušníkov. Preto by sa mala viac zamerať pozornosť na rozširovanie opatrovateľských služieb, aby sa pomohlo rodinným príslušníkom zabezpečujúcim opateru.

V Bruseli 11. júla 2007

6.7 Úlohou sociálnych partnerov v tejto tematickej oblasti môže byť informovanie o nástrojoch, ktoré sa už v praxi osvedčili. Medzi ne môže patriť napríklad krátkodobá úprava pracovného času kvôli potrebe opateru vzniknutej náhle a nečakane, vybavenie pracoviska uľahčujúce opateru, čo znamená, že pracovník je telefonicky dosiahnuteľný a má prístup k počítaču a internetu, aby mohol vybavovať záležitosti týkajúce sa opateru, a poskytovanie informačných materiálov o organizačných, finančných a právnych aspektoch situácie, v ktorej je potrebná opatera.

7. Výhľad

7.1 EHSV sa domnieva, že zosúladenie pracovného a rodinného života je neodmysliteľne spojené s dosiahnutím rovnosti mužov a žien, a že výsledky, o dosiahnutie ktorých sa v tejto oblasti usilujú sociálni partneri zosúladenie potvrdia, pokiaľ budú dosiahnuté. Na to, aby sa takéto zosúladenie pracovného a rodinného života stalo bežnou skutočnosťou, musia programy vzdelávania pre deti demonštrovať, že je normálne a potrebné.

7.2 EHSV žiada Radu, Európsky parlament a Komisiu, aby sa pri svojej budúcej práci zaoberali návrhmi tohto prieskumného stanoviska a aby ich zohľadnili, čím sa ďalej zlepší zosúladenie pracovného, rodinného a súkromného života v Európe.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁹⁾ Pozri prieskumné stanovisko EHSV zo 14. marca 2007 na tému Rodina a demografické zmeny, spravodajca: pán BUFFETAUT (Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Flexiistota – rozmer vnútornej flexibility – kolektívne vyjednávanie a úloha sociálneho dialógu ako nástroje na reguláciu a reformu trhu práce“

(2007/C 256/20)

Portugalské predsedníctvo Rady EÚ požiadalo listom z 13. februára 2007 Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie stanoviska k danej téme.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 18. júna 2007. Spravodajcom bol **pán Janson**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 11. júla 2007) prijal 163 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta žiadosť portugalského predsedníctva o vypracovanie stanoviska k flexiistote, pretože diskusia o flexiistote sa doteraz zväčša obmedzovala na externú flexibilitu a spôsoby, ako kompenzovať takýto nárast posilnením politických opatrení na trhu práce alebo ustanovení sociálneho zabezpečenia. Cieľom by však namiesto toho mal byť dôraz na iné rozmery, aby sa lepšie vytvárali situácie na prospech všetkých zúčastnených (win-win situations).

1.2 EHSV by chcel zdôrazniť, že je potrebné posilniť úlohu sociálnych partnerov. Sociálni partneri by mali byť hlavnými aktérmi každej diskusie o flexiistote a mali by mať privilegované postavenie v rámci konzultácií s Európskou komisiou. Komisia preto mala klásť väčší dôraz na konzultácie, predovšetkým s európskymi sociálnymi partnermi, o európskej definícii koncepcie flexiistoty.

1.3 Každá diskusia o flexiistote si vyžaduje posilnenie systému vzťahov medzi sociálnymi partnermi na európskej a vnútroštátnej úrovni. Nevyhnutnou súčasťou procesu je silný a živý sociálny dialóg, na ktorom sa sociálni partneri aktívne zúčastňujú a majú tak možnosť prerokovať rôzne koncepcie flexiistoty, ich tvorbu a realizáciu, ovplyvniť ich, prevziať za ne zodpovednosť a hodnotiť dosiahnuté výsledky.

1.4 Komisia a členské štáty by sa mali snažiť o prepojenie diskusií, ktoré by mohli viesť k reformám založeným na koncepcii flexiistoty s modernizáciou vzťahov medzi sociálnymi partnermi na všetkých úrovniach. EHSV si preto želá silnejšie prepojenie medzi diskusiou o flexiistote a posilnením sociálneho dialógu na všetkých úrovniach a kolektívnym vyjednávaním na primeraných úrovniach, pričom je potrebné rešpektovať diverzitu rôznych systémov vzťahov medzi sociálnymi partnermi v členských štátoch. Koncepcia flexiistoty by mala vyváženým spôsobom posilniť flexibilitu a pocit zabezpečenia. Koncepcia flexiistoty neznamená jednostranné a nelegitímne obmedzenie práv pracovníkov – túto myšlienku EHSV odmieta.

1.5 EHSV uznáva, že vzhľadom na podstatnú úlohu sociálnych partnerov pri ďalšom rozvíjaní politiky flexiistoty na európskej úrovni nemožno túto diskusiu oddeľovať od obsahu

európskeho sociálneho dialógu a ani od ďalšieho rozvíjania sociálneho dialógu ako takého.

1.6 EHSV zdôrazňuje, že Komisia a členské štáty by mali venovať väčšiu pozornosť rodovej rovnosti a medzigeneračnej solidarite v kontexte flexiistoty. Ženy, starší zamestnanci a mladí ľudia sú na trhu práce často znevýhodnení z hľadiska flexibility a zabezpečenia, a preto je potrebné snažiť sa o zohľadnenie ich potrieb.

1.7 EHSV vyzýva členské štáty a Komisiu, aby preskúmali, ako možno zlepšiť schopnosť prispôbiť sa pomocou internej flexibility, aby sa táto mohla stať realistickým a prijateľným rozmerom flexiistoty. Interná flexibilita môže zohrávať kľúčovú úlohu pri zvyšovaní produktivity, inovatívnosti a konkurencieschopnosti a môže tak prispieť k dosiahnutiu cieľov Lisabonskej stratégie. Čo sa týka zamestnancov, môže tiež zohrávať dôležitú úlohu pri umožnení lepšieho zosúladenia ich práce s inými aktivitami a povinnosťami a pri zvyšovaní kvality ich zamestnania. Základnou podmienkou toho všetkého však bude regulačný rámec, ktorý zabezpečí ochranu v zamestnaní a zdravotnú starostlivosť a zamestnancom poskytne stabilitu a bezpečnosť. Ochrana zamestnania spolu s efektívnymi službami opätovného zamestnania a aktívna politika na trhu práce sú rozhodujúce pre prispôbivosť a istotu oboch strán – firiem i zamestnancov.

1.8 Podľa názoru EHSV je potrebné presadzovať vyváženosť medzi flexibilitou pracovného času a ochranou zamestnancov, čo sa najlepšie zaručí pomocou dohôd uzavretých pri kolektívnom vyjednávaní a v súlade s postupmi jednotlivých štátov. Takéto vyjednávanie o flexibilitu pracovného času sa musí opierať o pevný právny základ, dobre fungujúce sociálne inštitúcie a systémy sociálneho zabezpečenia, ktoré priaznivo ovplyvňujú zamestnanosť.

1.9 Funkčná flexibilita je zasa kľúčovým prvkom kolektívneho vyjednávaní medzi sociálnymi partnermi. Prostredníctvom tohto vyjednávaní možno vyvážiť a vzájomne prispôbiť potreby podnikov a ich zamestnancov a možno zadefinovať primeranú kompenzáciu za zvýšenie kvalifikácie.

1.10 Funkčná flexibilita si vyžaduje neustále rozširovanie vedomostí a schopností pracovníkov a dobre fungujúcu vzdelávaciu a školiaci infraštruktúru. Napriek tomu, že v minulosti sa veľa hovorilo o celoživotnom vzdelávaní, v praxi je potrebné výraznejšie pokročiť v tejto oblasti.

2. Základné údaje

2.1 Portugalské predsedníctvo požiadalo EHSV o vypracovanie prieskumného stanoviska k flexiistote, pričom sa majú zohľadniť aj tieto aspekty:

1. rozmer internej flexibility,
2. kolektívne vyjednávanie a úloha sociálneho dialógu ako nástroje na reguláciu a reformy trhu práce.

2.2 Viaceré z usmernení, ktoré sú uvedené v usmerneniach o politike zamestnanosti (2005-2008), by mohli tvoriť základ pre diskusiu o flexiistote. Jarné zasadnutie Európskej rady v roku 2006 požiadalo členské štáty, aby venovali osobitnú pozornosť kľúčovej výzve „flexiistoty“ (t. j. rovnováhe medzi flexibilitou a sociálnymi istotami). Členské štáty boli preto vyzvané, aby v súlade so situáciou na svojich trhoch práce presadzovali reformy trhu práce a v sociálnych politikách v súlade so začleneným prístupom flexiistoty.

2.3 Flexiistota bola predmetom diskusie na dvoch summitoch o sociálnych otázkach v súvislosti s európskymi summitmi v decembri 2006 a potom v marci 2007.

2.4 Komisia vytvorila odbornú pracovnú skupinu s cieľom navrhnuť rôzne postupy flexiistoty, t. j. určitý súhrn rozmerov flexibility a sociálnych istôt v pracovnom živote. Na základe toho Komisia v júni 2007 zverejnila oznámenie o flexiistote, vrátane predstavenia súhrnu všeobecných zásad. V decembri 2007 sa súhrn všeobecných zásad zahrnie do revidovaných usmernení o zamestnanosti pre rok 2008. Zelená kniha – Modernizácia pracovného práva s cieľom splniť výzvy 21. storočia⁽¹⁾ – tiež zahrnila problematiku flexiistoty, ktorú spracovala osobitne z hľadiska pracovných zmlúv a jej odporúčania sa už považujú za obsiahnuté.

2.5 EHSV by chcel tiež uviesť dôležitú prácu, ktorú v tejto súvislosti vykonala Európska nadácia pre zlepšenie životných a pracovných podmienok, ktorá stanovila dôležité aspekty toho, čo je vlastne flexiistota.

3. Rozmery stratégií flexiistoty

3.1 a) Stratégie flexiistoty sa vzťahujú na stratégie, ktoré sa snažia skombinovať rôzne typy flexibility trhu práce a sociálnych istôt vyváženým spôsobom s cieľom posilniť prispôbivosť pracovníkov a podnikov a tiež

poskytnúť im stabilitu a ochranu proti rizikám. Ako príklady typov flexiistoty a typov istôt možno uviesť:

Príklady flexibility

Externá numerická flexibilita	prispôsobenie objemu zamestnania prostredníctvom výmeny s externým trhom práce, ako napr. uvoľnenie z pracovného pomeru, dočasná práca a práca na dobu určitú
Interná numerická flexibilita	dočasné prispôsobenie množstva práce v rámci firmy, ako napr. atypický pracovný čas a systémy časových účtov
Interná funkčná flexibilita	organizácia flexibility v rámci firmy prostredníctvom školení, pridelenia viacerých činností (multitasking) a rotácie pracovísk na základe schopností zamestnancov vykonávať rôzne úlohy a aktivity
Finančná flexibilita	variácia základnej a pohyblivej zložky mzdy podľa výkonu jednotlivca alebo firmy

Príklady istôt

Istota pracovného miesta	istota vyplývajúca z legislatívy na ochranu zamestnania, atď., obmedzujúca možnosť zamestnávateľa prepustiť zamestnanca podľa vlastného uváženia
Istota zamestnania	primerané pracovné príležitosti prostredníctvom vysokej úrovne zamestnateľnosti zabezpečenej napr. odborným vzdelávaním a doškolením
Istota príjmu	ochrana primeranej a stabilnej úrovne príjmu
Istota kombinácie	istota zamestnanca, že bude môcť skombinovať svoju prácu s inými mimopracovnými povinnosťami alebo úlohami

b) Je potrebné zdôrazniť právnu istotu pracovnej zmluvy, má za účinok, že táto zmluva je uplatniteľná voči všetkým osobám a je možné sa na ňu odvolať na súdnych orgánoch. Znamená, že sa musí zachovať vzťah podriadenosti, vďaka ktorému okrem iného vznikajú pre zamestnanca všetky dôsledky spojené s právom na sociálnu ochranu (zachovávanú a uplatňovanú).

⁽¹⁾ KOM(2006) 708 v konečnom znení. Zelená kniha – „Modernizácia pracovného práva s cieľom splniť výzvy 21. storočia“ a stanovisko EHSV z 30.5.2007 na tému „Modernizácia pracovného práva“ SOC/246, spravodajca: pán Retureau, Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007.

3.2 Na základe iniciatívy Európskej komisie a inšpirácie určitými aspektmi dánskeho príkladu sa diskusia o flexiistote na európskej úrovni doteraz zväčša obmedzovala na zvýšenie externej flexibility a spôsoby, ako kompenzovať takýto nárast posilnením politických opatrení na trhu práce alebo ustanovení sociálneho zabezpečenia. Výhody a nevýhody externej flexibility sú problematikou, v ktorej sa často rozchádzajú názory odborových zväzov a organizácií zamestnávateľov. OECD ⁽²⁾ navyše nedávno konštatovala, že právne predpisy týkajúce sa ochrany zamestnania nemajú významný dopad na celkovú mieru zamestnanosti. Medzinárodná organizácia práce (MOP) okrem toho poukázala na to, že existuje pozitívny vzťah medzi dĺžkou zamestnania a produktivitou (pozri prílohu).

3.3 Toto stanovisko sa zameriava na rozšírenie diskusie o flexiistote tromi smermi. Po prvé: stanovisko zdôrazňuje, že je potrebné posilniť úlohu sociálnych partnerov v tejto diskusii a tiež v oblasti reforiem trhu práce vo všeobecnosti. Po druhé: EHSV zdôrazňuje, že v diskusii o flexiistote by sa mala venovať väčšia pozornosť rodovým rozdielom a postaveniu mladých ľudí na trhu práce. Rodová rovnosť nebola v diskusiách o flexiistote dostatočne zohľadnená. Napriek skutočnosti, že väčšina žien víta pružné formy práce, ktoré zabezpečujú lepšiu rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom, ženy sú na trhu práce často znevýhodnené z hľadiska flexibility a zabezpečenia, a preto je potrebné snažiť sa o zrovnoprávenie podmienok s mužmi ⁽³⁾. Po tretie: EHSV považuje za dôležité dosiahnuť také rozšírenie prostredníctvom preskúmania alternatívnych postupov, aby sa dosiahla prispôsobivosť, podporilo celoživotné vzdelávanie, zlepšila produktivita a posilnila inovatívnosť – kľúčové rozmery lisabonského procesu. Týmito aspektmi sa EHSV zaoberal aj vo svojom stanovisku o usmerneniach v oblasti zamestnanosti ⁽⁴⁾. Vzhľadom na túto skutočnosť sa predkladané stanovisko nezaoberá problematikou externej flexibility, ale zameriava sa na možnosť zlepšenie prispôsobivosti pomocou internej flexiibility.

3.4 Flexiistota je osobitne dôležitá pre malé a stredné podniky (MSP) vzhľadom na ich význam z hľadiska zamestnávania. V dôsledku toho všetky budúce politické opatrenia členských štátov v oblasti flexiistoty budú musieť obsahovať ustanovenia zaručujúce potreby MSP a ich zamestnancov.

3.5 EHSV zdôrazňuje, že základom pre všetky modely flexiistoty je sociálny štát schopný zaručiť vysokú úroveň sociálnej ochrany, prevzatie zodpovednosti primerane financovanými verejnými službami a stabilný právny rámec pre kolektívne vyjednanie a sociálny dialóg. Systémy všeobecného sociálneho zabezpečenia môžu zlepšiť mobilitu tým, že zabezpečia, aby pracovníci neutrpeli straty v prípade, ak nastanú zmeny ovplyvňujúce ich pracovné miesto. Stabilný rámec pre sociálny dialóg a kolektívne vyjednanie poskytuje sociálnym partnerom možnosť dohodnúť sa na kľúčových aspektoch týkajúcich sa trhu práce.

⁽²⁾ OECD Employment Outlook 2006: Boosting Jobs and Incomes.

⁽³⁾ Prebiehajúce práce na tému „Úloha sociálnych partnerov pri zosúladzovaní pracovného, rodinného a súkromného života“ SOC/271, (spravodajca: pán Clever) a SOC 273 „Zamestnateľnosť a podnikateľské zmysľanie – občianska spoločnosť a miestne orgány z rodového hľadiska“, spravodajca: pán Pariza Castaños.

⁽⁴⁾ Pozri stanovisko EHSV z 31.5.2005 na tému „Usmernenia pre politiku zamestnanosti 2005-2008“, spravodajca: pán Malosse, Ú. v. EÚ C 286, 17.11.2005.

4. Flexiistota a sociálni partneri

4.1 Flexiistota so sebou prináša rozhodovanie týkajúce sa vyváženia práv a povinností zamestnávateľov a zamestnancov. Sociálny dialóg a kolektívne vyjednanie sú rozhodujúcimi prvkami pri navrhovaní a realizovaní akejkoľvek reformy trhu práce, vrátane flexiistoty. Európsky hospodársky a sociálny výbor preto zdôrazňuje, že sociálni partneri sú hlavnými prvkami všetkých diskusií o flexibility na všetkých úrovniach. Sociálni partneri by mali v čoraz väčšej miere zohrávať vedúcu úlohu pri definovaní rovnováhy medzi flexibilitou a sociálnymi istotami a prispieť tak k zlepšeniu pravidiel trhu práce.

4.2 Na európskej úrovni EHSV uznáva, že Komisia informovala sociálnych partnerov o svojich plánoch týkajúcich sa tejto diskusie. EHSV však v tejto súvislosti zastáva názor, že Komisia mala klásť väčší dôraz na konzultácie, predovšetkým s európskymi sociálnymi partnermi o európskej definícii koncepcie flexiistoty. Bez výrazného zapojenia a angažovania sociálnych partnerov bude ťažké presadiť v praxi akúkoľvek stratégiu flexiistoty.

4.3 Európsky hospodársky a sociálny výbor vo svojom stanovisku k dánskej flexiistote ⁽⁵⁾ konštatoval: „Pri vytváraní dánskeho systému flexicurity zohrávali centrálnu úlohu aj sociálni partneri, ktorí boli zapojení ako do rozhodovacích procesov tak aj do realizácie pracovnej politiky a realizácie štrukturálnych reforiem na trhu práce. [...] Úloha sociálnych partnerov je výsledkom historického vývoja... Väčšie zapojenie sociálnych partnerov a ich väčšie právomoci aktívne zasahovať sa preto pri snahách o konkurencieschopnosť a schopnosť prispôsobiť sa môžu ukázať ako dôležité.“

4.4 EHSV vo svojom stanovisku o európskom sociálnom modeli ⁽⁶⁾ zdôraznil: „Čo sa týka základnej štruktúry európskeho sociálneho modelu, nemožno dostatočne vysoko oceniť zásadnú úlohu sociálnych partnerov v hospodárskej a sociálnej politike. Mimoriadne postavenie pritom prislúcha regulačnej funkcii zamestnávateľských a zamestnaneckých zväzov v rámci kolektívnych a tarifných zmlúv.“

4.5 Projekt flexiistoty by sa preto nemal zavádzať spôsobom „zhora nadol“, t. j. na základe zadefinovania Komisie a diskusie vlád členských štátov. Sociálni partneri musia mať možnosť rokovať, ovplyvňovať a prevziať zodpovednosť za definovanie, rôzne súčasti a hodnotenie výsledkov flexiistoty. Pretože flexiistota je tak úzko spojená so sociálnym dialógom a kolektívnym vyjednaním, diskusia o flexiistote vynesie na povrch aj prípadné deficity existujúce v sociálnom dialógu a kolektívnom vyjednaní. Na tieto deficity bude potrebné reagovať súčasne s realizáciou projektu flexiistoty. EHSV si preto želá silnejšie prepojenie medzi diskusiou o flexiistote a posilnením sociálneho dialógu na všetkých úrovniach a kolektívne vyjednanie na

⁽⁵⁾ Pozri stanovisko EHSV zo 17.5.2006 na tému „Flexicurity podľa vzoru Dánska“, spravodajkyňa: pani Vium, Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006.

⁽⁶⁾ Pozri stanovisko EHSV zo 6.7.2006 na tému „Sociálna súdržnosť: naplniť európsky sociálny model“, spravodajca: pán Ehnmark, Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006.

primeraných úrovniach, pričom je potrebné rešpektovať diverzitu rôznych systémov vzťahov medzi sociálnymi partnermi v členských štátoch.

4.6 Sociálny dialóg na európskej úrovni je jedinečný na svete, pretože poskytuje sociálnym partnerom úlohu spoluvorcov legislatívy v sociálnej oblasti. V posledných rokoch sa tento proces vyvinul do čoraz autonómnejšieho sociálneho dialógu. Sociálni partneri majú právo reagovať na aspekty spoločného záujmu s cieľom zabezpečiť lepšie fungovanie európskeho trhu práce. EHSV uznáva, že vzhľadom na podstatnú úlohu sociálnych partnerov v ďalšom rozvíjaní politiky flexiistoty na európskej úrovni nemožno túto diskusiu oddeľovať od obsahu európskeho sociálneho dialógu a ani od ďalšieho rozvíjania samotného sociálneho dialógu. Sociálni partneri sa v rámci viacročného pracovného programu dohodli preskúmať aspekty flexiistoty, ale aj pracovať na rozvíjaní spoločného chápania nástrojov európskeho sociálneho dialógu (7). EHSV založil svoju pozíciu na svojom stanovisku na tému „Zamestnateľnosť a podnikateľské zmýšľanie – občianska spoločnosť a miestne orgány z rodového hľadiska“ (8).

4.7 V členských štátoch je na všetkých úrovniach množstvo príkladov toho, akú rozhodujúcu úlohu majú sociálni partneri pri rozvíjaní flexibility a istôt pre zamestnávateľov i zamestnancov. Samotné kolektívne zmluvy nie sú len faktorom istoty pre zamestnávateľov a zamestnancov, ale umožňujú aj dohodnúť určitú mieru flexibility. Zahrnutím prvkom zvýšenej internej flexibility sa kariérny rozvoj a právo na celoživotné vzdelávanie stáva čoraz prirodzenejším prvkom v stále konkurenčnejšom prostredí. No v členských štátoch, kde sociálny dialóg nie je primeraný vzhľadom na krehké systémy vzťahov medzi sociálnymi partnermi, vystavuje tento proces zamestnancov trhovým silám na trhu práce v oveľa väčšej miere a často poskytuje príliš nízku ochranu. Posilnenie a modernizovanie vzťahov medzi systémami sociálnych partnerov v členských štátoch by preto malo ísť ruka v ruke s diskusiami o flexiistote v členských štátoch.

4.8 EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje niektoré príklady dohôd medzi sociálnymi partnermi:

- Dánske zmluvy na základe kolektívneho vyjednávania zavádzajú povinné výpovedné lehoty, aby sa zamestnanci mohli lepšie pripraviť na ďalšiu prácu.
- Vo Švédsku vytvorili kolektívne zmluvy na úrovni sociálnych partnerov tzv. fondy pre „kariérne zmeny“, ktoré financuje podnikateľský sektor a spravujú ho sociálni partneri. Tieto fondy poskytujú zamestnancom, ktorí dostali výpoveď, školenia, pomoc pri hľadaní pracovného miesta alebo platené stáže v iných firmách, dokonca ešte v období, keď sú formálne zamestnaní v podniku, ktorý ich chce prepustiť.
- Španielska tripartitná dohoda o obmedzení využívania pracovných zmlúv na dobu určitú. Zakladá sa na zásade, že

príliš vysoký podiel práce na dobu určitú nie je v spoločnom záujme zamestnancov a podnikov.

- Nemecké kolektívne zmluvy s možnosťou pružného usporiadania pracovnej doby a organizácie práce v obmedzenom rámci, ktoré sú uzatvárané a vykonávané za spoločného dohodnutia podnikových organizácií zamestnancov.

EHSV tiež zastáva názor, že dohody, ktoré uzavreli európski sociálni partneri, napríklad práca na dobu určitú, rodičovská dovolenka, práca na čiastočný úväzok a práca z domu (teleworking) sú súčasťou koncepcie flexiistoty a prispievajú k istotám a flexibilitě zamestnancov i zamestnávateľov.

4.9 Aby mohli sociálni partneri rokovať o hlavných problémoch trhu práce s cieľom dosiahnuť sociálne prijateľnú rovnováhu medzi flexibilitou a istotami, musí existovať vnútroštátny právny rámec, ktorý bude sociálnych partnerov motivovať, aby prispeli k projektu flexiistoty a efektívne rokovali o jeho využívaní. Úprava ochrany zamestnania a silný právny rámec môže poskytnúť sociálnym partnerom možnosti na vyjednanie dohôd, ktoré podporia snahu pracovníkov, spoluprácu a ochotu zapájať sa do zvyšovania kvalifikácie, čo má pozitívny vplyv na celkovú zamestnanosť a efektivitu ekonomiky. Prínos sociálnych partnerov zaručí, že sa zohľadnia záujmy podnikov ako aj záujmy zamestnancov. Ochrana zamestnania spolu s efektívnymi službami opätovného zamestnania a aktívna politika na trhu práce sú rozhodujúce pre prispôsobivosť a pocit istoty oboch aktérov – firiem i zamestnancov.

4.10 Prínos sociálnych partnerov by sa mohol zameriavať na zvýšenie chránenej mobility a realizáciu prechodných platieb. Tie môžu pomôcť pri organizácii kolektívnej a dohodnutej kontroly možností trhu práce a práv. Podľa názoru EHSV by takýto postup pôsobil proti segmentačným tendenciám a zlepšil by integráciu.

5. Rodová rovnosť, medzigeneračná solidarita a flexiistota

5.1 Flexibilita a istota na trhu práce ovplyvňuje mužov a ženy rôznym spôsobom. Ženy pracujú často na neštandardných a neistých pracovných pozíciách, pre ktoré je charakteristická veľká flexibilita. Prílišná flexibilita, ktorá by v niektorých prípadoch mohla viesť k hroziacim neistým alebo nestabilným pracovným pozíciám, musí byť kompenzovaná primeranou formou zabezpečenia. V súvislosti s pretrvávajúcimi tradičnými rodovými modelmi majú ženy viac povinností v rámci starostlivosti o deti a starších ľudí a sú konfrontované s väčšími ťažkosťami pri zosúladovaní pracovných a mimopracovných činností. Okrem toho napriek antidiskriminačnej legislatíve pretrvávajú rozdiely v platoch a mzdách medzi mužmi a ženami a ženy si často môžu uplatňovať sociálne nároky, ako napr. sociálne zabezpečenie, vrátane dôchodkov, v menšom rozsahu než muži. Z toho vyplýva, že ženy sú väčšmi ovplyvnené negatívnou stránkou flexibility.

(7) Viacročný pracovný program sociálnych partnerov na obdobie rokov 2006-2008 obsahuje spoločnú analýzu hlavných výziev, ktorým čelia pracovné trhy v Európe.

(8) SOC 273 „Zamestnateľnosť a podnikateľské zmýšľanie – občianska spoločnosť a miestne orgány z rodového hľadiska“, spravodajca: pán Pariza Castaños.

5.2 EHSV zdôrazňuje, že diskusia o flexiistote musí mať významný rozmer rodovej rovnosti, čo je aspekt, ktorý v doterajších diskusiách o flexiistote väčšinou chýbal. Je dôležité zlepšiť situáciu žien na trhu práce tým, že sa budeme zaoberať oboma aspektmi – flexibilitou a sociálnymi istotami, vrátane pracovných miest, ktoré budú istejšie, začlenená žien do systémov sociálneho zabezpečenia a lepšej podpory inštitúcií pri kombinácii pracovných a mimopracovných aktivít. Súčasťou diskusie by malo byť aj rozdelenie práce v oblasti starostlivosti a povinností v domácnosti medzi mužov a ženy. EHSV v stanovisku na tému *Úloha sociálnych partnerov pri zosúladovaní pracovného, rodinného a súkromného života* ďalej rozvíjal svoje názory na túto problematiku pre portugalské predsedníctvo ⁽⁹⁾.

5.3 Okrem rodového rozmeru má flexiistota aj generačný rozmer. Ak porovnáme zamestnanosť v rôznych vekových skupinách, je miera zamestnanosti nižšia v skupine starších osôb. Takisto mladí ľudia v mnohých členských štátoch sú konfrontovaní s neistým trhom práce s vysokou nezamestnanosťou, zmluvami na dobu určitú, nedostatočným krytím sociálnym zabezpečením a prácou pod kvalifikačnú úroveň.

5.4 EHSV ⁽¹⁰⁾ poukázal na to, že pracovné miesta by mali byť v súlade s kvalifikačnými a odbornými skúsenosťami každého jednotlivca, pričom nesmie prísť k diskriminácii na základe veku, a že všetky členské štáty musia prijať a uplatňovať smernicu o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní a povolani z (2000/78/ES). EHSV tiež vyzval na presadzovanie politiky, ktorá má podporovať vytváranie hodnotných pracovných miest a ktorá bude orientovať a vzdelávať generácie občanov počas celej ich kariéry. Predpokladá to aktívnu účasť sociálnych partnerov a všetkých zainteresovaných ekonomických a sociálnych subjektov na miestnej, národnej a európskej úrovni.

5.5 Európski sociálni partneri sa dohodli na rámci aktivít zameraných na rodovú rovnosť, ktoré tiež môžu byť využité v diskusiách o flexiistote. V tomto rámci aktivít definovali štyri priority: rodové modely, podpora žien pri prijímaní rozhodnutí, podpora rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a eliminácia platových rozdielov medzi pohlaviami.

5.6 Úvahy uvedené v predošlom bode a dialóg medzi sociálnymi partnermi by mal prisúdiť rovnakú váhu problematike pracovníkov s postihnutím a mladým študentom.

6. Flexiistota a interná flexibilita

6.1 Interná flexibilita je v rámci diskusie o flexibilitate nedostatčne rozvinutým aspektom. Interná flexibilita sa vzťahuje na flexibilitu pracovného času a funkčnú flexibilitu a posilňuje prispôbivosť. To je zvyčajne dôležité vtedy, keď majú sociálni partneri dostatočné skúsenosti s vyjednávaním kolektívnych zmlúv s pozitívnymi výsledkami. Interná flexibilita môže zohrávať kľúčovú úlohu pri zvyšovaní produktivity, inovatívnosti a konkurencieschopnosti a môže tak prispieť k dosiahnutiu

cieľov Lisabonskej stratégie. Čo sa týka zamestnancov, môže tiež zohrávať dôležitú úlohu pri umožnení lepšieho zosúladenia ich práce s inými aktivitami a povinnosťami a pri zvyšovaní kvality ich zamestnania. Pre obe strany môže zvýšiť stabilitu a predvídateľnosť. Interná flexibilita však môže nadobudnúť príliš veľký rozsah a viesť k zlým pracovným podmienkam alebo neistým pracovným miestam, môže byť prekážkou pri zosúladovaní rovnováhy medzi pracovnými a mimopracovnými aktivitami alebo môže mať škodlivý vplyv na kvalitu tovarov a na istotu poskytovania služieb spotrebiteľom. Takúto flexibilitu možno realizovať len vtedy, keď je výsledkom kolektívneho vyjednávania a keď sa vytvorí v kontexte právnych úprav, ktoré zabezpečenia ochranu práce a zdravia a poskytnú zamestnancom stabilitu a istoty. Presadzovanie dohodnutej internej flexibility v rámci takého právneho kontextu predstavuje reálny prístup a zameriava sa na kombináciu zlepšenia konkurencieschopnosti a zlepšenia kvality zamestnania a pracovného života.

6.2 Flexibilita pracovného času

6.2.1 Flexibilita pracovného času znamená rozvrhnutie bežného týždenného pracovného času, ktorý bol určený v kolektívnych dohodách a/alebo zákonom, na dlhšie obdobia. Podniky z neho môžu profitovať tak, že budú mať možnosť prispôbiť fluktuácie v dopyte alebo fluktuácie v rámci personálu a využívať kapitálové investície v plnom rozsahu tým, že využijú prácu nadčas, flexibilné stanovenie pracovného času prostredníctvom vopred zadefinovaných časových rámcov, prácu na zmeny, atď. Týmto spôsobom môže flexibilita pracovného času posilniť produktivitu a konkurencieschopnosť.

6.2.2 Flexibilita pracovného času môže tiež znamenať rozvrhnutie pracovného času počas pracovného života jednotlivca a rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom (no nejde pritom o dĺžku štandardného pracovného týždňa). Takéto formy flexibility pracovného času môžu byť výhodné pre zamestnancov, pretože im umožnia skombinovať pracovné a mimopracovné aktivity a povinnosti prostredníctvom využívania dohôd o flexibilnom pracovnom čase, účtov pracovného času, rodičovských dovolení alebo dovolení na zvýšenie kvalifikácie, možnosti pracovať na plný alebo čiastočný úväzok, atď.

6.2.3 EHSV má záujem zamedziť tomu, aby sa flexibilita pracovného času rozšírila len v prospech záujmov podnikov bez súčasného zohľadnenia potrieb zamestnancov ⁽¹¹⁾. Organizácia pracovného času by mala viesť k tomu, že „... flexibilné modely pracovného času v rámci platnej smernice a na základe kolektívnych zmlúv [sú] aj v záujme pracovníkov vzhľadom na širšie možnosti úpravy pracovného času a predovšetkým vzhľadom lepšej zlučiteľnosti práce a rodiny. Okrem toho umožňujú dodržiavanie pravidiel ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci zamestnancov, ktorá má podstatný význam“ ⁽¹²⁾.

⁽⁹⁾ Práce prebiehajú na tému „Úloha sociálnych partnerov pri zosúladovaní pracovného, rodinného a súkromného života“, spravodajca: pán Clever.

⁽¹⁰⁾ Pozri stanovisko EHSV z 14.3.2007 na tému „Vplyv starnutia obyvateľstva na ekonomiku a rozpočet“, spravodajkyňa pani Florio (ECO/186), Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007.

⁽¹¹⁾ Pozri stanovisko EHSV z 11.5.2005 na tému „Návrh na zmenu smernice 2003/88/ES o niektorých aspektoch organizácie pracovného času“, bod 3.4, spravodajkyňa: pani Engelen-Kefer, Ú. v. EÚ C 267, 27.10.2005.

⁽¹²⁾ Tamtiež, bod 3.6.

6.2.4 Pre tento účel je podľa názoru EHSV potrebné presadzovať vyváženosť medzi flexibilitou pracovného času a ochranou zamestnancov, čo sa najlepšie zaručí pomocou dohôd uzavretých pri kolektívnom vyjednávaní. EHSV v jednom z predchádzajúcich stanovísk uviedol: „Preto je stanovenie pravidiel pre pracovný čas v tarifných zmluvách vo veľkom záujme sociálnych partnerov, ktorí majú v týchto záležitostiach bohaté skúsenosti“⁽¹³⁾.

6.2.5 Takéto vyjednávanie o flexibilitu pracovného času si vyžaduje riadny rámec pre vyjednávanie ako aj pevný kontext práv a sociálnych inštitúcií, o ktoré sa bude môcť oprieť. Patria medzi ne napr. právne ustanovenia zaručujúce stabilitu a ochranu pre pracovníkov a sociálnu ochranu pre zmluvy na čiastočný úväzok a umožňujúce schému rodičovských dovolení a rozvoj zariadení pre starostlivosť o deti a starších ľudí. Je dôležité, aby právne predpisy boli flexibilné a neutrálne a aby tak sociálnym partnerom umožňovali nájsť primerané riešenia.

6.3 Funkčná flexibilita

6.3.1 Funkčná flexibilita sa vzťahuje na využívanie schopností zamestnanca vykonávať rôzne úlohy podľa potreby, napr. prostredníctvom rotácie pracovísk, rozšírenia rozsahu pracovných úloh, resp. ich doplnením. Podniky môžu mať z toho prospech, pretože budú môcť prispôsobiť typy činností vykonávaných zamestnancami fluktuáciám v dopyte alebo personáli a produktívnejšie využiť ľudské zdroje a kapitálové investície. Funkčná flexibilita môže byť zaujímavá aj pre zamestnancov, pretože môže zlepšiť príležitosti ich osobného rozvoja, vzdelávania a zamestnateľnosti, pre väčšie uspokojenie z práce a zvýšenie mzdy.

6.3.2 Funkčná flexibilita môže byť kľúčovým faktorom pri dosahovaní lisabonských cieľov zvyšovania produktivity, inovatívnosti a konkurencieschopnosti. Ako preukázala napríklad Dublinská nadácia, funkčná flexibilita skombinovaná s odborným vzdelávaním má pozitívny účinok na rozvoj schopností a ich zachovanie, čo opäť ovplyvňuje produktivitu⁽¹⁴⁾.

6.3.3 Funkčná flexibilita si však vyžaduje stabilné podmienky zamestnania, dôstojné pracovné podmienky, prenos zodpovednosti

na pracovníkov a kooperatívne formy práce. Ako EHSV uviedol v predchádzajúcom stanovisku „Istota pracovných miest a zdravé pracovné podmienky ako aj formy organizácie práce, ktoré zamestnancom poskytujú väčší priestor pre konanie v práci, sú dôležitým faktorom zvyšovania produktivity a tým inováčnej schopnosti.“⁽¹⁵⁾ V tom istom stanovisku sa tiež uvádza: „Koooperatívne formy práce s plochou hierarchiou a väčšou samostatnosťou, ako je skupinová a tímová práca, umožňujú naplno využívať vedomosti a schopnosti ľudí a súčasne zohľadňujú zvýšené požiadavky na pružnosť v hospodárstve. Dobré pracovné podmienky a formy organizácie práce, ktoré otvárajú väčší priestor pre konanie a možnosti účasti, sú súčasne podstatným predpokladom pre zlepšenie produktivity práce a posilnenie inováčnej schopnosti podnikov“⁽¹⁶⁾.

6.3.4 Dublinská nadácia však upozornila na skutočnosť, že funkčná flexibilita môže viesť k väčšiemu pracovnému tlaku a stresu. Preto zdôrazňuje, že je dôležité „dosiahnuť rovnováhu medzi pracovnými požiadavkami a kontrolou práce s cieľom zabrániť syndrómu vyhorenia zamestnancov“⁽¹⁷⁾.

6.3.5 Základným prvkom stratégií funkčnej flexibility a stratégií internej flexibility vo všeobecnosti by malo byť celoživotné vzdelávanie. Význam celoživotného vzdelávania pre zlepšovanie zručností zamestnancov, kariérne možnosti a produktivitu bol zdôraznený vo viacerých aktuálnych stanoviskách EHSV⁽¹⁸⁾. Funkčná flexibilita si vyžaduje neustále rozširovanie vedomostí a schopností pracovníkov a dobre fungujúcu vzdelávaciu a školiaci infraštruktúru. Napriek tomu, že v minulosti sa veľa hovorilo o celoživotnom vzdelávaní, v praxi je potrebné výraznejšie pokročiť v tejto oblasti.

6.3.6 Funkčná flexibilita je zasa kľúčovým prvkom pre kolektívne vyjednávanie medzi sociálnymi partnermi. Prostredníctvom tohto vyjednávania možno vyvážiť a vzájomne prispôsobiť potreby podnikov a ich zamestnancov a možno zdefinovať primeranú kompenzáciu za zvýšenie kvalifikácie.

V Bruseli 11. júla 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹³⁾ Pozri stanovisko EHSV z 1.7.2004 na tému „Návrh na zmenu smernice 93/104/ES o niektorých aspektoch organizácie pracovného času“, bod 2.2.6, spravodajca: pán Hahr, Ú. v. EÚ C 302, 7.12.2004.

⁽¹⁴⁾ <http://eurofound.europa.eu/ewco/2004/02/NL0402NU03.htm>.

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV z 13.9.2006 na tému: „Kvalita pracovného života, produktivita a zamestnanosť v kontexte globalizácie a demografických výziev“, spravodajkyňa: pani Engelen-Kefer, Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006 s. 13.

⁽¹⁶⁾ Tamže, bod 1.4.

⁽¹⁷⁾ <http://eurofound.europa.eu/ewco/2004/02/NL0402NU03.htm>.

⁽¹⁸⁾ Stanoviská EHSV na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových zručnostiach pre celoživotné vzdelávanie“, spravodajkyňa: Mária Herczog, Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006, a na tému „Odborné vzdelávanie a produktivita (prieskumné stanovisko)“, spravodajca: pán Koryfidis, Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zamestnateľnosť a podnikateľské zmýšľanie – úloha občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a miestnych a regionálnych organizácií z rodového hľadiska“

(2007/C 256/21)

Budúce portugalské predsedníctvo Rady EÚ požiadalo listom z 13. februára 2007 Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, poverená prípravou návrhov stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. júna 2007. Spravodajcom bol pán PARIZA CASTAÑOS.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11.-12. júla 2007 (schôdzy z 11. júla 2007) nasledujúce stanovisko 141 hlasmi za, pričom žiadny člen nehlasoval proti a 5 sa hlasovania zdržali.

1. Súhrn návrhov EHSV

1.1 Nerovnosť medzi mužmi a ženami v podnikateľskej oblasti a na pracovnom trhu je vážnym problémom celej európskej spoločnosti, problémom mužov i žien, podnikov, zamestnancov a zamestnankyň, vlád, sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti. EHSV sa domnieva, že nastal čas dať politikám na podporu rovnosti mužov a žien nový impulz prostredníctvom aktívnych opatrení na pracovnom trhu, pri podnikaní a pri usporiadaní spoločenského života.

1.2 Rovnosť medzi ženami a mužmi je pre Európu hlavnou výzvou budúcnosti. Výbor preto navrhuje, aby sa posilnil rodový rozmer v lisabonskej agende, a aby bolo do strednodobého preskúmania integrovaných usmernení pre rast a zamestnanosť, do sociálnej agendy a do národných reformných plánov zahrnuté nasledovné:

1.2.1 Členské štáty musia rozhodne rozvíjať európsky pakt pre rodovú rovnosť a vo svojich národných reformných plánoch musia menovať pracovníčku, ktorá bude zodpovedná za agendu rodovej rovnosti na národnej úrovni.

1.2.2 Nové špecifické ciele v politikách zamestnanosti týkajúce sa rovnosti mužov a žien, so stanovenými kvalitatívnymi i kvantitatívnymi ukazovateľmi, keďže prvoradé je, aby bolo viac žien, ktoré podnikajú, aby mali prácu a jej kvalita sa zlepšovala.

1.2.3 Konkrétne ciele na prekonávanie rodových stereotypov (predovšetkým vo vzdelávaní), ktoré brzdia podnikateľské zmýšľanie žien.

1.2.4 Zlepšenie riadenia: primerané zastúpenie sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti, najmä na miestnej a regionálnej úrovni. Miestne a regionálne orgány by sa mali aktívne zapájať do národných reformných plánov.

1.2.5 Väčšia transparentnosť verejných služieb zamestnanosti a súkromných agentúr, aby sa pri prijímaní pracovníkov do zamestnania propagovala rovnosť a odstránila diskriminácia.

1.2.6 Závazky inštitúcií vykonávajúcich dozor nad sektorom finančných služieb, aby dohliadali na to, či pri posudzovaní žiadostí podnikateľiek o úvery nie sú ženy obeťami diskriminácie z rodového hľadiska. Na získanie finančných úverov je potrebná tiež pomoc verejných orgánov, a to predovšetkým ženám, ktoré po prvýkrát rozbiehajú podnikateľskú činnosť.

1.2.7 Konkrétne ciele, aby v rámci univerzitného a odborného vzdelávania boli posilnené možnosti prístupu žien a mužov ku všetkým povolaniam, a to prekonávaním kultúrnych stereotypov.

1.2.8 Podpora a pomoc sociálnym partnerom, predovšetkým na odvetvovej, miestnej i regionálnej úrovni, aby sa prostredníctvom kolektívneho vyjednávania a sociálneho dialógu odstránila rodová nerovnováha, ktorá situuje ženy v podnikoch na druhoradé pozície.

1.2.9 Plány v oblasti rodovej rovnosti a pozitívne opatrenia, pripravované sociálnymi partnermi a implementované v mnohých podnikoch a odvetviach, treba rozšíriť a mali by ich podporiť aj národné, regionálne a miestne vlády. Podporu by mali získať tiež prostredníctvom zdrojov Spoločenstva z Európskeho sociálneho fondu.

1.2.10 Usmernenia Spoločenstva by na základe jasných ukazovateľov mali posilňovať národné ciele v oblasti rovnosti platových podmienok mužov a žien.

1.2.11 Je potrebné, aby sa na miestnej a regionálnej úrovni vypracovali špecifické programy v oblasti prístupu k zamestnaniu a zakladania podnikov pre ženy imigrantky a príslušníčky menšín.

1.2.12 Potrebné sú tiež špecifické programy a ciele pre ženy so zdravotným postihnutím.

1.2.13 Národné reformné plány systémov pre výpočet miezd by mali zabrániť tomu, aby ženy strácali nárok na dôchodok alebo aby poberali podstatne nižší dôchodok v dôsledku práce na čiastočný úväzok a prerušení pracovnej kariéry, zapríčinených, okrem iného, z rodinných dôvodov. Je potrebné, aby manželky – spolupodnikateľky disponovali adekvátnym právnym štatútom.

1.2.14 Miestne a regionálne orgány by mali spolupracovať s podnikmi, zamestnancami a zamestnankyňami s cieľom zabezpečiť zosúladenie rodinného a pracovného života.

1.2.15 Z dôvodov starnutia súčasnej generácie vedúcich pracovníkov v podnikoch ponúka prevod mnohých podnikov, najmä MSP, pre mnohé ženy príležitosť dostať sa na vedúce miesta. Je dôležité, aby túto zmenu podchytili aj miestne a vnútroštátne ustanovenia, a tak podporovali, aby štafetu prevzali ženy. Na európskej úrovni by bolo vhodné vypracovať štúdiu tejto skutočnosti a zozbieranie postupov na podporu takýchto iniciatív.

2. Úvod

2.1 Budúce portugalské predsedníctvo Rady EÚ s cieľom pripraviť aktivity svojho predsedníctva požiadalo EHSV o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému „Zamestnanosť a podnikateľské zmysľovanie – úloha občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a miestnych a regionálnych orgánov z rodového hľadiska“.

2.2 Vzhľadom k tomu, že problematika rovnosti žien a mužov je výzvou pre celú európsku spoločnosť, EHSV víta návrh portugalského predsedníctva na posilnenie procesu konzultácií o nových integrovaných usmerneniach pre rast a zamestnanosť na roky 2008-2010, spočívajúci v začlenení rodového rozmeru a v jeho uplatňovaní zo strany občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov, miestnych a regionálnych orgánov, ako aj vlád.

2.3 Zmluva jasne hovorí, že medzi ciele EÚ sa zaraďuje podpora hospodárskeho a sociálneho pokroku, vysoká miera zamestnanosti a rovnosť mužov a žien.

2.4 Rovnosť mužov a žien je jedným zo základných princípov Európskej únie, zakotvených v Zmluve a v Charte základných práv EÚ. Je povinnosťou inštitúcií a orgánov EÚ bojovať proti diskriminácii žien a podporovať rovnosť medzi mužmi a ženami pomocou právnych predpisov a verejných politík.

2.5 EÚ disponuje v politikách rovnosti mužov a žien významným *acquis*. Pokiaľ ide o politiky zamestnanosti a právne predpisy týkajúce sa zamestnanosti treba vyzdvihnúť najmä dve smernice: smernicu č. 2002/73/ES týkajúcu sa vykonávania zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, odbornú prípravu a postup v zamestnaní a o pracovné podmienky a smernicu č. 2004/113/ES o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu.

2.6 EHSV vypracoval v posledných rokoch niekoľko stanovísk⁽¹⁾ ktorými prispieva k rozvíjaniu *acquis communautaire*, zlepšeniu právnych predpisov a ku kvalite politík rodovej rovnosti. Výbor podporil Európsku stratégiu zamestnanosti a vyzdvihol jej pozitívne úsilie riešiť národné a miestne problémy spoločným a koordinovaným prístupom na európskej úrovni. Výbor považuje za potrebné podporiť toto úsilie prostredníctvom väčšieho počtu aktivít a lepšej koordinácie.

2.7 EHSV chce uskutočniť vyhodnotenie doteraz prijatých politík, vyzdvihnúť osvedčené postupy a navrhnúť niektoré nové iniciatívy, aby mohli európske ženy rozvíjať svojho podnikateľského ducha a aby boli na pracovnom trhu aktívnejšie. Predmetné stanovisko je v súlade s diskusiami o hodnotení a reforme lisabonskej agendy a návrhy je možné rozvíjať v rámci revízie integrovanej stratégie pre rast a zamestnanosť a v budúcich národných reformných plánoch.

3. Lisabonská agenda

3.1 Lisabonská stratégia sa snaží o dosiahnutie plnej zamestnanosti v Európe prostredníctvom posilnenia kvality a produktivity práce, hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti spolu s lepším riadením, a to v rámci spoločnosti

(1) Stanovisko EHSV z 13.9.2006 na tému: „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006-2010“. Spravodajkyňa: pani Attard (Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006).

Stanovisko EHSV zo 14.12.2005 ma tému: „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom roku rovnakých príležitostí pre všetkých (2007). Na ceste k spravodlivej spoločnosti“. Spravodajkyňa: pani Herczog (Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006).

Stanovisko EHSV z 29.9.2005 na tému: „Chudoba žien v Európe“. Spravodajkyňa: pani King (Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006).

Stanovisko EHSV z 28.9.2005 na tému: „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Európsky inštitút pre rovnosť“. Spravodajkyňa: pani Štechová (Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006).

Stanovisko EHSV z 2.6.2004 na tému: „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov stanovujúce hlavné línie pre druhé kolo iniciatívy Spoločenstva nazývanej EQUAL týkajúcej sa transnárodnej spolupráce pri presadzovaní nových prostriedkov boja proti všetkým formám diskriminácie a nerovnosti v súvislosti s trhom práce – Voľný pohyb dobrých nápadov“. Spravodajca: pán Sharma (Ú. v. EÚ C 241, 28.9.2004).

Stanovisko EHSV z 15.12.2004 na tému: „Návrh Smernice Európskeho parlamentu a Rady o zavedení princípu rovnakých príležitostí a rovnakého zaobchádzania pre mužov a ženy v otázkach zamestnanosti a práce“. Spravodajkyňa: pani Sharma (Ú. v. EÚ C 157, 28.6.2005).

Stanovisko EHSV z 10.12.2003 na tému: „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady ustanovujúceho akčný program Spoločenstva na podporu organizácií aktívnych na európskej úrovni v oblasti rovnosti mužov a žien“. Spravodajkyňa: pani Wahrolin (Ú. v. EÚ C 80, 30.3.2004).

Stanovisko EHSV z 14.2.2006 na tému: „Zastúpenie žien v rozhodovacích orgánoch hospodárskych a sociálnych záujmových skupín Európskej únie“. Spravodajca: pán Etty (Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006).

Stanovisko EHSV z 3.6.2004 na tému: „Návrh smernice Rady o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu“ Spravodajkyňa: pani Carroll (Ú. v. EÚ C 241, 28.9.2004).

založenej na vedomostiach, ktorá rešpektuje osobnú voľbu žien a mužov. Po prvýkrát sa stanovuje kvantitatívne kritérium na dosiahnutie rovnosti žien a mužov v hospodárskom živote, ktoré konkretizuje, že do roku 2010 má miera zamestnanosti žien dosiahnuť 60 %.

3.2 Na žiadosť Európskej rady spolupracuje EHSV pri rozvíjaní lisabonskej stratégie s národnými hospodárskymi a sociálnymi radami ⁽²⁾

3.3 Napriek dobrým výsledkom skúsenosť ukázali potrebu uskutočniť v rámci lisabonskej stratégie väčšie reformy, aby bolo možné zabezpečiť rovnaké podmienky účasti mužov a žien na zakladaní podnikov a ich prístupu k zamestnaniu.

3.4 V Európe ešte nemajú ženy také isté možnosti na podnikanie ako muži, ani rovnaké možnosti na pracovnom trhu. Ako dôsledok sociálnych a kultúrnych stereotypov zdedených z minulosti je miera aktivít žien všeobecne nižšia ako mužov a naďalej pretrvávajú segregácia zamestnaní na pracovnom trhu. Vo všeobecnosti ženy vykonávajú menej stabilné a menej kvalitné práce, majú nižšie platy, väčšie ťažkosti pri rozvíjaní svojich odborných kvalít a ženy podnikateľky sa stretávajú s väčšími prekážkami pri získavaní finančných prostriedkov.

3.5 Z tohto dôvodu považuje EHSV za nevyhnutné, aby sa **posilnil rodový rozmer v lisabonskej stratégii**, prostredníctvom revidovania cieľov Spoločenstva i národných cieľov, aby sa zvýšil počet podnikateľiek, počet zamestnaných žien a aby sa zlepšila kvalita ich zamestnania. Pod pojmom kvalita sa tu rozumie širšie spektrum profesií, rovnaké platové podmienky, väčšia stabilita a prístup k vzdelávaniu a kariérnemu rastu.

3.6 Po strednodobom preskúmaní Rada v marci 2005 schválila „Nový začiatok Lisabonskej stratégie“, kde hlavná zmena spočíva nie v sústreďovaní sa výlučne na kvantitu, ale na praktické politiky a činnosti, ktoré je potrebné rozvinúť, aby boli ciele stratégie dosiahnuté. Prioritou je vytvorenie väčšieho počtu kvalitnejších pracovných miest a na to je potrebné pritiahnúť viac osôb na pracovný trh a udržať ich na ňom, modernizovať systémy sociálnej ochrany, zlepšiť schopnosť adaptácie pracovníkov a podnikov, zlepšiť flexibilitu a bezpečnosť pracovných trhov, zvýšiť investície do ľudského kapitálu prostredníctvom kvalitnejšieho vzdelávania a kvalifikácie ⁽³⁾.

3.7 Revidovaná lisabonská stratégia zdôrazňuje tiež význam dobrého riadenia prostredníctvom efektívnejšej politiky, ktorá bude združovať všetky zainteresované strany, členské štáty, občanov, parlamenty, sociálnych partnerov, občiansku spoločnosť a inštitúcie Spoločenstva do spoločnej vízie tohto projektu

⁽²⁾ Pozri závery zo zasadnutia Rady 22. a 23. marca 2005 a ďalšie dokumenty, predovšetkým Vyhlásenie predsedov a generálnych tajomníkov hospodárskych a sociálnych rád Európskej únie a EHSV, ktoré sa konalo v Paríži http://eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_en.asp.

⁽³⁾ „Spoločne pracujeme na hospodárskom raste a zamestnanosti – nový začiatok lisabonskej stratégie“, KOM(2005) 24 v konečnom znení.

a budúcich príležitostí. EHSV si myslí, že riadenie lisabonskej agendy treba zlepšiť prostredníctvom aktívnejšej úlohy občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a miestnych a regionálnych orgánov.

3.8 EHSV upozorňuje na to, aby boli sociálni partneri zapájaní do čo možno najskoršej fázy procesu prípravy smerníc, ako aj aby sa s nimi konzultovali otázky týkajúce sa začleňovania rodového rozmeru.

3.9 Integrované usmernenia pre rast a zamestnanosť 2005-2008, ktoré tvoria základ pre prípravu národných reformných programov členských štátov, posilňujú význam rovnosti mužov a žien v úsilí dosiahnuť stanovené priority tým, že kombinujú špecifické opatrenia týkajúce sa zamestnanosti žien so zaraďovaním aspektu rovnosti do všetkých činností. ⁽⁴⁾

3.10 Ako už EHSV vyjadril vo svojom stanovisku k usmerneniam pre zamestnanosť, považuje za prekvapujúce, že i napriek tomu, že problematika rovnosti mužov a žien v oblasti zamestnanosti je jednou z hlavných tém lisabonskej stratégie, usmernenia neobsahujú špecifické pravidlá správania sa týkajúce sa problematiky rovnosti mužov a žien. ⁽⁵⁾

3.11 Hodnotenie lisabonského programu Spoločenstva a národných reformných programov ⁽⁶⁾ jasne poukazuje na potrebu posilniť politiky rovnosti príležitostí mužov a žien prostredníctvom zavádzania opatrení umožňujúcich zosúladienie pracovného, rodinného a osobného života.

3.12 Spoločná správa o zamestnanosti 2006/2007 pozitívne hodnotí rýchly rast miery zamestnanosti žien a verí, že predstavuje pokrok pri dosahovaní lisabonského cieľa. ⁽⁷⁾ Napriek tomu hovorí, že „v správach o vykonávaní väčšiny členských štátov sa neuvádzajú osobitné opatrenia zamerané na podporu zamestnanosti žien alebo odstránenie rodových rozdielov, výnimku tvoria opatrenia na zlepšenie dostupnosti zariadení starostlivosti o deti. Niektoré členské štáty (Rakúsko, Belgicko, Dánsko, Nemecko, Španielsko, Írsko, Taliansko, Luxembursko, Portugalsko a Spojené kráľovstvo) si stanovili vlastné ciele týkajúce sa zariadení starostlivosti o deti, iba málo z nich však uvádza, že pri plnení európskeho cieľa v oblasti starostlivosti o deti dosiahli pokrok. Z hľadiska tohto cieľa je celkový pokrok stále pomalý. Na opatrenia, na základe ktorých by starostlivosť o deti bola finančne dostupnejšia stanovením maximálnej výšky poplatku alebo znižovaním nákladov, sa kladie dôraz iba v Rakúsku, Dánsku, Fínsku, Írsku, na Malte a v Holandsku. Naďalej chýba potreba posilniť úlohu mužov pri zosúladiení pracovného a rodinného života. V Slovinsku sa začala kampaň za aktívnejší podiel mužov na rodinnom živote, v Lotyšsku sa

⁽⁴⁾ Integrované usmernenia pre rast a zamestnanosť 2005-2008, KOM(2005) 141 v konečnom znení.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV z 31.5.2005 na tému: „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov (na základe článku 128 Zmluvy o ES)“ Spravodajca: pán Malosse (Ú. v. EÚ C 286, 17.11.2005).

⁽⁶⁾ KOM(2006) 30 v konečnom znení.

⁽⁷⁾ Spoločná správa o zamestnanosti 2006/2007, ktorú schválila Rada (EPSCO) 22. februára 2007 a ktorá bola predložená Európskej rade 8. a 9. marca 2007.

zaviedli nové možnosti platenej rodičovskej dovolenky pre otcov a v Českej republike, Nemecku a Grécku sa rozšíria možnosti otcov čerpať rodičovskú dovolenku.“

4. Európsky pakt pre rodovú rovnosť a Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov

4.1 Európsky pakt pre rodovú rovnosť⁽⁸⁾, ktorý schválila Európska rada v marci 2006, predstavuje kvalitatívny pokrok, keďže všetkým členským štátom stanovuje spoločný cieľ – zvýšiť účasť žien na pracovnom trhu a podporovať rovnosť medzi mužmi a ženami.

4.2 „Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006-2010“, prijatý Komisiou, stanovuje 6 prioritných oblastí činnosti Európskej únie, ktorými sú: rovnaká ekonomická nezávislosť pre ženy a mužov, zosúladenie súkromného a pracovného života, paritné zastúpenie v rozhodovacom procese, odstránenie všetkých foriem násilia založeného na rodovej príslušnosti, odstránenie rodových stereotypov a podpora rodovej rovnosti v zahraničnej a rozvojovej politike.⁽⁹⁾

4.3 S cieľom zlepšiť riadenie so zreteľom na rovnosť medzi mužmi a ženami stanovuje plán aj množstvo veľmi významných aktivít a Komisia sa zaväzuje pozorne sledovať pokrok v tejto oblasti.

4.4 EHSV vo svojom stanovisku na tému: „Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006-2010“ pozitívne hodnotí politickú vôľu Komisie naďalej považovať otázku rovnosti mužov a žien za dôležitú problematiku vo svojom pracovnom programe na roky 2006-2010 a zdôrazňuje význam zapojiť do jeho uplatňovania všetky zainteresované strany.⁽¹⁰⁾

4.5 Na druhej strane EHSV vyjadril tiež podporu vytvoreniu Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť.⁽¹¹⁾

4.6 EHSV sa domnieva, že nastal čas dať politikám rovnosti nový impulz, pri zakladaní podnikov a pri usporiadaní spoločenského života, a to prostredníctvom aktívnych opatrení na pracovnom trhu. V niektorých členských štátoch sa prijímajú nové právne predpisy, aby sa zabezpečila skutočná rovnosť mužov a žien v politike, v spoločenských organizáciách a v podnikoch, medzi zamestnancami i medzi riadiacimi pracovníkmi a správnyimi radami. EHSV v podstate podporuje tieto

reformy, ktoré obsahujú aktívne politiky na základe racionálneho právneho rámca, ktorý zabezpečí účinnú ochranu v zamestnaní a poskytne nevyhnutnú stabilitu a bezpečnosť.

5. Odporúčania EHSV: posilniť rodový rozmer v lisabonskej agende.

5.1 Nerovnosť medzi mužmi a ženami v podnikateľskej sfére a na pracovnom trhu je vážnym problémom celej európskej spoločnosti; problémom mužov i žien, podnikov, zamestnancov i zamestnankyň, vlád, sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti. Rovnosť mužov a žien je základnou výzvou budúcnosti Európy.

5.2 EHSV podporuje uznesenie Európskeho parlamentu z 13. marca 2007⁽¹²⁾ o Pláne uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006-2010, predovšetkým ustanovenia bodu 17, v ktorom EP žiada „členské štáty, aby do svojich národných plánov pre zamestnanosť a sociálnu integráciu zahrnuli, respektíve v nich posilnili, opatrenia na podporu prístupu žien na pracovný trh s rovnakou dôstojnosťou a rovnakou odmenou za rovnakú prácu a podporili podnikanie žien“ a bodu 20, v ktorom „žiada členské štáty, aby na národnej úrovni menovali osobu zodpovednú za rodovú rovnosť na účely vykonania lisabonskej stratégie, ktorej úlohou by bolo pomáhať s vypracúvaním a revidovaním príslušných národných plánov a monitorovať ich plnenie, aby sa tak podporilo uplatňovanie rodového hľadiska a zostavovanie rozpočtu vzhľadom na politiky a ciele ustanovené v plánoch.“

5.3 EHSV trvá na tom, že je potrebné, aby v nových národných reformných plánoch bola zahrnutá povinnosť členských štátov menovať pracovníčku, ktorá bude zodpovedná za agendu rodovej rovnosti na národnej úrovni.

5.4 Usmernenia pre zamestnanosť by mali stanoviť konkrétne ciele a zlepšiť jasné kvantitatívne i kvalitatívne ukazovatele, aby bolo možné na základe porovnania hodnotiť pokrok členských štátov pri dosahovaní skutočnej rovnosti žien na pracovnom trhu a v podnikateľských aktivitách.

5.5 EHSV sa domnieva, že na európskej úrovni treba venovať väčšiu pozornosť ženám pracujúcim vo vidieckych oblastiach závislých od poľnohospodárstva, kde je nízka úroveň vzdelania a je potrebné podporiť ich účasť na pracovnom trhu.

⁽⁸⁾ Závety Predsedníctva, 7775/1/06/REV 1.

⁽⁹⁾ KOM(2006) 92 v konečnom znení.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV z 13.9.2006 na tému: „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006-2010“. Spravodajkyňa: pani Attard (Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006).

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV z 28.9.2005 na tému: „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Európsky inštitút pre rovnosť“. Spravodajkyňa: pani Štechová (Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006).

⁽¹²⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu z 13. marca 2007 o Pláne uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006-2010 (2006/2132 (INT)). <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0063+0+DOC+XML+V0//SK&language=SK>

5.6 Argumentujúc princípom subsidiarity sa niektoré vlády snažia znížiť vážnosť požiadaviek Spoločenstva súvisiacich s národnými reformnými plánmi. EHSV sa však domnieva, že integrované usmernenia sú ako celok dostatočne flexibilné na to, aby si mohli členské štáty nájsť také riešenia, ktoré najlepšie vyhovujú ich potrebám.

5.7 Ďalej si EHSV myslí, že i pri dodržiavaní princípu subsidiarity je potrebné posilniť rozmer Spoločenstva v lisabonskej agende a integrovaných usmerneniach pre rast a zamestnanosť. V stanovisku na tému Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov (2006-2010) výbor uviedol, že „na zvýšenie miery zapojenia žien sú potrebné spoločné priority pri koordinácii politik zamestnanosti. Pri posudzovaní národných reformných programov musí Komisia zabezpečiť, aby sa dosiahnutie rovnosti pohlaví považovalo za prioritu a aby sa prijali potrebné opatrenia.“⁽¹³⁾

5.8 V rámci európskej stratégie zamestnanosti sa zlepšilo riadenie, ale EHSV sa domnieva, že situácia ešte nie je plne uspokojivá. Je potrebné posilniť spoluprácu medzi Komisiou, členskými štátmi a sociálnymi partnermi, organizáciami aktívnymi v oblasti rovnosti a organizáciami občianskej spoločnosti, aby bola zabezpečená adekvátna účasť na všetkých úrovniach a vo všetkých fázach činností.

5.9 EHSV sa nazdáva, že je potrebné zlepšiť účasť občanov na európskej stratégii zamestnanosti. Sociálnym partnerom a organizáciám občianskej spoločnosti treba uľahčiť prístup k týmto politikám, aby sa ich mohli zúčastňovať na všetkých úrovniach – Spoločenstva, národnej, regionálnej i miestnej – prostredníctvom primeraných postupov. Aby boli ciele lisabonskej stratégie úspešne naplnené, je potrebné začať zlepšovať riadenie, prínos vyplývajúci z aktívnej účasti sociálnych partnerov, občianskej spoločnosti a miestnych a regionálnych orgánov.

5.10 Práve na miestnej úrovni najviac vidno dôsledky uplatňovania politik v otázke zamestnanosti a preto je úloha, ktorú zohrávajú miestne a regionálne orgány a sociálni partneri pri uplatňovaní politik rozhodujúca. Pracovná integrácia v podmienkach rovnosti si vyžaduje dôkladnú znalosť charakteristik a potrieb žien, ako aj hospodárskeho a sociálneho charakteru územia, a preto je potrebné, aby sa miestne a regionálne orgány zúčastňovali určovaní, navrhovaní, realizácii a hodnotení činností.

5.11 I keď je pravda, že ženy v posledných rokoch urobili krok vpred v oblasti vysokoškolského vzdelania (59 % osôb s ukončeným vysokoškolským vzdelaním sú ženy)⁽¹⁴⁾, študijné odvetvia však odrážajú silný stereotyp. Iba jedna žena z desiatich absolventiek vysokoškolského štúdia je absolventkou technického zamerania, v porovnaní so štyrmi absolventmi – mužmi

z desiatich. Na druhej strane pedagogiku, humanitné vedy, umenie a zdravotníctvo študovala takmer polovica absolventiek, ale menej ako štvrtina absolventov. EHSV navrhuje, aby vzdelávacie inštitúcie prijali všeobecné propagačné opatrenia na prekonanie rodových stereotypov, aby si ženy a muži vybrali také vysokoškolské odbory, v ktorých sú nedostatočne zastúpení/-é.

5.12 Politiky na zosúladienie pracovného a súkromného života prispievajú k lepšej kvalite života mužov a žien. Pomáhajú všetkým začleniť sa na pracovný trh a zotrvať na ňom a využiť tak celý potenciál pracovnej sily. Tieto politiky by mali byť prístupné mužom i ženám.

5.13 EHSV⁽¹⁵⁾ pripomína členským štátom ich záväzky vyplývajúce z Európskeho paktu rovnosti žien a mužov a navrhuje Európskej komisii, aby od členských štátov požadovala začlenenie väčších záväzkov týkajúcich sa zosúladienia rodinného a pracovného života mužov a žien do národných reformných programov. Pripomína, že keďže ide o záväzok pre celú spoločnosť, je potrebné zaručiť spoluzodpovednosť všetkých strán vrátane podnikov.

5.14 Zosúladienie sa nesmie zamieňať s niektorými opatreniami v oblasti rodinnej politiky, ktoré tvoria prekážky zamestnanosti, pretože dávajú silné podnety k odchodu z pracovného života a dlhodobějšímu prerušeniu, čo má za následok zníženie možností adekvátneho opätovného začlenenia.

5.15 Je potrebné rozvinúť účinnejšie opatrenia na podporu opätovného začlenenia mužov a žien do zamestnania po materskej dovolenke alebo po neprítomnosti spôsobenej starostlivosťou o osoby odkázané na pomoc, a to bez znižovania ich kvalifikácie alebo platu. Takéto opatrenia by mohli rozvíjať flexibilné modely nepretržitého vzdelávania počas neprítomnosti a neskôr počas práce na skrátený úväzok. V tomto zmysle treba spomenúť Európsku rámcovú dohodu o práci na diaľku, uzatvorenú sociálnymi partnermi (HSR, UNICE/UEAPME a CEEP), ktorá stanovuje definíciu a oblasť uplatnenia práce na diaľku, dobrovoľný charakter, pracovné podmienky, ochranu údajov, súkromný život, vybavenie, zdravie a bezpečnosť, organizáciu práce, vzdelávanie, kolektívne práva, ako aj jej implementáciu a monitorovanie.

5.16 Mimovládne organizácie zohrávajú dôležitú úlohu pri podpore rovnosti mužov a žien v Európe, vedú vo svete kampaň za politické myšlienky a kultúrne hodnoty a tiež pripravujú aktivity sociálneho charakteru, ktoré prispievajú k zlepšeniu príležitostí mnohých žien. Veľa žien tiež pracuje v mnohých mimovládnych organizáciách, ktoré pred miestnymi a regionálnymi orgánmi reprezentujú rôzne skupiny žien a ktoré potrebujú podporu.

⁽¹³⁾ Pozri bod 2.3.3.1.3 stanoviska EHSV z 13.9.2006 na tému: „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006-2010“. Spravodajkyňa: pani Attard (Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006).

⁽¹⁴⁾ KOM(2007) 49 v konečnom znení.

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV z 11.7.2007 na tému: „Úloha sociálnych partnerov pri zosúladovaní pracovného, rodinného a súkromného života“ Spravodajca: pán Clever.

5.17 Ženy imigrantky alebo ženy z menších čelia špecifickým ťažkostiam pri zakladaní podnikov a pri vstupe na pracovný trh v podmienkach rovnosti. Je preto potrebné, aby nové usmernenia pre zamestnanosť obsahovali špecifické ciele.

5.18 EHSV vypracoval niekoľko stanovísk, v ktorých žiadal, aby EÚ disponovala spoločnou imigračnou politikou a aby boj proti diskriminácii a integračné politiky boli prioritným cieľom európskych vlád. Tieto politiky by mali obsahovať rodový rozmer, aby ženy imigrantského pôvodu, alebo z rôznych etnických alebo kultúrnych menších mohli rozvíjať svoje podnikateľské projekty a začleniť sa na pracovný trh za rovnakých podmienok.

5.19 Rovnako aj ženy so zdravotným postihnutím majú ďalšie ťažkosti pri začleňovaní sa na pracovný trh a pri zakladaní podnikov. EHSV navrhuje, aby nové usmernenia a národné reformné plány posilnili orientáciu na začlenenie týchto žien na pracovný trh prostredníctvom špecifických ukazovateľov.

5.20 EHSV navrhuje, aby miestne a regionálne orgány propagovali politiky na podporu rovnosti príležitostí pre ženy so zdravotným postihnutím, a aby sociálni partneri v rámci kolektívnych zmlúv a pracovných postupov prijali stratégie na zabezpečenie rovnosti.

5.21 Európsky sociálny fond (ESF) rozvinul prostredníctvom iniciatívy EQUAL a v rámci lisabonskej stratégie rôzne inovačné prístupy na posilnenie podnikateľského zmysľania a zamestnanosti žien, ktoré sú najviac diskriminované. Tieto skúsenosti by mohli využiť predovšetkým vlády na miestnej a regionálnej úrovni pre ďalší rozvoj v rámci aktivít ESF v novom plánovacom období 2007-2013, aby boli schválené nové iniciatívy podporujúce prístup k zamestnaniu týchto skupín žien so špecifickými ťažkosťami.

6. Zamestnateľnosť

6.1 Od zahájenia lisabonskej stratégie bolo 6 z 8 miliónov pracovných miest vytvorených v EÚ obsadených ženami. V roku 2005 dosiahla miera zamestnanosti žien 56,3 % (+ 1,1 %) v porovnaní so 71 % mierou zamestnanosti mužov (+ 0,6 %). Miera zamestnanosti žien starších ako 55 rokov sa tiež zvýšila rýchlejšie ako u mužov a dosiahla 33,7 %. ⁽¹⁶⁾

6.2 Miera nezamestnanosti klesá, v roku 2005 predstavovala 8,8 %, pričom u žien to bolo 9,9 % a u mužov 7,9 %. Napriek priaznivému vývoju celkovej miery zamestnanosti žien v Európe, ešte stále nie je plne využitý ich prínos. Dôkazom toho sú nižšie miery aktivít a pracovnej činnosti žien, vyššia miera nezamest-

nanosti, väčšie neistota pri uzatváraní zmlúv, veľká segregácia v povolaniach a odvetviach, nerovnaké platové podmienky a problémy mužov a žien pri snahe zosúladiť pracovný a rodinný život.

6.3 EHSV pripomína, že i keď je možné dosiahnuť stanovenú mieru zamestnanosti žien (60 % v roku 2010) (avšak nie vo všetkých krajinách), nesmie sa zabúdať na skutočnosť, že toto percento zahŕňa aj prácu na čiastočný úväzok, prácu s pružnou pracovnou dobou a prácu na dobu určitú, ktoré z veľkej časti vykonávajú ženy, a to nie vždy dobrovoľne, ale často v dôsledku nerovnomerného rozdelenia rodinných povinností medzi mužmi a ženami.

6.4 Naďalej pretrvávajú veľké rozdiely v úlohe mužov a žien na pracovnom trhu a veľké členenie, predovšetkým v oblasti spôsobov práce, odvetví a profesií, v ktorých pracujú. Tieto rozdiely ovplyvňujú tak zamestnané ženy, ako aj tie, ktoré si prácu hľadajú. Preto je potrebné iniciovať nové politiky orientované na zníženie príčin nerovnováhy medzi ženami a mužmi na pracovnom trhu.

6.5 Ženy čelia tiež väčším problémom ako muži pri hľadaní si takej práce, ktorá by zodpovedala ich vzdelaniu. Zosúladenie práce a rodiny ešte viac sťažuje vstup na pracovný trh a udržanie sa na ňom, a neporovnateľne ťažšie je to pre ženy ako pre mužov.

6.6 EHSV považuje za veľmi pozitívne plány na dosiahnutie rovnosti, ktoré sociálni partneri prijali v mnohých podnikoch s cieľom zlepšiť začlenenie žien, ich zotrvanie v podnikoch, zlepšiť úroveň ich vzdelania a profesionálnu kariéru a bojovať proti diskriminácii. S týmto cieľom boli stanovené opatrenia na pozitívnu činnosť. Verejné orgány, predovšetkým na miestnej a regionálnej úrovni, by mali podporovať plány na zabezpečenie rovnosti žien a mužov.

6.7 Európsky sociálny dialóg, za ktorý sú zodpovední sociálni partneri, zohráva dôležitú úlohu pri rozvíjaní rodového rozmeru v lisabonskej stratégii. EHSV zdôrazňuje a podporuje význam rámca činností pre rodovú rovnosť, ktorý dohodli európski sociálni partneri v roku 2005 ⁽¹⁷⁾, ktorý sa rozvíja na národnej a odvetvovej úrovni.

6.8 Nedávna európska rámcová dohoda o obťažovaní a násilí na pracovisku ⁽¹⁸⁾ je príkladom osvedčených postupov a EHSV ich chce podporiť. Rovnako aj niektoré výbory pre odvetvový dialóg začínajú zavádzať rodový prístup. Výbor Komisie odporúča, aby aktívnejšie spolupracovala so sociálnymi partnermi pri naplňaní týchto cieľov.

⁽¹⁶⁾ Spoločná správa o zamestnanosti 2006/2007.

<http://register.consilium.europa.eu/pdf/sk/07/st06/st06706.sk07.pdf>

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/news/news_en.cfm?id=226

6.9 Kolektívne vyjednávanie v súlade s národnými zákonmi a postupmi predstavuje jednu z charakteristík európskeho sociálneho modelu. Sociálni partneri vedú v rôznych oblastiach rokovania a uzatvárajú dohody týkajúce sa zlepšenia bezpečnosti a flexibility zamestnania, pričom prispôsobujú platové podmienky a organizáciu práce, vzdelávacie systémy a odbornú kvalifikáciu.

6.10 Prostredníctvom kolektívneho vyjednávanie v podnikoch a odvetviach by sa mala odstrániť nerovnováha medzi mužmi a ženami, ktorá zaraďuje ženy na druhoradé pozície. Preto sa EHSV domnieva, že kolektívne vyjednávanie a sociálny dialóg sú základnými nástrojmi na to, aby sa plány na dosiahnutie rovnosti mužov a žien rozširovali do európskych podnikov. Európa, členské štáty, podniky a celá spoločnosť potrebujú, aby v pracovnej oblasti úplne vymizla diskriminácia, ktorou v dôsledku kultúrnych a sociálnych stereotypov trpí veľa žien.

6.11 Princíp rovnosti v odmeňovaní mužov a žien, ktorý je zakotvený v článku 141 Zmluvy ako „princíp rovnakého odmeňovania“ znamená, že bude v kontexte rovnakej alebo rovnako dôležitej práce odstránená, vo všetkých prvkoch a podmienkach odmeňovania, akákoľvek diskriminácia na základe pohlavia. Napriek tomu zarábajú ženy za každú odpracovanú hodinu v priemere o 15 % menej ako muži (rozdiel vyplývajúci z priemerného hrubého hodinového zárobku mužov a žien) ⁽¹⁹⁾. Táto platová diskriminácia existuje vo všetkých odvetviach činností, ale najmä na najvyšších pracovných pozíciách.

6.12 EHSV schvaľuje, aby rovnaké platové podmienky mužov a žien, ktoré už sú súčasťou integrovaných usmernení Spoločenstva boli posilnené prostredníctvom vyhodnotenia presných ukazovateľov.

6.13 Aby sa odstránili nerovnosti v platových podmienkach je potrebná aktívna spolupráca medzi sociálnymi partnermi v rôznych oblastiach. V stanovisku o Pláne uplatňovania rovnosti žien a mužov (2006-2010) EHSV odporúča: „... národné vlády, národné orgány zodpovedné za rovnosť a sociálni partneri všetkých členských štátov majú jasnú povinnosť zabezpečiť, aby zavádzané systavy odmeňovania nevedli k diskriminácii v odmeňovaní žien a mužov“ ⁽²⁰⁾

6.14 Verejné služby zamestnanosti sú základnými inštitúciami pre dobré fungovanie pracovného trhu a mali by sa zaviazat podporovať aktívne politiky orientujúce sa na sprístupnenie zamestnania nezamestnaným ženám prostredníctvom vzdelávacích programov a výberu zamestnania. Aby bolo možné adekvátne aplikovať existujúce právne predpisy, EHSV navrhuje, aby verejné služby zamestnanosti a súkromné agentúry vypracov-

vali kódexy osvedčených postupov, aby ponuky práce a výberové konania nediskriminovali ženy.

6.15 Na pracovných trhoch, ktoré sú najtransparentnejšie existuje najväčšia rovnosť medzi mužmi a ženami. Vo verejnom sektore napríklad je miera zamestnanosti žien najväčšia, okrem iného aj preto, že pri výberových konaniach sa hodnotí kompetencia uchádzačov a lepšie sa vylučujú diskriminačné predsudky založené na rodových stereotypoch.

6.16 V mnohých prípadoch systémy výpočtu dôchodkov ženy poškodzujú, pretože sú prepojené na profesionálnu kariéru. Veľa žien, ktoré pracujú na čiastočný úväzok a ktoré prerušili svoju pracovnú kariéru alebo táto nie je súvislá narážajú na veľa problémov, ak chcú poberať starobný dôchodok, alebo poberajú podstatne nižší dôchodok. EHSV navrhuje Komisii a členským štátom, aby prostredníctvom otvorenej metódy koordinácie reforiem penzijných systémov zohľadnili takéto prípady, ktoré poškodzujú rovnosť žien na pracovnom trhu a aby hľadali spravodlivejšie riešenia.

6.17 Celoživotné vzdelávanie je základom toho, aby mohli muži a ženy rozvíjať svoje profesionálne aktivity udržateľným spôsobom. EHSV navrhuje, aby miestne a regionálne subjekty, v spolupráci so sociálnymi partnermi, vypracovali v rámci politik zamestnanosti a rovnosti príležitostí programy celoživotného vzdelávania, ktoré by boli určené podnikateľkám a zamestnankyniam.

6.18 EHSV by chcel podčiarknuť aktívnu úlohu sociálnych partnerov pri prekonávaní ťažkostí, ktorým ženy čelia v spoločnosti a na pracovnom trhu. Do odborových organizácií a do podnikových organizácií postupne prichádza mnoho žien, ktoré rozhodným spôsobom podnecujú aktívne politiky a plány na rovnosť mužov a žien, ale ešte stále je ich málo a musia prekonávať veľa problémov, kým sa dostanú na riadiace pozície.

7. Podnikateľské zmýšľanie

7.1 Ženy podnikateľky tvoria stále len malé percento: je to 30 % všetkých podnikateľov v EÚ a 37 % všetkých samostatne zárobkovo činných osôb. ⁽²¹⁾

7.2 V dôsledku sociálnych a kultúrnych stereotypov a prekážok sa ženy tiež stretávajú s väčšími problémami než muži pri zakladaní podnikov, pri výbere vzdelania a odbornej prípravy a väčšími problémami pri získavaní finančných prostriedkov potrebných pre svoje podnikateľské projekty. Napriek tomu však neexistujú dôkazy o tom, že by po založení podnikov boli ženy menej úspešné pri ich riadení ako muži.

⁽¹⁹⁾ KOM(2007) 49 v konečnom znení.

⁽²⁰⁾ Pozri bod 1.2 stanoviska EHSV z 13.9.2006 na tému: „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006-2010“. Spravodajkyňa: pani Attard (Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006).

⁽²¹⁾ Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006-2010. KOM(2006) 92 v konečnom znení z 1.3.2006. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sk/com/2006/com2006_0092sk01.pdf

7.3 EHSV všetkým politickým a sociálnym aktérom navrhuje, aby zintenzívnili úsilie o propagovanie podnikateľského zmýšľania medzi európskymi ženami a aby odstránili staré spoločenské stereotypy, ktoré neustále pretrvávajú: „podnikateľský svet je svetom mužov, kde je pracovná doba nezlučiteľná s rodinným životom“, atď. Takéto spoločenské stereotypy spôsobujú ženám veľa kultúrnych a sociálnych problémov, pokiaľ sú samostatne zárobkovo činné alebo zakladajú podniky.

7.4 Akčný plán politiky v oblasti podnikania⁽²²⁾ navrhuje niekoľko opatrení na podporu podnikateľského zmýšľania, ktoré by mala uplatňovať EÚ a príslušní zodpovední politici vo všetkých členských štátoch. Tento plán upozorňuje okrem iného na potrebu poskytnutia osobnej podpory ženám. Napriek tomu, správy o pokroku pri naplňaní cieľov a kľúčové aktivity Európskej charty pre malé podniky⁽²³⁾ neobsahujú odkaz na túto otázku. EHSV sa domnieva, že výročné správy by mali obsahovať konkrétne informácie o pokroku na úrovni Spoločenstva i v rámci členských štátov, ktorý sa dosiahol v oblasti podpory podnikateľkám, s cieľom zjednodušiť výmenu osvedčených postupov a vedomostí.

7.5 V Európe je potrebné podnikateľské zmýšľanie medzi ženami a mužmi posilňovať.⁽²⁴⁾ V roku 2006 prijal EHSV stanovisko⁽²⁵⁾ k oznámeniu Európskej komisie na tému: „Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia“, v ktorom bol vyzdvihnutý význam podnikateľiek, podnikateľských schopností žien a skutočnosť, že podnikateľské zmýšľanie je kľúčovým faktorom rastu, zamestnanosti a osobného naplnenia. V stanovisku bolo zdôraznené, že rozvíjanie podnikateľského zmýšľania je procesom celoživotného vzdelávania a preto by malo tvoriť súčasť študijných osnov.

7.6 EHSV odporúča, aby do národných a regionálnych študijných osnov na druhom a treťom stupni bolo začlenené aj vzdelávanie v oblasti podnikania (podniková ekonomika a informatika, atď.) a to predovšetkým pre študentky, a aby boli prijaté opatrenia na zvýšenie počtu žien podnikateľiek.

7.7 Cieľom je, aby mali ženy pri vstupe do podnikania rovnaké príležitosti ako muži a aby boli odstránené všetky diskriminujúce prekážky. Miestne a regionálne vlády by mali

(22) Akčný plán: Európsky program politiky podnikania.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sk/com/2004/com2004_0070sk01.pdf

(23) http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/index_en.htm

(24) EHSV pripravuje stanovisko „Podnikateľské zmýšľanie a Lisabonská stratégia“.

(25) Stanovisko EHSV zo 16.7.2006 na tému: „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia“ Spravodajkyňa: pani Jerneck (Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006).

podporovať ženy v tom, aby slobodne rozvíjali podnikateľské iniciatívy, ako faktor rovnosti a tiež miestneho hospodárskeho a sociálneho rozvoja.

7.8 Je potrebné stanoviť podporné opatrenia, aby ženy ktoré podnikajú mohli využívať potrebné finančné služby a úvery. Banky by mali podnikateľkám poskytovať špecifické programy mikroúverov. Finančné inštitúcie by sa mali vyhnúť diskriminácii žien podnikateľiek, pretože v súčasnosti čelia väčším problémom ako muži pri získavaní finančných prostriedkov potrebných pre rozvoj svojich podnikateľských aktivít, na rast svojich podnikov, na rozvoj inovatívnych programov a vzdelávacích a výskumných aktivít.

7.9 Dôležité je poskytovať viac informácií o možnostiach financovania zo štrukturálnych fondov, aby bolo možné využiť inovačné spôsoby, ako napr. vytvorenie flexibilných finančných nástrojov, ktoré kombinujú dotácie s mikroúvermi a garanciami.

7.10 Fondy Spoločenstva na podporu podnikateľského zmýšľania, podporované a riadené národnými a regionálnymi vládami, by mali byť transparentné a mali by umožňovať, aby ich využívali malé a stredné podniky, ktoré založili ženy. Miestne a regionálne vlády v spolupráci s podnikateľskými organizáciami by mali uľahčiť zakladanie podnikov, finančnú pomoc, poradenstvo ženám podnikateľkám, a to predovšetkým v počiatočnej fáze ich podnikateľského projektu.

7.11 Ako príklad osvedčených postupov by EHSV chcel upozorniť na Francúzsko, kde *Záručný fond pre zakladanie, aktivizáciu alebo rozvoj podnikov, ktoré založili ženy* (Fonds de Garantie pour la Création, la Reprise ou le Développement d'Entreprise à l'Initiative des Femmes) uľahčuje prístup k financovaniu ženám, ktoré chcú založiť, nadobudnúť alebo rozvíjať podnik. Tento fond bol vytvorený na to, aby pomohol ženám pri prekonávaní ťažkostí s ktorými sa stretávajú keď žiadajú o bankové úvery. Fond riadi súkromná organizácia, Institut de Développement de l'Economie Sociale, a finančné prostriedky získava od rôznych subjektov, medzi ktorými je aj Európsky sociálny fond.

7.12 Členské štáty by mali poskytovať väčšiu podporu malým podnikom, pretože väčšina žien podnikateľiek považuje daňovú politiku za jednu z najväčších prekážok pri rozvoji podnikov, kvôli nedostatkom v existujúcej právnej úprave.

7.13 Keď si ľudia založia svoj vlastný podnik môžu viac riadiť svoj čas, a preto čoraz viac žien a mužov rozvíja samostatne zárobkovú činnosť a podniká. Avšak v praxi čelia ženy podnikateľky väčším prekážkam ako muži, keď sa snažia zosúladiť svoj pracovný a rodinný život.

7.14 V celej Európe je veľa príkladov osvedčených postupov podpory úlohy žien v podnikoch na rôznych úrovniach a boli založené aj viaceré združenia podnikateľiek. Obchodné a priemyselné komory⁽²⁶⁾ tiež rozvíjajú početné pozitívne iniciatívy, ktoré EHSV podporuje.

7.15 EHSV podporuje aktivity, ktoré vyvíja „Európska sieť na podporu podnikateľského zmýšľania žien“ (WES), ktorej hlavným cieľom je viac zviditeľniť podnikateľky vytvorením dobrého prostredia pomocou výmeny informácií o financovaní, vzdelávaní, sieťach, poradenstve, výskume a štatistikách.

7.16 Ženy často rozvíjajú svoje podnikateľské iniciatívy v rámci podnikov sociálneho hospodárstva, ako sú družstvá, vzájomné spoločnosti, združenia, nadácie, a to kvôli ich charakteru, pretože pri dosahovaní svojich profesionálnych cieľov tu narážajú na menej problémov, ako u iných druhov podnikov.

7.17 V súlade so svojim základným cieľom podniky sociálneho hospodárstva vo veľkej miere podporujú pracovnú inte-

gráciu žien a miestne a regionálne vlády by ich preto mali v tejto dôležitej sociálnej úlohe podporovať.

7.18 Väčšinu manželiek – spolupodnikateľiek tvoria ženy, ktoré často pracujú na čiastočný úväzok. Obavy z materskej dovolenky, problém jasí a škôlok a problémy súvisiace s úmrtím alebo rozvodom, sú veľmi špecifické problémy a odlišujú sa od tých, ktorým čelia muži. V mnohých členských štátoch neexistuje adekvátny právny štatút.

7.19 Veľké sú tiež nerovnosti vyplývajúce z režimov sociálneho zabezpečenia. Je potrebné rozvíjať špecifické opatrenia pokiaľ ide o oblasť sociálnej ochrany, vzdelávania a podpory pri zakladaní nových podnikov ženami. Právne úpravy niektorých krajín v oblasti sociálnej ochrany žien podnikateľiek a manželiek – spolupodnikateľiek, zaviedli rôzne právne normy, ktorými sa môžu podnikateľky riadiť, ako napríklad: „manželka – spolupracovníčka“, „manželka – zamestnankyňa“ a „manželka – spoločníčka“. EHSV Komisii navrhuje, aby podporila diskusie s cieľom zlepšiť sociálnu ochranu podnikateľiek.

V Bruseli 11. júla 2007.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ Pozri: http://www.eurochambres.eu/women_onboard/index.htm.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zdravie a migrácia“

(2007/C 256/22)

Nadchádzajúce portugalské predsedníctvo požiadalo listom zo 14. februára 2007 Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska na *Zdravie a migrácia*.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. júna 2007. Spravodajcom bol **pán Sharma**, pomocnou spravodajkyňou bola **pani Cser**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 11. júla) prijal 109 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti, nasledujúce stanovisko:

1. Závery

Predmetom tohto stanoviska sú vzťahy medzi zdravím a migráciou, a nie migrácia ako taká. Migrácia je pre ekonomiku EÚ dôležitá a je prebiehajúcim procesom, ktorý sa týka významného a rastúceho podielu obyvateľstva v EÚ i globálnom meradle.

Je dôležité, aby politika EÚ i členských štátov poskytovala migrantom a ich rodinám vysokú úroveň ochrany zdravia. To znamená, že je potrebné prijať opatrenia v mnohých politických oblastiach, ako napr. v oblasti zamestnanosti, ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci, vzdelávania, sociálneho zabezpečenia, propagácie zdravého životného štýlu a zdravotnej starostlivosti.

V tomto stanovisku sa poukazuje na mnohé problémy v oblasti zdravia, s ktorými sú konfrontovaní migranti, a tiež na dôsledky pre verejné zdravie, čo si vyžaduje, aby členské štáty i Európska únia prijali potrebné opatrenia.

1.1 Odporúčania

Spravodlivá globalizácia s ľudskou tvárou ⁽¹⁾ ⁽²⁾ musí byť založená na spoločných hodnotách, na dodržiavaní ľudských práv a na vysokej úrovni zdravotnej starostlivosti a zabezpečení dostatku potravín pre všetkých obyvateľov, najmä pre tie najzraniteľnejšie skupiny, a tiež na kultúrnej a jazykovej rôznorodosti, na získavaní a vzájomnom šírení vedomostí.

V súvislosti so všeobecnými ľudskými právami EHSV vyslovuje nasledujúce odporúčania:

1.1.1 Je potrebné vytvárať komunitné centrá a informačné strediská, ktoré by prisťahovalcom uľahčovali prístup k informáciám týkajúcim sa zdravotnej a sociálnej starostlivosti. Tieto informácie by mali poskytovať osoby rovnakého prisťahovaleckého pôvodu, ktoré by boli v týchto centrách zamestnané a strediská by mali byť ohniskami spolupráce medzi jednotlivými orgánmi, mimovládnyimi organizáciami, ktoré sa zaoberajú migrantmi a organizáciami hostiteľských komunít.

1.1.2 Členské štáty a tiež Európska únia ako celok by mali posilniť spoluprácu s medzinárodnými organizáciami v otázke

⁽¹⁾ Pozri stanovisko EHSV z 31.5.2007 na tému „Výzvy a príležitosti pre EÚ v kontexte globalizácie“ (prieskumné stanovisko), spravodajca: pán Henri MALOŠSE, pomocný spravodajca pán Staffan NILSSON, Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007.

⁽²⁾ ILO. A Fair Globalization. 2004 (MOP. Spravodlivá globalizácia).

zdravia prisťahovalcov a sledovania a hodnotenia problémov a výhod na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni.

1.1.3 Zaradiť do vzdelávania národné programy zdravotnej starostlivosti, ktoré by zohľadňovali menšinové kultúry.

1.1.4 Mal by sa vytvoriť osobitný kompenzačný fond, spolu s programami, ktorých obsahom by bola odborná príprava, presídľovanie a spolupráca medzi hostiteľskými krajinami a krajinami pôvodu.

1.1.5 Prístup k zdravotnému ošetrovaniu a preventívnej starostlivosti by mal byť ľudským právom pre všetky osoby žijúce v EÚ, bez ohľadu na ich štatút, v súlade s Chartou základných práv, ktorá zaručuje prístup k preventívnej a zdravotnej starostlivosti.

1.1.6 Je potrebné zaviesť ustanovenia o dôvernom vzťahu medzi pacientmi a zdravotnými inštitúciami (v prípadoch, že ešte nie sú zavedené), aby sa zabezpečilo, že informácie o imigračnom štatúte osoby nebudú poskytnuté tretej strane, a to by malo zaručiť, že migranti nebudú mať obavu pred vyhľadávaním zdravotnej pomoci a ošetrovania, najmä ak ide o nelegálnych prisťahovalcov.

1.1.7 Členské štáty a EÚ by mali spolupracovať pri zlepšení zberu údajov o migrácii a zdraví v EÚ a pri ich vyhodnocovaní.

1.1.8 Otázky zdravia treba považovať za podstatný rozmer migrácie.

1.1.9 Vyhodnotenie dôsledkov pre zdravie by malo preskúmať potenciálny dopad politických opatrení v oblasti zdravia, ako aj v iných oblastiach na zdravie migrantov.

1.1.10 Členské štáty, ktoré majú dlhodobé skúsenosti so špecializovanými zdravotníckymi službami v oblasti tropických chorôb, by mali poskytnúť svoje znalosti všetkým obyvateľom EÚ a udržiavať výskum v oblasti liečby tropických chorôb, najmä malárie, na vysokej úrovni.

1.1.11 Na vyhodnotenie a zabezpečenie potrieb všetkých kategórií migrantov v oblasti zdravia je potrebné zaviesť lepšie mechanizmy čo najskôr po ich príchode do krajiny. Je potrebné posilniť spoluprácu EÚ a členských štátov s cieľom zareagovať na naliehavé potreby migrantov, ktorí pricestovali s akútnymi zdravotnými ťažkosťami, predovšetkým zabezpečením tlmočnických služieb.

1.1.12 Prioritou by malo byť zdravie migrantov na pracovisku. To by malo zahŕňať spoluprácu sociálnych partnerov a kompetentných orgánov, aby sa zabezpečilo, že v odvetviach, v ktorých sú zvyčajne zamestnávaní migranti, sa udrží vysoká úroveň zdravia a bezpečnosti pri práci. Programy na podporu zdravia na pracovisku by sa mali ďalej rozvíjať v spolupráci s komunitnými službami, aby sa zohľadnili potreby pracovníkov-migrantov a ich rodín.

1.1.13 Ako spôsob starostlivosti o zdravie detí migrantov treba zvážiť zavedenie programov na podporu zdravia v školách. Osobitnou prioritou je zdravie detí migrantov. Predškolské a školské zdravotnícke služby musia reagovať na potreby všetkých detí v ich rozmanitosti, vrátane detí migrantov, pričom osobitnú pozornosť treba venovať tým, ktoré sa práve prisťahovali.

1.1.14 Služby v oblasti preventívnej a liečebnej zdravotnej starostlivosti treba rozvíjať primerane a citlivo vzhľadom na kultúrne aspekty bez toho, aby sa čo len o trochu ustúpilo v otázke zákazu ženskej obriezky.

1.1.15 Pracovníci v zdravotníctve by mali absolvovať školenia a iné odborné kurzy, aby boli schopní zohľadňovať meniace sa potreby spoločností migrantov v oblasti zdravia.

1.1.16 Je potrebné zvážiť nábor zdravotníckeho personálu vyškoleného v rozvojových krajinách podľa zásad spoločného rozvoja, čo by uľahčilo ich návrat po dočasnom pobyte. Druhou možnosťou by bolo poskytnutie odškodnenia krajine pôvodu, ktorá zabezpečila odbornú prípravu. Komisia musí preskúmať osvedčené postupy v oblasti etického náboru zdravotníckeho personálu pracovníkov z tretích krajín s cieľom navrhnúť kódex osvedčených postupov EÚ.

1.1.17 Je potrebné posilniť úlohu orgánov, ktoré kontrolujú verejné zdravie, a takisto výmenu osvedčených postupov, pričom by orgány EÚ mali mať koordinačnú úlohu.

1.1.18 Podpora dialógu medzi kultúrami – ťažisko na stave zdravia a zdravotnej starostlivosti ⁽³⁾.

⁽³⁾ Pozri stanovisko EHSV z 20.4.2006 na tému *Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom roku dialógu medzi kultúrami (2008)*, KOM(2005) 467 v konečnom znení – 2005/0203 (COD), spravodajkyňa: pani Cser (Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006).

1.1.19 EHSV opätovne zdôrazňuje svoje predošlé odporúčanie, t. j. že členské štáty by mali realizovať konvencie Medzinárodnej organizácie práce (MOP) týkajúce sa migrantov ⁽⁴⁾.

2. Kontext

2.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor víta neustály záujem portugalského predsedníctva o preskúmanie problematiky verejného zdravia a migrácie. Nemecké, portugalské a slovinské predsedníctvo sa zhodli na tom, že „politika v oblasti zdravotnej starostlivosti zohráva rozhodujúcu úlohu, pretože lepšia prevencia a cezhraničná zdravotná starostlivosť prináša priamy prospech európskym občanom“ ⁽⁵⁾.

Uvedené tri predsedníctva sa zaviazali aktívne pokračovať v práci pri odstraňovaní existujúcej nerovnosti týkajúcej sa migrantov v oblasti prístupu k zdravotným službám. Bolo dohodnuté podporiť široké spektrum aktivít Spoločenstva s cieľom prispieť k vysokej úrovni zdravia všetkých občanov a zamerať sa na propagáciu zdravia, prevenciu chorôb, inováciu a prístup k zdravotnej starostlivosti.

2.2 Výbor schválil široké spektrum stanovísk týkajúcich sa legálnych a nelegálnych migrantov ⁽⁶⁾, preto sa toto prieskumné stanovisko bude zameriavať na otázky zdravia a zdravotnej starostlivosti. Vyzývame portugalské predsedníctvo a ostatné zainteresované strany, aby zohľadnili našu predchádzajúcu prácu v oblasti migrácie.

⁽⁴⁾ Medzinárodná konvencia o ochrane práv všetkých migrantov a členov ich rodín, schválená v r. 1990, vstúpila do platnosti v júli 2003. Dopĺňa ju konvencia MOP o migrácii za zamestnaním, 1949 (č. 97) a konvencia MOP o migrujúcich pracovníkoch (doplnujúce ustanovenia), 1975 (č. 143). Tieto tri medzinárodné konvencie poskytujú rámec pre zohľadnenie práv pracovníkov-migrantov a otázky nepravideľnej migrácie. Fungujú v širšom politickom kontexte, vrátane nedávno schválených dohôd OSN týkajúcich sa obchodovania s ľuďmi, pašovania a vykorisťovania, ako napr. konvencia OSN proti medzinárodnému organizovanému zločinu (2000), jej protokol na predchádzanie, potlačanie a trestanie obchodovania s ľuďmi, najmä ženami a deťmi (2000) a protokol proti ilegálnemu prevážaniu migrantov po súši, na mori alebo vzduchom (2000), alternatívny protokol ku konvencii o právach dieťaťa týkajúci sa predávania detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie (2000), ako aj skoršia konvencia z roku 1951 a protokol z r. 1967 týkajúci sa štatútu utečencov. Hoci tieto konvencie dôposiaľ ratifikovalo pomerne málo krajín a regionálnych hospodárskych združení (s výnimkou dohôd o utečencoch), tieto nástroje poskytujú dôležité prvky pre rozsiahlejšiu agendu.

⁽⁵⁾ Rada Európskej únie, 18-mesačný program nemeckého, portugalského a slovinského predsedníctva, Brusel, 21. decembra 2006

⁽⁶⁾ Pozri nasledujúce stanoviská:

— Stanovisko z 13.9.2006 na tému *Imigrácia a integrácia: spolupráca medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi a organizáciami občianskej spoločnosti*, spravodajca: pán Pariza Castaños (Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006).

— Stanovisko EHSV z 15.12.2005 na tému: *Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu – Haagsky program: Desat priorít na nasledujúcich päť rokov – Partnerstvo pre európsku obnovu v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti*, KOM(2005) 184 v konečnom znení, spravodajca: pán Pariza Castaños (Ú. v. EÚ, C 65, 17.3.2006).

— Pozri stanovisko EHSV z 20.4.2006 na tému *Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o štatistike Spoločenstva o migrácii a medzinárodnej ochrane*, KOM(2005) 375 v konečnom znení – 2005/0156 (COD), spravodajkyňa: pani Sciberras (Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006).

3. Úvod

3.1 O migrácii a otázkach zdravia sa toho napísalo veľa a táto správa sa zakladá na dokumente, ktorý bol prednedávnom vypracovaný v rámci programu politickej analýzy a výskumu pre Globálnu komisiu medzinárodnej migrácie (Carballo & Mboup, september 2005). Ďalšie referenčné dokumenty sú uvedené v stanovisku.

3.2 Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) definuje zdravie ako stav úplnej fyzickej, mentálnej a sociálnej pohody, a nielen neprítomnosť choroby alebo poruchy. Toto stanovisko vychádza z predpokladu, že zdravie tak, ako bolo definované, je ľudským právom.

3.3 Zdravie migrantov a utečencov je dôležité z viacerých dôvodov, napr.

- všeobecné ľudské práva a rešpektovanie ľudskej dôstojnosti
- strata života, choroby a riziká pre zdravie, s ktorými sú konfrontovaní niektorí migranti, najmä ilegálni
- zdravotné riziká, ktorým je vystavené široké spektrum migrantov prichádzajúcich do novej krajiny
- rôzny prístup k zdravotnej a sociálnej starostlivosti
- riziká pre širšiu skupinu obyvateľstva
- riziko straty zdravotníckeho personálu pre krajinu jeho pôvodu.

	2006	2005	2004	2003	2002
Žiadosť o azyl v EÚ	266 270	350 103	421 236	532 300	640 347
Počet schválených žiadostí	38 857	46 742	35 872	41 823	59 705
Percento schválených žiadostí	22,71	20,55	13,36	12,40	14,73

V uplynulých rokoch prišlo k nárastu migrácie – legálnej i ilegálnej – vo viacerých krajinách južnej Európy, vrátane Portugalska, Španielska a Talianska. Mnohí z týchto migrantov prichádzajú zo severnej alebo subsaharskej Afriky, Latinskej Ameriky a Ázie a krajín SNŠ.

4.4 Hoci zdravotný stav migrantov je vo všeobecnosti lepší než zdravotný stav ľudí v krajine ich pôvodu, môžu mať viacero zdravotných problémov než je priemer ich hostiteľskej komunity. To môže mať niekoľko dôvodov, napr.

- psychický a sociálny stres (vyplývajúci z neznámej kultúry, ilegality, zmeny prostredia, neznalosť cudzích jazykov, nedôvera a nedostatok informácií, psychické problémy)
- riziká nadobudnuté v krajine pôvodu
- chudoba a práca v rizikových podmienkach
- zlý prístup k zdravotnej starostlivosti a informáciám o zdravotných službách, podpore zdravia a preventívnych službách

4. Rozsah a zameranie problematiky

4.1 Odhaduje sa, že v medzinárodnom meradle sa v snahe nájsť prácu a zabezpečiť si lepšie životné podmienky každoročne presťahuje vyše 200 mil. ľudí, pričom min. 30 až 40 mil. (7) z nich sú ilegálni migranti. Všetci migranti by spolu vytvorili piatu najľudnatejšiu krajinu na svete (8). V roku 2005 tvorili 49,6 % z celkovej populácie migrantov ženy. V Európe je približne 7 až 8 miliónov neregistrovaných migrantov (9).

4.2 Na účely tohto prieskumného stanoviska výbor analyzuje problematiku migrácie a zdravia najmä vo vzťahu k štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí migrujú do EÚ. V súčasnosti v EÚ žije asi 18 mil. občanov z tretích krajín. Významný je aj počet občanov, ktorí sa narodili v tretích krajinách, a ilegálnych migrantov. Prevažná časť migrantov, ktorí sa prisťahovali do EÚ, prišla legálne.

4.3 Osoby hľadajúce azyl predstavujú pomerne malý podiel populácie migrantov ako takej a ich počet v uplynulých rokoch poklesol skôr v dôsledku politiky EÚ, a nie z dôvodu celkového poklesu počtu osôb vyhľadávajúcich ochranu.

— dodatočné riziká v krajine pobytu

— podmienky bývania.

4.5 U migrantov z niektorých oblastí sa prejavuje vyšší výskyt nákazlivých chorôb a dlhodobých ochorení, ako napr. problémov duševného zdravia, srdcovo-cievnych ochorení, ochorení dýchacích ciest, cukrovky.

4.6 Nelegálni migranti, vrátane ich rodín a najmä detí, majú väčšie problémy so zdravím než legálni migranti, čo môže súvisieť so zdravotnými rizikami pri vstupe do cieľovej krajiny, horšími hospodárskymi a sociálnymi podmienkami a nedostatočným prístupom k službám.

(7) United Nations' Trends in Total Migrant Stock: The 2003 Revision (Trendy v celkovom objeme migrácie podľa OSN: revízia z roku 2003).

(8) US Census Bureau (Úrad USA pre sčítanie ľudu), IDB – Rank Countries by Population (Krajiny podľa počtu obyvateľov), <http://www.census.gov/ipc/www/idbrank.html>

(9) Migration Information Source (Informácie o migrácii), <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=336>

5. Rôzne typy migrácie

5.1 Dobrovoľná migrácia

5.1.1 Hospodárske faktory sú hlavným motorom migrácie do EÚ, pričom útek pred konfliktmi a prenasledovaním tvoria tiež dôležité dôvody. Ľudia sa sťahujú a budú sťahovať z rôznych dôvodov. Niektorí sa sťahujú so zámerom usadiť sa a začať nový život, iní so zámerom dostatočne zarobiť a vrátiť sa domov.

5.1.2 Niektorí sa sťahujú s legálnym štatútom a možnosťou pracovať na určitý čas, iní sa presťahujú neoficiálne, no nájdu prácu a zostávajú na neurčité obdobie. Vo všetkých prípadoch môžu vzniknúť problémy v oblasti zdravia, ktoré často súvisia s národnými politickými opatreniami a sociálnymi postojmi k migrantom a ďalšie dôležité faktory, ako napr. vzdelanie, zamestnanie a bývanie.

5.1.3 Tzv. okružná migrácia sa čoraz viac uznáva ako kľúčová forma migrácie⁽¹⁰⁾, ktorá – pri dobrom riadení – môže pomôcť pri zosúladení medzinárodnej ponuky práce a dopytu po nej, čím prispieje k efektívnejšiemu rozmiestňovaniu dostupných zdrojov a hospodárskemu rastu. Táto forma by mohla byť odpoveďou na nutnosť, aby EÚ ponúkla dôveryhodnú alternatívu k ilegálnemu prisťahovalectvu.

5.2 Nedobrovoľná migrácia

5.2.1 Nedobrovoľná migrácia má závažné a ďalekosiahle dôsledky pre zdravotnú starostlivosť. Každoročne sú ľudia nútení opustiť svoje domovské krajiny a stať sa utečencami pod ochranou OSN, milióny sú nútené opustiť svoje domovy a zostať v rámci hraníc vlastnej krajiny.

5.2.2 Ľudia často musia zaplatiť veľké sumy peňazí, aby sa dostali cez hranice, čo spôsobuje finančné ťažkosti. Migranti žijú v strachu a zamestnávateľia ich môžu ľahko vykorisťovať. V prípade žien nie sú zriedkavé znásilnenia a sexuálne vykorisťovanie.

5.2.3 Obchodovanie s ľuďmi je zločinom, ktorý porušuje základné ľudské práva a ničí životy. Obchodovanie s ľuďmi sa považuje za modernú formu otroctva a odhaduje sa, že každoročne celkový počet ľudí žijúcich v nejakej forme nútenej služby na celom svete (podľa údajov MOP) dosahuje 12 miliónov, pričom vyše milióna osôb je predaných ako tovar na prostitúciu alebo nútené práce. Údaje ministerstva zahraničných vecí USA naznačujú, že z tohto počtu až 80 % predstavujú ženy a dievčatá a až 50 % sú neplnoleté osoby. Podľa týchto údajov je väčšina týchto osôb predmetom obchodovania na sexuálne vykorisťovanie.

5.2.4 Obchodovanie s ľuďmi prináša jeho organizátorom obrovské zisky, niektoré odhady hovoria o sume 10 mld. USD⁽¹¹⁾ ročne. (III: UNICEF)

⁽¹⁰⁾ KOM o tzv. okružnej migrácii, 16. mája 2007.

⁽¹¹⁾ The New Global Slave Trade (Nový svetový obchod s otrokmi), Ethan B. Kapstein, časopis Foreign Affairs, november/december 2006.

5.3 Medzinárodný cestovný ruch

5.3.1 Svetová organizácia cestovného ruchu oznámila, že v poslednej dekáde 20. storočia predstavoval medzinárodný cestovný ruch až 30 % celosvetových služieb, a predložila odhad, že do roku 2020 dosiahne počet turistických príchodov do krajín hranicu 1,55 mld. Z uvedeného počtu bude 0,4 mld. diaľkových ciest cez rôzne ekologické zóny.

5.3.2 Odhaduje sa, že z priemyselných krajín cestuje to trópov v Afrike, Ázii, Latinskej Amerike a na tichomorské ostrovy 14 mil. ľudí ročne. Významná časť z nich sa vracia s ochoreniami, ktoré si vyžadujú ošetrovanie. Hnačka je najbežnejším problémom, ale malária sa stala všeobecným problémom vzhľadom na diagnostiku, ošetrovanie a náklady v krajinách, do ktorých sa turisti vracajú.

5.3.3 Bez ochrany existuje v prípade turistov zvýšené riziko nakazenia hepatitídou typu A a pohlavnými chorobami, vrátane HIV.

6. Vplyv migrácie na individuálne a verejné zdravie

6.1 Politické opatrenia

6.1.1 Mnoho krajín EÚ zaviedlo politické opatrenia týkajúce sa vstupu, dĺžky pobytu a termínu, do ktorého musia návštevníci opustiť krajinu. Tieto opatrenia majú vo všeobecnosti skôr restriktívny charakter a komplikujú migráciu. To môže vytvoriť sociálne a ekonomické prostredie, ktoré bude negatívne pôsobiť na zdravie migrantov.

6.1.2 Prístup k verejnému zdraviu a zdravotným kontrolám je v každej krajine iný, ako aj politika týkajúca sa prístupu k zdravotníckym a sociálnym službám. Zdá sa však, že chýbajú informácie na porovnanie postupov v jednotlivých štátoch.

6.2 Údaje

6.2.1 Len málo krajín EÚ zbiera rutinné údaje o zdravotnom stave migrantov, a preto je ťažké poskytnúť spoľahlivé informácie o zdraví a potrebách v tejto oblasti. V mnohých krajinách systémy zaznamenávania zdravotného stavu neidentifikujú ľudí podľa migračného štatútu.

6.2.2 Niektoré krajiny zbierajú tieto údaje, iné krajiny sa zameriavajú na región pôvodu alebo etnickú skupinu. Môžu vzniknúť aj nejasnosti o tom, kto je migrant a kto je potomkom migranta. V niektorých prípadoch sú ľudia popísaní len na základe etnického pôvodu a nerobia sa žiadne rozdiely, napr. medzi deťmi, ktoré sú takisto migrantmi, a tými deťmi, ktoré sú potomkami migrantov.

6.2.3 Neznámy je tiež počet nelegálnych, a preto nezaregistrovaných migrantov, ktorí môžu mať zábrany pri vyhľadávaní zdravotnej starostlivosti, keď ju potrebujú.

6.2.4 Migranti môžu mať okrem toho zábrany poskytovať zdravotníckym orgánom informácie o svojom migračnom štatúte vtedy, ak by to mohlo byť využité v ich neprospech. Toto sa týka aj nedostatku dostupných kvalitných informácií.

6.2.5 Takýto odmietavý prístup môže mať kultúrne a náboženské dôvody. Verejné orgány a zdravotnícke zariadenia navyše nemajú primerané znalosti a nie sú pripravené, aby adekvátne reagovali na ich osobitné potreby. Z týchto dôvodov je nedostatok informácií o migrantoch a ich zdravotnom stave.

6.3 Migrácia a psychosociálna stabilita

6.3.1 Legálni i nelegálni migranti čelia mnohým výzvam, napr. jazyku, kultúre a politickým opatreniam, čo sa ešte zhoršuje strachom z neznáma (V: Tizon 1983). Ďalšími faktormi sú:

- odlúčenie od rodiny, partnerov a detí
- vykorisťovanie zo strany zamestnávateľa
- sexuálne vykorisťovanie
- pocity úzkosti a túžby za domovom
- nedostatočná integrácia do miestnych komunít
- zhoršenie telesného alebo duševného zdravia

Všetky uvedené faktory ovplyvňujú zdravie jednotlivcov a spoločností.

6.4 Migrácia a duševné zdravie

6.4.1 Výskum⁽¹²⁾ preukázal, že niektoré skupiny migrantov v Európe vykazujú najvyššie miery schizofrénie, najvyššie miery samovrážd, vysoký výskyt zneužívania drog a alkoholu a vysoké riziko depresí a úzkosti. Výskum tiež uvádza, že tieto skupiny nemajú primeraný prístup k zdravotným a sociálnym službám.

6.4.2 Medzi faktormi, ktoré majú vplyv na duševné zdravie migrantov, sú zmeny v stravovaní a podpore zo strany rodiny a spoločnosti, kultúra, jazyk a klíma, nepriateľské postoje, rasizmus a xenofóbia zo strany domáceho obyvateľstva, útek z oblastí vojnových konfliktov s hrôzami mučenia, ktoré s tým súvisí, strata rodiny a sexuálne zneužívanie.

6.4.3 Výskum naznačuje, že dve tretiny utečencov zažívajú úzkosť alebo depresiu a symptómy posttraumatického stresu, ako napr. nočné mory a záchvaty paniky, ktoré sú bežné.

6.4.4 Zlý prístup k ošetrovaniu, pomoci a podpore v prípade týchto ťažkostí sa prejavuje najmä v prípade azyllantov a neregistrovaných migrantov, čo sú zároveň skupiny ľudí, ktorí túto pomoc potrebujú najviac.

⁽¹²⁾ M.G. Carta, M Bernal, MC Harday and JM Abad: Migration and mental health in Europe 2005 [Migrácia a mentálne zdravie v Európe 2005].

6.5 Migrácia a telesné zdravie

6.5.1 Zdravotnú anamnézu každého človeka ovplyvňuje aj miesto jeho pôvodu a sociálne prostredie, v ktorom žije. Vo všeobecnosti sa ekonomickí migranti sťahujú zväčša z chudobnejších do bohatších krajín, a preto časť z nich bude mať zdravotný profil podmienený chudobou.

6.6 Nákazlivé choroby

6.6.1 Pomoc migrantom nakazeným HIV a TBC nie je stabilná a predstavuje výzvu vzhľadom na kultúru, jazyk a náboženstvo, ako aj ich legálny a ekonomický štatút. Mladá generácia, ženy a dievčatá sú vo väčšej miere ohrozené nákazou HIV/AIDS.

6.6.2 Neexistujú systematické kontrolné opatrenia a vstupná kontrola sa vykonáva rozličným spôsobom v závislosti od miestnych podmienok. Takisto reakcie na miestne zdravotné kontroly sú veľmi rôznorodé. Niektoré správy uvádzajú, že až 50 % osôb sa nedostaví na ďalšie vyšetrenia a poskytovatelia služieb označujú ako príčinu zlú komunikáciu, strach pred orgánmi a nedostatok informácií o tom, aké služby sú k dispozícii. EHSV vie o skutočnosti, že člen Komisie Kyprianou požiadal Európske stredisko pre prevenciu a kontrolu chorôb (ECDC), aby vypracovalo akčný plán boja proti TBC. Tento akčný plán EÚ by mal byť zverejnený na jeseň 2007 a bude v ňom zohľadnená situácia v jednotlivých členských štátoch.

6.6.3 V rokoch 1995 až 2005 bola EÚ svedkom stáleho nárastu registrovaných prípadov TBC. Podľa najnovšej epidemiologickej správy ECDC tvoria „prípady cudzokrajného pôvodu“ 30 % všetkých prípadov registrovaných v 25 krajinách [VI: The First European Communicable Disease Epidemiological Report (Prvá európska epidemiologická správa o prenosných chorobách), European Centre for Disease Prevention and Control (Európske stredisko pre prevenciu a kontrolu chorôb), 2007]. Zároveň je treba uznať, že migranti často obývajú oblasti s nízkym štandardom bývania, so zlými životnými a pracovnými podmienkami a s tým spojeným rizikom šírenia infekcií dýchacích ciest. Je tiež pravdepodobné, že migranti sú nadmerne zastúpení medzi bezdomovcami.

6.6.4 Čo sa týka HIV, správa EÚ s názvom „AIDS a mobilita – starostlivosť a podpora v prípade HIV/AIDS určená migrantom a komunitám etnických menšín v Európe“ (VII: EÚ, vydavateľia: K. Clark a G. Broring) predkladá správy z krajín týkajúce sa:

- národných politických opatrení
- prístupu k zdravotnej a sociálnej starostlivosti
- služieb v oblasti opatery a podpory.

6.6.5 Správa zdôrazňuje skutočnosť, že situácia migrantov (počet osôb, etnický pôvod a epidemiológia) a reakcie spoločnosti sú v rôznych častiach Európy veľmi odlišné.

6.6.6 Je možné, že ľudia z častí sveta s vysokým podielom HIV pravdepodobne prinesú so sebou aj túto chorobu. Existujú údaje, že v období rokov 1997 až 2005 47 % všetkých osôb nakazených HIV pri heterosexuálnom pohlavnom styku v EÚ bolo diagnostikovaných z krajín s vysokým výskytom HIV.

6.6.7 Naopak migranti z krajín s nízkym výskytom HIV sa podľa všetkého nevystavujú vyššiemu riziku (dokonca je možné, že sú vystavení nižšiemu riziku) než domáce obyvateľstvo hostiteľskej krajiny.

6.7 Neprenosné choroby

6.7.1 Ochorenia dlhodobého charakteru, ako napr. koronárna choroba srdca, chronická obštrukčná choroba pľúc, mozgová príhoda a cukrovka predstavujú pre zdravotnícke služby vo väčšine častí sveta veľkú výzvu a sú zodpovedné za polovicu úmrtí, ku ktorým každoročne prichádza.

6.7.2 Koronárna choroba srdca je hlavnou príčinou úmrtnosti a má aj najväčšie dôsledky, čo sa týka ošetrovania, nákladov a dôsledkov pre jednotlivcov, ošetrojúci personál a komunity. Koronárnu chorobu srdca v komunitách migrantov možno dať do súvislosti s etnickými predispozíciami, stravovacími návykmi a stresom. V Spojenom kráľovstve sa prejavuje tendencia, že muži ázijského pôvodu trpia vo väčšej miere na koronárnu chorobu srdca než iné skupiny obyvateľstva (VIII: Baljaran & Raleigh, 1992; McKeigue & Sevak, 1994, BMJ 2003).

Ženy a muži juhoázijského pôvodu majú o 30 až 40 % vyššiu úmrtnosť než iné skupiny (IX: Baljaran 1991).

6.7.3 Údaje zo Spojeného kráľovstva naznačujú, že migranti z karibskej oblasti majú štatisticky dvakrát častejšie mozgové príhody než „biele“ obyvateľstvo (X: Stewart 1999). Vo Švédsku bola zaznamenaná vysoká miera obezity a koronárneho ochorenia medzi fínskymi migrantmi, čo zrejme súvisí so stravovaním a konzumáciou alkoholu (XI: Jarhult et al. 1992).

6.8 Dedičné choroby

6.8.1 Migrácia ľudí z rôznych častí sveta môže takisto znamenať migráciu genetických ochorení. Kosáčikovitá anémia a talasémia sa väčšmi rozšírili v dôsledku migrácie z Afriky, Karibiku a Stredomoria. Kosáčikovitá anémia je v EÚ pomerne bežným ochorením a odhaduje sa, že v Spojenom kráľovstve postihuje každoročne 6 000 dospelých a od 75 do 300 detí ročne (XII: Karmi 1995). Vysoký výskyt tejto choroby sa zistil aj medzi migrantmi v Portugalsku (XIII: Carrerio et al. 1996).

6.8.2 Talasémia je dedičné krvné ochorenie pochádzajúce zo Stredomoria a v Spojenom kráľovstve sa vyskytuje v rámci

etnických menšín z Blízkeho východu a Cypru a existujú dôkazy, že sa môže bežne vyskytovať medzi ľuďmi z Pakistanu, Číny a Bangladéša.

6.8.3 Tieto ochorenia si vyžadujú špecializované diagnostické a poradenské služby, ktoré však nie sú vždy dostupné.

6.9 Choroby z povolania

6.9.1 Migranti zvyčajne vykonávajú menej kvalifikované práce, ktoré nie sú atraktívne pre domáce obyvateľstvo. Niektoré z týchto pracovných miest, ako napr. v baníctve, pri výrobe azbestu, v chemickom priemysle alebo ťažkom strojárstve sú spojené so zdravotnými rizikami. V poľnohospodárstve sa používanie pesticídov a iných chemikálií spája s vysokým výskytom depresí, bolestí hlavy a v prípade žien s potratmi.

6.9.2 V prípade vzdelaných, kvalifikovaných migrantov, migrantov prichádzajúcich v rámci „úniku mozgov“ alebo migrantov pravidelne sa vracajúcich domov sa často vyskytuje stres spojený s prácou, pretože pracujú v horších podmienkach než pracovníci z hostiteľskej krajiny (rôzne práva, atď.). Títo migranti však vzhľadom na svoju ekonomickú závislosť nemajú možnosť voľby⁽¹³⁾.

6.10 Úrazy

6.10.1 Pracovné úrazy sa v prípade migrantov vyskytujú v Európe dvakrát častejšie než u domácich pracovníkov (XIV: Bollini & Siem 1995). V Nemecku je úrazovosť v prípade migrantov vysoká, najmä u tých, ktorí pracujú v odvetviach s nízkou úrovňou opatrení na ochranu zdravia a bezpečnostných opatrení (XV: Huisman et al. 1997). Údaje z Nemecka zasa naznačujú, že deti imigrantov vo veku 5 až 9 rokov sa častejšie zrania pri dopravných nehodách a iných úrazoch než nemecké deti v rovnakom veku (XVI: Korporal & Geiger 1990). Údaje z Holandska naznačujú, že u detí tureckého a marockého pôvodu existuje vyššie riziko domácich úrazov, vrátane otravy a popálenia, ako aj vyššie riziko dopravných nehôd (XVII: de Jong & Wesenbeek 1997).

6.11 Reprodukčné zdravie

6.11.1 U niektorých skupín migrantov, ako napr. mužov žijúcich oddelene od svojich manželiek sa prejavuje vyšší výskyt pohlavných chorôb. V mnohých krajinách EÚ je úmrtnosť súvisiaca s tehotenstvom vyššia v prípade žien-migrantiek než v prípade domácich žien. Takisto miera prerušení tehotenstva býva u migrantiek vyššia. V Barcelone sú žiadosti o umelé prerušenie tehotenstva zo strany migrantiek dvakrát častejšie ako zo strany španielskych žien. Výskum ICMH v Ženeve uvádza, že miera umelých prerušení tehotenstva medzi migrantkami bola trikrát vyššia než v prípade domácich žien v porovnateľnom veku (XVIII: Carballo et al. 2004).

⁽¹³⁾ „Who Cares? Women Health Workers in the Global Labour Market“ [Kto sa stará? Ženy zamestnané v zdravotníctve na globálnom trhu práce], vydavateľ: Kim Van Eyck, PhD, 2005

6.11.2 V Spojenom kráľovstve mávajú deti ázijských matiek pri narodení zväčša nižšiu hmotnosť než deti iných etnických skupín a riziko perinatálnej a postnatálnej úmrtnosti je u nich vyššie. V prípade detí žien z Karibiku sa takisto prejavuje nadpriemerne vysoká miera postneonatálnej úmrtnosti. V Belgicku a Nemecku boli zistené vysoké miery perinatálnej úmrtnosti a detskej úmrtnosti u žien z Maroka a Turecka. Nízka hmotnosť a problémy pri pôrode sa prejavujú u žien zo subsaharskej Afriky a Strednej a Južnej Ameriky.

6.11.3 V prípade detí migrantov je nižšia miera využívania preventívnych opatrení, ako napr. očkovanie.

6.12 *Prekážky pri prístupe migrantov k systémom zdravotnej starostlivosti a jeho efektívnom využívaní*

6.12.1 Pri prístupe k zdravotnej starostlivosti zažívajú migranti právne, psychosociálne a hospodárske problémy. Zrejým problémom sú jazykové prekážky, ako aj náklady na zdravotnú starostlivosť, pri ktorej už veľmi nízka finančná spoluúčasť pacienta v prípade migranta s nízkym príjmom predstavuje významnú prekážku. Nelegálni migranti a žiadatelia o azyl čakajúci na spracovanie svojich žiadostí sú konfrontovaní s právnymi prekážkami v prístupe k starostlivosti v mnohých krajinách.

6.12.2 Okrem toho verejné zdravotné služby nie sú často schopné riešiť špecifické zdravotné problémy migrantov a v týchto službách sa prejavuje nedostatok citlivosti a zručností potrebných na úspešné poskytovanie zdravotnej starostlivosti ľuďom, ktorí môžu mať celkom odlišné vnímanie, napr. v súvislosti s chorobou, bolesťou a smrťou, ako aj iné zvyklosti pri popisovaní symptómov, iný prístup pri vyrovnávaní sa s chorobou a pri vyjadrovaní svojich očakávaní voči lekárovi.

6.12.3 Komplexnosť vysoko rozvinutého a diferencovaného zdravotníctva členských štátov môže okrem toho ešte viac komplikovať túto situáciu.

6.12.4 Organizácia prevencie chorôb a podpora zdravého životného štýlu migrantov je často neadekvátna. To sa nevzťahuje len na prenatálne vyšetrenia, ale aj na programy očkovania a iné formy prevencie a skorej diagnostiky, vrátane kontrol. Programy na predchádzanie chorobám doteraz len v malej miere

využívali prístupy citlivo zohľadňujúce kultúrne rozdiely, aby dosiahli rôzne skupiny migrantov.

6.12.5 Vysoká cena určitých zdravotníckych služieb a náklady na lieky sú pre väčšinu migrantov ťažkým bremenom. Tieto faktory môžu viesť k tomu, že človek nevyhľadá lekára včas alebo že sa nedodríava predpísaná terapia alebo sa neužívajú lieky. To spôsobuje nepredvídateľný nárast utrpenia konkrétneho jednotlivca a takisto ekonomických nákladov pre spoločnosť.

6.13 *Odborný zdravotnícky personál*

6.13.1 Ďalšou výzvou, ktoré sa prejavuje v čoraz väčšej miere, je skutočnosť, že EÚ a iné rozvinuté krajiny aktívne vyhľadávajú a zamestnávajú odborných zdravotníckych pracovníkov z chudobných krajín. Ak by tento trend nekontrolovane pokračoval, viedlo by to k výraznému zhoršeniu situácie v oblasti zdravia vo vysielajúcich (a tým „stratových“) krajinách, čím by sa vzdelávanie lekárov, zdravotných sestier a ošetrovateľov stalo v týchto krajinách neudržateľným. Hromadný odchod kvalifikovaného zdravotníckeho personálu z krajín s nedostatkom zdrojov predstavuje veľkú stratu investícií⁽¹⁴⁾ vložených do ich vzdelávania. Na riešenie tohto problému treba nájsť nové postupy, ako napr. osobitný kompenzačný fond, odborná príprava a presídľovanie. Príklad Spojeného kráľovstva a Írska, ktoré zabezpečujú, že štátna organizácia na poskytovanie zdravotnej starostlivosti – National Health Service – postupuje pri náboře pracovníkov eticky, sa uznáva ako dobrý postup. Členské štáty musia zabezpečiť, aby boli tieto postupy prijaté a aby sa uplatňovali na agentúry vyhľadávajúce pracovníkov do zdravotníctva, ako aj na zariadenia súkromnej zdravotnej starostlivosti a verejné služby.

6.13.2 Odborný zdravotnícky personál (najmä zdravotné sestry a lekári) zohrávajú kľúčovú úlohu pri zachovávaní a zlepšovaní úrovne zdravotnej starostlivosti o migrantov. Členské štáty musia zabezpečiť, aby odborný zdravotnícky personál bol schopný adekvátne reagovať na potreby migrantov v oblasti zdravotnej starostlivosti a chápať kultúrne a náboženské faktory ako aj faktory životného štýlu, ktoré majú vplyv na správanie sa týchto špecifických skupín v oblasti zdravia. Toto je potrebné, aby sa zabezpečilo, že migranti budú mať prístup k adekvátnym a kultúrne citlivým zdravotným službám.

V Bruseli 11. júla 2007.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁴⁾ Kim Van Eyck ed., 2005. Who cares?. UNISON UK: PSI.

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, no v priebehu diskusie boli zamietnuté (článok 54 ods. 3 vnútorného poriadku):

Bod 1.1.8

Vypustiť bod:

~~„1.1.8 Zaradiť do vzdelávania národné programy zdravotnej starostlivosti, ktoré by zohľadňovali menšinové kultúry.“~~

Výsledok hlasovania:

za: 44

proti: 51

zdržali sa: 11

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Euroregióny“

(2007/C 256/23)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 17. januára 2006 rozhodol, v súlade s článkom 29 ods. 2 vnútorného poriadku, vypracovať stanovisko na tému: „Euroregióny“.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 21. júna 2007. Spravodajcom bol pán ZUFIAUR.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla (schôdza z 11. júla) prijal 108 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Súčasná situácia**1.1 Definícia**

1.1.1 Euroregióny predstavujú permanentné štruktúry cezhraničnej spolupráce medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi, ktoré navzájom priamo susedia a nachádzajú sa na hraniciach susediacich štátov.

1.1.1.1 Vyznačujú sa nasledujúcimi vlastnosťami ⁽¹⁾:

- euroregióny a podobné štruktúry nepredstavujú novú formu administratívy ani novú vládnú úroveň, ale platformu na výmenu a horizontálnu cezhraničnú spoluprácu medzi miestnymi a regionálnymi vládami, pričom tiež podporujú užšiu vertikálnu spoluprácu medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi, vládami jednotlivých štátov a európskymi inštitúciami,
- sú združeniami miestnych a regionálnych samospráv, ktoré sa nachádzajú na oboch stranách štátnej hranice a v niektorých prípadoch majú vlastné parlamentné zhromaždenie,
- tieto cezhraničné združenia majú vlastný stály sekretariát, tím technických a administratívnych pracovníkov a disponujú vlastnými zdrojmi,
- v niektorých prípadoch ide o subjekty súkromného práva založené na neziskových združeniach alebo nadáciách pôsobiace na jednej alebo druhej strane štátnej hranice v súlade s jurisdikciou príslušného štátu, v iných prípadoch ide o verejnoprávne subjekty vytvorené na základe medzištátnych dohôd, ktoré sa okrem iného zaoberajú aj otázkami angažovanosti a spolupráce územných celkov,
- v mnohých prípadoch sa euroregióny vytvárajú nielen na základe geografických a politicko-administratívnych hraníc, ale tiež podľa spoločných hospodárskych, sociálnych a kultúrnych črt.

1.1.2 Na označenie jednotlivých euroregiónov sa používajú rozličné pojmy: eurorégio, euroregión, Europaregión, veľkoregión, regio atď.

1.2 Ciele

1.2.1 Hlavným cieľom euroregiónov a iných podobných štruktúr ⁽²⁾ je cezhraničná spolupráca, pričom konkrétne prio-

rity si stanovujú podľa vlastných regionálnych a geografických špecifik. V počiatočných štádiách spolupráce alebo v prípade pracovných zoskupení, ktoré majú príliš špecifické ciele, sa v prvom rade podporuje vzájomné porozumenie, budujú sa kultúrne vzťahy a posilňuje sa hospodárska spolupráca. Euroregióny, ktoré majú prepojenejšie štruktúry a vlastné finančné prostriedky, si stanovujú ambicióznejšie ciele. Zaoberajú sa rôznymi otázkami týkajúcimi sa cezhraničnej spolupráce, počínajúc podporovaním spoločných záujmov vo všetkých oblastiach až po realizáciu a riadenie cezhraničných programov a konkrétnych projektov.

1.2.2 Cezhraničné aktivity sa neobmedzujú len na sociálno-hospodársky rozvoj a spoluprácu v oblasti kultúry. Zameriavajú sa aj na ďalšie otázky, ktoré sú predmetom všeobecného záujmu obyvateľov pohraničných oblastí, najmä na sociálne otázky, otázky zdravia, vzdelávania a odbornej prípravy, výskumu a rozvoja, riadenia odpadu, ochrany prírody a územného plánovania, cestovného ruchu a trávenia voľného času, prírodných katastrof, dopravy a komunikačnej infraštruktúry.

1.2.3 Euroregióny sa považujú za vhodný rámec pre realizáciu európskej politiky mobility pracovníkov a hospodárskej ako aj sociálnej a územnej súdržnosti, a to prostredníctvom uplatňovania postupov spolupráce v pohraničných oblastiach, ktoré sa vyhnú konfliktu právomocí.

1.2.4 Euroregióny pomáhajú podnecovať z úrovne najbližšej k občanom a z pohľadu každodenného života budovanie a integráciu Európskej únie.

1.2.5 Cezhraničná spolupráca zasa prispieva k zavádzaniu cezhraničných foriem organizácie a činnosti v otázkach spoločného záujmu, ako sú medziregionálne odborové výbory, spolupráca medzi podnikovými organizáciami a obchodnými komorami, vytváranie euro-regionálnych hospodárskych a sociálnych výborov atď.

1.2.6 Študijná skupina poverená vypracovaním tohto stanoviska mala príležitosť v praxi potvrdiť správnosť tohto konštatovania vďaka pozvaniu Hospodárskeho a sociálneho výboru veľkoregiónu Grande Région ⁽³⁾ na verejnú diskusiu v Luxemburgu, ktorá sa uskutočnila 13. februára 2007.

⁽¹⁾ Uvedený opis vlastností vychádza z dokumentu „Practical Guide to Cross-border Cooperation“ [Praktická príručka o cezhraničnej spolupráci], 2000, AEBR.

⁽²⁾ Vyjadrenie euroregióny zahŕňa aj im podobné štruktúry.

⁽³⁾ Sársko, Lotrínsko, Luxembursko, Porýnie-Falcko, Valónsko, francúzska komunita Belgicka, germanofónna komunita Belgicka.

1.3 Historický vývoj

1.3.1 Rada Európy, sídliaca v Štrasburgu, je európskou organizáciou, ktorá sa už desaťročia venuje tematike euroregiónov a cezhraničnej spolupráci všeobecne.

1.3.2 Prvé skúsenosti s cezhraničnou spolupracou sa začali nadobúdať na konci štyridsiatych rokov. Zmluva o Beneluxe, ktorý vznikol v roku 1948, bola prvou iniciatívou na preklopenie štátnych hraníc. V roku 1958 vzniklo na území holandskej oblasti Enschede a nemeckej oblasti Gronau zoskupenie Euregio. Až o niečo neskôr sa v Škandinávii, ktorá v tom čase nebola súčasťou Európskeho spoločenstva, presadili viaceré iniciatívy, ako napríklad v oblastiach Oresund, Nordkalotten a Kvarken, ktoré sa nachádzajú na hraniciach Dánska, Fínska, Nórska a Švédska.

1.3.3 V období rokov 1975 až 1985 vzniklo viacero pracovných spoločenstiev s obmedzenou pôsobnosťou medzi regiónmi rôznych štátov (napr. v jurskej a pyrenejskej oblasti).

1.3.4 Cezhraničná regionálna spolupráca a vytváranie euroregiónov sa začali rozširovať od roku 1990⁽⁴⁾. K ich rozvoju prispeli hlavne tieto faktory:

- rozvoj európskej integrácie spolu s vytvorením jednotného trhu, zavedením eura a rozšírením EÚ,
- väčšia decentralizácia a regionalizácia európskych štátov,
- nárast cezhraničnej práce,
- uznanie, i keď len čiastočné, úlohy regiónov európskymi inštitúciami v rámci riadenia,
- implementácia iniciatív Spoločenstva zameraných na cezhraničnú spoluprácu ako napr. INTERREG.

1.3.5 Posledné dve rozšírenia, po ktorých sa počet členských štátov zvýšil z 15 na 27, so sebou priniesli výrazný nárast pohraničných regiónov, čím sa zvýšila aj ich rozmanitosť. Konkrétne počet pohraničných regiónov na úrovni NUTS II narástol na 38, čím sa celková dĺžka hraníc zvýšila zo 7 137 km na 14 300 km.

1.3.6 Európsky parlament vo svojom uznesení⁽⁵⁾ z decembra 2005 vyjadril názor, že cezhraničná spolupráca má zásadný význam pre európsku integráciu a súdržnosť a požiadal členské štáty a Komisiu, aby propagovali a podporovali využívanie euroregiónov. Cezhraničná spolupráca bola tiež zahrnutá do Návrhu Zmluvy o Ústave (článok III-220).

⁽⁴⁾ V súčasnosti existuje viac ako 168 euroregiónov a podobných štruktúr. Približne polovica regiónov členských štátov Európskej únie tvorí súčasť euroregiónov.

⁽⁵⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu z 1.12.2005 o úlohe euroregiónov v rámci rozvoja regionálnej politiky.

1.4 Formy spolupráce

1.4.1 Komisia v rámci iniciatívy Spoločenstva Interreg III zameranej na podporu spolupráce medzi regiónmi vytýčila tri oblasti spolupráce:

— A – Cezhraničná spolupráca

Cieľom cezhraničnej spolupráce je hospodárska a sociálna integrácia prostredníctvom uplatňovania spoločných stratégií rozvoja a štruktúrovaných výmen medzi oboma stranami hranice.

— B – Nadnárodná spolupráca

Cieľom nadnárodnej spolupráce medzi štátnymi, regionálnymi a miestnymi orgánmi je podporovať lepšiu územnú integráciu prostredníctvom vytvárania veľkých zoskupení európskych regiónov či makroregiónov.

— C – Medziregionálna spolupráca

Cieľom medziregionálnej spolupráce je rozšíriť výmenu informácií a skúseností, pričom nejde výlučne o pohraničné regióny.

Euroregióny spadajú hlavne pod oblasť A, ale postupne sa rozširujú aj na oblasť B.

2. Kontext Spoločenstva

2.1 Viaceré nedávne návrhy Spoločenstva vylepšili všeobecný rámec, v ktorom pôsobia euroregióny. V prvom polroku 2006 prijal Európsky parlament ako aj Rada ministrov viaceré významné rozhodnutia, ktoré sa týkali cezhraničnej spolupráce.

2.2 Finančný výhľad

2.2.1 Komisia predstavila svoj pôvodný návrh týkajúci sa revízie finančného výhľadu (2007-2013)⁽⁶⁾ v roku 2004. V tomto návrhu vypracovanom pre Úniu 27 členských štátov počítala Komisia s výdavkami na obdobie 2007-2013 vo výške 1,14 % HND. Vzhľadom na významné výzvy, na ktoré musí Európska únia reagovať, podporil EHSV vo svojom stanovisku⁽⁷⁾ zvýšenie vlastných zdrojov až po maximálny strop predstavujúci 1,30 % HND (čím by sa prekročil dovtedajší strop 1,24 %). Európska rada stanovila na svojom decembrovom zasadnutí v roku 2005 celkovú výšku výdavkov na obdobie 2007-2013 na 1,045 % HND. V apríli 2006 nakoniec Rada a Európsky parlament po vzájomných rokovaniach dospeli ku konečnému návrhu predstavujúcemu 864 316 miliónov EUR, t. j. 1,048 % HND.

2.2.2 Toto výrazné zníženie poznačilo úsilie vynaložené na hospodársku a sociálnu súdržnosť, pretože prostriedky určené pre túto oblasť klesli z 0,41 % HND v európskej pätnástke na 0,37 % v európskej dvadsaťsedmičke. Udialo sa tak práve v čase, kedy by si pristúpenie nových členských štátov a iné výzvy, ktorým EÚ čelí, ako napr. globalizácia, vyžadovali navýšenie a nie zníženie prostriedkov.

⁽⁶⁾ KOM(2004) 101 v konečnom znení.

⁽⁷⁾ Stanovisko na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu Budovanie našej spoločnej budúcnosti: Politické výzvy a rozpočtové prostriedky rozšírenej Únie na obdobie 2007-2013“, Ú. v. EÚ C 74, 23.3.2005, s. 32.

2.2.3 V súvislosti s európskou územnou spoluprácou sa v rámci Cieľa 3 stanovilo 8 720 miliónov EUR (2,44 % z 0,37 % HND určeného na súdržnosť) oproti 13 000 miliónom EUR, ktoré požadovala Komisia vo svojom pôvodnom návrhu. Z uvedeného jasne vyplýva, že aj s obmedzenejšími prostriedkami budeme nútení dosiahnuť viac výsledkov.

2.2.4 Finančná podpora EÚ pre cezhraničnú spoluprácu sa zvýšila v porovnaní s predchádzajúcim obdobím 2000-2006, ale zníženie v porovnaní s pôvodnými návrhmi Európskej komisie si vyžaduje prehlbenie spolupráce medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi a väčšie využívanie súkromno-verejných partnerstiev. Plánované prostriedky sa teraz v dôsledku prístupu 12 nových členských štátov vzťahujú na vyšší počet pohraničných oblastí, hlavne v strednej a východnej Európe.

2.3 Nové predpisy

2.3.1 V nových návrhoch týkajúcich sa štrukturálnych fondov na obdobie 2007-2013, ktoré Komisia predstavila v júli 2004, sa nahradil bývalý Cieľ 1 cieľom „Konvergencia“, bývalý Cieľ 2 cieľom „Konkurencieschopnosť a zamestnanosť“ a vytvoril sa nový cieľ 3 nazvaný „Európska územná spolupráca“, ktorý zvyšuje význam iniciatív v cezhraničnej regionálnej oblasti.

2.3.2 Tento nový cieľ 3⁽⁸⁾, ktorý vychádza zo skúseností získaných v rámci iniciatívy Spoločenstva Interreg, sa bude zameriavať hlavne na podporovanie vyváženej integrácie územia EÚ prostredníctvom cezhraničnej, nadnárodnej a medziregionálnej spolupráce.

2.3.3 Výbor vypracoval príslušné stanoviská k reforme štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu v roku 2005⁽⁹⁾. Rada a Európsky parlament prijali nové návrhy nariadení v roku 2006⁽¹⁰⁾.

2.4 Kohézna politika: strategické usmernenia

2.4.1 Oznámenie Komisie⁽¹¹⁾ o strategických usmerneniach Spoločenstva o súdržnosti bolo schválené súčasne s jednotlivými predpismi týkajúcimi sa štrukturálnych fondov. Uvedené oznámenie potvrdzuje význam nového cieľa 3 „Európska územná spolupráca“ v jeho troch rovinách: cezhraničná, nadnárodná a medziregionálna spolupráca.

2.4.2 Nový cieľ spolupráce sa zameriava na podporovanie väčšej integrácie územia Únie a na zníženie deliaceho efektu hraníc prostredníctvom cezhraničnej spolupráce a výmeny osvedčených postupov.

⁽⁸⁾ KOM(2004) 495 v konečnom znení, článok 6: Európska územná spolupráca.

⁽⁹⁾ Stanoviská EHSV týkajúce sa všeobecných ustanovení fondov, Kohézneho fondu, Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Európskeho zoskupenia pre cezhraničnú spoluprácu (EZCS), Ú. v. EÚ C 255, 14.10.2005, ss. 76, 79, 88 a 91.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ L 210, 31.07.2006.

⁽¹¹⁾ KOM(2005) 299 v konečnom znení a KOM(2006) 386 v konečnom znení prijaté Radou ministrov 5. októbra 2006.

2.4.3 Strategické usmernenia európskej kohéznej politiky majú za cieľ:

- a) zvýšiť územnú atraktívnosť v snahe zvýšiť investície,
- b) podporovať inovácie a podnikateľské iniciatívy,
- c) vytvárať pracovné miesta. Popritom sa konkrétne usilujú o zohľadňovanie územného rozmeru kohéznej politiky.

2.4.4 Ako vieme, štátne hranice predstavujú často prekážku pre rozvoj európskeho územia ako celku a môžu obmedziť jeho potenciál konkurencieschopnosti. Medzi hlavné ciele cezhraničnej spolupráce preto patrí odstránenie deliaceho efektu štátnych hraníc a vytváranie súčinnosti, aby bolo možné spoločné problémy riešiť pomocou spoločných postupov.

2.4.5 Politiky v oblasti súdržnosti by sa mali sústrediť na kroky, ktoré by boli prínosom pre cezhraničné aktivity, ako sú napríklad: zvýšenie cezhraničnej konkurencieschopnosti prostredníctvom inovácií, výskumu a vývoja; spájanie nehmotných sietí (služieb) alebo fyzických sietí (doprava), aby sa posilnila cezhraničná identita ako črta európskeho občianstva; podpora mobility a cezhraničnej transparentnosti trhu práce; riadenie vodných zdrojov a zvládanie povodní; rozvoj cestovného ruchu; podpora účasti hospodárskych a sociálnych činiteľov; zhodnocovanie kultúrneho dedičstva; lepšie územné plánovanie atď.

2.5 Nový právny základ pre územnú spoluprácu

2.5.1 Z historického hľadiska predstavovala absencia homogeného európskeho právneho základu pre cezhraničnú spoluprácu prekážku rozvoja činností v tejto oblasti.

2.5.2 Komisia navrhla v roku 2004 vytvoriť Európske zoskupenie pre cezhraničnú spoluprácu (EZCS), pričom vo svojom poslednom návrhu pozmenila jeho názov nahradením pojmu „cezhraničný“ pojmom „územný“.

2.5.3 V nariadení prijatom⁽¹²⁾ 31. júla 2006 sa uvádza:

— Je potrebné prijať opatrenia na zníženie významných ťažkostí, s ktorými sa stretávajú členské štáty, a najmä regionálne a miestne orgány pri vykonávaní a riadení akcií územnej spolupráce v rámci rozdielnych vnútroštátnych právnych predpisov a postupov.

— Na účely prekonania prekážok brzdiacich územnú spoluprácu je potrebné zaviesť nástroj spolupráce na úrovni Spoločenstva s cieľom vytvoriť na území Spoločenstva zoskupenia pre spoluprácu s právnou subjektivitou, označované ako Európske zoskupenie územnej spolupráce (EZÚS).

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ L 210, 31.7.2006.

— Podmienky územnej spolupráce by sa mali vytvoriť v súlade so zásadou subsidiarity podľa článku 5 zmluvy. V súlade so zásadou proporcionality podľa uvedeného článku toto nariadenie neprekračuje rámec nevyhnutný na dosiahnutie jeho cieľov s tým, že využívanie EZÚS je dobrovoľné, a to v súlade s ústavným systémom každého členského štátu.

3. Hospodárska integrácia, sociálna a územná súdržnosť

3.1 Integrácia a špecializácia

3.1.1 Vo veľkých a starších štátoch sa sústredila veľká časť hospodárskej aktivity do centrálnej oblasti krajiny a v mnohých prípadoch do hlavného mesta a najdôležitejších miest. Vo vnútri každého štátu došlo k určitej regionálnej hospodárskej špecializácii.

3.1.2 Európska integrácia podporuje vytváranie nových priestorov na spoluprácu ako sú euroregióny. V rámci európskej integrácie sa regionálna špecializácia nerozvíja v jednotlivých štátoch, ale čoraz častejšie v európskom meradle. Hranice štátov už nepredstavujú pre výmeny neprekonateľnú prekážku. Podporuje sa tak vytváranie nových vzťahov medzi regiónmi, ktorých stupeň rozvoja sa niekedy navzájom líši a nachádzajú v rôznych členských štátoch, ale ktoré majú rovnaké ciele v rámci zvyšujúcej sa špecializácie európskeho územia.

3.1.3 Takáto spolupráca je obzvlášť potrebná pri činnostiach s obmedzeným pôsobením a činnostiach najviac ovplyvnených blízkosťou hranice, ako tomu môže byť napr. v prípade MSP.

3.1.4 EHSV sa domnieva, že euroregióny by mali výrazne prispievať k plneniu cieľov politiky hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti EÚ. Prioritnými cieľmi nového návrhu územnej politiky Európskej únie sú v tomto smere konvergencia a zvyšovanie konkurencieschopnosti a zamestnanosti, predovšetkým v menej prosperujúcich regiónoch a v regiónoch, ktoré čelia novým výzvam špecializácie.

3.2 Konkurencieschopnosť

3.2.1 Euroregióny podporujú úspory vzniknuté zo zavedenia veľkovýroby. Prinášajú so sebou zvýšenie rozširovanie trhov (úspory z aglomerácie), komplementaritu výrobných faktorov a značné stimuly pre investície. Odhaduje sa, že vplyv určitých investícií v oblasti inovácií a vývoja môže siahať až do vzdialenosti 250-500 km. Hoci niektoré euroregióny túto vzdialenosť svojou rozlohou presahujú, v priemere ide o maximálnu vzdialenosť 50 až 100 km.

3.2.2 Euroregióny majú zásadný význam pre minimálne kritické zabezpečenie určitých sfér, pretože umožňujú prílív investícií do základných služieb, ktoré by sa bez cezhraničnej spolupráce nedali vybudovať.

3.2.3 Regionálne a miestne orgány môžu v rámci cezhraničnej spolupráce zvyšovať produktivitu prostredníctvom rôznych verejných služieb:

— informačné, komunikačné, energetické a dopravné siete a ďalšia cezhraničná infraštruktúra,

— spoločné služby ako školy, nemocnice, pohotovostná služba,

— inštitúcie a služby podporujúce súkromné hospodárske aktivity vrátane rozvoja obchodu, podnikateľských iniciatív, partnerstiev cezhraničných podnikov, vytvárania nových pracovných príležitostí a mobility pracovníkov.

3.3 Súdržnosť: problémy súvisiace s cezhraničnou prácou

3.3.1 Vo väčšine euroregiónov sa zoskupujú regióny s podobným stupňom rozvoja. Existujú však aj euroregióny zahŕňajúce regióny s odlišnou úrovňou rozvoja. Jedným z účelov euroregiónov je podporovať hospodárske a iné aktivity, ktoré vyrovnávajú medziregionálne rozdiely. Aby mohli tento účel plniť, je potrebné, aby sa do nich vo väčšej miere zapojili príslušné štáty a EÚ.

3.3.2 Investície do základných sociálnych služieb v pohraničných oblastiach sú často nižšie ako v centrálnych oblastiach vnútri krajiny. V mnohých prípadoch je to dôsledkom ich menšieho vplyvu v strediskách, ktoré prijímajú rozhodnutia. Táto skutočnosť sa v mnohých prípadoch odráža na nedostatočnej podpore kvalitných, diverzifikovaných a výnosných služieb určených hlavne pre najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva (deti, prisťahovalci, rodiny s nízkou kúpnu silou, zdravotne postihnutí, dlhodobo chorí atď.).

3.3.3 Euroregióny môžu mať veľký význam pre rozvoj tohto typu služieb, pretože môžu vďaka svojmu cezhraničnému zameraniu poskytnúť uvedeným sociálnym skupinám väčšiu ochranu. Okrem toho môžu euroregióny pomôcť odstrániť prekážky a asymetrie v oblasti práva, administratívy a financií, ktoré brzdia rozvoj miest. Pomáhajú tiež prekonávať historické predsudky, prispievajú k vypracovaniu spoločných analýz a vedú k lepšiemu chápaniu rozdielov.

3.3.4 Právne medzery a nedostatočná harmonizácia v otázke voľného pohybu pohraničných pracovníkov sa doteraz v rámci v *acquis* Spoločenstva a na Súdnom dvore riešili len čiastočne. Vzhľadom na rastúci počet pohraničných pracovníkov predstavuje táto skutočnosť na európskej úrovni významný fakt, predovšetkým v oblastiach ako daňovníctvo, sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc, v ktorých sa ešte stále používajú rozdielne definície a postupy týkajúce sa pojmov ako bydlisko, rodinná situácia, preplácanie výdavkov na zdravotnú starostlivosť, dvojité zdanenie a iné druhy administratívnych obmedzení⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ Budúce stredisko EHSV pre monitorovanie zamestnanosti by sa mohlo zamerať na otázku pohraničnej a cezhraničnej práce v Európe.

4. Cezhraničná spolupráca: pridaná hodnota európskej integrácie

4.1 Preklenutie hraníc

4.1.1 Potrebu odstrániť prekážky v integrácii pociťujú obyvatelia pohraničných oblastí v ich každodennom živote. Nejde tu o ich úpravu alebo o oslabenie zvrchovanosti jednotlivých štátov ale o umožnenie efektívnej spolupráce vo všetkých aspektoch života a zlepšenie životných podmienok pri hraniciach ako aj o naplnenie predstáv o Európe občanov.

4.1.2 Hranice EÚ už do značnej miery stratili svoju deliacu funkciu, ale stále sa tu ešte vyskytujú hospodárske, socio-kultúrne, administratívne a právne rozdiely, čo je najbadateľnejšie na vonkajších hraniciach EÚ. Cieľom spolupráce v cezhraničných oblastiach je rozvíjať štruktúry, postupy a nástroje, ktoré pomôžu odstrániť administratívne a právne prekážky, dosiahnuť vymazanie historických deliacich faktorov a zmeniť susedstvo na faktor mobility, hospodárskeho rozvoja a sociálneho pokroku. Stručne povedané, ide tu o snahu vytvoriť z cezhraničných regiónov spoločne prosperujúce oblasti.

4.2 Pridaná hodnota

4.2.1 Cezhraničná spolupráca a jej stabilná realizácia v rámci euroregiónov umožňuje nielen predchádzať konfliktom, reagovať na katastrofy a preklenúť psychologické bariéry, ale jednoznačne tiež podporuje rozvoj na oboch stranách hraníc. Táto pridaná hodnota sa dá prejavovať aj v otázkach inštitucionálnej, hospodárskej, sociálnej a kultúrnej politiky rovnako ako v oblasti európskej integrácie. Cezhraničná spolupráca predstavuje cenný prínos pre podporu európskeho spolunažívania, bezpečnosti a integrácie. Poskytuje vysoko efektívny spôsob uplatňovania zásad Spoločenstva, ako sú subsidiarita, partnerstvo a hospodárska, sociálna a územná súdržnosť. Podporuje tiež plné začlenenie nových členských štátov do EÚ.

4.2.2 Uvedené stále štruktúry cezhraničnej spolupráce umožňujú aktívne a dlhodobé zapojenie občanov a administratív, ako aj nadnárodných politických a sociálnych skupín, poskytujú priestor na vzájomné spoznávanie, a tiež na vertikálne a horizontálne partnerstvá vychádzajúce z rozličných národných štruktúr a právomocí. Rovnako umožňujú riadenie cezhraničných programov a projektov ako aj spoločné spravovanie finančných prostriedkov pochádzajúcich z rôznych zdrojov (Spoločenstvo, štát, vlastné zdroje, prostriedky od tretích strán). EHSV sa domnieva, že spoločný rozvoj takéhoto typu iniciatív by sa dal ešte viac pozdvihnúť, ak by v ňom organizovaná občianska spoločnosť získala hlavné postavenie.

4.2.3 Zo socio-ekonomického hľadiska umožňujú štruktúry cezhraničnej spolupráce stimulovať vnútorný potenciál všetkých zúčastnených strán (obchodné komory, združenia, odbory, sociálne a kultúrne ustanovizne, ekologické organizácie, cestovné kancelárie a mnohé iné). Prispievajú tiež k otvoreniu trhov práce a harmonizácii odborných kvalifikácií, k posilneniu hospodárskeho rozvoja a vytváraniu pracovných miest prostredníctvom aktivít v ostatných sektoroch ako sú infraštruktúra, doprava, cestovný ruch, životné prostredie, vzdelávanie, výskum a spolupráca MSP.

4.2.4 V socio-kultúrnej oblasti spočíva pridaná hodnota cezhraničnej spolupráce v nepretržitom šírení všeobecných poznatkov, ktoré sa chápe ako cezhraničné kontinuum a ktoré môže byť spracované v rôznych publikáciách a podobách. Táto spolupráca poskytuje zároveň príležitosť na vytvorenie siete subjektov, ktoré môžu pôsobiť ako násobitelia. Išlo by o vzdelávacie inštitúcie, organizácie zamerané na ochranu životného prostredia, kultúrne združenia, knižnice, múzea atď. Na dôvažok, cezhraničná spolupráca podporuje rovnosť príležitostí a väčšiu znalosť jazyka susedného štátu vrátane miestnych nárečí, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou cezhraničného regionálneho rozvoja a predpokladom na komunikáciu.

4.2.5 Takáto cezhraničná spolupráca podporovaná stálymi štruktúrami ako aj euroregiónmi zvyšuje hodnotu vnútroštátnych opatrení vďaka doplňujúcemu charakteru cezhraničných programov a projektov, vyvolanej súčinnosti, spoločnému výskumu a inováciám, vytvoreniu dynamických a stabilných sietí, výmene poznatkov a osvedčených postupov, nepriamym účinkom preklenutia hraníc a efektívnemu cezhraničnému riadeniu dostupných zdrojov.

4.3 Prekážky

Nadálej však pretrvávajú určité okolnosti, ktoré sťažujú cezhraničnú spoluprácu⁽¹⁴⁾. Ako najzjavnejšie možno spomenúť:

- právne obmedzenia cezhraničných aktivít regionálnych a miestnych samospráv zakotvené v štátnej legislatíve,
- rozdiely v štruktúre a právomociach jednotlivých administratívnych úrovní na oboch stranách hranice,
- chýbajúcu politickú vôľu, hlavne na štátnej úrovni, odstrániť obmedzenia napríklad prostredníctvom vnútroštátnych predpisov alebo bilaterálnych zmlúv,
- chýbajúce spoločné rámce pre oblasť daní, sociálneho zabezpečenia a uznávania akademických ako aj odborných titulov,
- štrukturálne hospodárske rozdiely na oboch stranách hranice,
- jazykové, kultúrne a psychologické bariéry, medzi ktorými sa vynímajú predsudky a historické rozpory medzi národmi.

4.4 Hlavné zásady cezhraničnej spolupráce

4.4.1 Zo širokej škály príkladov z celej Európy možno vyvodit' viaceré všeobecné zásady pre úspešnú cezhraničnú spoluprácu:

- blízkosť k občanom: obyvatelia cezhraničných oblastí sa usilujú o spoluprácu pri riešení problémov, ktorým čelia a v snahe o zlepšenie svojich životných podmienok,

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV z 21. apríla 2006 na tému: „Riadenie priemyselných zmien v cezhraničných oblastiach po rozšírení Európskej únie“, Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006.

- kvalitná cezhraničná spolupráca si vyžaduje zapojenie politických predstaviteľov (miestnych, regionálnych, štátnych, európskych),
- subsidiarita: miestna a regionálna úroveň sa ukázali ako najvhodnejšie na realizáciu cezhraničnej spolupráce, hoci je potrebné aj prepojenie s národnými vládami,
- partnerstvo: na splnenie spoločných cieľov je potrebná angažovanosť všetkých činiteľov na oboch stranách hranice,
- spoločné štruktúry: vybavenie spoločnými prostriedkami (technické, administratívne, finančné a rozhodovacie nástroje) je zárukou dlhodobej činnosti a neustáleho vývoja, zároveň je zárukou vykonávania udelených právomocí, riadenia programov vrátane európskych, dosahovania nadnárodného konsenzu a zamedzovania národného egoizmu.

5. Smerovanie k riadeniu založenom na spolupráci

5.1 Nové priestory vyžadujúce si nové formy riadenia

5.1.1 Euroregióny sú územné priestory, ktoré zavádzajú do praxe nové modely spolupráce a partnerstva v rámci verejného a súkromného sektoru ako aj medzi nimi navzájom, s cieľom vytvoriť nové spoločné politiky, do ktorých budú vo väčšej miere zapojení skutočne všetci dotknutí aktéri.

5.1.2 Ich koncepciu riadenia možno chápať ako istú formu vlády, má však participatívnejší a horizontálnejší charakter ako tradičné formy riadenia, ktoré sú štruktúrované viac hierarchicky a vertikálne. Táto forma riadenia je obzvlášť vhodná pre euroregióny, pretože poskytuje možnosti na spoločné riešenie spoločných problémov.

5.1.3 Euroregióny v čoraz väčšej miere plnia funkciu, ktorá je síce doplnková, ale kľúčová pre európske riadenie hospodárskej, sociálnej a územnej politiky.

5.1.4 EHSV sa v tejto súvislosti domnieva, že euroregióny a podobné štruktúry by mali mať rozhodujúci prínos pri prehlbovaní procesu integrácie a budovania Európy.

5.1.5 Vytváranie euroregiónov si vyžaduje spoluprácu inštitucionálnych a sociálnych subjektov, ktorí majú často veľmi odlišné tradície a spôsob myslenia. Zo samotného susedstva však spolupráca nevyplýva automaticky. Preto zohrávajú v rámci horizontálneho riadenia dôležitú úlohu inštitúcie a organizácie občianskej spoločnosti.

5.1.6 Účasť hospodárskych a sociálnych aktérov na riadení euroregiónov si vyžaduje vytvorenie inštitucionálnych rámcov, ktoré ju zefektívnia. Ide o zapájanie organizácií občianskej spoločnosti do vypracúvania a uplatňovania politík na jednotlivých úrovniach cezhraničnej spolupráce medzi dvoma alebo

viacerymi štátmi. Zapojenie sociálnych partnerov v sieti EURES do cezhraničných oblastí predstavuje jeden z významných spôsobov uplatnenia tejto zásady.

6. Závěry a odporúčania

6.1 Prijatie nariadenia o ustanovení Európskeho združenia pre cezhraničnú spoluprácu (EZCS) a zahrnutie nového cieľa zameraného na územnú spoluprácu do tohto dokumentu otvorilo nové možnosti pre pôsobenie euroregiónov. Na jednej strane tým vzniká právny nástroj Spoločenstva pre cezhraničnú spoluprácu a členské štáty získavajú možnosť zapájať sa do cezhraničnej územnej spolupráce na jej jednotlivých úrovniach. Na druhej strane prechod od cezhraničnej spolupráce k územnej spolupráci umožňuje euroregiónom rozšíriť ich pole pôsobnosti nad rámec spolupráce na miestnej úrovni a medzi blízkymi samosprávami, smerom k celkovému rozvoju väčších území, ktoré využívajú vzájomnú súčinnosť a majú rovnaký potenciál.

6.2 EHSV sa preto domnieva, že územná spolupráca, ktorú presadzujú euroregióny, predstavuje základný predpoklad pre podporu európskej integrácie, zníženie hospodárskej, sociálnej a kultúrnej fragmentácie spôsobenej štátnymi hranicami, ako aj pre rozvoj hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti. Vzhľadom na túto skutočnosť EHSV vyzýva, aby sa cezhraničnej územnej spolupráci venovala mimoriadna pozornosť pri ďalších diskusiách o konečnom schválení novej európskej zmluvy.

6.3 Aby mohla európska územná spolupráca splniť očakávania, ktoré vznikli v súvislosti s vyššie uvedenými reformami, považuje EHSV za potrebné viac zapojiť do rozvoja euroregiónov národné štáty a stredné stupne ich štruktúry. Jednotlivé štáty by preto mali vypracovať vlastné stratégie územnej spolupráce v rámci Spoločenstva. Mali by sa tiež hlavne podieľať na riešení konkrétnych problémov cezhraničného obyvateľstva, ktoré sa spravidla týkajú trhu práce, zdravotníctva, sociálnej pomoci, vzdelávania a dopravy.

6.4 Podľa názoru EHSV by bolo v záujme zvýšenia účinnosti aktivít územnej spolupráce a pri uplatnení zásady subsidiarity vhodné zintenzívniť priame riadenie, prostredníctvom EZCS, cezhraničných a v určitých prípadoch aj nadnárodných projektov financovaných Spoločenstvom alebo jednotlivými štátmi.

6.5 Premena euroregiónov na „spoločne prosperujúce oblasti“ by si vyžadovala väčšie zapojenie súkromného sektora (vrátane sociálneho hospodárstva) do iniciatív cezhraničného rozvoja, pričom treba prihliadať aj na význam malých a stredných podnikov v štruktúre výrobnjej siete a pri vytváraní pracovných miest.

6.6 EHSV sa domnieva, že euroregióny rovnako ako aj EZCS vznikajúce na základe nariadenia č. 1082/2006, predstavujú príkladný spôsob uplatňovania zásad európskeho riadenia, ktoré Komisia stanovila vo svojej bielej knihe z roku 2001. V tejto súvislosti sa EHSV nazdáva, že účinnosť cezhraničných aktivít a politik ako aj aktivít a politik zameraných na územnú spoluprácu všeobecne závisí od vytvorenia skutočného partnerstva medzi všetkými dotknutými územnými a socio-ekonomickými aktérmi. EHSV preto žiada, aby sa určili postupy pre zapájanie zastupiteľských organizácií organizovanej občianskej spoločnosti do projektov územnej spolupráce.

6.7 EHSV je presvedčený, že sieť EURES by sa mala zmeniť na európsky nástroj, ktorý by skutočne plnil kľúčovú sprostredkovateľskú úlohu v otázkach dopytu a ponuky práce. Cezhraničná oblasť v tomto zmysle predstavuje pokusnú sféru. EHSV preto vyjadruje poľutovanie nad tendenciou o opätovné presunutie právomocí v súvislosti s riadením EURES do rúk štátu, ktorá sa objavuje v posledných rokoch, a žiada, aby sa táto sieť riadila skutočne cezhraničným spôsobom. Okrem toho nemožno zabúdať na to, že EURES popri svojej sprostredkovateľskej funkcii na trhu práce plní aj významnú úlohu ako iniciátor sociálneho dialógu v susediacich nadnárodných oblastiach.

6.8 Je všeobecne známe, že socio-ekonomické organizácie zohrávajú významnú úlohu v rámci európskej integrácie. EHSV v tejto súvislosti víta skúsenosti súvisiace s nadnárodnými iniciatívami, ktoré nadobudli medziregionálne odborové rady, podni-

kové organizácie v rôznych formách nadnárodnej spolupráce a partnerstiev, obchodné komory, výskumné ústavy, univerzity alebo novovytvorené euroregionálne hospodárske a sociálne výbory atď. EHSV ponúka v rámci tohto úsilia svoju podporu a vyzýva k posilneniu a rozvoju celého procesu.

6.9 EHSV sa domnieva, že euroregióny zohrávajú významnú úlohu, ktorú môžu ešte viac posilniť, v regiónoch hraničiacich s tretími krajinami, a to v oblasti hospodárskeho rozvoja ako aj bezpečnosti občanov a sociálnej integrácie. EHSV žiada, aby boli takéto organizácie a aktivity, ktoré môžu rozvíjať, zahrnuté do susedskej a predvstupovej politiky EÚ.

6.10 Vzhľadom na bohaté skúsenosti získané v rámci cezhraničných aktivít (niektoré príklady uvádzame v prílohe k tomuto stanovisku) a s prihliadnutím na slabú informovanosť medzi jednotlivými aktérmi dokonca aj vo vlastných euroregiónoch považuje EHSV za potrebné, aby Komisia vypracovala príručku s osvedčenými postupmi v tejto oblasti, ktorá by zahŕňala aj prípady úspešných verejno-súkromných partnerstiev.

6.11 Je zrejmé, že analýza tak mnohostrannej otázky ako sú euroregióny sa nedá zhrnúť do jediného stanoviska. EHSV preto považuje za potrebné zaoberať sa touto problematikou (cezhraničnou územnou spoluprácou a jej nosnými štruktúrami) v ďalších stanoviskách zameraných na otázky spoločného cezhraničného záujmu: trh práce, cestovný ruch, strediská rozvoja atď.

V Bruseli 11. júla 2007.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vzťahy medzi EÚ a Strednou Amerikou“

(2007/C 256/24)

Na plenárnom zasadnutí 17. januára 2007 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor v súlade s článkom 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému *Vzťahy medzi EÚ a Strednou Amerikou*.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy, poverená prípravou prác na túto tému, prijala svoje stanovisko 14. júna 2007. Spravodajcom bol pán SOARES.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2007 (schôdza z 12. júla 2007) nasledujúce stanovisko 63 hlasmi za, pričom žiaden člen nehlasoval proti a 2 sa hlasovania zdržali:

1. Závěry a odporúčania

1.1 EHSV už niekoľko rokov považuje vzťahy medzi Európskou úniou a Latinskou Amerikou za súčasť širokého strategického rámca, ktorý okrem čisto obchodných vzťahov, odráža aj pranie Európy stať sa kľúčovým partnerom v procese budovania sociálneho modelu založeného na právnom štáte, demokracii a dodržiavaní ľudských práv, mieri a solidarite medzi národmi ⁽¹⁾.

1.2 Na strane druhej, z historického hľadiska predstavujú vzťahy s Latinskou Amerikou a Karibskou oblasťou omnoho viac, ako len hľadanie hospodárskeho a geostrategického partnera. Obyvatelia Latinskej Ameriky dlhodobo udržiavajú s Európou kultúrne, politické, sociálne, jazykové a emocionálne putá, zdieľajú podobný pohľad na svet, na čo nielenže nemožno zabúdať, ale naopak, v rámci začínajúceho procesu rokovaní, je potrebné tieto putá vysoko oceniť.

1.3 Výbor po tom, ako začali rokovania medzi Európskou úniou a Strednou Amerikou o vytvorení asociačnej dohody medzi týmito dvoma regiónmi vyzýva k tomu, aby sa všetko úsilie sústredilo na možnosť čo najskôr dosiahnuť dohodu vyhovujúcu obom stranám, ktorá by mohla byť vzorom pre súčasné a budúce rokovania s Latinskou Amerikou a Karibskou oblasťou o vzájomných výhodách strategického partnerstva s Európskou úniou. Tieto výhody musia presahovať hranice obchodu a musia sa opierať o hospodársky a sociálny pokrok ako aj pokrok v trvalo udržateľnom rozvoji regiónu a zároveň zachovávať normy právneho štátu a dôstojnosť všetkých ľudí.

1.4 EHSV verí, že rokovania prispievajú k tomu, aby vlády v krajinách Strednej Ameriky posilnili dialóg s organizáciami občianskej spoločnosti. Tento dialóg by mal byť demokratický, transparentný a založený na praktických návrhoch rešpektovaných oboma stranami. EHSV tiež vyzýva poradný výbor systému integrácie Strednej Ameriky (CC-SICA) k tomu, aby s maximálnou mierou konsenzu pokračoval v úsilí o uzatvorenie dohôd, ktoré by odrážali postoj občianskej spoločnosti Strednej

Ameriky ako celku k rokovaniam a umožnili prijatie záväzkov potrebných k pokračovaniu celého procesu.

1.5 EHSV odporúča, aby boli pri rokovaní zohľadnené nasledujúce aspekty:

1.5.1 potreba podporiť organizovanú občiansku spoločnosť v Strednej Amerike, najmä posilnením inštitucionálnych právomocí CC-SICA ako poradného orgánu systému integrácie Strednej Ameriky. Európska únia by mala prispieť k tomu, aby jej rokovací partneri vo väčšej miere uznávali kľúčovú úlohu, ktorú CC-SICA zohráva a mal by naďalej zohrávať pri budovaní stabilnej regionálnej integrácie. Zároveň by mala analyzovať finančné opatrenia na podporu tejto štruktúry v súlade s cieľom schváleným Komisiou v dokumente o regionálnej spolupráci;

1.5.2 zavedenie sociálnych ustanovení potrebných na to, aby bola asociačná dohoda prínosom pre celú spoločnosť a aby sa stala rozhodujúcim faktorom pri konsolidácii demokracií, v boji proti chudobe, sociálnemu vylúčeniu a nezamestnanosti, ako aj pri rozvíjaní takého hospodárskeho modelu, ktorý neprispieva k šíreniu a prehľbovaniu nerovnosti. Dohoda by tiež mala prispieť k zlepšeniu sociálnej súdržnosti a rešpektovaniu biologickej rozmanitosti životného prostredia (v tomto zmysle by dohoda mala prispieť k začleneniu tisícov malých výrobcov, ktorí chcú využívať poľnohospodárske postupy ohľadupľnejšie voči životnému prostrediu). Na strane druhej, počas rokovaní o asociačnej dohode a jej následnom uplatňovaní by mala byť venovaná zvláštna pozornosť tomu, aby vlády rešpektovali a plnili medzinárodné pracovné normy MOP;

1.5.3 existencia systému všeobecných preferencií, jednostranneho nástroja Európskej únie na podporu menej rozvinutých krajín. Časť dohody zameraná na obchod by preto mala krajinám Strednej Ameriky priniesť viac výhod ako sa predpokladá v spomenutom systéme, ktorý je, treba priznať, už aj tak dosť pozitívny;

1.5.4 je potrebné, aby organizovaná občianska spoločnosť dostávala pravidelné, včasné a relevantné informácie, aby mohla na inštitucionálnej úrovni monitorovať rokovania. Rovnako by mala byť poskytnutá možnosť konzultácie pred zahájením

⁽¹⁾ „Sociálna súdržnosť v Latinskej Amerike a Karibskej oblasti“, Ú. v. EÚ C 110, 10.4.2004; „Vzťahy medzi Európskou úniou a Mexikom“, „Vzťahy medzi Európskou úniou a Andským spoločenstvom národov“, Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006.

jednotlivých kôl rokovaní s cieľom zohľadniť názory organizovanej občianskej spoločnosti a usporiadať otvorené fóra so širšou účasťou a dať tým celej spoločnosti možnosť pozorne sledovať vývoj týchto rokovaní. V tomto zmysle by malo byť kľúčovým aspektom účasti občianskej spoločnosti vytvorenie spoločného monitorovacieho výboru rokovaní, ktorý by fungoval formou inštitúcie a mohol by sledovať všetky rokovania a vytvoriť prepojenie medzi rokovacím procesom a občianskou spoločnosťou ako celkom;

1.5.5 na záver, s cieľom zabezpečiť aby všetky kapitoly asociačnej dohody medzi EÚ a Strednou Amerikou skutočne počítali s účasťou organizovanej občianskej spoločnosti, EHSV odporúča, aby spoločný monitorovací výbor, ako inštitucionálny poradný orgán združujúci členov EHSV a CC-SICA a zakotvený v čl. 52 ods. 4 politickej dohody medzi oboma regiónmi, zahájil činnosť okamžite po podpise dohody s cieľom zabezpečiť monitorovanie tejto dohody.

2. Úvod

2.1 Vo všeobecnosti neboli vzťahy medzi Európskou úniou a Strednou Amerikou doteraz veľmi intenzívne, a to aj napriek tomu, že Európska únia výrazne prispela k mierovému a demokratizačnému procesu v regióne a zahájila proces dialógu na ministerskej úrovni, ktorý je v tomto regióne dodnes významným medzníkom – ministerský dialóg zo San José v roku 1984.

2.2 Európska únia a Stredná Amerika podpísali v roku 2003 dohodu s cieľom upevniť politický a kooperačný dialóg. Nedávno, na IV. summite hláv štátov a predsedov vlád Európskej únie a Latinskej Ameriky a Karibskej oblasti, ktorý sa uskutočnil v máji 2006, bola potvrdená vôľa čo najskôr pokročiť smerom k dosiahnutiu asociačnej dohody (2).

2.3 V apríli roku 2006 viedenské vyhlásenie prijaté na štvrtom stretnutí občianskej spoločnosti EÚ-LAKO potvrdilo, že asociačné dohody medzi EÚ a Latinskou Amerikou a Karibskou oblasťou by nemali byť obmedzené na obchodné a hospodárske aspekty, ale mali by skôr brať do úvahy politické a zároveň kultúrne a sociálne prvky s cieľom dospieť k väčšej sociálnej súdržnosti.

2.4 Rovnako v protokole o spolupráci podpísanom medzi EHSV a poradným výborom SICA boli stanovené hlavné usmernenia pre činnosť oboch inštitúcií, a to snažiť sa o začlenenie sociálneho rozmeru do budúcej asociačnej dohody medzi EÚ-SICA a podporovať iniciatívu, ktorá ma za cieľ vytvoriť spoločný poradný výbor organizovanej občianskej spoločnosti oboch regiónov v inštitucionálnom rámci budúcej asociačnej dohody. Možnosť úspešne dosiahnuť asociačnú dohodu jednoznačne súvisí s tým, aby organizovaná občianska spoločnosť v oboch regiónoch mohla efektívne sledovať rokovania

(2) V záverečnom vyhlásení zo summitu vo Viedni sa v bode 31 hovorí že so zreteľom na spoločný strategický cieľ stanovený vo vyhlásení z Guadalajary a dobré výsledky spoločného hodnotenia stavu hospodárskej integrácie v regióne, realizované spoločne so Strednou Amerikou, vítame rozhodnutie Európskej únie a Strednej Ameriky zahájiť rokovania o asociačnej dohode, vrátane vytvorenia zóny voľného obchodu. [Slovenský preklad záverečného vyhlásenia nie je k dispozícii.]

a informovať celú spoločnosť o dosiahnutom pokroku, o ťažkostiach a úspechoch.

3. Nová etapa vo vzťahoch medzi Európskou úniou a Strednou Amerikou

3.1 V súčasnosti prebiehajú vzťahy medzi Európskou úniou a Strednou Amerikou formou politického dialógu a spolupráce a v rámci obchodných vzťahov prostredníctvom systému všeobecných preferencií, ktorý EÚ spustila v sedemdesiatych rokoch minulého storočia a ku ktorému sa v súčasnosti pridáva špeciálny systém podpory trvalo udržateľného rozvoja a dobrého riadenia a správy, vrátane boja proti pašovaniu drog (SVP+).

3.2 EÚ je druhým najväčším obchodným partnerom Strednej Ameriky s 12 % celkového obchodu po USA (46 %). Čo sa týka spolupráce a podpory rozvoja, EÚ je naďalej najväčším prispievateľom k pomoci Latinskej Amerike, pričom v období rokov 2000-2006 dosiahli rozpočtové dotácie výšku 563,2 miliónov eur. K tomu treba pripočítať sumu 74,5 miliónov eur poskytnutých pod záštitou memoranda medzi Komisiou a generálnym sekretariátom SICA, ako aj vyše 279 miliónov eur na pomoc poskytnutú po prírodných katastrofách, ktoré zasiahli región, najmä po hurikáne Mitch a zemetrasení v Salvádore. EÚ prislúbila zvýšiť rozvojovú pomoc v rokoch 2007-2013 na 840 mil. eur. Zvyšuje sa tiež objem európskych priamych investícií v Strednej Amerike.

3.3 Vzťahy medzi Európskou úniou a Strednou Amerikou však siahajú omnoho ďalej ako len do oblasti obchodu a spolupráce a vytvárajú širšiu strategickú víziu, ktorá zahŕňa v súčasnosti citlivé oblasti ako bezpečnosť a boj proti terorizmu, ochranu životného prostredia a vytvorenie modelu trvalo udržateľného rozvoja, fenomén migrácie a potrebu jej kontroly, či už v prospech prijímajúcich krajín alebo krajín, ktoré exportujú pracovnú silu, ako aj zavedenie nového svetového hospodárskeho poriadku založeného na postupoch dobrého riadenia a správy rešpektujúcich ľudské, hospodárske a sociálne práva.

3.4 Rozhodnutie prijaté vo Viedni v máji roku 2006 o zahájení rokovaní so Strednou Amerikou s cieľom dosiahnuť vytvorenie asociačnej dohody so Strednou Amerikou, predstavuje samo o sebe výzvu a príležitosť, ktoré nemožno nevyužiť.

3.5 Keďže európska stratégia, ktorej cieľom je podpísanie asociačných dohôd, je založená na medziregionálnom dialógu, je potrebné analyzovať súčasný stav integrácie regiónu Strednej Ameriky.

3.5.1 Integrácia Strednej Ameriky je starým projektom, ktorého korene siahajú k samotnej nezávislosti štátov v tomto regióne. Prostredníctvom protokolu z Tegucigalpy z roku 1991 a všeobecnej zmluvy o hospodárskej integrácii Strednej Ameriky z roku 1993 dostal tento projekt nový impulz.

3.5.2 Napriek väčšinovému konsenzu v oblasti regionálnej integrácie, je pravdou, že dosiahnutý pokrok bol len veľmi nevýrazný, či už z dôvodu ťažkostí pri realizácii rozhodnutí prijatých na politickej úrovni alebo dokonca následkom veľkých nedostatkov v hospodárskej oblasti, či nedostatočnej regionálnej solidarity. Avšak možno povedať, že od roku 2002 integrácia zjavne nabrala smer výraznejšieho pokroku ⁽³⁾.

3.5.3 Slabosť regionálnych inštitúcií, ktorá znemožňuje prijímať rozhodnutia na nadnárodnej úrovni, rozdiely v rozvoji ekonomík krajín, ktoré tvoria tento región a takmer neexistujúce zapájanie sociálnych sektorov pri prijímaní rozhodnutí a zvyšovanie povedomia o prínosoch regionálnej integrácie sú však faktory, ktoré kladú prekážky výraznejšiemu pokroku v procese integrácie.

3.5.4 Napriek všetkým ťažkostiam však existujú niektoré faktory, ktoré procesu regionálnej integrácie dodávajú určitú dávku optimizmu, a to najmä tradície a kultúra zjednocujúce jednotlivé krajiny, ďalej je to relatívne stabilný a presvedčivý právny a inštitucionálny rámec, ako aj pocitovaná a preukázaná potreba reformy niektorých inštitúcií (napríklad PARLACEN ⁽⁴⁾) spôsobom, aby bolo možné dosiahnuť väčšiu účinnosť stratégií pre uplatnenie regionálnych politík. Zvyšovanie povedomia a intenzívnejšie zapojenie občianskej spoločnosti sú tiež faktormi optimizmu a dôvery.

3.5.5 Počas nedávnych stretnutí zmiešanej komisie EÚ a Strednej Ameriky, ktoré sa konali v apríli 2007, sa vlády štátov Strednej Ameriky zaviazali predložiť legislatívny rámec, ktorý by bol základom pre vytvorenie stredoamerickej colnej únie, spolu s harmonogramom jej uplatňovania až do ukončenia rokovaní o asociačnej dohode. Znamenalo by to významný a rozhodujúci krok v smerovaní stredoamerickej integrácie a možnosť dosiahnuť dohodu medzi oboma regiónmi.

3.6 Proces rokovaní, ktoré boli začaté v súčasnosti, predstavuje výnimočnú príležitosť využiť vzájomné výhody v rôznych oblastiach, ktoré môžu a mali by byť využité. Ako príklad možno uviesť nasledujúce aspekty:

3.6.1 Rozvoj a posilnenie colnej únie a odstránenie ekonomických a colných prekážok medzi krajinami v danom regióne, čo podporuje aj Európska únia, môže výrazne prispieť k tomu, aby bola Stredná Amerika schopná posilniť svoje hospodárstvo zvýšením úrovne jeho konkurencieschopnosti voči aktuálnym a potenciálnym hospodárskym partnerom. Svojím spôsobom to umožní prípadne európske investície v regióne, ako aj implementáciu spolupráce s cieľom podporiť rozvoj.

3.6.2 Výraznejšia a harmonickejšia sociálna súdržnosť prispieje k posilneniu mladých demokracií v Strednej Amerike, pričom zníži predpoklad vzniku konfliktov a zvýši právnu bezpečnosť, čím umožní, aby bola výmena medzi oboma regiónmi založená na jasných, vzájomne dohodnutých

a rešpektovaných pravidlách. Ako preukázalo niekoľko po sebe nasledujúcich prieskumov, ktoré uskutočnila Hospodárska komisia pre Latinskú Ameriku a Karibskú oblasť Spojených národov – CEPAL, politický, hospodársky a sociálny vývoj krajín závisí do značnej miery od úrovne sociálnej súdržnosti, ktorú sa im podarí dosiahnuť. Z toho vyplýva potreba zapojiť organizovanú občiansku spoločnosť do celého procesu rokovaní.

3.6.3 Ďalšou oblasťou záujmu oboch regiónov je snaha nájsť riešenia a predvídať prírodné katastrofy a znížiť tak zraniteľnosť krajín Strednej Ameriky. Tento región je veľmi vystavený spomenutým fenoménom, čo následne spôsobuje vysoké straty na životoch a zhoršenie životných a pracovných podmienok miliónov ľudí. Rokovania by mali túto otázku brať do úvahy a snažiť sa nájsť preventívne a účinné opatrenia, ktoré by pomohli zvládnuť tieto fenomény. Zároveň by tieto opatrenia zjednodušili poskytovanie pomoci v urgentných prípadoch a znížili náklady na medzinárodné zásahy poskytnuté zo solidarnosti.

3.6.4 A nakoniec, aj keď táto problematika ešte zďaleka nie je vyčerpaná, je potrebné spomenúť zhodu medzi EÚ a Strednou Amerikou v záujme bezodkladne chrániť životné prostredie a diverzitu prostredníctvom konkrétnych politík, programov a krokov. Na jednej strane rokovania podnecujú rozumné využívanie prírodných zdrojov, zákaz používania foriem a produktov škodlivých voči prírode, dodržiavanie pracovných a odborových práv poľnohospodárskych pracovníkov, uznanie potreby chrániť prírodné rezervácie, na strane druhej bude asociačná dohoda významným prínosom nielen pre regióny, ale aj pre vytvorenie asociačného modelu nového typu, ktorý posluží ako príklad pre ďalšie rokovania.

4. Politická, ekonomická a sociálna situácia v Strednej Amerike

4.1 Krajiny Strednej Ameriky patria medzi najchudobnejšie krajiny Latinskej Ameriky s obrovskými nedostatkami v hospodárskom rozvoji a výraznou sociálnou zraniteľnosťou, ktoré vážne ohrozujú sociálnu súdržnosť v každej z krajín a v regióne ako celku. K tejto zraniteľnosti prispieva aj zvýšená miera chudoby a prílišná nerovnomernosť v rozdelení bohatstva.

4.2 Keďže ide o región, kde aktuálne prebiehajú demokratické procesy, o región sužovaný diktáturami a ozbrojenými konfliktmi, ktoré zanechali ďalekosiahle následky (jedinou výnimkou je Kostarika), je možné stručne stanoviť niektoré najdôležitejšie prekážky v rozvoji regiónu:

a) zatiaľ krehká demokratická situácia, ktorej súčasťou je okrem iného nedostatočná ochrana základných slobôd, pretrvávajúca beztretnosť a korupcia, nedostatočná transparentnosť ekonomických a politických rozhodnutí a verejnej správy;

⁽³⁾ Vývoz v rámci Strednej Ameriky sa v období rokov 1995-2002 zvýšil približne o 60 %. „Správa o Strednej Amerike 2004“ IRB

⁽⁴⁾ Stredoamerický parlament

- b) oslabené hospodárstvo najmä následkom nedostatočnej konkurencieschopnosti jednotlivých krajín a ich zraniteľnosť voči zmenám na medzinárodných trhoch;
- c) slabá sociálna súdržnosť spôsobená hlavne zvýšenou mierou chudoby a nerovným rozdelením bohatstva, ktoré neumožňuje najznevýhodnenejším vrstvám, aby mali úžitok z hospodárskeho rastu a spôsobuje fenomény alternatívneho prežitia akými sú emigrácia a, v inom rozmere, sociálne násilie;
- d) mnohonásobné oslabenie životného prostredia spôsobené samotnými prírodnými fenoménmi, ktorými je región vystavený (zemetrasenia, povodne, dlhotrvajúce suchá) alebo neracionálnym využívaním jeho prírodných zdrojov. Podľa UNDP sú faktormi, ktoré spôsobujú oslabenie životného prostredia v Strednej Amerike, okrem iného, neusporiadány a slabo plánovaný proces urbanizácie, nadmerné využívanie vodných zdrojov, neprimerané používanie pesticídov v poľnohospodárstve a odlesňovanie.

4.3 Z ekonomického pohľadu zaznamenal región Strednej Ameriky významný hospodársky rast, ktorý sa však ukázal ako nedostatočný na prekonanie sociálnych problémov, ktorým čelí. Za posledné roky sa priemerná ročná miera regionálneho rastu pohybovala medzi 3,2 % a 3,5 %. Nedostatočná konkurencieschopnosť ekonomík stredoamerických štátov, relatívne s výnimkou Kostariky a Salvádu, spôsobuje slabé umiestnenie týchto krajín v hodnotení Svetového ekonomického fóra v oblasti konkurencieschopnosti za rok 2006 – 53. miesto (Kostarika), 61. miesto (Salvádor), 75. miesto (Guatemala), 93. miesto (Honduras), 95. miesto (Nikaragua) spomedzi 125 krajín.

4.4 Vzhľadom na sociálnu situáciu je potrebné spomenúť, že stredoamerická spoločnosť je veľmi komplexná a diverzifikovaná, obsahuje komunity domorodého obyvateľstva a významnú komunitu ľudí afrického pôvodu, ktoré boli vo všeobecnosti opomínané, ak nie marginalizované.

4.5 V prípade domorodých komunít sa často stáva, že sú spájané s chudobnými vidieckymi oblasťami, pričom sa zabúda na významný fenomén migrácie smerom k mestám. Tento fenomén je spôsobený čoraz horšou situáciou vidieckej ekonomiky, čo ešte viac rozširuje chudobné štvrte obkolesujúce veľkomestá.

4.6 Obyvateľom afrického pôvodu, ktorí sú roztrúsení vo všetkých krajinách (s výnimkou Salvádu) sa nedostalo dostatočnej politickej a sociálnej pozornosti, čo spôsobilo, že sa stávajú obeťami rasovej, pracovnej a sociálnej diskriminácie.

4.7 Nerovnosť medzi mužmi a ženami premietnutá do všetkých sociálno-ekonomických ukazovateľov je javom, ktorý vzhľadom na svoj rozsah nemožno ignorovať. Výrazne nelichotivá situácia žien v stredoamerickej spoločnosti, či už vzhľadom na nezamestnanosť alebo nestabilné zamestnanie, na kvalitu zamestnania alebo získanú mzdu, alebo vzhľadom na zanedbanie vzdelávania, ktoré zasahuje najmä dievčatá, je takmer

dramatická o to viac, že značné percento z týchto žien je z rôznych dôvodov hlavou rodiny.

4.8 Nedostatok aktuálnych, dôveryhodných a porovnateľných štatistických údajov o situácii dievčat a žien zjavne odráža nedostatočnú pozornosť venovanú tejto problematike, a to aj napriek tomu, že regionálne vlády podpísali a ratifikovali medzinárodné dohovory, ako napríklad dohovor MOP na túto tému alebo Dohovor Spojených národov o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien. Situácia v oblasti násilia páchaného na ženách (v dvoch rôznych podobách, ako domáce násilie a pracovné násilie) je naďalej veľmi znepokojujúca aj napriek úsiliu vyvíjanému hnutiami žien.

4.9 Tento celkový stav chudoby, ktorý okrem Kostariky zasahuje prakticky polovicu, prípadne väčšiu časť obyvateľstva, miera nelegálnej práce dosahujúca úroveň približne 40 %, viac ako nedostatočný rozpočet pre sociálne odvetvia akými sú zdravotníctvo a vzdelávanie a nezamestnanosť sú charakteristickými črtami regiónu, ktoré je potrebné zohľadniť v snahe pochopiť nedostatočnú sociálnu súdržnosť v týchto krajinách.

4.10 Rovnako dôležité je zdôrazniť všeobecnú absenciu politiky dodržiavania ľudských práv. Vyzdvihnúť treba najmä nerešpektovanie pracovných a odborových práv, a to aj napriek tomu, že viaceré stredoamerické krajiny ratifikovali množstvo dohovorov MOP, prostredníctvom ktorých sa prirodzene zvýšila zodpovednosť vlád za dodržiavanie týchto práv. Uplatňovanie občianskych a odborových práv v tomto regióne môže v mnohých prípadoch znamenať nadmerné osobné náklady a môže dôjsť až k stratám na životoch.

5. Kritériá, ktoré je potrebné zohľadniť pri asociačnej dohode medzi EÚ a Strednou Amerikou

5.1 V procese prípravy budúcej asociačnej zmluvy je potrebné vyzdvihnúť niektoré kritériá, ktoré bude treba zohľadniť a ktoré by mali podľa názoru EHSV predstavovať základné prvky pre dosiahnutie úspechu, a to nielen spomínanej dohody, ale aj ako súčasť globálnejšej stratégie pre celú Latinskú Ameriku.

5.2 *Rozdiely.* Jeden z hlavných prvkov, ktoré je potrebné vziať do úvahy, sú obrovské rozdiely medzi oboma regiónmi vo viacerých aspektoch – územná rozloha, obyvateľstvo, HDP, obchodné vzťahy, sociálno-ekonomický rozvoj.

5.2.1 Existencia takých významných rozdielov medzi oboma regiónmi podmieňuje povinnú implementáciu kompenzačných opatrení s cieľom zaručiť úspech asociačnej dohody, aby tak dohoda prispela k súdržnosti obchodných a kooperačných politik a aby sa tieto politiky neodlišovali vo svojich cieľoch.

5.3 *Podpora sociálnej súdržnosti.* Toto kritérium by malo byť jedným z hlavných kritérií budúcej dohody, a to nielen preto, že sociálna súdržnosť je strategickým prvkom pôsobenia Európskej únie vo vzťahu s tretími krajinami, je však aj kľúčovým prvkom samotného rozvoja stredoamerického regiónu, ktorý čelí obrovským problémom chudoby a sociálneho vylúčenia.

5.3.1 Preto je v procese rozvoja sociálnych politík v oblasti vzdelávania, zdravotníctva a sociálneho zabezpečenia ako aj daňovej politiky potrebné prijať nutné a adekvátne opatrenia, aby celá spoločnosť mohla využívať prínos hospodárskeho rozvoja a príležitosti, ktoré prinesie asociačná dohoda.

5.4 Posilnenie *demokracie a inštitúcií*. V spoločnosti, ktorá je tak rôznorodá a tak rozdelená chudobou, dlhými obdobiami diktatúry a občianskych vojen, akou je Stredná Amerika, je potrebné, aby bola asociačná dohoda príležitosťou na posilnenie demokracie, najmä participatívnej demokracie, a príslušných inštitúcií.

5.4.1 Jednotlivé inštitúcie, ktoré bojujú za ochranu ľudských práv, práv domorodých obyvateľov a obyvateľov afrického pôvodu, práv žien, pracujúcich alebo za ochranu životného prostredia žiadajú o väčšie zapojenie do procesu prijímania rozhodnutí v politickej, hospodárskej a sociálnej oblasti, a to aj napriek ťažkostiam, ktorým čelia v snahe zviditeľniť sa ako plnohodnotní partneri. Je dôležité, aby bola dohoda stimulujúcim faktorom pre uznanie takéhoto zapojenia.

5.4.2 V konkrétnom prípade poradného výboru systému integrácie Strednej Ameriky (CC-SICA), konzultačného orgánu vytvoreného článkom 12 protokolu z Tegucigalpy, by mala byť uznaná a podporovaná jeho úloha ako zástupcu organizovanej občianskej spoločnosti a mali by mu byť poskytnuté logistické a rozpočtové prostriedky, pomocou ktorých by mohol plniť svoju misiu.

5.4.3 EHSV uznáva CC-SICA ako svojho inštitucionálneho partnera a v apríli 2006 s ním podpísal dohodu založenú na spoločnom záväzku ochraňovať princípy demokracie, ľudské práva, hospodárske a sociálne práva, ako aj na vóli zúčastniť sa na dialógu a procese vytvárania užších ekonomických zväzkov a spolupráce medzi Európskou úniou a systémom integrácie Strednej Ameriky.

5.5 Posilnenie *regionálnej integrácie*. Regionálnu integráciu nemožno vnímať len ako požiadavku Európy s cieľom uzavrieť obchodnú dohodu, ale aj ako príležitosť k tomu, aby krajiny Strednej Ameriky mohli riešiť svoje ekonomické problémy a využiť synergie, ktoré táto integrácia môže vytvoriť.

5.5.1 V rámci tejto problematiky však nemožno presadzovať maximalistickú víziu. Regionálna integrácia je proces, ktorý trvá určitú dobu a vyžaduje si podporu a neustále vyvíjané úsilie. V tomto zmysle by mala dohoda priniesť niekoľko opatrení (okrem iných napríklad vytvorenie kompenzačných colných fondov a hospodárskych a sociálnych kohéznych fondov), ktoré by stimulovali, podporovali a zjednodušovali integračný proces stredoamerického regiónu.

5.6 *Vytvoriť sociálny rozmer asociačnej dohody*. Asociačná dohoda obsahuje tri hlboko prepojené piliere – politický, obchodný a kooperačný – pretože všetky sú dôležité a pri roko-

vaniach nemožno nadhodnotiť pilier, ktorý sa môže javiť ako najkomplexnejší a najzložitejší.

5.6.1 V politickej oblasti by mala asociačná dohoda zaviesť opatrenia na podporu dobrého riadenia a správy, mala by obsahovať sociálny rozmer, ktorého cieľom je dosiahnuť vyššiu úroveň sociálnej súdržnosti, ako aj klauzuly zohľadňujúce úlohu žien a ochranu ľudských práv, pracovných práv a práv v oblasti životného prostredia, ale aj práv domorodého obyvateľstva a obyvateľstva afrického pôvodu.

5.6.2 Dohoda by tiež mala venovať pozornosť situácii v oblasti emigrácie v Strednej Amerike, ktorá môže mať opačný vplyv na rozvoj krajín v tomto regióne (prevod peňazí, únik mozgov a aktívnej pracovnej sily). Tento prístup by mal brať do úvahy rešpektovanie dôstojnosti a práv prisťahovalcov, ktorí žijú a pracujú v Európskej únii.

5.6.3 V oblasti spolupráce by mala dohoda zabezpečiť kontinuitu a tiež posilnenie podpory regionálneho rozvoja a pomoci pri prekonávaní politických, ekonomických, sociálnych a environmentálnych problémov poskytnutej zo strany Spoločenstva. Dohoda by mohla, a podľa názoru EHSV aj mala, zabezpečiť podporu inštitúcií špecializovaných v určitých oblastiach, ako napr. MOP, UNESCO alebo WHO, aby preskúmali vývoj najchúlostivejších prvkov.

5.6.4 Avšak, aby Európa splnila očakávania krajín stredoamerického regiónu, ktoré už majú skúsenosti s inými medzinárodnými dohodami (konkrétne CAFTA, podpísaná so Spojenými štátmi americkými), mala by preukázať, že táto dohoda sleduje širšie ciele presadzujúce globálnu sociálnu víziu inšpirovanú základnými princípmi samotnej EÚ, vrátane hospodárskeho modelu, ktorý by bol schopný dosiahnuť trvalo udržateľný rozvoj regiónu.

6. Odporúčania EHSV

Vzhľadom na skutočnosti uvedené v predchádzajúcich bodoch EHSV navrhuje nasledujúce odporúčania:

6.1 Asociačná dohoda medzi EÚ a krajinami Strednej Ameriky by mala byť politickou prioritou Únie, pretože má strategický význam pre regionálnu spoluprácu EÚ s ostatnými partnermi v Latinskej Amerike.

6.2 Spomínaná dohoda by sa mala v rovnakej miere zaoberať všetkými jej zložkami – politickou, obchodnou a kooperačnou.

6.3 Dohoda by mala brať na vedomie, že partnermi pri rokovaniach sú najchudobnejšie krajiny Latinskej Ameriky a že obrovské rozdiely medzi oboma regiónmi si vyžadujú posilnenie programov spolupráce s cieľom vyhnúť sa negatívnym dôsledkom, ktoré by sa mohli vyskytnúť, ako aj zabezpečenie adekvátnej miery otvorenosti v oblasti obchodu.

6.4 Ďalej by dohoda mala zväziť opatrenia na podporu konkurencieschopnosti podnikov, ktoré by zabezpečili právnú stabilitu investícií a vytvorili kompenzačné nástroje uplatňované v prípade prirodzených ťažkostí vyskytujúcich sa pri vytváraní jednotného stredoamerického trhu spôsobených rozdielmi medzi ekonomikami v samotnom regióne.

6.5 Asociačná dohoda by mala rozhodujúcim spôsobom prispieť k posilneniu sociálnej súdržnosti v regióne, aby bol jej prínos prístupný všetkým a nie len niektorým odvetviam, ktoré sú už samy osebe zvyhodnené.

6.6 Mala by tiež obsahovať sociálno-pracovný rozmer, a to najmä v súvislosti s dodržiavaním noriem MOP. Asociačná dohoda by mala zaväzovať zmluvné strany k dodržiavaniu princípov a hodnôt stanovených v Ústave Medzinárodnej organizácie práce (MOP) a jej základných nástrojov v sociálnej oblasti, ako napr. Deklarácia MOP o základných zásadách a právach pri práci (1998), Tripartitná deklarácia MOP o nadnárodných spoločnostiach a sociálnej politike (1977, pozmenené v 2000), uznesenie Medzinárodnej konferencie práce o odborových právach a ich vzťahu s občianskymi slobodami (1970).

6.7 Dohoda by mala obsahovať jasný sociálny rozmer, nie len s cieľom zdôrazniť otázky z pracovnej oblasti, ale aj chrániť životné prostredie a dosiahnuť celkový pokrok regiónu a jeho obyvateľov.

6.8 Dohoda by mala venovať pozornosť zraniteľnejším skupinám obyvateľstva, akými sú ženy, domorodé obyvateľstvo a obyvateľstvo afrického pôvodu.

6.9 Ďalej by mala dohoda vytvoriť mechanizmy potrebné na zabezpečenie účasti občianskej spoločnosti od začiatku rokovaní až po samotnú implementáciu.

6.10 V tomto zmysle by bolo potrebné podporiť poskytnutie pomoci konzultačným orgánom organizovanej občianskej spoločnosti, najmä CC-SICA, ktorý je inštitucionálnym orgánom integrácie stredoamerického regiónu, aby mal k dispozícii ľudské, logistické a finančné zdroje potrebné na plnenie svojej misie.

6.11 Rovnako by mal byť bezodkladne vytvorený spoločný výbor pre monitorovanie rokovaní zložený z členov EHSV a CC-SICA, ku ktorému by sa mohli na základe spoločného súhlasu oboch strán pripojiť ďalšie organizácie považované za potrebné a relevantné s cieľom analyzovať proces rokovaní.

6.12 A na záver by mali byť zahájené diskusie medzi CC-SICA a EHSV o zložení, úlohách a spôsobe fungovania budúceho spoločného poradného výboru, inštitucionálneho konzultačného orgánu budúcej asociačnej dohody.

V Bruseli 12. júla 2007.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Podpora podnikania žien v európsko-stredomorskom regióne“

(2007/C 256/25)

Dňa 17. januára 2007 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor rozhodol podľa článku 29 odsek 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému *Podpora podnikania žien v európsko-stredomorskom regióne*.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 14. júna 2007. Spravodajkyňou bola pani Attard.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 437. plenárnom zasadnutí 11.-12. júla (schôdza z 12. júla.) prijal 130 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 EHSV víta skutočnosť, že Európska únia a štáty Stredomoria podporujú európsko-stredomorské partnerstvo v súlade s päťročným pracovným programom Komisie, ktorý podporuje najmä návrhy týkajúce sa rozvojových politík s cieľom posilniť pozíciu žien v európsko-stredomorskom regióne. Navrhuje preto vyčleniť osobitné prostriedky na financovanie tých krajín európsko-stredomorského regiónu, ktoré sa zapoja do pozitívnych akcií s cieľom konkrétne zlepšiť právne postavenie žien ⁽¹⁾.

1.2 EHSV žiada, aby sa prostredníctvom mechanizmov na monitorovanie záverov z prvej ministerskej konferencie európsko-stredomorského partnerstva na tému „Posilnenie úlohy žien v spoločnosti“ starostlivo pozoroval a hodnotil rozvoj podnikania žien a aby sa prijali opatrenia na jeho rozvoj.

1.3 EHSV žiada, aby sa do národných akčných plánov v rámci Európskej susedskej politiky začlenili konkrétne opatrenia a ciele na podporu podnikania žien.

1.4 EHSV odporúča, aby sa v rámci Európskej susedskej politiky vyčlenilo viac prostriedkov na rozvoj podnikania žien a na odbornú pomoc pre začínajúce podnikateľky.

1.5 EHSV víta iniciatívy GR pre podnikanie a priemysel a EuropeAid – Európskeho úradu pre spoluprácu ⁽²⁾ zamerané na podnikanie v Európe a v stredomorských partnerských krajinách. Vyzýva krajiny zapojené do európsko-stredomorského partnerstva, aby prijali podobné opatrenia a zamerali sa na potreby tohto regiónu v akčných plánoch, ktoré sú predmetom rokovanií so stredomorskými partnerskými krajinami.

1.6 EHSV víta zriadenie dočasného výboru pre práva žien v rámci parlamentného zhromaždenia krajín EÚ a Stredomoria (EMPA). Vyzýva tento výbor, aby navrhol opatrenia na posilnenie existujúcich podnikateľských aktivít žien a na podporu dlhodobých a na budúcnosť orientovaných iniciatív reagujúcich na globálnu konkurenciu.

1.7 EHSV odporúča, aby sa na ženy zameralo aj uplatňovanie Európsko-stredomorskej charty podnikania ⁽³⁾.

1.8 Mala by prevládať snaha o vyrovnané zastúpenie mladých žien aj mladých mužov medzi účastníkmi a vedúcimi činiteľmi európsko-stredomorských programov zameraných na mládež.

1.9 EHSV víta úsilie Európsko-stredomorskej mládežníckej platformy pri vytváraní európsko-stredomorskej siete mládežníckych skupín zaoberajúcich sa otázkami rovnosti mužov a žien ⁽⁴⁾, ako aj európsko-stredomorskej siete mladých podnikateľov ⁽⁵⁾.

1.10 EHSV sa nazdáva, že lepšie výsledky v podpore podnikania žien je možné dosiahnuť medzirezortnou spoluprácou, zapojením ďalších zainteresovaných strán (zástupcov finančných inštitúcií, implementačných agentúr, zástupcov podnikateľských kruhov, odborníkov a donorov) do výmeny názorov na prioritné oblasti a uľahčením prevodu existujúcich podnikov na ženy.

1.11 EHSV vyzýva na posilnenie mimovládnych organizácií a socioprofesionálnych organizácií, ktoré pôsobia v oblasti podpory hospodárskych aktivít žien, prostredníctvom partnerstiev súkromného a štátneho sektora.

1.12 EHSV vyzýva aktérov európsko-stredomorského partnerstva, aby zorganizovali konferenciu o podnikateľkách v európsko-stredomorskom regióne, na ktorej by sa diskutovalo o súvisiacich otázkach a vzišli by z nej návrhy týkajúce sa príspevku žien k vyrovnávaniu sa s globálnymi výzvami v tomto regióne.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/barcelona_10/docs/10th_comm_en.pdf

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf

⁽⁴⁾ http://www.cesie.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=70&Itemid=85

⁽⁵⁾ REX/222 Informačná správa – Podpora mládeže v krajinách stredomorského partnerstva, CESE 642/2006.

1.13 EHSV opätovne vyjadruje názor, že podpora podnikania žien v európsko-stredomorskom regióne zohráva významnú úlohu pri vytváraní aktívneho a dynamického hospodárstva schopného obstáť v globalizovanom svete.

1.14 EHSV sa nazdáva, že posilnenie podnikateľského prostredia pre ženy je zásadnou podmienkou zlepšenia prístupu na trh v danom regióne a vo vzťahu ku krajinám EÚ.

1.15 EHSV odporúča, aby sa pri riešení ďalších problémov, ktorým čelia podnikateľky, výskum zacielil na odhalenie špecifických potrieb v rámci každej krajiny.

1.16 EHSV pripomína, že existujú rôzne strediská pre monitorovanie vrátane GEM, UNDP a Svetovej banky, ktoré sa zaoberajú podnikaním v európsko-stredomorskom regióne, ale odporúča by zriadenie platformy, ktorá by lepšie sprostredkovala rozhodujúcim politickým činiteľom zistené výsledky, a ktorá by zbierala a šírla materiály pre mikropodniky aj malé a stredné podniky v európsko-stredomorskom regióne. Platforma by sa mohla zamerať najmä na:

- a. oblasti, v ktorých sa podnikateľky stretávajú s osobitnými ťažkosťami;
- b. podporu a rozvoj programov pre podnikateľky;
- c. rozvoj mechanizmov súvisiacich s právnym postavením spolupodnikateľiek, vypomáhajúcich manželov/manželiek a ich sociálnou ochranou,
- d. opatrenia na posilnenie sociálneho zabezpečenia a právneho postavenia žien, ktoré sa starajú o vlastnú firmu.

1.17 Výbor odporúča, aby sa v oblasti informačných a komunikačných technológií (IKT) vyvinuli nasledovné aktivity:

- za prioritnú by sa mala považovať podpora investícií do infraštruktúry a stratégií na zlepšenie prístupu k novým IKT,
- zlepšenie dostupnosti odbornej prípravy a zariadení IKT pre ženy, ktoré začínajú podnikáť, na uľahčenie marketingu a využitie vhodných distribučných kanálov na predaj tovaru, keďže IKT môžu pomôcť aj pri zlepšovaní marketingu,
- zvýšenie účasti žien na tvorbe politík, rozvoji a plánovaní IKT prostredníctvom dialógu so spoločnosťami z oblasti IKT a inými aktérmi, s cieľom nájsť cesty pre spoluprácu a spoločné aktivity.

EHSV dôrazne vyzýva stále univerzitné fórum európsko-stredomorského partnerstva ⁽⁶⁾, ktoré bolo zriadené v Tampere, aby sa vo svojich iniciatívach prednostne zaoberalo problematikou rovnosti žien a mužov, a to najmä v oblasti podnikania.

⁽⁶⁾ <http://www.medainstitute.fi/?navi=360&lang=2>

1.18 EHSV odporúča, aby sa venovala osobitná pozornosť vplyvu masmédií, najmä televízie, na podnikanie a ženy.

2. Odporúčania na vytvorenie špecifických mechanizmov pre podnikanie žien v európsko-stredomorskom regióne

2.1 Treba zaviesť osobitné opatrenia a programy usilujúce sa o to, aby sa ženy mohli väčšou mierou podieľať na hospodárskom raste a rozvoji. Niektoré z týchto politík by mohli byť stanovené v akčnom pláne, ktorý má jasný časový rámec a hodnotiace postupy a mal by obsahovať:

1. mechanizmy budovania kapacít a podporné schémy, ktoré povzbudia ženy, aby sa zaoberali prostredím, v ktorom žijú a pracujú a zvažili, ako sa môžu pomocou vlastných schopností aktívne zúčastniť na rozvoji tohto prostredia. Mohlo by to zahŕňať aj podporu pre vytváranie samostatne si pomáhajúcich skupín;
2. investície do sociálnej infraštruktúry a služieb na podporu žien v zamestnaní a samostatne zárobkovo činných žien;
3. definovanie tradičnej podnikateľskej činnosti, malých a stredných podnikov a samostatnej zárobkovej činnosti;
4. zrovnoprávnenie podnikov všetkých veľkostí vedených mužmi aj ženami;
5. vytvorenie rovnoprávneho právneho systému, ktorý umožní ženám podpisovať dokumenty a vlastníť majetok;
6. odbornú prípravu pre ženy prevádzkujúce vlastné podniky, ktorá bude prispôbená ich špecifickým potrebám. Okrem toho by v nej mohli byť obsiahnuté aj vzdelávacie programy, zakladanie profesijných orgánov a poradenstvo v právnych a daňových otázkach;
7. vytváranie „vzájomne ručiacich spoločností“, čiže hospodárskych subjektov, ktorých členmi sú majitelia malých a stredných podnikov a ktoré vystupujú ako ručitelia pre bankové inštitúcie;
8. implementácia špecifických programov, ktoré zjednodušujú zakladanie podnikov migrujúcimi ženami a menšinovými skupinami;
9. informačné a podporné mechanizmy na zakladanie sociálnych podnikov a družstiev;
10. spoluprácu a spoločné vytváranie sietí s partnermi z EÚ na stanovenie štruktúr a mechanizmov, ako aj osvedčených postupov, ktoré už boli v iných oblastiach prínosné;

11. politiky vzdelávania, ktoré podporujú podnikateľské paradigmy a postoje už od raného veku; Podnikateľské paradigmy je potrebné poňať ako proces celoživotného vzdelávania, ktoré začína na základnej škole. Môže to pomôcť dosiahnuť zvýšenú flexibilitu v rôznych štádiách života človeka;
12. hlbšie zapojenie žien do procesu prijímania rozhodnutí na všetkých úrovniach, vo vláde, miestnych orgánoch a súdnictve;
13. sprístupnenie verejných zákaziek malým a stredným podnikom a najmä podnikom, ktoré vlastní ženy, s cieľom podporovať podnikateľský rast;
14. špecifické ciele v oblasti rovnosti medzi mužmi a ženami v politikách zamestnanosti s kvalitatívnymi a kvantitatívnymi ukazovateľmi, pretože táto rovnosť je dôležitá na zabezpečenie toho, aby sa viac žien stalo podnikateľkami, na zaistenie zamestnania a zlepšenie kvality tohto zamestnania (7).

3. Súčasná situácia a problematické oblasti

3.1 Je dôležité, aby sme sa problematikou práv žien nezaoberali ako samostatnou otázkou oddelenou od problematiky úlohy žien v hospodárskom rozvoji. Je nevyhnutné, aby všetci sociálni partneri uznali vzťah medzi ľudskými právami, demokraciou, rozvojom a právami žien. Za prioritné by sa malo považovať odstránenie prekážok pri posilňovaní postavenia žien vyplývajúcich z tradícií a kultúrnych a rodinných kódexov.

3.2 Aktivity v oblasti vzdelávania a zamestnanosti v európsko-stredomorskom regióne zamerané na odstránenie rozdielov v posudzovaní žien a mužov si vyžadujú spoločné úsilie, ktoré by viedlo k vytvoreniu prostredia, kde budú môcť ženy rozvíjať podnikateľské aktivity.

3.3 Miera negramotnosti žien v regióne Blízkeho východu a Severnej Afriky sa líši v závislosti od jednotlivých krajín, no vo všeobecnosti je stále veľmi vysoká, v priemere dosahuje 42 %, kým u mužov predstavuje 21 %. V posledných dvoch desaťročiach však zaznamenávame pozitívny trend pri rovnakej dostupnosti vzdelávania, ktorej miera sa líši v závislosti od krajín. Vo všetkých krajinách existuje veľký rozdiel medzi gramotnosťou mladých žien (15-24 rokov) a dospelých žien (nad 24 rokov) (8).

3.4 Za posledné desaťročie sa zlepšili možnosti zamestnania, najmä vďaka vzdelávaniu a odbornej príprave, ako aj hospodárskemu rastu v sektoroch, kde je najväčší dopyt po ženskej pracovnej sile, teda v sociálnych službách, školstve, zdravotníctve a ostatných službách. Len 32 % žien v aktívnom veku pracuje alebo si hľadá zamestnanie mimo domova. Ak aj dievčatá z tradičných spoločenských vrstiev navštevujú školu, nepodporuje sa u nich následne snaha zamestnať sa.

(7) Stanovisko EHSV „Zamestnateľnosť a podnikateľské zmysľanie – úloha občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a miestnych a regionálnych organizácií z rodového hľadiska“, spravodajkyňa: Pariza Castaños.

(8) Ústredná databáza Svetovej banky (apríl 2006).

3.5 V rámci školského systému by sa mali podporovať podnikateľské aktivity a prijímanie rizík. Veľmi dôležité je vytvoriť národný vzdelávací plán a skvalitniť základné školstvo, ako aj odstrániť negramotnosť u žien, najmä znevýhodnených a zdravotne postihnutých žien.

3.6 Okrem toho, že tu vyvstáva potreba šíriť osvetu v oblasti občianskeho povedomia a zvyšovania informovanosti o sociálnych, politických, zákonných a hospodárskych právach žien, je takisto nevyhnutné vzdelávať finančné kruhy a ostatných aktérov, aby dokázali lepšie vyjsť v ústrety ženám, ktoré podnikajú.

3.7 Za prvoradú tému v spoločenskom a politickom kontexte a v celkovom rozvoji hospodárskeho rastu v regióne treba považovať rodovú zaujatosť. Osobitná úloha a postavenie, ktoré ženám vnucuje spoločnosť prostredníctvom tradičného rodinného práva, tiež nazývaného „Kódex osobného postavenia“ (Personal Status Code), sú k ženám diskriminačné. Právne postavenie žien, ktoré upravuje ich účasť na hospodárskych, politických, spoločenských, občianskych a kultúrnych aktivitách, je stále jednou z najväčších prekážok, hoci takmer 190 štátov, vrátane krajín z arabskej oblasti, ratifikovalo Miléniovú deklaráciu (9).

3.8 Treba zviditeľniť a posilniť drobné tradičné obchodné aktivity žien. Sem často patrí neplatená činnosť žien v rodine a tradičné práce. Mali by sa usporadúvať školenia a poskytovať podpora na rozvoj a modernizáciu mnohých remesiel a malých podnikov, ktoré by sa mohli zmeniť na produktívne platené zamestnanie vďaka vytvoreniu komerčných služieb, ktoré ženám dodajú hospodársku silu.

3.9 Ženy sa najväčšmi zapájajú do práce v poľnohospodárstve. Vo vidieckych oblastiach, kde je veľká časť žien negramotných alebo má iba základné vzdelanie, je prístup k vzdelávaniu veľmi obmedzený (10). Ženám k zlepšeniu ich vlastného postavenia a postavenia ich rodiny často chýba sebaúvedomenie a sebadôvera. Potrebujú preto integrované programy, ktoré sa orientujú na posilnenie ich pozície a zároveň poskytujú odbornú prípravu a školenia v oblasti podnikania a základných obchodných zručností, ako i podporu pri vypracovávaní životaschopných obchodných plánov, prístupe k pôžičkám na založenie podniku a k úverom pre zriadenie mikropodnikov v ich dedine. Školiace programy by mali ženám na vidieku prinášať možnosti na spoločné rozvíjanie poľnohospodárskych aj nepoľnohospodárskych aktivít a pre ich nepoľnohospodárske aktivity by mali tiež zabezpečiť podporu zo strany mužov v ich komunitách.

3.10 Je dôležité zakladať malé družstvá, a podporiť tak podnikateľky.

(9) Hijab, Nadia, 2001: Laws, Regulations and Practices impeding Women's Economic Participation in the Mena Region, shadow report, submitted to the World Bank, April (HIJAB, Nadia: *Zákony, právne predpisy a prax znemožňujúce zapojenie žien do hospodárskeho života v regióne Blízkeho východu a Severnej Afriky*. Tieňová správa Svetovej banky, apríl 2001)

(10) Economic Empowerment of Rural Palestinian Women (Posilnenie hospodárskej úlohy palestínskych žien vo vidieckych oblastiach) – program MĚDA, EuropeAid – január 2006-december 2007 – Spoločný palestínsko-izraelsko-európsky rozvojový projekt.

3.11 Takisto je dôležité podporiť existujúce podnikateľky a hľadať nové sektory, v ktorých môžu ženy vyvíjať ekonomickú iniciatívu pri netradičných podnikateľských aktivitách vrátane rozvoja zručností v oblasti marketingu a tvorby cien a zamerať sa na zahraničné trhy.

3.12 Na vytvorenie príležitostí pre rozvoj hospodárskych aktivít žien treba dôkladne porozumieť súčasným a budúcim spoločensko-ekonomickým pomerom v jednotlivých regiónoch.

3.13 Potrebné je zapojiť všetkých zainteresovaných aktérov a odstrániť prekážky, ktoré stoja v ceste ženám a zaviesť osobitné opatrenia a programy, vďaka ktorým by sa ženy mohli väčšou mierou podieľať na raste a rozvoji hospodárstva.

3.14 Dôležitá je dostupnosť finančných prostriedkov. Treba zvýšiť limity úverov, čo podporí mikropodniky a malé podniky pri expandovaní a investíciách do podnikania. Vlády a donori by mohli oficiálnym úverovým inštitúciám ponúkať stimuly pre tieto typy projektov. Činitelia, ktorí rozhodujú o politikách, by mali mať vždy na zreteli rozdiely medzi malými a strednými podnikmi a mikropodnikmi v oblasti organizácie, financovania, produktivity a možnosti rastu.

3.15 Medzi stimulmi pre nové podnikateľské plány a zakladanie nových podnikov by nemalo chýbať zefektívnenie oblasti mikroúverov. Komerčné banky by takisto mali uplatňovať primerané a realistické podmienky pre poskytovanie pôžičiek.

3.16 Marketingové a propagačné výstavy v regióne a v členských krajinách EÚ môžu poskytnúť možnosti pre iniciatívy zamerané na export, najmä vo výrobnom sektore.

3.17 Na budúcnosť žien v európsko-stredomorskom regióne sa treba pozerať v rámci celkového hospodárskeho, politického a sociálneho vývoja. Bez hospodárskeho rastu a zlepšenia miery zamestnanosti budú ženy aj naďalej diskriminované v nerovnom súperení s mužmi.

3.18 Treba zaviesť osobitné opatrenia a programy usilujúce sa o to, aby sa ženy mohli väčšou mierou podieľať na hospodárskom raste a rozvoji.

3.19 Stratégie zamerané osobitne na podnikajúce ženy im môžu poskytnúť možnosti na prelomenie tradičných hospodárskych štruktúr a zvýšiť investície do podnikania.

3.20 Iniciatívy na odhalenie osobitných potrieb jednotlivých krajín by mali vychádzať z výskumu, ktorý by sa zamerával na silné a slabé stránky žien v závislosti od jednotlivých vekových skupín. Takisto treba vypracovať štúdie jednotlivých sektorov.

3.21 Je nevyhnutné stanoviť a vyhodnotiť vnútroštátne opatrenia v oblasti zakladania podnikov, poskytovania informácií a poradenstva, financovania, možností vzdelávania a vytvárania sietí s cieľom identifikovať a vymieňať si overené postupy medzi severnými a južnými regiónmi európsko-stredomorskej oblasti a medzi južnými regiónmi navzájom. Zároveň treba neustále monitorovať pokrok v krajinách európsko-stredomorského partnerstva, aby sa dosiahla plná účasť žien na hospodárskom živote ich krajiny.

3.22 Nadnárodné programy prebiehajúce v európsko-stredomorskom regióne umožňujú združeniam podnikateľiek vymieňať si skúsenosti a overené postupy, čo predstavuje účinný prostriedok na rozvíjanie aktivít a zručností potrebných pri podnikaní.

3.23 Účinným nástrojom na posilnenie postavenia žien vďaka zakladaniu živností a malých podnikov môže byť franchising. Môže znížiť riziká spojené s rozvojom nového projektu, keďže podnikatelia sa môžu spoliehať na overené skúsenosti a zručnosti. Dôležité je aj zlepšiť činnosť centier pre podnikateľské zdroje. Vyvstáva potreba budovania schopností, ktoré môže prebiehať aj na základe úspešných postupov a programov z iných krajín.

3.24 Skúmanie nových oblastí, ako sú napríklad služby v oblasti informačných a komunikačných technológií, výskum a rozvoj, riadenie médií a produkcia inovatívnych mediálnych programov, ako aj hľadanie nových trhových možností v cestovnom ruchu môže takisto otvoriť nové smerovanie podnikateľských aktivít žien.

3.25 Informačné a komunikačné technológie prispievajú k zvyšovaniu produktivity, hospodárskeho rastu, konkurencieschopnosti a zamestnanosti. Rozvoj tohto sektora je pre úspech európsko-stredomorského regiónu v globálnej konkurencii veľmi dôležitý. Pri zavádzaní potrebnej infraštruktúry treba zabezpečiť, aby k nej mali prístup všetci a nerozširovala sa digitálna priepasť, najmä medzi ženami a obyvateľstvom s nízkou gramotnosťou. Rozvoj informačných a komunikačných technológií a ich prínos podporí podnikateľské zručnosti mužov aj žien.

3.26 Užitočným fórom na šírenie osvedčených postupov a prácu v rámci sietí by mohol byť portál pre podnikanie žien ⁽¹⁾, ktorý vznikol z iniciatívy GR Európskej komisie pre podnikanie a priemysel.

3.27 Mohli by sa vytvoriť oficiálne pracovné miesta v oblasti starostlivosti o deti, ktoré by ženám takisto pomohli zladit' rodinné a pracovné povinnosti.

3.28 Podporné a informačné služby v oblasti podnikania žien znížia tlak na imigráciu. To môže viesť k vytváraniu pracovných miest v krajinách pôvodu aj v hostiteľských krajinách.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/womenentr_portal.htm

4. Barcelonský proces a Európska susedská politika

4.1 Európska susedská politika má za cieľ posilniť hospodársku integráciu medzi EÚ a jej partnermi. Objem prostriedkov vyčlenených pre partnerov zo Stredomoria v rámci uvedenej politiky na obdobie rokov 2007-2013 sa zvýšil o 32 % a dosahuje 12 miliárd EUR. Doteraz sa však v jeho rámci nevenovala dostatočná pozornosť podpore hospodárskych aktivít žien.

4.2 EHSV získal na plenárnom zasadnutí parlamentného zhromaždenia krajín EÚ a Stredomoria, ktoré sa konalo 16.-17. marca 2007, štatút stáleho pozorovateľa s právom vystupovať na všetkých schôdzach parlamentného zhromaždenia. EHSV takto získal významnú možnosť zasadzovať sa o posilnenie hospodárskych aktivít žien.

4.3 Na prvej ministerskej konferencii krajín EÚ a Stredomoria zameranej na otázku posilnenia úlohy žien v spoločnosti, ktorá sa konala v novembri 2006 v Istanbuli⁽¹²⁾, bol prijatý záväzok „podporovať podnikanie žien prostredníctvom zlepšenia ich prístupu k pôde, financiám, trhom, informáciám, odbornej príprave a práci v sieťach a nabádať finančné inštitúcie, aby prispôbovali svoje produkty potrebám žien, najmä aby poskytovali mikroúvery“.

5. Európsko-stredomorská charta podnikania

5.1 Na piatej európsko-stredomorskej konferencii, ktorá sa uskutočnila 4. októbra 2004 v meste Caserta (Taliansko), schválili ministri priemyslu pracovný program priemyselnej spolupráce na roky 2005-2006. Jedným z návrhov bolo vymieňať si poznatky a skúsenosti v oblasti podnikateľského vzdelávania.

5.2 V nadväznosti na túto iniciatívu pripravilo Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre podnikanie a priemysel Európsko-stredomorskú chartu podnikania⁽¹³⁾, ktorú podporilo deväť partnerov zo Stredomoria. Jedným z kľúčových zásad je vybudovať v európsko-stredomorskom regióne podnikateľskú spoločnosť, ktorá osloví mladých aj dospelých cez vzdelávací systém na všetkých úrovniach s perspektívou celoživotného vzdelávania. Konkrétne sa však nezmieňuje o tom, ako riešiť problémy, s ktorými sa podnikatelia stretávajú.

5.3 Charta môže účinne pomôcť zlepšiť podmienky pre podnikanie. Avšak podpora podnikania žien sa pri jej uplatňovaní neuvádza ani medzi kľúčovými zásadami ani medzi cieľmi.

5.4 Hoci pracovný program európsko-stredomorskej priemyselnej spolupráce na obdobie rokov 2007-2008 vychádza z dosiahnutých výsledkov a posilňuje opatrenia na efektívnejšiu realizáciu, takisto sa osobitne nesústreďuje na podporu podnikania žien.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/women/docs/conclusions_1106.pdf

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf

5.5 Množstvo iniciatív Európskej komisie možno použiť ako príklad osvedčených postupov a odovzdávania poznatkov medzi európskymi a stredomorskými krajinami⁽¹⁴⁾.

6. Úloha občianskej spoločnosti

6.1 Organizovaná občianska spoločnosť zohráva významnú úlohu pri posilňovaní postavenia žien, ich účasti a zastúpení vo verejnej sfére, ako aj pri podpore ich podnikania.

6.2 Na základe silnej tradície starostlivosti o znevýhodnených, vrátane okrem iného zdravotne postihnutých žien a žien s obmedzeným alebo žiadnym prístupom k vzdelávaniu a odbornej príprave, by bolo možné lepšie využiť jestvujúce zdroje na poskytovanie odbornej prípravy v oblasti manažmentu a financovania.

6.3 Mimovládne organizácie a socioprofesionálne organizácie môžu prostredníctvom partnerstiev medzi súkromným a štátnym sektorom účinne stimulovať hospodársky rast⁽¹⁵⁾. Takéto partnerstvá môžu ďalej rozvíjať služby pre činnosti, ktoré sú zdrojom príjmu.

6.4 Ďalšími oblasťami, v ktorých by sa mohli uplatniť skúsené mimovládne organizácie a socioprofesionálne organizácie, je odborná príprava a certifikácia pri odstraňovaní rodových rozdielov vo vzdelávaní.

7. Úloha EHSV

7.1 EHSV môže zohrať dôležitú úlohu pri zapájaní občianskej spoločnosti do uplatňovania európsko-stredomorskej politiky v oblasti začlenenia žien do hospodárskeho a spoločenského života⁽¹⁶⁾.

7.2 EHSV prispel do diskusie o otázke žien a zamestnanosti prostredníctvom správy, ktorá bola prednesená na 21. schôdzi zmiešaného poradného výboru EÚ-Turecko 13.-14. júla 2006⁽¹⁷⁾. Na jeho ďalšiu schôdzu, ktorá sa bude konať v novembri 2007 v Turecku, vypracuje správu o podnikaní žien.

⁽¹⁴⁾ <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/women-dgentr-active>
<http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/database-women.htm>

⁽¹⁵⁾ [file:///E:/PPP for women entrepreneurship.htm](file:///E:/PPP%20for%20women%20entrepreneurship.htm) 8.3.2007

⁽¹⁶⁾ Úloha konzultačných orgánov a socio-profesionálnych združení pri implementácii dohôd o pridružení a v rámci európskej politiky susedstva.

⁽¹⁷⁾ Zmiešaný poradný výbor EÚ-Turecko.

7.3 V záverečnom vyhlásení zo summitu hospodárskych a sociálnych rád a podobných inštitúcií európskych a stredomorských krajín, ktorý prebehol 15.-17. novembra v slovinskej Lubľane ⁽¹⁸⁾, sa účastníci zaviazali, že budú pokračovať v iniciatívach zameraných na zapojenie žien do hospodárskeho a spoločenského života, najmä prostredníctvom rozvoja podnikania žien.

7.4 EHSV takisto víta skutočnosť, že ministri uznali nakoľko je dôležité posilniť úlohu občianskej spoločnosti a rozvíjať možnosti na jej činnosť, a to prostredníctvom lepšej spolupráce s vládou a parlamentných kontaktov s organizáciami občianskej spoločnosti, ako aj vďaka spolupráci medzi národnou, regionálnou a miestnou úrovňou správy.

7.5 EÚ vytvorila v rámci barcelonského procesu množstvo programov, z ktorých sa niektoré priamo zamerali na mládež v regióne európsko-stredomorského partnerstva. Výbor predložil informačnú správu na tému „Podpora mládeže v krajinách

stredomorského partnerstva“, v ktorej sa takisto venuje podpore podnikania žien ⁽¹⁹⁾.

8. Záver

8.1 Európska komisia by mala zabezpečiť hodnotenie vplyvu európskej susedskej politiky vrátane programu MEDA a mať systematicky na zreteli otázky spojené s rovnosťou žien a mužov. Úloha žien v podnikaní v európsko-stredomorskom regióne je rozhodujúca pri riešení hospodárskych výzev globalizácie. Pozitívnym krokom je regionálny program Európskej komisie pre región Blízkeho východu a Severnej Afriky zameraný na podporu úlohy žien v hospodárskom živote. Mali by sa prijať opatrenia na zabezpečenie konzultácií s príslušnými zástupcami občianskej spoločnosti vrátane ženských mimovládnych organizácií vo všetkých štádiách projektov (plánovanie, realizácia, hodnotenie a následná činnosť), aby sa vytvorili podmienky na dosiahnutie stanovených cieľov.

V Bruseli 12. júla 2007.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁸⁾ http://www.europarl.europa.eu/intcoop/empa/home/final_declaration_ljubljana_112006_en.pdf

⁽¹⁹⁾ Informačná správa – Podpora mládeže v krajinách stredomorského partnerstva.